

MAY KÁROLY
AZ INKA ÖRÖKSÉGE

KALANDOS REGÉNY
AZ ÉRETTEBB IFJÚSÁG SZÁMÁRA

ÁTDOLGOZTA
MIKES LAJOS

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZV.-TÁRS.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

TARTALOM

I. FEJEZET.

Az eszpáda.

II. FEJEZET.

Corrida de toros.

III. FEJEZET.

Jaguár apó.

IV. FEJEZET.

Uj ismeretség.

V. FEJEZET.

Odakünn a pampákon.

VI. FEJEZET.

A gigantochelonia.

VII. FEJEZET.

Az utolsó inka.

VIII. FEJEZET.

Az éjszakai szabadulás.

IX. FEJEZET.

A fegyverraktárak.

X. FEJEZET.

Antonio és Hauka hőstette.

XI. FEJEZET.

Jaguár apó elbeszélése.

XII. FEJEZET.

A kambáknál.

XIII. FEJEZET.

A krokodilok torkában.

XIV. FEJEZET.

Az eszpáda titka.

XV. FEJEZET.

Küzdelem az őserdőben.

XVI. FEJEZET.

Doktor Morgenstern a célnál.

XVII. FEJEZET.

Señor Sereno vendégei.

XVIII. FEJEZET.

Váratlan találkozások.

XIX. FEJEZET.

Az inka öröksége.

I. FEJEZET. Az eszпада.

Corrida de toros, corrida de toros! - kiáltoztak a tarka pántlikás kikiáltók Buenos-Ayres derékszögben kereszteződő utcáin. Erről irtak napok óta az ujságok, erről beszélt mindenki a városban.

Corrida de toros, magyarul *bikaviadal*, ez a szó föllekesít minden spanyolt! Évek óta nem volt már Buenos-Ayresben bikaviadal a nyomoruságos politikai viszonyok miatt. A mult héten azonban az argentinai hadsereg győzelmet aratott Paraguay diktátorán, Lopezen, és Argentina új elnöke, Sarmiento, a győzelem örömeire bikaviadalt engedélyezett a fővárosban. A bikaviadal nagyon érdekesnek ígérkezett, mert részvételre jelentkezett Crusada, a leg-híresebb spanyolországi eszпада is; továbbá rendelkezésére bocsátottak a rendezőbizottságnak egy hatalmas bölényt és egy jól kifejlett jaguárt a bikaviadal céljaira.

Mindez nagyon izgatta nemcsak a közönséget, hanem elsősorban a hazai *toreadorokat*. Ez a nevek általában a bikaviadoroknak. A szó a *toro*-ból (bika) ered. A bikaviadorok több csoportra oszlanak. A *picadorok* lovon ülve lándzsával ingerlik a bikát. A *banderillók* dolga az, hogy mikor valamelyik picador veszedelemben forog, magukra tereljék a bika figyelmét, s vékony, kampós botjukat a bika nyakába szúrják. Végül az *eszpadák* azok, akiknek karddal le kell szúrniuk a bikát. A *matadorok* voltaképpen cirkuszi szolgák, akik a bikának, ha az eszпада dőfése nem volt halálos, megadják a kegyelemdőfést.

A kikiáltók azt hirdették, hogy a bikaviadal másnap lesz és elmondták az egész programot az utcákon. Estére járt már az idő és a főváros népe kávéházakba és konfitériákba vonult, hogy megbeszélje a másnapi nagy eseményt. A konfitériák olyan nyilvános helyiségek, ahol csak kalácsot és jeget árulnak.

A Páris kávéház, Buenos-Ayres legfinomabb kávéháza, zsúfolásig megtelt vendégekkel. Az egyik asztalnál ült a három hazai argentinai eszпада, akik közül az egyik különösen szájaskodott, hogy az északamerikai bölényt az első dőfessel le fogja szúrni.

Egyik szomszédos asztal körül négy finoman öltözött úr ült. Az egyikük csaknem óriás ember; és bár ötven esztendősnél alig látszott többnek, hosszú, sűrű hófehér körszakála úgy, mint haja is jól festett. Társai épp oly napbarnította arcúak voltak, mint az óriás. Az egyikük az óriáshoz fordult:

- Hallottad a szájaskodót, Carlos? Ez az eszпада aligha állhat a szavának.

- Én is azt hiszem. A szájával senki sem öl meg egy bölényt.

Az eszпада meghallotta ezt a pár szót. Felugrott és az óriás elé lépett:

- Señor, nem mondaná meg, mi a neve?

A hősakállú óriás közönyösen ránézett és így szólt:

- Dehogyan, ha előbb meghallom, mi az ön neve.

- Az én nevem híres név: Antonio Perillo!

Az óriás szeme egy pillanatra felvillant; de aztán közönyösen így szólt:

- Az én nevem aligha oly híres, mint az öné. Hammer a nevem.

- Kicsinylően nyilatkozott rólam az előbb, - szólt az eszпада haragosan. - Hajlandó visszavonni, amit mondott?

- Nem. Azt mondtam, hogy egy bölényt nem lehet szavakkal megölni.

- Leghíresebb eszpadája vagyok ennek az országnak és túrjem, hogy kigúnyol? És mit fog szólni, ha kardom pengéje elé állítom?

- Semmit, - felelt az óriás, kényelmesen hátradőlve a székén.

- Gyáva fickó! - kiáltott az eszpada dühösen, és öklével az óriás arcába akart sujtani. Ez azonban nyugodtan elhárította karjával alulról az ütést, gyorsan felpattant, megragadta az eszpadát két karjánál fogva, felemelte őt a magasba és mintha pehelykönnyű tárgy lett volna, oda csapta a falhoz, hogy csak úgy recsegett a csontja.

A vendégek felugrottak, hogy lássák, mi fog történni. Az eszpada hosszú kést rántott elő a kabátja alól és dühös ordítással az óriás felé rohant. Ez villámgyorsan megragadta felemelt karjának a csuklóját, s úgy megszorította, hogy az eszpada fájdalmas kiáltással kiejtette kezéből a kést.

- Maradj békén, Antonio Perillo! - szólt rá az óriás. - Így nem férközöl hozzám. Most Buenos-Ayresben vagyunk, nem pedig a Salina del Condorban. Megértettél?

És élesen ránézett ellenfelére, aki sápadtan hátrált és csaknem remegve így szólt:

- A Salina del Condorban? Mi az? Ki ez? Nem ismerem.

- Vigyázz magadra! Előbb-utóbb leszámolunk egymással!

Igy szólván egy pár papirostellért dobott az asztalra, azután fogta a kalapját és távozott. Három társa nyomon követte.

Mihelyt becsukódott mögöttük az ajtó, az eszpadának megint visszatért a bátorsága. Újra elkezdett szájaskodni; de csakhamar új vendég vonta magára a társaság figyelmét.

Egy vézna kis emberke lépett be az ajtón, gaucho-ruhában. Térdig érő fehér nadrág volt rajta és piros gyapju chiripa, vagyis a két vállán átvetett takaró, amelyet öv szorított a derekán. Fehér inge könyökig fel volt tűzve. Felső testét poncho borította, vagyis egy másik piros gyapjutakaró, amelynek felső nyílásán kell a fejet kidugni. Alsó lábszárán gaucho-csizma feszült, úgy, hogy a talpa és lábújjai csupaszok voltak. A csizmáján hatalmas sarkantyú pengett. Bojtos, szürke nemezkalapja alól piros selyemkendő csüngött alá, amelynek két csücske elől a nyakán össze volt kötözve. Övében, amelyet piros szalag takart, hosszú kés és kétcsovű pisztoly volt, a vállán pedig széles szíjon kétcsovű puska lógott. A kis emberkének egyébként két könyv volt a kezében.

Ez volt rajta a legfeltűnőbb. Gauchót, aki könyvekkel jár, még senkisémet látott. Emellett simára volt borotválva. Hangosan köszönt:

- *Buenos dias* (jó napot!) - azután leült az üresen maradt asztalhoz és olvasni kezdett. - A két könyv két tudományos értekezés volt.

A kávéházban csend támadt egy pillanatra, de a jövevény nem zavartatta magát. Mikor a pincér, aki épp oly kis fickó volt, mint ő, odalépett hozzá, a vendég egy üveg sört rendelt, azután nyugodtan tovább olvasott.

Antonio Perillo, aki majd elnyelte szemével a kis emberkét, egyszerre csak eléje állt:

- Bocsánat, Señor! Nem ismerjük mi egymást?

A piros, kis gaucho meglepetve ránézett, s azután így szólt udvariasan:

- Sajnos, Señor, én nem ismerem önt. Egy hete vagyok Buenos-Ayresben, s azóta nem találkoztunk még.

- Ha szabad megkérdenem, kicsoda ön és honnan való?

- A németországi Jüterbogból való vagyok és dr. Morgenstern a nevem. Zoológiával foglalkozom, magántudós vagyok, és azért jöttem Argentiniába, hogy az őslények csontjait tanulmányozzam a pampákon.

Az eszpada nagyot nézett és hitetlenkedve így szólt:

- De azt csak elismeri, Señor, hogy a ruhája álruha? Különben bocsássa meg a tolokodásomat. Látom, hogy egyelőre még ismeretlen akar maradni.

Visszahúzódott a társaihoz, a magántudós pedig nyugodtan tovább olvasott. De csakhamar megint megzavarta valaki, ezúttal a kis pincér, aki hallotta volt a beszélgetést, s most németül szólította meg a zoológust, ennek nagy ámulatára. Kiderült, hogy a kis pincér szintén német ember, s azért vándorolt ki Dél-Amerikába, mert meg akart gazdagodni. Egyelőre azonban csak pincérségig vitte és elégedetlen a sorsával. A tudósnak megtetszett a becsületes képű, jókedvű fiú, és hogy lendítsen a sorsán, maga mellé szerződtette szolgának vándorújtára a pampákon. Meghagyta neki, hogy másnap reggel korán keresse fel őt Salido bankár házában, ahol mint vendég ideiglenesen meg van szállva. Azután fizetett és eltávozott.

Hazaballagott a bankár háza felé, s nem vette észre, hogy két alak nyomon követi. Perillo volt egyik cimborájával, akit az imént nem láttam fenn a kávéházban. Halkan beszéltek egymással útközben.

- Leborotváltatta magát és gaucho-ruhába bújt. De engem el nem árult, - mondta Perillo. - Meg kell tudnunk, hol lakik. Eredj utána, én majd megvárlak ebben a konfitériában.

Be is lépett a konfitériába, míg cimborája a tudós után osont. A tudós egyenesen a bankár villája felé tartott, ki a városból a quinták közé. Quinta a neve Buenos-Ayresben a villáknak.

Salido bankár művészet- és tudománykedvelő férfi volt és szívesen látta vendégül házában a német tudóst, aki ajánlólevéllel kereste fel őt. A bankár villája a város déli végén állott, s így Perillonak jóideig kellett cimborájára várakoznia.

A konfitéria vendégei természetesen szintén a másnapi bikaviadalról beszélgettek, s az egyik, egy idős, napbarnította férfi, azt fejtegette, hogy a jaguárral és a bölénnyel nehéz lesz elbánni az eszpadáknak.

Perillo meg nem állhatta, hogy közbe ne szóljon:

- A jaguár nem veszedelmes állat. Pusztá kézzel végezni fogok vele.

- Veszedelmes biz az mindenkire nézve, - szólt az öreg, - egy emberen kívül.

- Ki az az egy ember?

- Jaguár apó, akinek a csapatjához tartozom.

Az érdeklődés rögtön az öreg felé fordult, aki ismerte a híres Jaguár apót. De az öreg csak röviden felelgetett a kérdésekre. Annyit mondott csak, hogy Jaguár apó pusztá kézzel elbánik a jaguárral; egyébként barátja minden jó embernek és ellensége minden rossznak. És nem is tanácsos olyan embernek találkoznia vele, akinek nem tiszta a lelkiismerete.

Ekkorára betoppant a konfitériába Perillo cimborája. Félrevonult rögtön Perillóval egy magános asztalhoz és így szólt súgva:

- Ő az, csakugyan ő! Salido bankárnál lakik. Gyorsan el kell őt hallgattatnunk.

- De hogyan?

- Késsel vagy golyóval. Még ma éjjel! Nem várhatunk holnapig sem. Éjfélkor végzünk vele a bankár házában. Kifürkészttem, melyik a szobájának az ablaka az emeleten és láttam, hogy a kertben létra van az egyik fához támasztva. De most menjünk innen. Ez a hely nem kedvemre való.

Fizettek és távoztak, miután ilyen könnyedén elhatározták, hogy kioltják egy ember életét, akiről valószínűleg azt hitték, hogy tud valamit régebbi bűneikről...

Tizenegyet ütött az óra, mikor a kis német pincér, akinek Frici volt a neve, megkapta a napibérét és távozhatott. Önkénytelenül Salido bankár quinta felé sétált, ahol másnap reggel jelentkeznie kellett. A quinta környékén nem égtek lámpák, csak a csillagok sápadt fénye világított. Frici vissza akart már fordulni, mikor két gyanus alakot vett észre. A kerítéshez lapult és látta, hogy a két ismeretlen bemászik a kertbe. Vajjon mi dolguk lehetett ott? Csak rosszban törhették a fejüket.

Óvatosan utánok mászott és látta, hogy az ismeretlenek létrát támasztanak a quinta falához egy elsőemeleti kivilágított ablak alatt. Az egyik felmászott a létrán, bekukkantott az ablakon, azután lejjebb kuszott a lépcsőn és odasúgta cimborájának:

- Ül és olvas, baloldalával az ablak felé fordulva.

- Lőjj bele a halántékába! Ez a legbiztosabb!

Tehát gyilkosságról volt szó! Frici látta, hogy az első gazfickó újra fölfelé kapaszkodik a létrán, kezében pisztollyal. Nem tétovázhatott. Nagyot kiáltva a létrához ugrott, ellódította azt, aki a létra alján állt és a létrát fellökte, úgy, hogy az, aki a létra tetején állt, éppen mikor elsütötte a pisztolyát, lebukfencezett a magasból. Frici rávetette magát, hogy megragadja.

- Eressz el, kutya, mert agyonlőlek! - mordult rá a gyilkos és el is sütötte újra a pisztolyát. Frici érezte, hogy a lövés balkarjába fúródott. Eleresztette a gyilkost, aki gyorsan eltűnt a sötétben társa után, aki már előbb megugrott.

A két lövésre felriadtak a ház lakói. Először kinyílt az első emeleti kivilágított ablak s a német tudós kikiáltott a kertbe:

- Micsoda dolog ez? Miért nem hagytok olvasni?

Frici csak most tudta meg, hogy új gazdáját akarták megölni a gyilkosok. Jó időbe telt, amíg Frici, akinek balkarját szerencsére csak súrolta a golyó, megmagyarázta, hogy mi történt. Elmondta azt is, hogy a homályban a cinkosok közül egyiket sem ismerte meg határozottan, de úgy rémlett neki, hogy az, aki felmászott a létrán és kétszer lőtt, Antonio Perillo eszpadához hasonlított.

A tudós nagyon örült, hogy új szolgája ilyen tanujelét adta bátorságának és ügyességének. És Frici mindjárt ott is maradt a villában.

II. FEJEZET. Corrida de toros.

Másnap mindenki korán jó helyet iparkodott szerezni a látványossághoz. A bankárnak négy helyről kellett gondoskodnia: a maga, a felesége, tudós vendége és unokaöccse, Engelhardt Antal számára, aki felesége bátyjának, egy limai gazdag bankárnak a fia volt és most hónapok óta Salidoéknak vendége. A tizenhat esztendőes Antal Limából, Peru fővárosából, hajón tette meg az utat, a Hornfok körül, Buenos-Ayresbe és szárazföldön, az Andokon keresztül, akart hazatérni, mihelyt kellő alkalmatosság kínálkozik a veszedelmes és hosszú utazásra Dél-Amerikán keresztül.

A Plaza de Toros, ez volt a cirkusz neve, már délben megtelt nézőkkel, pedig az előadás csak egy órakor kezdődött. Zenekarok mulattatták addig a közönséget, amelynek padsorait erős, de nem igen magas deszkafal választotta el az arénától, hogy a toreadorok veszedelem esetén a deszkafalon átszökkenhessenek.

Az alsó padsorok voltak az olcsó helyek. Itt ült Fritz is, akit úri gazdája belépőjeggyel megajándékozott. A bankár, negyedmagával, magasabban ült, s véletlenül éppen a német tudós mellé került az az őszszakálú úr, aki a Páris kávéházban Hammer néven mutatkozott be a szájkodó eszpadának.

A zene tussal fogadta az érkező elnököt, aki nyomban intett páholyából, hogy kezdjék meg az előadást. Csend támadt. Kinyílt egy ajtó s lóháton benyargaltak a porondra a picadorok. Utánok gyalog a banderillók és az eszpadák következtek. Ez utóbbiak oszlopok mögé és fülkébe húzódtak vissza, a picadorok ellenben a porond közepén helyezkedtek el.

Megnyílt a korlát és megjelent a porondon az első bika. Hegyes, előregömbült szarvai voltak. Nagy ugrásokkal egyenesen a picadoroknak rontott, s az egyik picador lovának az oldalát felhasította. A ló lerogyott és maga alá temette a lovasát, de azért ez megmenekült, mert a banderillók villámgyorsan előrohantak és tarka selyemkendőket dobáltak a bika fejére.

A fekete bika megrázta a fejét és dühösen elbődülve újabb, veszedelmesebb támadásra készült. E pillanatban Crusada, a madridi eszpada, félreparancsolta az útból a banderillókat, hogy egyedül végezzen a bikával. Piros bársonyruhában volt, hogy még jobban ingerelje a bikát. Balkezében botra tűzve a muletát tartotta, egy darab fényes selyemposztót, s jobbában a csupasz, villogó kardot. Megállt tíz lépésnyire a bika előtt, a muletát lengetve. A bika dühösen nekiment, hogy felnyársalja; de az eszpada megállt a helyén, s mikor a bika szarva alig volt már tőle négy-öt centiméternyire, könnyedén félreszökkent az útból s a mellette elsuhanó bikának szügyébe dőfte bámulatos biztossággal a kardját. A bika pár lépést tett még, azután élettelenül összerogyott. Az eszpada kihúzta kardját a bika szügyéből s feje fölé emelte, a néző tömeg viharos tapsa és éljenzése közben.

A matadorok kivették a bikát és a megsebzett lovat, s az elnök intett, hogy folytassák az előadást. A második és a harmadik bikát is, amely Antonio Perillót könnyebben megsebesítette, a madridi eszpada ölte meg, aki ilyenformán óriási diadalt aratott versenytársain.

Ezután az előadás csattanója került sorra: a jaguár és bölény mérkőzése. Kinyitották a hátsó ajtót és berontott a porondra a jaguár. Hosszú lasszóra volt kötve, amelynek másik vége vaskapcsan lógott. Igen erős, de nem nagyon öreg fenevad volt, amely pár napja éhezett és most vért szagolt. Szabadulni igyekezett a lasszóból, de hiába. Elégedetlenül lehevert hát, látszólag nem törődve a közönséggel.

Most kinyitották az elülső ajtót, amelyen lassan bebaktatott a porondra a bölény. Három méter hosszú óriás állat volt. Pár lépést tett, azután megállt, kirázta szemeiből hosszú homlokszörzsálait és ránézett a jaguára. A jaguár felugrott és ordított, de a lasszótól nem bírt szabadulni. A bölény lehorgasztotta a fejét, megmutatta szarvait és hatalmas nyakát és morgott egyet. Ez elég volt. A jaguár meglapult és a bölény nyugodtan elügetett mellette.

A közönséget ez a látvány nem elégítette ki és azt követelte, hogy a jaguárt ingereljék fel a bölény ellen. A cirkusz szolgálói, akik nem vették észre a háttérből, hogy a porban elnyúlt jaguár a lasszó szíjját rágja a fogaival, rakétákat gyújtottak és a sziporkázó tűzijátékszert rádobták a jaguára. Ez ijedtében elordította magát és nagyot ugrott. A lasszó megfeszült és elszakadt. A fenevad megszabadult.

A nézők ujjongva üdvözölték ezt a váratlan fordulatot, mert azt hitték, hogy a jaguár most már nyomban megtámadja a bölényt. De csalódtak. A fenevad lekussadt a porondon és ugrásra készült, csakhogy nem a bölényre, hanem a deszkafalon keresztül a nézők közé. Éppen a pirosruhás német tudós felé volt fordulva, aki rémülten felugrott ültéből. A jaguár rekedt morgással nekiugrott a deszkafalnak. Két első mancsával megkapaszkodott a deszkafal tetején és maga után húzta a magasba a testét.

Mély csend támadt és halálos rémülettel várta mindenki, hogy mi fog történni. E pillanatban felállt a helyéről Hammer, az őszszakálú óriás, lekapta szomszédjának, a kis tudósnek válláról a ponchót és kiragadta övéből kését. A ponchót bal karjára csavarta, a kést jobbjaiba fogta és felállt a székére, abban a pillanatban, mikor a jaguár feljutott a deszkafal tetejére.

- *Punto enn boca*, - kiáltott parancsoló, messzecsengő hangon az óriás, - *ninguno menease!* - (csend, senkise mozduljon!)

Azután padsorról padsorra lefelé haladva, szembekerült a jaguárral, úgy hogy kézzel elérhette. Az ember és az állat szemtől-szemben állt egymással mozdulatlanul, néhány másodpercig. Majd Hammer a fogai közé vette a kését, és öklével úgy rásujtott a jaguár hátsó részére, hogy a fenevad elvesztette az egyensúlyát és lecsúszott a porondra. A nézők veszedelme megszűnt.

De Hammer ezzel sem érte be. Felugrott a deszkafalra és onnan le az arénába. Réműlt kiáltás harsant föl, mert a vakmerő férfi éppen szembekerült megint a jaguárral, amely hangosan ordítva ugrásra kussadt.

Most olyasmi történt, amit senkisémet várt. Hammer kivette a kést a szájából, ballábát előre feszítette és a ponchóval borított balkarját a fenevad elé tartotta, miközben tágranyitott szürke szemét merően rászegezte a jaguára. A fenevad erre lassan hátrálni kezdett. Hammer lépésről lépésre utána nyomult. A ragadozó, mint a megvert kutya, hátsó lábai közé kapta a farkát és egyre gyorsabban hátrált. Egyszerre belekiáltott egy hang a cirkuszba.

- *Que maravilla! Este caballero es el padre Jaguar!* (Milyen csoda! Ez az úr Jaguár apó!)

Sok ezer hang visszhangozta egyszerre ezt a nevet:

- El padre Jaguar, el padre Jaguar!

A leírhatatlan lárma még jobban megrémítette a fenevadat. Megfordult és berohant a csapóajtón keresztül, amelyet közben megint felhúztak, a ketrecébe. A csapóajtó lezuhant mögötte, a jaguár ártalmatlanná vált.

Viharos taps támadt. Jaguár apó nyugodtan meghajolt a porond közepén, azután felugrott a deszkafalra és visszament a helyére, ahol visszaadta a kést és a ponchót álmélkodó szomszédjának.

A bölény ekközben nyugodtan hevert a porondon. A közönség azt követelte, hogy a jaguár helyett a bikaviadorok mérkőzzenek a bölénnyel. Felvonultak újra a pikádorok és a toreadorok. Az eszpádák közül ketten jelentek meg: a madridi Crusada és a bicegő Antonio Perillo.

A pikádorok körülfogták a heverő bölényt, s egyikük néhány hüvelyknyire belefúrta lándzsáját a bölény púpjába. A megsebzett bölény erre villámgyorsan felugrott és hirtelen felöklette az egyik lovat. Lovasa lepottyant a nyeregből. A bölény szarvára kapta a lezuhant pikádort, feldobta a levegőbe, elkapta, újra feldobta és azután alaktalan holttestté taposta szét a lábaival. Mikor végzett vele, néhány lépést hátrált és olyat ordított, hogy a jaguár ordítása gyermeksírás volt csak hozzá képest.

A nézők tomboltak örömben a véres látványnak, de a bikaviadorok rémülten menekültek, Crusada az ajtón át, Perillo pedig a deszkafalon kapaszkodva. A közönség dühödten ordított:

- *Los espadas, los espadas; Guera adelante los espadas!* (Az eszpádák, az eszpádák; ki velők, előre az eszpádák!)

Perillo kijelentette, hogy ez a bölény ördög; a sátán mérkőzzék vele; ő nem!

Gúnyos nevetés volt a felelet ezekre a szavakra, és Crusada nevét ordította a tömeg. Crusada tudta, hogy dicsőségének vége, ha most gyáván viselkedik. De egyedül nem szállhatott szembe a bölénnyel. Csak nagy jutalom ígérete fejében akadt három banderillero, aki vele együtt vállalkozott a kockázatra. Mikor ezek négyen megjelentek a porondon, viharos éljenzéssel fogadták őket.

A bölény, amely több, de nem súlyos sebből vérzett, mikor meglátta az új támadókat, felkapta bozontos fejét, kapálta a földet és dühösen ordított.

Crusada lassan, tétovázva, oldalról közeledett a bölényhez. A muleta, a selyemposztós bot, baljában, a csupasz kard jobbában volt. Erőteljes, arányos termete, amelyet díszes ruhája még jobban kidomborított, szinte azt a várakozást keltette, hogy megint ő lesz a győztes, úgy mint a bikákkal szemben. Mialatt a három banderillo a másik oldalról igyekezett a bölényhez férközni, ez merően Crusadára nézett, mert benne ismert rá az igazi ellenségre.

Az állat nemcsak erős és bátor, hanem ravasz is volt. Úgy látszott, hogy megsejtette ellenfele szándékát és nem mozdult ki a helyéből. Fölemelt fejjel várta a támadást. Crusada öt lépésnyire közeledett hozzá s már bizonyos volt a könnyű győzelemben. Maga előtt látta a bölény széles mellét, a célt, amelyet el nem hibázhatott. Megrázta hát a tarka muletát, hogy a bölény szemét erre terelje, s ő maga nekiugrott az állatnak. Halálugrás volt ez. A bölény nem törődött a muletával, hanem csak az emberre ügyelt. Mikor a kard a melléhez közeledett, lehorgasztotta a fejét és szarvai közé fogta föl a szúrást. Azután felütötte a fejét és egyik szarvát beledöfte Crusada testébe. Felhajtotta az eszpádát a magasba, a háta mögé. A három banderillero nekirohant a bölénynek, de ez nyugodtan megfordult, újra felkapta szarvaira az eszpádát, a magasba hajította, s azután megtaposta.

A banderillero gyáván menekültek; de a tömeg kiáltozására újra megfordultak és újra közeledtek a bölényhez; de Crusadat már meg nem menthették, mert Madrid büszkesége már halott volt. A bölény a banderillók után vetette magát, akik újra rémülten menekültek. Az ajtó felé nem szabadulhattak, mert azt elállta a bős állat. Így hát a deszkafalon át iparkodtak menekülni. A bölény utánok rontott. Az első banderillero szerencsésen feljutott a falra, a második is; de a harmadik nem volt elég gyors. Megragadta ugyan a deszkafal párkányát, de mielőtt testét felhúzhatta volna a magasba, a bölény utól érte és egyik szarvát hátulról beledöfte a szerencsétlennek combjába. De aztán újabb dőfésre visszarántotta a szarvát, s az áldozat így vérezve bár, de mégis elevenen, halálos erőfeszítéssel felhúzódott a deszkafal

tetejére. A bölény második döfése a falat érte, úgy hogy megrendült belé az egész deszkázat. Ha a bölény tovább döfdösi, nyilvánvaló volt, hogy a fal betörik.

A nézők ezen a tájon rémülten felugráltak és menekülni akartak. Pánik és katasztrófa volt kitörőben. A zürzavaros kiáltozást túlharsogta egy csengő hang:

- *Quedad sentado* (Maradjatok ülve), Señores! Nincs veszedelem. Magamra vállalom a bölényt.

Jaguár apó kiáltotta ezt; azután levetette a kabátját, felkapta újra a német tudós kését, s mint az előbb, megint felhágott a deszkafal tetejére, s onnan leugrott a porondra.

A veszedelem a cirkusz túlsó oldalán fenyegette a nézőket. Jaguár apó tehát keresztülszaladt a porondon, az északamerikai indiánok éles csatakiáltását hallatva. A bölény erre gyorsan megfordult, s otthagya a falat, várta új ellenfelének a támadását.

De Jaguár apó nem sietett; jobbában a késsel, megállt az aréna közepén. A nézők halálos csendben várták, hogy mi fog történni.

A bölény kaján pillantással rámeredt Jaguár apóra, aki merően rászégezte a tekintetét, úgy, mint az előbb a jaguárra. A két ellenfél lassan közeledett egymáshoz néhány méternyire. A bölény végre felkapta a fejét, haragos ordítást hallatott, azután mélyen lehorgasztotta a fejét és támadásba ment át.

Mindenki azt hitte, hogy Jaguár apó ki fog térti; de nem ezt tette, hanem nyugodtan megállt a helyén. A bölény elérte Jaguár apót és felkapta a fejét. Jaguár apó a magasba repült. A nézők tömege felordított. De mi volt ez? Jaguár apó egyenesen állva szelte át a levegőt, a dühöngő bölény mögött talpra esett és oly nyugodtan állt megint a helyén, mintha semmi sem történt volna! A bölény megfordult, újra nekiment, megint feldobta a levegőbe; de újra ismétlődött az előbbi jelenet.

Világos volt most immár, hogy Jaguár apó szándékosan űzi ezt a vakmerő játékot éppoly merészen, mint ügyesen. Valahányszor a bölény halálos döfésre kapta fel a szarvait, Jaguár apó a kellő pillanatban a szarvai közé dugta a jobb lábát és feldobatta magát a magasba, hogy nagyot szökkenve, az állat háta mögött érjen megint földet. A nézők álmélkodása óriási volt. Álmukban sem képzelhettek volna el ilyesmit. Élet-halálról volt szó, de Jaguár apó mégis mosolygott és oly nyugodt volt, mintha ártatlan mulatságról volna szó.

Mennél nyugodtabb maradt Jaguár apó, annál nyughatatlanabb lett a bölény. Ordított dühében; mozdulatai gyorsabbakká és bizonytalanabbakká lettek; a szeme vérbe borult, úgy hogy olykor el is hibázta már a döféseit. Erre várt csak Jaguár apó. Megint fölrepült a levegőbe és talpra esett a bölény háta mögött; de most nem állt meg a helyén, hanem oldalt gyorsan előre ugrott. A bölény, amely éppen fordult, oldalt állt ellenfelének, aki ekkor ruganyosan felpattant a bölény hátára. Kezében megvillant a kés; a penge befúródott a bölény nyakába pontosan ott, ahol az utolsó nyakcsigolya érintkezik az első hátgerinccsigolyával. A bölény néhány másodpercig, csaknem egy teljes percig mereven és mozdulatlanul állt a helyén; azután minden tagja megremegett és a hatalmas állat hangtalanul és élettelenül összerogyott. Jaguár apó ekközben lesiklott a hátáról és kését kirántotta a legyőzött állat nyakából.

A nézők nem akartak hinni tulajdon szemüknek; azt várták, hogy a bölény felugrik és újra támadni fog. Jaguár apó nem sokat törődött vele, tapsolnak-e neki vagy sem. Intett három társának akik mellette ültek volt a nézők között. Ezek lesiettek hozzá az arénába és bevitték magukkal a kabátját is. Azután mind a négyen eltávoztak észrevétlenül a cirkuszból.

Csak ekkor merészkedett néhány toreador az arénába, óvatosan közeledve a földön heverő bölényhez. Az elnök lekiáltott páholyából:

- *Esta el bufalo muerto?* (Halott a bölény?)

- *Si, Vuestra merced; esta muerto.* (Igen, nagyságos elnök úr, halott.)

Ez a válasz felébresztette kábulatából a közönséget. Taps, lárma, kiabálás támadt.

- *Donde esta el padre Jaguar? Aca, benid aca, entre el padre Jaguar!* (Hol van Jaguar apó? Jöjjön be, előre, Jaguár apó!) - ezt kiáltották ezren és összevissza.

Látni akarták a diadalmas Jaguár apót; de nyoma vészett. Sok időbe telt, míg a közönség megnyugodott. Azután odatolakodtak az élettelen bölényhez az arénába és megcsodálták a csaknem láthatatlan kis sebet, amely a hatalmas állatot megölte. A cirkusz szolgaszemélyzete alig bírta rendet tartani a kíváncsi tolakodók között.

Igy végződött a bikaviadal nagy ünnepe Buenos-Ayresben.

III. FEJEZET.

Jaguár apó.

Jaguár apó volt a nap hőse, de a nap hőséneket teljesen nyoma vesztett. Róla beszéltek természetesen Salido bankár házában is; hiszen a család tagjait súlyos veszedelemtől óvta meg. A bankár kerestette embereivel, de sehol sem akadtak rá. Ez bántotta a bankárt.

- Föltétlenül le kell rónom a hálámat iránta, - mondta a bankár. - Megtettem volna mindjárt ott helyben, de ott nem volt módomban.

- És én még nagyobb mulasztást követtem el - mondta a német tudós. - Ő megköszönte a takarómat meg a késemet, én pedig egy szóval sem köszöntem meg neki, hogy megmentett a jaguár karmaiból. Az életemet köszönöm neki és ezt nyíltan meg is fogom mondani Jaguár apónak, mielőtt találkozom vele, mert hogy a késemet nem adta vissza, ezzel még nincs elintézve a dolog.

E pillanatban az inas névjegyet hozott be és jelentette, hogy ez az idegen úr a ház urával óhajt beszélni. A névjegyben ez a név volt: *Carlos Hammer*. A bankár a fogadószobába ment és nagy meglepetésére és örömeire azt látta, hogy Carlos Hammer nem más mint - Jaguár apó. Elébe sietett és megszorította mind a két kezét:

- Maga az Señor, akit hiába kerestünk! Engedje meg, hogy megszorítsam a kezét és örömmel üdvözöljem. Milyen jól tette, hogy alkalmat nyújtott hogy hálánkat kifejezhessük!

Jaguár apó elmosolyodott és így felelt:

- Nem ezért vagyok itt Señor. Üzleti ügyben zavarom egy pillanatig - és átnyújtott a bankárnak egy írást. A bankár bepillantott az írásba.

- Utalvány kordovai üzletbarátomtól. Nyomban rendelkezésére bocsátom az összeget.

- Nem olyan sürgős. Illőnek tartottam, hogy bemutatkozzam, és most arra kérem, intézkedjék, hogy ezt a pénzt egy pár nap múlva fölvehessem.

Meghajolt és távozni akart; de a bankár karon ragadta.

- Maradjon Señor! Nem ereszthetem el így! Megmentette az életünket; engedje meg, hogy bemutathassam a feleségemnek!

- Én pedig arra kérem, ne tegye ezt. Éppen a köszönet, amelyet említett, elzárja előttem az ön ajtaját. Nem dicsekedhetem oly érdelemmel, amely a véletlennek tulajdonítható.

Hangján érzett, hogy őszintén beszél. A bankár tehát így felelt:

- Igérem, hogy kívánságát tisztelni fogjuk. Biztosítom róla, hogy a köszönet szót nem fogja hallani tőlünk. Azt hiszem, hogy ezzel a föltétellel elfogadja meghívásomat.

- Szíves örömet.

A bankár bevezette Jaguár apót a családi szobába, ahol a nap hőséneket váratlan megjelenése éppoly nagy meglepetést, mint örömet keltett. Legjobban megörült a német tudós, aki rögtön hálálkodni kezdett. De a bankár szavába vágott:

- Señor Hammer kikötötte, hogy hálát még csak ne is említsen senki sem.

- De hát akkor miről beszéljek? - kérdezte a kis tudós.

- Akármiről, például beszéljen az antediluviumi állatairól.

Salido tréfásan mondta ezt; de a kis, piros tudós nyomban megragadta az alkalmat, hogy kedves témájáról beszélhessen és elárasztotta kérdéseivel Jaguár apót.

A beszélgetés során kitűnt, hogy Jaguár apó több ízben volt a tudósoknak vezetője a pampákon, akik őszállatok maradványait keresték, és kitűnt az is, hogy Jaguár apó nagyszerűen ért az őslénytanhoz. A tudós nem is akarta abbahagyni a beszélgetést; de a bankár másra terelte a szót. Jaguár apó elmondta, hogy nemsokára az Andok felé indul Buenos-Ayresből és valószínűleg átmegy Perúba Tucumanon keresztül. A bankár élt az alkalommal és megkérdezte Jaguár apótól, nem vinné-e el magával Limába Antoniót, az unokaöccsét is. Jaguár apó szabódott eleinte, de mikor látta, hogy a tizenhat éves Antonio jól fejlett, bátor, vállalkozó szellemű és nagyon kedves fiatalember, kijelentette, hogy gondolkozik még majd a dolgon.

Mikor a kis, piros tudós meghallotta, hogy miről van szó, ő is ajánlkozott rögtön, hogy elkíséri Jaguár apót, mert hiszen útközben őszállatok csontjait tanulmányozhatja. Jaguár apó tréfásan, de határozottan visszautasította a tudós ajánlkozását, azután elbúcsuzott, s az ajtóban, amely előtt a tornác ki volt világítva, még egy ideig elbeszélgetett a bankárral, aki kísérete Jaguár apót.

Sötét este volt, s így nem látták, hogy szemben a bankár villájával az úton, a sűrű leandersövény mellé húzódva két férfi áll és hallgatózik. Az egyik, a fiatalabb, Antonio Perillo volt, a másik nem szerepelt még történetünkben.

- Ki az? - szólt az idősebbik, mikor Jaguár apó a bankárral láthatóvá lett az ajtóban.

- Kicsoda?

- Az az óriás a bankár mellett?

- Nem ismered? - szólt Perillo. - De igaz is, hiszen te nem voltál ott ma a cirkuszban. Jaguár apó, a gazfickó, aki valamennyiünket lefőzött. *El diablo se le lleve* (az ördög vigye el!)

- Ja-gu-ár a-pó? - szólt a másik álmélkodva. - Ez volna az?

- Hát ismered őt?

- De mennyire! Évek óta vágyódtam arra, hogy megismerkedjem vele, de szerencsére, nem teljesült a vágyódásom. És most, hogy látom őt... No de ilyen újság!

- De hát kicsoda ez a Jaguár apó?

- Mindjárt megmondom; hiszen te is tudsz a dologról. Ezt az embert az északamerikai indiának *Metana Mu*-nak (Villámkéz) nevezték.

- Ezt a szót nem értem.

- Az angol vadászoknál *Lightning hand* (Villámlókéz) a neve.

- Angolul sem tudok.

- Ide figyelj hát! A spanyolul beszélő mexikóiak *El Mano relampagne ando*-nak (Villámlókéz) nevezik.

- Micsoda? Lehetséges? - kérdezte Perillo elképedve. - Akkor hát az öccse annak, akit... te akkor...

- Igen, igen, akit... én... akkor...! Ez az ember tehát régóta itt él és itt Jaguár apó a neve. Tehát ráakadt a nyomomra és utánam jött Argentiniába, hogy megbosszulja bátyjának a halálát. De véletlenül sohasem találkozott még velem.

- Úgy van; így kell lennie! Vigyázz magadra!

- Vigyázni fogok! Most, hogy ismerem a veszélyt, amelyben régóta forgok, tudom, mit kell tennem. Ő keres és nem akadt rám; én ellenben ráakadtam, noha nem kerestem. Nem fog menekülni előlem.

- Meg akarod őt is?...

- Őt is!

- Úgy, mint a bátyját?

- Éppen úgy! Csak nem fogok állandóan rettegni tőle! Különben mi dolga neki itt Salidonál, akinél a kis piros is lakik, aki gaucho módjára öltözik, noha nem gaucho?

- Ez nekem is szemet szúrt már!

- Ismerik egymást talán? Ez a törpe meg ez az óriás? El kell tűnniök mind a kettőjüknek! Segítségemre leszel?

- Hogy kérdezhetsz ilyet? Természetes, hogy kezem, késem és golyóm a tiéd. Rokonok vagyunk és az érdekeink is közösek.

- Először meg kell hát tudnunk, hol lakik ez a Jaguár apó. Vigyázz!

Jaguár apó elbúcsuzott végkép a bankártól és megindult hazafelé. A bankár szolgálói lámpásokkal kísérték be a városba. A két cinkostárs pedig jó messziről óvatosan utánok osont.

IV. FEJEZET. Uj ismeretség.

Körülbelül két hét múlva Rozarióból érkező gőzös kötött ki Santa Fében. Az utasok a partra siettek, ahol több katonatiszt járt fel s alá.

Utoljára két kis emberke szállt partra, teljesen egyforma piros gaucho-ruhában. Puska, két revolver és kés volt egyformán mind a kettőnek a fegyverzete. Mikor a tisztek a két utast megpillantották, egy kapitány meglepetten így szólt a többiekhez:

- Nini! Itt jön Glotino ezredes, még pedig álöltözetben! Ismeretlen akar maradni, vagy pedig tisztelegjünk neki?

- Várjuk meg, észrevesz-e bennünket, - szólt az egyik főhadnagy.

A két piros emberke lassan, egyenesen a tisztek felé tartott. Ezek erre összeverték a sarkantyújukat és szalutáltak.

- *Buenos mañanas* (jó reggelt)! - köszönt vissza a kis német tudós, szintén szalutálva, mert ő volt az egyik utas. Kísérője, Frici, szintén szalutált.

- Szép idő van, úgy-e, Señores? - folytatta a tudós.

- Nagyon szép, ezredes úr - felelt a kapitány. - Itt marad ma, ezredes úr?

- Talán.

- A tiszti lakást parancsolja?

- Semmit sem parancsolok.

- Értem, - szólt a kapitány jelentősen. - De azért a lakás rendelkezésére áll.

- Rendben van.

- Elkísérhetem, ezredes úr?

- Elkísérhet; de nem vagyok ezredes.

- Parancsára! Értjük! Diplomáciai küldetés. Inkognitó. Milyen minőségben méltóztatik utazni?

- A nevemet kérdi? Zoológus vagyok és a nevem dr. Morgenstern, ez meg a szolgám, Frici.

- Rendben van. Indulhatunk a kvártélyba?

- Menjünk!

A kis csoport megindult. Elöl a tudós, balján, egy lépéssel hátrább, a kapitány, mögöttük pedig Frici a tisztekkel.

A santa-féi kaszárnya a régi spanyol időből származó, több emeletes, tornyos épület volt. A katonák szalutáltak a kapuban és az urak beléptek. Kényelmes szobába vezették a tudóst az első emeletre és az ajtóban a tisztek elbúcsúztak. A kapitány így szólt:

- Mindjárt hozzák a villásreggelit. Ma én vagyok parancsnok, mert az őrnagy úrnak Paranába kellett utaznia. Parancsol valamit, ezredes úr... pardon, zoológus úr?

- Kérem valamire. Tudja meg, vajjon egy Jaguár apó nevű úr megérkezett-e tegnapelőtt vagy tegnap Santa Fébe? És ha megérkezett, hol lakik?

- Hajón érkezett?

- Igen, Buenos-Ayresből.

- Remélem, egy félórán belül jelentést tehetek.

Távozott, és csakhamar benézett a szobába egy altiszt, aki húst, kenyeret, gyümölcsöt és bordói bort szolgáltat fel. Utasaink hozzáláttak az evéshez, de a tudós aggódott:

- Ezredesnek szólítottak. Úgy látszik, összecserélnek valami tiszttel.

- Meglehet, - szólt Frici; - de ez nem baj, amíg saját maga össze nem cseréli magát mással.

- De mi lesz ennek a vége, Frici?

- Majd csak megleszünk valahogy.

Ekkor belépett a kapitány és jelentette, hogy Jaguár apó tegnap délután megérkezett Santa-Fébe és ma reggel huszonhárom felnőtt és egy gyermek társaságában elindult a Porongos lagúna felé.

- Lovon?

- Lovon. Húsz kísérője pár napig itt várakozott rá.

- Utána kell sietnem! De kérem, hozassa el addig a hajóról a málhámat. Két csomag; az egyikben szerszámok, a másikban könyvek vannak.

- Nyomban, ezredes úr! - szólt a kapitány és intézkedett, hogy a csomagokat elhozzák a hajóról. Közben a német tudós arról kezdett beszélgetni a kapitánnyal, hogy talált-e a pampákon harmadkori embert vagy barlangi medvecsontot?

A kapitány, fejét csóválva, azt felelte, hogy nem látott még, és most már igazán nem tudta, hányadán van az »ezredes« úrral.

Nemsokára hozták a katonák a csomagokat és letették a padlóra. Az egyik csomagban két ásó, két kapa és két lapát volt. A másik csomagban könyvek voltak. A csomag felbomlott és egy pár könyv kihullt belőle. A kapitány szolgálatkészen lehajolt a könyvekért és miközben az asztalra tette őket, az egyik könyv kinyílt. A címe ez volt: »Őseink a pampákban« és a címlapon nagy betűkkel ez a név volt: dr. Morgenstern. A kapitány gyorsan kinyitott még egy pár könyvet, s valamennyiben ezt a nevet látta.

- Igazán dr. Morgenstern a neve, Señor? - szólt izgatottan.

- Persze, hogy az.

- Be tudja bizonyítani ezt?

- Nagyon könnyen.

- Mivel?

- Az útlevelemmel.

- Ide vele!

Ez a felszólítás haragos parancsként hangozott. A tudós kivette tárcájából az útlevelet és átnyújtotta a kapitánynak. Ez belepillantott és azután dühösen felkiáltott:

- Mekkora tévedés! De mekkora hasonlóság is! Hogy merte magát Glotino ezredesnek, Mitre tábornok sógorának kiadni?

- Én ennek adtam ki magamat? - pattant fel a kis tudós haragosan. - Ha más valakinek tartott, ez az ön dolga!

A szóváltás egyre élesebb lett, de végül úgy ért véget, hogy a tudós Fricivel eltávozott a kaszárnyából, a kapitány pedig dühösen átkozta saját magát a felsüléseért; de egyébként tehetetlen volt. A csomagok egyelőre a kaszárnyában maradtak.

A két piros emberke addig bandukolt a város utcáin, míg végül ráakadt egy fogadóra. Beléptek az agyagpadlós söntésbe és megszólították a fogadóst:

- Van két hátraslova és két szállítólova eladó?

- Van. Hová készülnek az urak?

- A Gran Chacora, Tucumánba, talán még messzebb.

- Válasszanak, Señores, - szólt a gazda és kivezette vendégeit az udvaron át a rétre, ahol a lovai legeltek. Az udvaron csatlakozott hozzájuk egy hosszúszerű csizmás, piros ruhás, vörösarcú férfi, akinek hosszú haja a piros fejtakaró alól lelógott a hátára. Bemutatkozott a németeknek.

- Doktor Parmezán Rui el Iberio de Sargunna y Castelguardiante vagyok, - mondta, - ó-kasztíliai nemes családból. Itt Braziliában kirurgus vagyok és művésziesen amputálok kezét, lábát, bordát, koponyát, amit parancsolnak.

A német tudós elcsodálkozva szintén bemutatkozott a kirurgusnak, aki nagyon megörült a »kollegá«-nak, s mikor meghallotta, hogy Jaguár apó után igyekeznek, így szólt:

- Én is Jaguár apó emberei közül való vagyok. Itt kellett gyülekeznünk, de én elkéstem, s most utánuk sietek magam is. Ha tetszik, velem jöhetnek. Pontosan ismerem Jaguár apónak az útirányát.

A német tudós nagyon megörült az új ismerősnek, aki mindenekelőtt elhozatta a kaszárnyából dr. Morgenstern csomagjait, azután segített kiválasztani a fogadós lovai közül két hátraslova és két teherhordó pótlóva, és végül a maga számára is megvett egy hátraslova. Nyerget is vásároltak a lovakra, a hátraslovakra úgynevezett *re cadot*, amely több részből összeillesztett nyereg, úgy hogy éjjelre szétszedhető és átalakítható fekvőhelyé.

Miután felpakkolóztak, a három utas útnak indult.

- *La enhora buena de la vuetta* (szerencsés útat!) - búcsuzott tőlük a fogadós. - Vigyázzanak a Gran Chaco indiánjaira, mert ezeknek a mérgezett nyíla veszedelmesebb a puskagolyónál!

Ez a figyelmeztetés nem volt alaptalan. Dél-Amerika indiánjai még ma is apró, hegyes nyílvesszőket használnak, amelyeket hosszú fúvócsövekből lőnek ki. A mérget a Strychnosfa és a Maracuri nevű folyondár nedvéből készítik, egész csomó ismeretlen növényi anyagot keverve még hozzá. Ez a főzet évekig megőrzi kártékony hatását, bár frissen hat a leggyorsabban. A legkisebb karcolás is biztos halált okoz embernek, állatnak egyaránt, ha a mérge belekerül a vérbe. Az indiánok ezzel vadásznak. A mérge hatóanyaga, a *Kurarín*, az említett növények kérgében található alkaloid, amely a mellizmokat megbénítja és a vérkeringést elállítja. Oly erős mérge, hogy egy-egy ilyen parányi nyílvessző, ha csak a bőrét is megkarcolja, két perc alatt megöli a kifejlett jaguárt is.

Utasaink először elhaladtak a kaszárnya mellett, amelyben a német tudós nemrég még, mint ezredes, szerepelt, azután a temető és több kis *rancho* (kunyhó) mellett, majd végül kijutottak a városból. Balfelől a tószzerűen elterülő Rio Salado folyt, s előttük hepe-hupás pusztaság nyúlt el. Jobbfelől a Rio Saladillo szélesedett ki kis tóvá. A pusztán több *hacienda* (majorság) és *esztancia* (baromtenyésztőtelep) mellett haladtak el, s végül kijutottak a pampára, a nagy dél-amerikai füves síkságra.

V. FEJEZET. Odakünn a pampákon.

Utasaink északfelé haladtak a Rio Salado és a Rio Saladillo között. Egy óra múlva fahídon átkeltek az előbbi folyón és megérkeztek az Esperanca-gyarmatba, ahol úgyszólván csupa német lakik. Minthogy azonban nem volt vesztegetni való idejük, ha Jaguár apót utól akarták érni, pihenés nélkül tovább nyargaltak a Cordova felé vezető úton.

A kirurgus, argentiniai szokás szerint, nem kimélte a lovát. Sarkantyúját belevágta a szegény állat húsába és repült előre. Egyébként jó és kitartó lovasnak bizonyult.

Frici is jól megülte a lovat, mert hozzászokott már itt, második hazájában, a gyors és hosszú lovaglásokhoz. De a zoológus, bár nem félt a nyeregtől, nagyon savanyú arccal rázódott lova hátán. Egy óránál tovább nem bírta a vágatást, és az ő kedvéért társai is megpihentek. De nem sokáig. A kirurgus egy félóra múlva újra lóra ültette társait, mert estig el akart jutni Fort Tióba, s ez még száz kilométernyire volt.

A mezőség, amelyen nyargaltak, teljesen síma és füves volt. Fának, cserjének nyoma sem volt sehol. Erdőség ott van csak a pampákon, a hol víz csörgedezik.

Délután még egyszer megpihentek és este felé megérkeztek a Fort Tioba. Ez a Tio erőd az argentiniai indiánhatáron nem olyan erőd volt, mint az európai erődök. Sűrű, tüskés kaktuszszövény kerítette be egy helyütt a mezőséget, s az elkerített helyet, amelyen egypár *ranchó* (kunyhó) volt, árok szegte körül. A ranchókban vagy húsz katona tanyázott egy hadnagy parancsnokságával, aki szívesen látta a három lovas. A kirurgust ismerte, a két német pedig bemutatkozott.

A katonák lovai és marhái nappal a szabadban legeltek. Este behajtották őket az elkerített helyre. A marhák az erőd élelmezési anyagához tartoztak. Hús tehát volt elég, s a vendégek jó vacsorát kaptak.

Beszélgetés közben a hadnagy csakhamar tisztába jött vendégeivel. Véleménye szerint félig-meddig örült ember lehetett csak az, aki a Gran Chacoba nyargal, hogy régi csontokat kiásson a földből. De látta, hogy a három lovas roppant hiányos felszereléssel indult neki vállalkozásának, s ezért megkérdezte a kis német tudóstól:

- Ki fogja önök után hozni azt, amire föltétlenül szükségük lesz a Gran Chacoban?
- Senki. Amire szükségünk van, az velünk van.
- Téved, Señor. Miből akar élni? Van lisztje?
- Nincs.
- Van szárított húsa, zsírja, szalonnája?
- Nincs.
- Kávéja és teája? Kakaója és dohánya?
- Nincs.
- Lőpora, gyújtója és az a sok apró holmija, amit művelt ember nem nélkülözhet? Ruhája, cipője, ollója és a többi?
- A ruhám rajtam van. Lőporom van egy teli bőrrerszénnyel.
- Ez nem elég. És mit fog enni, meg inni? Van főzőedénye?

- Nincs, de nem is fogok főzni. Inni vizet fogok, enni pedig húst.
  - Csakhogy ezt nem fog ám mindenhol találni!
  - Dehogy nem! Víz van mindenütt, húst pedig majd lövünk magunknak.
  - Jó lövő ön?
  - Frici nagyszerűen lő.
  - De víz nincs mindenütt. A Rio Saladon túl víz nélküli erdőségekbe jutnak. Hetekig nem fognak ott egy korty vizet sem találni. És ha nem jó vadászok, akkor enivalójuk sem lesz. És az indiánok?
  - Ezek nem fognak bántani, mert mi sem bántjuk őket.
  - Nagyon téved. Időnkint mi is kénytelenek vagyunk adót fizetni nekik, mi persze ajándéknak mondjuk, - egy csomó lovat, marhát és juhot, hogy nyájainkat meg ne tizedeljék és állatainkat el ne lopják. De azért mégis gyakran megjelennek lopva a határon és százával elhajtják a barmot. És embereket is foglyul ejtenek ilyenkor és elviszik a Chacora és csak váltságdíj ellenében eresztik szabadon őket.
  - Ó, ettől nem félek. Nemsokára jóbarátokra fogunk akadni.
  - Kire?
  - Jaguár apó csapatára.
  - Ah! Ismeri Jaguár apót?
  - Hogyne! Buenos-Ayresben találkoztunk, s most utol fogjuk őt érni.
  - Ha így van, az egészen más. Jaguár apó itt volt; a Porongos lagúna felé indult, ahol két napig marad.
  - Holnap estére utolérjük őt a lagunánál.
  - Tudja Jaguár apó, hogy ön őszállatokat akar kiásni?
  - Tudja. Biztosított róla, hogy a Chacoban található őszállati maradványokat.
  - És felszólította önt, hogy menjen utána? - kérdezte a hadnagy hitetlenkedve.
  - Nem. Kértem ugyan, hogy vigyen magával; de visszautasított.
  - Mindjárt gondoltam. Tehát titokban követi őt, úgy hogy Jaguár apó nem is tud róla?
  - Úgy van.
  - Félek, hogy ez a híres ember nem fogja önt szívesen fogadni. Forduljon vissza inkább! A Chacoban minden fa mögött egy indián vagy egy jaguár leselkedik.
  - Ezekről nem félek. Sok fehér ember veszedelmesebb náluk. Például a santa-féi kapitány, aki ma reggel olyan goromba volt velem.
- A hadnagy fülelni kezdett.
- A santa-féi kapitány? Santa-Fében egy kapitány van csak, Pellejo kapitány, aki nekem közvetlen főnököm. Mi baja volt ezzel? - kérdezte a hadnagy komolyan.
- A tudós gyanutlanul elmesélte reggeli kalandját. A hadnagy erre elkomorodott és barátság-talanul így szólt:
- Sajnálom, Señor. Pellejo kapitány holnap itt lesz, hogy az indián határszéli erődöket megvizsgálja. Szerencsére, önök akkor már messze lesznek innen. Azt ajánlom, hogy ne

akadjanak össze vele! Nem akarom rögtön elküldeni önöket, de egy föld alatt nem maradhatunk. Az volt a tervem, hogy ön itt alszik velem; de most már kénytelen vagyok más ranchot kijelölni az ön számára.

A hadnagy kiment és többé nem mutatkozott. Don Parmezán jött a tudósért és Friciért, s elvezette őket egy kis viskóba, ahol száraz fűvön kellett aludniok a földön. De jól aludtak és kora hajnalban tovább nyargaltak az erődből a Porongos laguna felé.

A tudós ma már jobban bírta a lovaglást és csak délben pihentek meg. Víz nem volt sehol; de a lovak beérték a friss, zöld fűvel. A férfiak pedig megosztottak egy darab húson, amelyet a kirurgus az erődben szerzett az egyik katonától. Jóllaktak; de egyéb enni valójuk nem maradt, s estére vadászszákmányról kellett gondoskodniok, ha nem akartak éhesen lefeküdni.

Mialatt tovább nyargaltak, egész délután lesték a zsákmányt, de hiába. Pedig kezdtek már megéhezni megint. Egyszerre csak vízcachaturást vettek észre. A vízcacha nagyobb, mint a mi vadnyúlunk és pampáz-nyúlnak is hívják, bár nem a nyúlfélékhez tartozik, hanem a rágcsálókhoz. Csak jobb hús híjján szokták a húsát megenni. A vízcachának a lakása laposan domborodó, középütt nyílt domb, amely mindig agyagos vidéken található csak. Több család lakik egy csomóban rendszerint, úgy hogy a túrásnak a főbejáraton kívül több zugbejárása van.

Utasaink leszálltak a lóról. A dombnak négy bejárását gondosan betömték s míg lovaik a fűben legelésztek, a tudós és a kirurgus elkezdte ásni a dombot. Frici pedig ott állt lövésre emelt puskával, hogy nyomban löjjön, ha valamelyik vízcacha menekülni akar az eltömött bejárásokon. Persze a vízcachát a tapasztalt vadászok egészen másképp vadászszák. De azért így is megvolt az eredmény. Öt percebe sem telt, Frici két vízcachát lepuffantott. Ez elég volt. Felrakták az ásókat a lovakra a nagy és kövér vízcachákkal együtt, azután tovább nyargaltak.

A fű nemsokára nedvesebb lett, a föld pedig lágyabb. Északon fák tűnedeztek fel, biztos jelül annak, hogy a Porongos lagúna közelében vannak. Ez a név vadcitromfák mocsarát jelenti, és csakugyan ilyen fákat láttak maguk előtt. A nap éppen leáldozott a szemhatáron, mikor a három lovas előtt megcsillant a lagúna vize.

Az út vége felé számos lovasnak a nyomát követték és azt hitték, hogy Jaguár apó csapatjának a nyomában nyargalnak. Szívesen tovább haladtak volna, de gyorsan besötétedett, úgy hogy táborot kellett verniök.

Leszálltak hát és a lovakat lenyergelték. Mellső két lábukat a lasszóval összekötötték, úgy hogy az állatok legelhettek ugyan, de csak aprókat lépdelve és messzire el nem távolodhattak. A pampalovak mindig együtt szoktak maradni, úgy hogy attól sem kellett félni, hogy különböző irányban kell majd őket reggel összekeresni.

Azután a vad citromfák rózsájából tüzet raktak s a két vízcachát lenyúzták és kizsigerelték. A húruk elég volt estére és másnap reggelre. Vízet azonban nem találtak sehol, mert a lagúna sós vize élvezhetetlen volt.

Evés után beburkolóztak ponchójukba és a tűz mellett álomra heveredtek. Száz kilométernél hosszabb utat tettek meg újra és a fáradtság mély álomba merítette őket csakhamar, bár éles szél fújt egész éjszaka.

Reggel, miután megsütötték és megették a maradékhúst, tovább indultak.

A lovasok a lagúna keleti oldalán voltak, ahol a Rio Dulce szakad a lagúnába. Ez jóízű, édesvízű folyó, azért nevezték el így; de miután keresztülfolyt a sós pusztaságon, alsó folyásában teljesen élvezhetetlen már a vize.

A tegnapi nyom a lagúna mentén vezetett tovább, s azután egy darabon eltávolodott a lagúnától. Ehelyütt megálltak és tábort ütöttek, mert a talaj össze-vissza volt taposva, több tűzrakásnak a hamuja látszott és a fű nagy területen le volt legelve. De hogy mikor táboroztak itt az emberek, állatok, azt három utasunk közül egyik sem tudta megállapítani. Ehhez nem értettek.

E ponttól fogva a nyom északkeleti irányban vezetett tovább. Ez szeget ütött a kirurgus fejébe, mert tudta, hogy a Gran Chaco innen északra és északnyugatra terül el. De azért tovább haladtak északkelet felé a nyomokon, mert a tudós kijelentette, hogy ahol nyomok vannak, ott emberekre találhatnak, és ahol emberek vannak, ott akad ennivaló is.

Kezdték már megéhezni, mert a lovaglás és a levegő étvágyat csinál. A délután közepe táján egyszerre csak Don Parmezán kinyújtotta a kezét és így szólt suttogva:

- *Un avestruz, un avestruz* (strucc, strucc)!

Társai a jelzett irányba néztek és csakugyan egy struccot láttak, amely jó messze a földet kalapálta csőrével s a lovasokat nem vette észre, mert háttal állt nekik.

- Lesz húsunk! - folytatta Don Parmezán. - De hogyan fogjuk meg?

- Van egy gondolatom! - szólt Frici. - Mit gondol, Don Parmezán, menekül-e a strucc a ló elől?

- Nem. Ellenkezőleg, az is megesik, hogy legelő struccokat láthatunk legelő lovak és marhák között.

- Nos! Akkor hát én leszálok majd a lóról, és lefekszem a puskámmal ide a fűbe. Önök pedig, nagy ívben jobbról-balról megkerülik a struccot és azután hátulról megpróbálják felém kergetni. Ha szerencsénk van, akkor talán elejtem a struccot.

A tervet jónak találták és mindjárt meg is valósították. A tudós jobbról, Don Parmezán balról nagy ívben megkerülte a struccot.

Az amerikai struccot vagy nandut a bolával fogják, amelyet hurkolva a két lábára dobnak. Lelőni nagyon nehéz a lónál sokkal gyorsabb madarat. Frici ravasz terve tehát csak véletlenül sikerülhetett.

A nandu eleinte nem törődött a két lovassal. Csőrével vagdalta és háromujjú erős lábaival kaparta a földet s közben folytonosan forgott a saját tengelye körül.

- Azt hiszem, fészket kotor magának, mert tojni akar! - dörögte a fűben heverő Frici.

A két lovas ekközben megkerülte a nandut s most hátulról nekirugtattak. A nandu, mikor végül észrevette őket, nagyot ugrott és egyenesen Frici felé kezdett szaladni. Frici bal-könyökét nekitámasztotta a földnek és célzott. A nandu nagyot ugrott, azután támolyogva összerogyott. A golyó megölte.

Másfél méter magas és vagy harminc kiló nehéz nőstény nandu volt. Ráemelték az egyik pótlóra, s a boldog vadászok tovább folytatták útjukat. A nyomok nemsokára északkeletnek, majd egyenesen északnak fordultak, s utasaink este felé egy sűrű erdő szélére értek. Az első fák között forrás csörgedezett és vize pár méternyel odébb egy világos kis tóban gyülemlett össze. Ennek a partján ütöttek táborot utasaink.

Tüzet raktak, azután lenyúzták a nandut és felbontották. A gyomrában növényi maradványokon kívül homokot, követ, egy kés szarumarkolatát és egy sarkantyút találtak, mert a strucc lenyel mindent, ami szemet szúr neki. Egy csomó tojást is találtak benne, különböző nagyságú, borsónyitól férfiökölíig fölfelé. A nagyobbakat forró hamuban megsütötték, s ez

jóízű enivaló volt. A húsa azonban kemény és ízetlen volt, mint a csizmatalp és Frici szomorúan azt kérdezte:

- Most aztán mit eszünk vacsorára?

A feleletet nyomban megkapta. Zörgést hallott a háta mögött. Megfordult, s egy hosszú, gyíkféle állatot látott a legközelebbi fa törzsén.

- Csitt! - suttogta. - Ne mozduljatok! Ha sikerül, pecsenyénk lesz rögtön!

Óvatosan magához húzta a puskáját és rásütötte az állatra, amely elnyúlva, mint a kígyó és lábaival kapaszkodva ült a fa törzsén és belemeresztette szemét a tűz lángjába.

A lövés eldördült; az állat eltűnt.

- Mi volt? - kérdezte a tudós, aki szintén háttal ült a fának.

- Egy iguán, - felelte Frici.

- Iguán? - kiáltott Don Parmezán, felugorva. - Hisz ez a legfinomabb csemege a földön! Eltalálta?

- Nem tudom, - szólt Frici, aki felállt és odament a fához. - Megvan! - kiáltott föl örömmel, mert látta, hogy a zsákmány ott hever élettelenül a fa alatt.

Az iguán vagy leguán nagy délamerikai gyíkféle, fákon él, széles a feje, fűrészesek a fogai, a hátán nagy tüskésgerince van, a farka igen hosszú. A lábai roppant erősek és nagyon hosszú ujjúak; a toroka alatt bőrzacsó lóg. Az iguán pompásan úszik és kúszik, madártojásból, rovarból, sarjából, dúslevű levelekből és virágokból táplálkozik. Ha megtámadják, bátor és harapós. Megnő másfél méter hosszúra; ebből egy méter hosszú a farka. A húsa jóízű, gyöngye és könnyen emészthető.

Utasaink ennél fogva pompásan vacsoráztak; az iguán farkát eltették másnap reggelre. Vacsora után úgy, mint előtte való nap, lovaikat megbéklyózták a lasszóval s ők maguk ponchójukba burkolózva álmra dőltek.

VI. FEJEZET. A gigantochelonia.

Mikor reggel felkeltek, látták, hogy a tóban, amely mellett táboroztak, sok nagy hal van. Kihalásztak vagy két napra való halat s miközben zöldlevelekbe csavargatták a zsákmányt, a kis német tudósnak szemet szúrt a tavacskától nem messze egy darabka gyepes terület, amelyen gyéreb és sárgás színű volt a fű. Ez a hely kerek volt, s a kör szélén volt egy pont, ahol csak homok volt egy szál fű nélkül.

Gyorsan odasietett és megállapította, hogy ez a hely domború, mint valami felfordított csésze alja. Elővette a kését és több ponton beleszúrta a földbe. A kés pengéje, egy pár centiméternyi mélységben mindenütt kemény tárgyra akadt. A tudós megdöbbsent. Mi lehet ez? Talán valami őszállat maradványára bukkant véletlenül? Mind a hárman ásáshoz láttak. A kis tudós nemsokára lapáthoz nyúlt s lekaparta egy helyütt a pár centiméternyi agyagréteget. Egyszerre csak síma, kemény, teknősbékahéjhoz hasonló anyagra bukkant. Megkopogtatta. Tompa, üres hang hallatszott. A kis tudós majd megőrült örömeiben, mert azt hitte, hogy egy óriási páncélos állat maradványára bukkant. A szeme csillogott, a keze remegett, amint tovább kaparta az agyagréteget, s közben előadást tartott társainak az őszállatokról. Frici és Don Parmezán tovább ástak s egyre mélyebbre jutottak. Egyszerre csak engedett a homok; Frici nagyot kiáltott és eltűnt a földben. Don Parmezán hirtelen félreugrott, máskülönben ő is belezuhant volna a feltárult üregbe.

A kis tudós megijedt, hogy szerencsétlenség történt; de Frici csakhamar megnyugtatta társait és arra bízta őket, hogy jöjjenek utána. A tudós óvatosan le is ereszkedett az üregbe, amely négy lábnyira merőlegesen nyílt lefelé, azután tompaszögben tovább terjedt befelé, míg végül egy körülbelül másfél méter magas, hosszukás barlangba vitt, amelyben három személy kényelmesen leülhetett egymás mellett. A barlang teteje egy kissé boltozatos volt és sötéten, bágyadtan csillogó fényű. A barlang feneké kemény agyag volt.

Dr. Morgenstern megkopogtatta a barlang tetejét, és még jobban megerősödött abban a hitében, hogy egy óriási páncélos állat belsejébe kerültek és így szólt:

- Leküldöm majd hozzád a kirurgust. Ketten kihordjátok majd innen az agyagot, hogy kiszabadítsuk az őszállat oldalpáncélját is, én pedig kívülről fogom tisztogatni a páncélját. Azt hiszem, estére készen leszünk a munkával.

Kimászott az üregből és leküldte Don Parmezánt ásóval és lapáttal Fricihez. Mind a hárman munkához láttak. Dél tájban aztán kiderült, hogy a páncél nem csőalakú, hanem egyszerű héj, amely a barlang fölé borul. A tudós ebből azt következtette, hogy nem páncélos állat, hanem óriásteknős megkövesedett maradványával van dolga, amelynek a haspáncélja és a hátpáncélja közé szorult be az agyagos barlangüreg az óriásállat elporladt húsa helyébe. Ha tovább ásnak lefelé, bizonyosan ráakadnak majd a haspáncélra. Mindjárt folytatni is akarta a munkát; de társai előbb ebédelni akartak. Halat ebédeltek, s ebédközben a kis német tudós elnevezte a maga nemében páratlan leletet latin tudományos szóval: *Gigantocheloniá*-nak, s azután alig várta, hogy megint munkához lássanak.

Frici és Don Parmezán lebujt megint a barlangba, a kis tudós pedig odafönt tisztogatta tovább a páncélt oly buzgalommal, hogy észre sem vette, hogy figyelik őt munkája közben.

Kelet felől vagy ötven lovasból álló csapat tűnt fel, nyilván a víz felé közeledve, amely mellett a nevezetes leletre bukkant a tudós és társai. Velök egyidőben dél felől öt másik lovas közeledett; de ezek még oly messze voltak, hogy csak kis mozgó pontoknak látszottak.

Az első csoport csupa indián volt, két fehér emberrel. Az indiánok nyíllal és íjjal, hosszú lándzsával és fúvócsővel voltak felfegyverkezve; csak egynek volt közülök puskája, aki nyilván a vezérük volt. A két fehér gaucho-ruhában volt, kékcsíkos piros ponchóba burkolózva. Fegyverük: kés, revolver és kétcsövű puska. Az egyikük Antonio Perillo volt, a buenos-ayresi eszpadá; társa pedig az az idősebb férfi, aki a bikaviadal napjának estéjén Perilióval együtt a bankár villája előtt megfigyelte Jaguár apót.

Ügetve érkeztek az erdőszél mentén. A két fehér nyargalt elől az indiánok főnökével együtt. Az idősebbik, mikor meglátta a feléjük háttal álló tudóst, megállította lovát és a csapatot, és a főnökhöz fordulva így szólt:

- Mi ez? Nem vagyunk egyedül! Ott a víznél van valaki! Látod? A földet kapálja.

A vörös főnök a jelzett irányba tekintett, azután töredezett, de elég folyékony spanyolsággal így felelt:

- Holá! Egy fehér a forrásunknál, a rejtekhelyünkénél! Fölfedezte és most kiássa. Vaya! Rohanjuk meg!

Meg akarta sarkantyúzni a lovát, de a fehér karon ragadta és így szólt:

- Lassan! Előbb figyeljük meg! Nem menekülhet előlünk. Hiszen egyedül van.

- Mindegy, hogy egyedül van-e, vagy sokadmagával. Az én nevem *el Brazo Valiente* (a vitéz kar); az abipónok főnöke vagyok és nem félek semmiféle ellenségtől.

- Tudom. Ebben nem kételkedem. De ki lehet ez az ember, ásószerszámokkal? És milyen árulás révén fedezte fel a ti lőporraktártokat? Aztán nincs is egyedül. A víz mellett öt lovat látok legelni.

- Csitt! - kiáltott Antonio Perillo. - Kicsike és piros ruhás. Lehetséges? Ha nem csal a szemem, akkor pompás fogást csinálunk. Ez az ezredes, aki Buenos-Ayresben német tudós-nak adta ki magát!

- Demonio! Csakugyan! - kiáltott Perillo idősebb társa.

- Esküdni mernék rá. Ime, most már bizonyos, hogy nem tévedtem. Hogy kerülne ide egy jámbor német tudós a titkos lőporraktárhoz, amelyet vörös szövetségeseink számára helyeztünk el, hogy a kellő percben legyen elegendő lövészerük? Glotino ezredes ez a gazfickó, aki folyton az utunkban leskelődik. De most nem fogom elhibázni.

Kirántotta övéből a revolverét.

- Megállj! - csendesítette társa. - Nem szabad megölnünk. Mondja meg előbb, hogy mit keres ezen a tájon és hogyan találta meg a rejtekhelyünket. És aztán, ha elevenen elfogjuk, akkor túsunk van benne, aki a legnagyobb hasznunkra lehet. De amott ki jön? Nem lovasok közelednek?

Délfelé mutatott, ahol időközben az öt kis pont megnövekedett. A többiek is odanéztek. Antonio Perillo így felelt:

- Nem lehet más, mint Pellejo kapitány, akivel itt akarunk találkozni. A csel tehát sikerült. Ő kapott megbízást arra, ő a mi cimboránk, hogy a határszéli erődöket megvizsgálja. A kecskére bízták a káposztát. Az ő révén a mi kezünkbe kerül a határ és a folyó mellett minden telep. Vörös szövetségeseink pedig, mikor üt a cselekvés órája, szabadon benyomulhatnak mindenütt a határon. Bizonyosan ő az. Jobb lesz, ha mi fogjuk el ezt a gazfickót, mielőtt a kapitány ideér. Nézzétek csak, a bitang lemegy a raktárba! Ez az utolsó pillanat. Vegyük körül a helyet. Előre! Néhányan fogják el a lovakat; akkor nem menekülhet többé.

A csapat gyorsabban közeledett a lőporraktár felé, amelyet doktor Morgenstern egy őszállat maradványának tartott.

Frici Don Parmezánnal felásta az agyagot, amely a barlang feneké volt. Egy lábnyi mélységben kideszkázott nagyobb üregre bukkantak az első barlang alatt. Az alsó üregben gyantás bőrbe burkolt hordók és hosszúkás csomagok voltak. Frici felbontott egy ilyen csomagot, és jó állapotban lévő - puskákat talált benne!

Meglepetésében elkiáltotta magát és a tudóst lehívta a barlangba. Ekkor mondta Perillo ezt: »Nézzétek csak, a bitang lemegy a raktárba!«

A kis tudós elbámult a puskák láttára és dadogni kezdett; de csakhamar erős lódobogást hallott közeledni. Kidugta a fejét a barlangból, s azt látta, hogy több indián ragadja meg lovaikat és lerakott fegyvereiket, két fehér ember pedig revolvert szegez rá, s az egyik közülük rákiáltott:

- Jöjjön ki a társaival együtt, Señor! Beszélni valónk van önnel. De ne próbáljon védekezni, mert akkor a halál fia!

- Antonio Perillo! - kiáltott fel a tudós, aki megismerte az eszpadát.

- Igenis, én vagyok. Fogadjon szót, és jöjjön ki gyorsan, mert különben erőszakot használunk.

- Erőszakra nincs szükség. A lelkiismeretem tiszta.

Előbújt a barlangból és nyomában előbújt két társa. Mikor Perillo megpillantotta a kirurgust, álmélkodva így kiáltott fel:

- A kirurgus! Señor, mi dolga itt önnek ebben a társaságban?

- A Gran Chacoba vezetem ezt a két urat, - felelte Don Parmezán.

- Mi végből?

- Őszállatok csontjait akarják kiásni.

- Igy vezeteti az orránál önmagát, Señor Parmezán? Hát nem tudja, hogy kísérei veszedelmes politikai kalandorok?

- Erről sejtelmem sem volt. Nem is hiszem el. Német tudósok ezek, és semmi közük a politikához.

- Már mi ezt jobban tudjuk. Szerencsére, most lopáson kaptuk őket. Foglyaink mind a ketten! Még pedig hadi foglyok. Itt jön a katonatiszt, aki ki fogja önöket hallgatni.

Az öt lovasra mutatott, akik e pillanatban szintén megérkeztek. Vezetőjük Pellejo kapitány volt, az, aki a német tudóst Santa-Fében megvendégelte a kaszárnyában s azután gorombán kiutasította. A kapitány leugrott a lóról, intett az indiánoknak, barátságosan kezet nyújtott az eszpadának, s azután udvariasan meghajolt az eszpada idősebb barátja előtt:

- Örvendek, Señor Benito, hogy viszontláthatom országunk leghíresebb *gambuzinóját* (aranykeresőjét)! Mint látja, én szavamnak álltam. De miféle emberek ezek itt? Nini, a német, akit Glotino ezredesnek véltem és azután...

- Csak nézte? - szólta Benito. - Ne tévesztesse meg magát. Csakugyan az is. Hol látta őt?

Pellejo kapitány elmondta a santa-féi kalandot. A gambuzino erre vállat vont és így szólta:

- Ez azt bizonyítja, hogy Glotino ezredes. Buenos-Ayresben Salido bankárnál lakott, aki Mitre tábornok híve; Santa-Fében a kaszárnyába tolakodott, hogy kémkedhessen és onnan egyenesen idenyargalt, hogy raktárunkat kifossa. Meg kell mondanom, ki árulta el neki a rejtekhelyet!

- Senkisé! - szólt a kis, piros tudós. - A nevem Morgenstern és Németországból utaztam ide, hogy a Gran Chacon őszállatok csontjait kiássam. Itt véletlenül rábukkantam egy kihalt óriásteknős felsőhéjára, és el is neveztem ezt az állatot *Gigantocheloniá*-nak.

- Uram, ne tartson bennünket örülteknek! - kiáltott a gambuzino. - Nagyon jól tudja, hogy az ilyen titkos raktárakban a lőport és a fegyvereket úgy óvják meg a nedvességtől, hogy a rejtekhelyet gyantával átitatott agyagfedővel látják el. Kapitány úr, tartóztassa le ezt a két állítólagos németet! A kirurgus ártatlan ember. Szélnek ereszhetjük. Elviheti a lovát és a fegyvereit, és mehet, ahová a kedve tartja.

Don Parmezán megörült ennek a fordulatnak. Gyorsan nyergelt, fogta a puskáját és lóra ült, hogy elnyargaljon. De hová? Mikor a csapat nem láthatta már, megállt, hogy gondolkozzék.

- Bolond egy história! - dörmögött magában. - Ez a német csontkereső volna Glotino ezredes? Van eszébe neki! Hiszen valóban őszállat telepének tartotta a fegyverraktárt. De azok a fickók, akik rajtunk ütöttek, szövetkezni akarnak az indiánokkal, hogy fellázadjanak a kormány ellen. Gazemberek! És a németet meg akarják ölni! A német derék ember, és szeretném megmenteni. De hogyan?

VII. FEJEZET. Az utolsó inka.

Gondolkozott, azután hirtelen föleszmélt és így kiáltott fel:

- Megvan! Jaguár apó után kell sietnem, hogy elmondjam neki, mi történt. A nyomát nem igen fogom már megtalálni. De nem baj, hiszen tudom, merre vonult. Tehát gyorsan előre!

És elvágatott.

Körülbelül húsz kilométernyire észak felé attól a helytől, ahol ez történt, túl a Rio Saladon a Tostado lagúna terül el. A lagúna partjáig nyúlik az úgynevezett járhatatlan erdőség, amelyen csak egy-egy véletlenül támadt természetes résen lehet átkelni. Ezek a rések azok a kapuk, amelyeken keresztül a Chaco indiánjai be-betörnek a lakott területre.

Ugyanaznap délutánján két utas haladt lassan, mintegy valamit keresve, az erdőség szélén. Az egyik, aki elől ment, igen öreg férfi volt, akinek az arca csupa ránc volt. Bőr és csont volt az egész ember, de oly biztosan és erőteljesen mozgott, hogy sokkal fiatalabbnak tetszett, mint amennyi idős volt. Ruhája puhára cserzett hosszú bőrnadrág és rövid bőring volt. Az inget csípőn felül keskeny öv szorította; az övben kés volt. Lábán alacsony, szandálszerű cipő volt, amelyen meglátszott, hogy az öreg maga készítette. Vállán szíjon nagy lőszerszám lógott, bőrből való lőporostartó és egy vas golyóforma. A fejét csak sűrű, hosszú, ezüstös fényű haja borította, amely, mint a sörény, hátul derekáig lelógott. Szakálla nem volt. Hátán ezüst oroszán bőrből való vadásztarisnya lógott, s kezében erős, egycsővű puskát tartott.

Társa éppúgy volt öltözve és fegyverkezve, s a haja övéig lógott alá. Csakhogy ifjú volt, alig több tizennyolc évesnél. Nem túlságosan magas termetű, de erős és tagbaszakadt fiú volt, aki rendkívül ügyesen mozgott. Haja sötétfekete színű; arca fiatalosan üde és a járástól halványpiros. Indiánnak lehetett volna tartani őt, úgy, mint a társát; de több jel arra vallott, hogy nem indián. Sötét szemei nem álltak ferdén; pofacsontjai nem ugrottak ki; ajka finom metszésű volt, kis orra nemes formájú, keskeny és finoman görbült. Arcát a nap barnára égette; de meglátszott rajta, hogy eredetileg sokkal világosabb színű, mint a rendes indiánszín.

A lagúna vize és az erdő széle között haladtak, s az erdő szélét vizsgálták figyelmesen. Az ifjú egyszerre csak fölemelte a kezét, maga elé mutatott és a kecsua-nyelv kalcsaki dialektusában így szólt:

- Nézd csak, Anciano, úgy látszik, ott az a fa. Pontosan emlékszem rá, hogy ekkora ombu volt.

Nyelvjárásából meg lehetett állapítani, hogy az ifjúnak nem ezen a tájon volt a hazája. Az ombu (*Phytolacca dioeca*) hatalmas fa, amelynek levelei nagyon hasonlítanak az eperfa leveleihez. Legnevezetesebb rajta a törzse, vastag fatörzs, hatalmas tölgyfaterjedelmű, amely alul hirtelen szétnyúlik és erős gyökérágakra oszlik, amelyek csavarodva egy darabig a földön futnak tovább s csak azután nyomulnak be a földbe. Ezekre a gyökerekre ül az ember, ha élvezni akarja a széles korona árnyékát. De ennek az óriás törzsnek oly puha a fája, hogyha beleülünk, törik, mint a tapló. Ezért az ombu fája még tüzelésre sem használható. Csak árnyékáért ültetik.

- Igazad lehet, uram, - felelt az öreg ugyanazon a nyelven. - Az az ombu, amely alatt holminkat elástuk, mielőtt a spanyolok vidékeit fölkerestük, egészen ilyen alakú volt. Nézzük csak meg!

Az öreg »urának« nevezte az ifjút. Ez a szokás elő nem fordulhat soha indiánok között. Ez a két személy, úgy látszik egészen sajátságos viszonyban volt egymással. Az ombu alatt megálltak s lerakták tarisznyájukat és fegyvereiket. Azután az öreg megvizsgálta a földet a fa alatt és így szólt:

- Jól sejtetted, uram. Helyben vagyunk. Remélem, senkisémet bolygatta meg azóta ezt a helyet.

Letérdelt és elővette a kését, hogy feláss a földet. Az ifjú ugyanezt akarta tenni, de az öreg így kérlelte:

- Bízd rám ezt uram! Te uralkodásra születtél, nem ilyen munkára.

- És mégis segítek neked, kedves Anciano. Tudod, hogy szívesen teszem, mert hiszen te öreg vagy, én pedig fiatal vagyok.

De Anciano gyöngéden visszatolta karjával az ifjút és így felelt:

- Öreg? Még nem vagyok öreg. Csak pár évvel vagyok több száz esztendősnél; de őseim sokkal öregebbek lettek.

Az öreg szorgalmasan ásva, tovább beszélt:

- Jóval öregebbek száz esztendősnél! Az apám százötven éves volt, a nagyapám százötven és a dédapám százötven. És ennek apja volt az, aki a te elődöd a spanyolok kezéből megmentette, mikor Atahualpát, a nagy inkát, meggyilkolták és egész családját ki akarták irtani. Haukaropora volt ez, a te isteni ősed, és ez a te neved is. Atahualpa legifjabb fia volt és a távolban született, úgy hogy Pizarro, a gyilkos, nem is tudott a létezéséről. Nagy birodalmunkat elpusztították tűzzel-vassal, csellel, csalással és árulással. Azt hiszik, hogy az inkák kihaltak; de te élsz, a nap fiai közül az utolsó, és elkövetkezik majd az idő, mikor meg fogod büntetni a spanyolokat és birodalmadat visszahódítod.

Haukaropora végignyúlt a fűben, s fejét kezére támasztva, úgy figyelt az öreg szavaira. Az arca fájdalmas, mélabús lett. Sőhajtott, és mikor Anciano elhallgatott, így szólt:

- Ezt sokszor mondtad már nekem, de én nem hiszem. Mindent elhiszek neked, csak ezt nem.

- Micsoda? Nem hiszed, hogy inka vagy, a napnak a fia? - kérdezte az öreg álmétközve.

- Ezt elhiszem, mert ezt bebizonyítottad, és én magam is érzek valamit magamban, ami azt súgja, hogy én nem olyan vagyok, mint a többiek. De hogy őseimnek a birodalma megint feltámadhat, ezt nem hiszem.

Az öreg erre fölegyenesedett és ünnepélyesen így felelt:

- Ezt el kell hinned, mert van igazságosság, amely minden bűnt megbüntet, és az ártatlannak visszaadja azt, amit elvettek tőle. Vissza fogod állítani apáidnak a birodalmát! Én mondom ezt neked, és az én szavam mindig olyan, mint az eskü. Senki sem sejt, hogy ki vagy, mert eltitkoltuk. Csak amikor egyedül vagyunk, akkor használjuk őseink nyelvét, és akkor én uramnak szólítalak. Mások előtt én szegény indián vagyok, te pedig a dédunokám vagy. De ütni fog az óra, amikor ezt a titkot leleplezzük.

- Csakhogy eredménytelenül, apám! Kedvem támadt, hogy megismerjem a spanyolok földjét és városait, és te magányomból elvezettél engem ide keletre. Láttam e városokat, ezeket a pampákat és a lakóikat és most, hogy visszatérünk, tudom, hogy a reményeink sohasem fognak valóra válni.

- Sohasem? Miért nem?

- Mert a spanyolok nagyon hatalmasak és ravaszok, nekünk pedig nincs módunkban diadalmasan harcot kezdeni ellenük.

- Hatalmasok és ravaszok! - nevetett nyersen az öreg. - Hatalmukkal egymást marcangolják. És a ravaszságuk saját maguknak árt. Nem lázong-e folyton az országuk? Várj még egy kicsinyesség, nemsokára a megváltójuk után fognak sóvárogni, és ez te leszel, uram!

- Honnan szerezzek katonákat, hogy győzhessek?

- Veled lesz minden vörösbőrű!

- És a pénz a háborúhoz? A vörösbőrű népek mind szegények.

- De te gazdag vagy! Gazdagabb mindenki másnál!

- Én? Gazdag? - kérdezte az ifjú hitetlenkedve.

- Igen, gazdag, mérhetetlenül gazdag, - felelte az öreg. És tenyerével vadásztarisznyájára ütve, így folytatta:

- Itt van ebben az inka hagyatéka, amelynek te vagy egyedüli jogos örököse. Apád halála óta mindig magammal hordom, és annak idején ki fogom bontani. De nézd, uram, az üreg kinyílt, és itt vannak íme, fegyvereink.

Kiszedte az üregből a fegyvereket. Két bőrtégezt, tele íjvesszővel, két hosszú lándzsát és két nyilat, amelyek közül az egyik áttetsző szarúból való, idegenszerű, sajátságos munka. Végül kihúzott egy fekete buzogányt, amely mintha fényezett vasból lett volna. Mindegyikük kapott egy lándzsát, egy tegezt és egy nyilat; a fiatal inkáé volt a szaruból való, amely csaknem két méter hosszú volt. A buzogány is az övé lett. Ezt balfelől az övébe akasztotta, mintha kard lett volna. Amint a buzogányt megemelte, sejthető volt, hogy az meglehetősen súlyos fegyver.

Az öreg felállt és komolyan így szólt:

- Ez a nyíl és a humancsuay az egyedüli két tárgy, amely a nap fiaitól rád szállott. Becsüld meg őket, uram! Az imént azt hitted, hogy szegény vagy; ezért hát közlök most veled valamit. A nap fiainak seregében minden tiszt, az inka is, többi fegyverén kívül hordott egy súlyos, fűrészszelű buzogányt, a humancsuayt. A közönséges harcosoknak bronzból volt a csatabárdjuk; a vezérek buzogánya ezüstből volt, de az inkáé tiszta vert aranyból. Ez a humancsuay, amely az oldaladon lóg, egy inka fegyvere volt, tehát tiszta, vert aranyból való.

- Aranyból? - kérdezte az ifjú elcsodálkozva. - Hiszen fekete, mint a vas!

- Mert vékony lakk borítja. Csillogó aranyfegyvert most nem mutathatsz sehol. De később ott fog villogni erős kezekben harcosaid előtt. Ősöd menekülésekor megmentette. Ha meggondolod, milyen súlyos, akkor tudhatod, mennyi az értéke. És meggyőződésem, hogy még egészen másfajta kincsek is várnak rád elrejtve.

- Hiába van aranyból ez a buzogány, - szólt az ifjú, fejét csóválva; - ma már egészen mások a fegyverek. Mit ér akár ezer buzogány ötven puskával vagy egyetlen ágyúval szemben? Mióta odaát Montevideóban megvetted ezt a két puskát, azóta tudom, milyen gyalgók voltak eddigi fegyvereink.

- Azt ne hidd! A lőpor hangja elárul ellenségednek; a nyíl ellenben néma. Sok ellenségedet megölheted vele, mielőtt rájönnek, hol vagy. De most induljunk, uram, hogy estig vízhez érjünk, ahol szomjúságunkat olthatjuk!

Mikor hónapokkal ezelőtt elhagyták a vadont, fegyvereiket, késeiken kívül, itt ásták el és most megint itt találták meg. Az üreget nem hányták be újra, hanem tovább folytatták vándorútjukat. Lovuk nem volt; gyalog indultak vissza távoli hazájukba.

A lagúnát elhagyván, az erdő szélén vonultak tovább. Nehéz terhet hordtak, de azért gyorsan haladtak. A száz évesnél idősebb öreg fiatalosan lépdelt ifjú bajtársa mellett. Ez utóbbi

Ancianonak nevezte őt. Ez a spanyol szó öreget, aggot jelent. Ismeretes különben, hogy a Kordillerák indiánjai között gyakran akadunk száz esztendősnél öregebbekre.

Az erdő eltávolodott a folyótól, s utasaink alacsony fűvű, széles mezőn haladtak. Körülbelül egy óra múlva egy természetes nyíláshoz értek, amely egyenesen észak felé vágott utat a sűrű erdőségbe. Az út legfőlegb negyven lépés széles volt. Elindultak rajta.

Nem jutottak még messzire, mikor az inka, akinek élesebb szeme volt, hirtelen karon ragadta az öreget és a fák közé vonta.

- Mi az? - kérdezte Anciano. - Láttál valamit?

- Lovakat és embereket láttam magunk előtt a tisztáson.

- Vajjon kik lehetnek? Mit akarhatnak itt? Hányan voltak?

- Nem tudom. Csak egy pillanatig láhattam őket és aztán el kellett bújnom.

- Jól tetted, uram, hogy elbújtál. Az abipónok területén vagyunk, akik halálos ellenségeink. És nem lehetünk eléggé óvatosak. Mit csináltak?

- Táborban heverték.

- Akkor odaosonok, hogy megfigyeljem őket.

- Majd én, kedves Anciano! Te már nagyon öreg vagy ilyen veszedelemre.

- Én nem vagyok öreg, de te nagyon fiatal vagy ilyesmire. És hogy is tehetnélek ki, uram, ekkora veszedelemnek!

- Akkor hát menjünk mind a ketten!

- Nem. Egy elég. Ketten sokan volnánk már.

Az öreg szeretettel keresztülerőszakolta az akaratát, eltávozott, miután lelkére kötötte az ifjúnak, hogy ne távozzék semmiesetre sem a helyéről. Félórába telt, amíg visszatért és jelentette:

- Csakugyan abipónok. Ötven ló és ugyanannyi ember.

- Honnan lehetnek lovaik?

- Lopták bizonyosan.

- A fegyverzetük?

- Lándzsa, íjj, nyíl és fúvócső.

- Akkor mérgezett nyilaik vannak, és vigyáznunk kell.

- Vissza kell térnünk és más átjárót keresnünk az erdőn keresztül. Gyere, uram!

Visszamentek az erdő szélére és ott folytatták az útjukat. Az erdő északnak kanyarodott, s a nap már-már leáldozóban volt, mikor délen egy lovast vettek észre, aki vágatva közeledett. Ugyanekkor sötét, széles nyomot vettek észre a fűben, amely északnyugat felé vezetett. Úgy látszott, hogy a lovas ezt a nyomot követi.

A lovas csakhamar odaért hozzájuk. Köszönt nekik és spanyolul így szólt:

- Szabad érdeklődnöm, Señores, honnan jönnek?

- Paranából, - felelt Anciano udvariasan, szintén spanyolul.

- És hova tartanak?

- A Gran Chacon keresztül a hegyekbe.
- Kik önök?
- Indiánok vagyunk, akik a fehérekkel békében élünk.
- Örülök. Én doktor Parmezán vagyok. De nem tartoznak önök esetleg Jaguár apó társaságába?
- Jaguár apóéhoz? Hát itt van ez a híres férfiú?
- Minden bizonnyal. Őt keresem. Azt hiszem, ez a nyom az ő nyoma. Tehát önök nem hozzája tartoznak?
- Nem; de nagyon örülnénk, ha találkoznánk vele, mert bizonyára megengedné, hogy hozzája csatlakozzunk. Ha nincs kifogása ellene, akkor önnel együtt keressük Jaguár apót mi is.
- Nem bánom; de én sietek.
- Mi gyorsan járunk.
- Akkor hát menjünk.

Meglehetős gyorsan haladt, de Anciano meg Haukaropora könnyen bírta a ló mellett a gyaloglást. Don Parmezán útközben megkérdezte társainak a nevét.

- Az én nevem Anciano, - felelt az öreg - a dédunokámé pedig Haukaropora. Akinek hosszú ez a név, az röviden Haukát mond.

Azután elmondták egymásnak előbbi élményeiket. Közben a nyom az erdő szélén egy kis tisztáshoz vezette őket. A tisztás szélén meglepetten megálltak, mert vagy húsz lovat láttak maguk előtt legelni, s ugyanannyi férfi hevert a fűben, csoportokra szakadozva. Mind jól fel voltak fegyverezve, és egytől-egyig bőrruhában. Mikor megpillantották a jövevényeket, mind felugrottak, s egyikük, egy sűrű, szürkeshakállas óriás, elébök sietett.

- Ez Jaguár apó, - súgta oda Anciano Don Parmezánnak.

Jaguár apó most egészen másként festett, mint Buenos-Ayresben. Ott franciadiivatú finom ruhát hordott, itt ellenben bőrruhát és hosszú csizmát viselt. És ez a viselet sokkal jobban illett hozzá. Egyelőre Don Parmezánnal nem törődött, hanem örvendő kezet nyújtott a kirurgus két kísérőjének:

- Anciano és Hauka! Itt lent a Chacoban! Hogy kerültök ide hegyeitekből?
- Erről később, Señor. Most másról van szó. Két foglyot kell megmentenie.
- Két foglyot? Hisz ez kaland! Kik a foglyok?
- Majd Don Parmezán megmondja.

Jaguár apó Don Parmezánhoz fordult, akit ismert már régebb időből, de a bogarasságai miatt nem igen kedvelt.

- Kik azok, akiknek szükségük van a segítségemre? - kérdezte Jaguár apó.
- Két német.
- Igazán?
- Ön után iparkodtak, hogy a síkságon régi állatokat kiáshassanak.
- Régi állatokat? Történelem előttieket? - kérdezte az óriás, kelletlenül összeráncolva a homlokát.

- Úgy van. Egy gigantocheloniát.
- Ezt a nevet még sohasem hallottam; de azt hiszem, óriási teknősbékáról van szó.
- Úgy van, Señor! A béka teknőjénél csíptek el bennünket.

Jaguár apó már ennyiből is kitalálta, hogy a német tudósról, meg a szolgájáról beszél Don Parmezán, aki részletesen elmondta most végül, hogy mi történt. Mialatt beszélt, Jaguár apó társai odagyülekeztek köréjük. Csupa erős férfi, akiken meglátszott, hogy sok próbát állottak és semmiféle veszedelemtől nem riadnak vissza. Az elbeszélés befejezése után csend támadt. Majd megszólalt Jaguár apó:

- Mit szólsz hozzá, Geronimo?

Ez a Geronimo szélesvállú, fekete körszakállú, kányaorrú férfi volt; Jaguár apónak a kedvence és sokszor helyettese. Vállat vont és így felelt:

- A kérdés az, vajjon törődjünk-e ezekkel a gondatlan emberekkel egyáltalában?
- Ki kell őket szabadítanunk, hiszen földijeim. Megmondtam ugyan ennek a tudósnak határozottan, hogy nem vihetem magammal, és nem is sejthettem, hogy mégis utánam fog jönni. Egy kis büntetés nem ártana neki semmi esetre; de meg kell szabadítanom, mert hasonlósága az ezredessel, akit még sohase láttam, életébe kerülhet még neki.
- Akkor hát az a kérdés, vajjon az abipónok ott vannak-e még? - szólt Geronimo. - Ha ott vannak, akkor egyszerezűen odanyargalunk.
- Nincsenek már ott, - szólt közbe az öreg Anciano; azután elmondta, hogy hol látta az abipónokat.
- Voltak velük fehérek is? - kérdezte Jaguár apó.
- Nem.
- De azért azt hiszem, hogy a két indiáncsoport összetartozik. Valószínűleg összeesküvésről van szó, és evégből fel akarják lázítani az abipónokat. Rejtekhelyeken fegyvereket dugtak el, hogy az indiánokat fölszerelhessék. Ilyen raktár védőfedelét nézte a tudós az óriásteknős páncéljának. És ott volt velük Perillo is? Ez a cégéres gazfickó benne van tehát a zendülésben. Ezzel is van elintézni valóm. És Pellejo kapitány áruló! És a harmadik? Ez ki volt?
- A nevét egyszer sem említették, - szólt Don Parmezán.
- Irja le őt.
- Hosszú, erős férfi volt, idősebb a többinél.
- Mi volt a szerepe?
- Úgy beszélt, mintha ő lett volna a többiek parancsnoka. És most jut eszembe, a kapitány a legnagyobb gambuzinónak mondta őt.
- Csak nem Benito Pajaro volt? - szólt közbe Geronimo. - Ez szokta így hivatni magát.
- Meglehet, hogy ő volt, - szólt Jaguár apó. - Ezzel az emberrel, csodálatos, még sohasem találkoztam. De jól van! Keresztülhúzom a fickók számításait. Fel akarnak lázadni Mitre tábornok ellen, akit nagyrabecsülök. Véleményem szerint a két csapat összetartozik. Azok az indiánok, akik elfogták a németeket, fel fogják keresni a másik csapatot, még pedig valószínűleg még a mai nap. Mind ott fognak táborozni, ahol Anciano megfigyelte a vörösöket, és velük lesznek természetesen a foglyok is. Most elindulunk és estéig odaérünk. Az erdő nyílását a sötétben megtaláljuk majd, és tábortüzük lesz a vezetőnk. A többi ott dől el a helyszínén, ha megfigyeltem őket. Lóra hát és induljunk!

VIII. FEJEZET. Az éjszakai szabadulás.

A nap már-már leáldozóban volt, mikor a csapat lóra ült. Anciano és Hauka, akik gyalog jöttek, egy-egy lovas háta mögött helyezkedtek el. Antonio, a bankár unokaöccse, az első perctől fogva vonzódott Haukához; megismerkedett és összebarátkozott vele. Hauka Antonio mögé ült fel a lóra.

Az erdő szélén haladtak visszafelé. Csakhamar beesteledett. Anciano elől lovagolt Jaguár apó mellett, s mikor az erdőnyílás közelébe értek, figyelmeztette Jaguár apót. A lovasok leszálltak a lóról és az állatokat odakötötték az erdőszél fái és cserjéi közé. Hauka egyszerre csak halkan így szólt:

- Csend, Señores, hallok valamit.

Senki sem mozdult. Hauka lefeküdt és fülét a földre szorította.

- Lovasok közelednek, - jelentette. - Vigyázzanak, hogy a lovak ne tüsszögjenek.

Kiki befogta kezével lova orrcimpáját. Csakugyan lovasok jöttek jobbról a folyó felől, az erdő felé. Nemsokára szavukat meg lehetett érteni.

- Jó úton vezetsz bennünket, brazo valiente? - kérdezte valaki.

- Ez Perillo volt, - ságta oda Jaguár apó Geronimónak. - Ismerem a hangját.

- Rendben vagyunk, - felelt egy másik hang töredezett spanyolsággal. - Egy magas laurelia van ott, ahol az erdő nyílik. Mindjárt meg kell látnunk. Itt is van már íme! Pár lépés jobbra és ráakadunk az erdő nyílására.

Egy pillanat múlva eltűntek az erdőben.

- Várnunk kell! - szólt Jaguár apó. - Addig semmit sem tehetünk, amíg a két csoport nem egyesül és tábornak nem ver. Ismered a második hangot?

- Mintha már hallottam volna valahol, de nem tudom, hol.

- Majd én megmondom. Az, aki Perillónak felelt, *El Brazo Valiente*, a »vitéz kar« volt, az abipónok főnöke.

- Carambo! Igaz! Tehát ő fogta el a németeket! Akkor csak erőszakkal szabadíthatjuk ki őket.

- Egyelőre csellel kell megpróbálkoznunk. A fölösleges vérontást kerüljük.

- Ezt a véleményedet szintén északról hoztad magaddal. Sajnálod az odavaló vörösbőrűeket, akiknek oly nyomorultan kell elpusztulniok. Rájok nézve igazad lehet, mert csakugyan kár azokért a derék férfiakért, akikről meséltél nekünk. De a mi déli indiánjaink gyávák és aljasok. Kitérnek erdősegeikből éjjel és ellopják juhainkat. De ha ellenállásra találnak, gyáván megfutamodnak. Az olyan embereket, akik mérgezett nyíllal lődöznek, nem becsülhetjük, sem nem sajnálhatjuk.

- Egyelőre mégis örülünk, ha a két ártatlan foglyot baj nélkül megszabadíthatjuk.

- Hány embert viszel magaddal?

- Egyelőre csak téged. A többiek itt maradnak. Mennél kevesebben vagyunk, annál nehezebben vesznek észre bennünket.

Társai, akik hallották ezt a beszélgetést, szó nélkül beleegyeztek a tervbe. Csak Anciano szólt ekképen:

- Señor, mért akarsz egyedül menni? Vígy magaddal bennünket, Haukát meg engem. Nem fogod megbánni.

Jaguár apó tétovázott egy pillanatig, azután így szólt:

- Éjszaka van, és ezek az abipónok nem oly éles érzékűek, mint az északamerikai apacsok vagy komancsék. De ti tudjátok, hol a táborhelyük. Gyertek hát velünk ti ketten is. Csak kést hozzatok magatokkal. Lőni nem fogunk, és védekezéshez elég lesz a kés.

A két indián lerakta fegyvereit.

- És a hosszú hajatokat? - kérdezte Jaguár apó. - Fennakadtok az indák és bokrok között.

- Ne félts bennünket, - szólt Anciano, s hosszú ősz haját két marokra fogva, jobbról és balról, álla alatt csomóra kötötte. Így tett Hauka is. Azután elindultak.

Anciano vezette a kis csapatot az erdőbe. A két fehér teljesen nesztelen léptekkel haladt, a két indián pedig - ha így lehetne mondani - még sokkal nesztelenebbül.

Nemsokára fénysugár derengett eléjük. Óvatosságukat megkettőzték és a fák árnyékában haladtak tovább. Az erdő nyílása jobbfelől kis erdei tisztássá szélesedett, amelyet sűrű fák és bokrok szegtek körül. A tisztás elején és jobbról a háttérben az abipónok lovai legeltek. Balról elől több tűzrakás körül tanyáztak az emberek, mert az este hűvös volt. Ezeken a vidékeken ugyanis a különbség a nappali és az éjszakai hőmérséklet között gyakran 15-18° Réaumur.

A négy leskelődő most immár négykézláb kúszott előre és Jaguár apó volt a vezetőjük. Elérkeztek a tisztás széléhez. A legközelebb legelésző ló alig volt hat lépésre Jaguár apótól. A tisztáson a tüzek szinte nappali világosságot árasztottak.

Az abipónok körülbelül százan lehettek. Részint fűvöcsövekkel, lándzsával, íjjal és nyíllal, de részben puskával voltak felfegyverezve. A pusok valószínűleg a rejtekből eredtek, amelyben a német tudós óriási teknősbékáját kereste.

Hat tűzrakás volt a tisztáson. Az egyik mellett heverték a fehérek és egy indián, a többi öt körül a többi indián. Az első csoport úgy ült a tűz körül, hogy látni lehetett az indiánnak, Perillónak, Pellejo kapitánynak és két katonának az arcát. Két másik katona háttal volt Jaguár apóéknak, a gambuzino pedig, kalapját mélyen az arcába húzva, a földön elnyúlva pihent. Hangosan társalogtak, úgy hogy minden szavukat érteni lehetett.

Véletlenül úgy esett, hogy ez a tűzrakás volt legközelebb a tisztás széléhez, ahol két egymás melletti fatörzshöz két lasszó segítségével oda volt kötözve a német tudós és szolgálja, úgy hogy álltak a helyükön, de sem a kezüket, sem a lábukat nem mozgathatták.

Jaguár apó, miután áttekintette a helyzetet, hátrább vonult társaival a sűrűbe, és így szólt hozzájuk:

- Könnyebb lesz a dolog, mint gondoltam. Ezeknek az embereknek sejtelmük sincs róla, hogy itt vagyunk. Ide figyeljete!

Egy skatulya gyujtót vett ki a zsebéből és így folytatta:

- Tüzet fogunk gyujtani, hogy a pihenőket megijesszük. Anciano, van a lőporszarudban lőpor?

- Tele van, Señor.

- Nos! Ide figyelj! Haukával együtt megfordulsz és megkerülsz a tisztást. A túlsó szélére érkezve, te, Anciano, a tisztás szélén előbbre kúszol. Látod a magas, száraz, tavalyi füvet? Úgy fog égni, mint a papír. Keskeny, hosszú sávon löport fogsz hinteni a fűbe. Azután meggyújtod a füvet és visszatérsz Haukához, aki közben egy csomóba fog hordani négy nyerget, mert négy lovat kell szereznünk, kettőt neked és Haukának, kettőt pedig a két német fogolynak. De vigyázz...

- Értem, Señor, - szólt az öreg. - Nem fognak meglátni, mikor a tűz hirtelen hosszú sávban fellobban. Oda fognak sietni, hogy eloltsák. Értem a tervedet, Señor.

- Igen. Ezalatt Geronimo összeterel négy lovat, én pedig a fákhöz osonok, s mihelyt fellobban a tűz, a keletkező zűrzavarban kiszabadítom a foglyokat. Azután valamennyien itt találkozzunk; mindenki egy nyerget és egy lovat vesz a gondjába és...

- És ketten felkapják a két fogoly csomagjait, a könyveket és szerszámokat. Amott hever két csomag, csak ezek lehetnek azok.

- Ha ráérünk, nem bánom, bár semmi értelme a Gran Chacóban könyveket és más efféle cipelni. Induljunk, kiki a dolgára!

Megfordult és lassan kúszva a bokrok között, a két fa mögé ért, amelyhez a foglyok voltak kötözve. Innen meghallotta azt, amit a tűz körül ülők beszéltek.

- Sikerülni fog a tervünk, - szólt Antonio Perillo, - mert vörös barátunk, a kitűnő Brazo Valiente, több ezer abipón harcost ígér szövetségesül.

- Megigértem és szállítom is őket, - szólt a főnök, - ha önök teljesítik, amit megígérték.

- Természetesen.

- Megmutatják az összes titkos fegyverraktárakat és nekünk ajándékozzák a tartalmukat.

- Úgy van.

- Azután támogatnak halálos ellenségeink, a kambák ellen, amennyiben katonáikkal hozzánk csatlakoznak a Lago¹ mellett.

- Intézkedtem már, hogy így legyen.

- Ha egyesültünk, rájuk törünk. A kambák most a fehér kormányzó barátai. Ha megfenyítjük őket és elveszük mindenüket, akkor valamennyi többi törzs hozzánk siet és annyi harcosom lesz, hogy a fehér kormányzó megretten majd tőlem.

Jaguár apó eleget hallott. Szerette volna ugyan még a tűz mellett elnyújtózott férfi arcát látni, de nem várhatott tovább. Sejtette, hogy ez a híres aranykereső, akit egyszerűen a gambuzinónak szoktak nevezni. Mindenki ismerte ezt az embert, csak éppen ő nem találkozott még soha vele. De most cselekednie kellett, mert a tűz minden pillanatban fellobbanhatott. Teljesen a két fogoly mögé kúszott s fölegyenesedve, fojtott hangon németül így szólt:

- Doktor úr, ne mozduljon! Jaguár apó áll itt a háta mögött! Nézzenek egyenesen előre és figyeljenek!

Azután elmagyarázta nekik, hogy mi fog történni.

Pár perc múlva kis lángocska villant föl a tisztás túlsó szélén; a láng tovább harapózott, míg a löporhoz nem ért. Hangos pöffenés hallatszott, s rögtön rá vagy tíz méternyi hosszú tűzfal emelkedett a magasba.

---

¹ Tó.

A vörösek és fehérek egy pillanatnyi hangtalan csend után ordítva felugráltak, csak a főnök maradt nyugodtan a helyén.

- Olsátok el a ponchókkal! - kiáltott hangosan.

Mindenki a tűzhöz rohant; de az oltás nehezen ment, mert a száraz fű úgy égett, mint a papír. A lovak nyugtalankodni kezdtek; de senki sem törődött velük. Nem törődött senki a foglyokkal sem.

Jaguár apó eközben elvágta a foglyok köteleit, s kézen fogva a foglyokat, odarohant velök, ahol Geronimo a négy lovat összeterelte. Geronimo a négy lovat egymáshoz kötötte, s az egyikre felugorva, mind a négygel elvágatott.

Ideérkezett ekkorára Anciano és Hauka is a négy nyereggel. Jaguár apó két nyeret kapott fel a hozzá való szerszámmal, a két indián pedig egyet-egyet. A tudós a könyves csomagot vetette a vállára, Frici pedig az ásós és lapátos csomagot.

Jaguár apó visszapillantott a táborra. Ott még javában a tűzzel bajmóldtak, és senki sem látta, mi történt a tisztás innenső oldalán. A menekülők elsiettek. Még nem jutottak messzire, mikor dörgő basszushang kiáltott fel a táborban:

- Tormenta! Hol vannak a foglyok? Eltűntek!

E hang hallatára Jaguár apó megállt, mintha lecövekelték volna, és fülelt. Erre a többiek megálltak.

- Megszöktek! - kiáltotta az előbbi hang. - Megszabadították őket, látom az elmetszett lasszókról.

- Micsoda hang! - szólt Jaguár apó. - Tudnom kell, ki...

- A tűz elaludt, - hangzott újra a táborból. - Fegyverre! Csak jobbra menekülhettek. Utánok! Húszan a lovaknál maradnak. A többiek velem jönnek!

- Előre! - szólt Geronimo. - Miért állsz meg, Carlos?

- Ez a hang, ez a hang! - felelt Jaguár apó. - Látnom kell...

Az egyébként oly óvatos ember le akarta tenni a két nyeret, de Geronimo, bizonyára életében először, szigorúan rászólt:

- Mi jut eszedbe? Megőrültél? Ha az életedet akarod kockáztatni, ám rajta! De a miénket ne sodord veszedelembe. Én rád nem számíthatsz, - és megsarkantyúzván lovát, tovább vágatott a négy összekötött lóval.

- Igaza van! - szólt Jaguár apó, csaknem lemondóan. - Bizonyosan csalódom; de majd utána járok a dolognak. Siessünk tovább!

A többiek most már alig bírták követni. Az üldözők gyorsan közeledtek, s élükön a gambuzinóval, az erdőnyílás torkolatánál csaknem utólérték már a tudóst és szolgáját, akik a nehéz csomagokat cipelték. Ekkor azonban megszólalt egy parancsoló hang:

- Megálljatok! Itt Jaguár apó áll az embereivel. Aki akaratom ellenére közeledik, halálfia.

A gambuzino megállt. Előretekintett és ott látta maga előtt Jaguár apót és bőrruhás embereit.

- Vissza! - kiáltott rá társaira.

- Miért? - kérdezte Pellejo kapitány.

- Foglyaink egyelőre megmenekültek. A gaz Jaguár apó szabadította meg őket.

- Lehetetlen! Bizonyára tévedsz.

- Nem. Láttam az embereit és hallottam a hangját is. Gyorsan vissza! Tanácskoznunk kell, mitévők legyünk. Ha megismerte a hangomat, akkor bizonyos, hogy a sarkomban lesz.

- Leszámolni valójuk van egymással?

- Még pedig nem mindennapi ügyben. Menjünk hát! Nincs veszteni való időnk!

Mindnyájan visszasiettek a tisztásra, ahol a gambuzino gyorsan nyergeltetett, mert indulniuk kell. A főnök helyeselte a parancsot.

- Mindent értek már, - mondotta. - Felgyújtatta egyik emberével a füvet, s eközben megszabadította a foglyokat. Biztosabb helyre kell vonulnunk, hogy tanácskozhassunk.

Észrevették ekkor, hogy négy lovuk hiányzik; de ez nem nagy baj volt rájuk nézve, mert voltak tartaléklovaik is. Miután a tűzrakásokat kioltották, megindult az egész csapat, indián módra, libasorban. A főnök vezette őket s két óra múlva egy másik széles tisztásra értek, ahol rövid tanácskozásra megálltak. Az indiánok leszálltak a lóról és körbe álltak a fehérek és a főnök körül.

- Csak röviden tanácskozzunk, - szólt a gambuzino, - azután induljunk tovább, mert Jaguár apó bizonyára meghallotta a hangomat és a nyomomban lesz.

- És ha téged nem, hát akkor engem fog üldözni, - szólt az abipónok főnöke.

- Miért?

- Megtámadtuk a kambákat, mikor ő is közöttük volt. Eljött hozzánk és békét kínált; de mi elküldtük, mert zsákmányolni akartunk. Azután megöltük a kambák férfait és asszonyaikat elhurcoltuk. Erre Jaguár apó a többi kambatörzs élére állt és bosszút állt rajtunk. Azóta halálos ellenségek vagyunk, és alig várjuk, hogy megtorolhassuk vereségünket a kambákon.

- Szóval óvakodnunk kell, - szólt a gambuzino, - annál inkább, mert foglyainktól megtudja, hogy a titkos fegyverraktárhoz indulunk, hiszen vigyázatlanul elfecsegtetek mindent a két fogoly előtt. De én majd félrevezetem Jaguár apót. Délről jövünk a folyón keresztül, hogy északra tartsunk. De most majd megfordulunk és megint visszatérünk a folyó túlsó partjára. Egy darabon tovább nyargalunk, pár órát pihenünk, azután más úton megint visszatérünk majd ide.

- Ez kétnapi veszteség!

- Nem baj, mert így lerázzuk nyakunkról Jaguár apót. Ez csak holnap reggel fog utánunk indulni, s minthogy lassabban kell haladnia nálunk, mert a nyomainkat kell szemmel tartania, csak egy nappal később ér a folyó mellé, ahol azt fogja hinni, hogy a folyón túlvan vagyunk még mindig.

Ez a terv tetszett mindenkinek. Újra lóra ültek és megindultak vissza a folyó felé. Szegény állataikra súlyos megpróbáltatások vártak.

IX. FEJEZET.

A fegyverraktárak.

Jaguár apó nyugodtan aludt, miközben ellenfeleinek úgy főtt miatta a fejük.

Mikor a gambuzino embereivel visszavonult az erdő nyílásából, Jaguár apó, akinek éles füle meghallotta az abipónok távozását, három megbízható emberét örül hagyta az erdőnyílás mellett, s ő maga visszavonult többi emberével, hogy az éjszakai pihenőre készüljön.

Mindenekelőtt azonban keményen vallatóra fogta a német tudóst és szolgáját. A tudóstól bizony úgyszólván semmi okosat sem lehetett megtudni, mert folyton az óriásteknősön járt az esze; de Fricinek több érzéke volt a gyakorlati élet dolgai iránt, és mikor Jaguár apó megkérdezte tőle, tudja-e, mit akarnak a fehérek az abipónoktól, Frici így felelt:

- Gyanús volt előttem kezdettől fogva a fehérek és vörösek nagy barátkozása, s ezért folyton nyitva tartottam a fületem. És nem hiába, mert az oktondiak nyíltan beszéltek előttem a titkaikról. A Chacoba mennek, hogy az abipónokat fellátsák a kormány ellen; ezt többször hallottam tőlük. Az abipón főnök azonban előbb megakarja támadni a kambákat és ehhez fegyvert és katonákat kívánt a fehérektől.

- Úgy? És megígérték ezt neki?

- De mennyire meg. Pellejo kapitány toborozza össze a katonákat. Visszaél fölötteseinek bizalmával, kik a határszéli erődök megvizsgálására küldték ki őt. A kapitány ehelyett bizalmas hírnököket küldött az erődökbe azzal a paranccsal, hogy a katonák vonuljanak a Chacora és egy meghatározott helyen és napon gyűljenek egybe. És ezek a katonák fogják az abipónokat a kambák ellen támogatni.

- Micsoda terv! És a megígért fegyverek?

- Titkos raktárakat helyeztek el már előre, tele fegyverrel és lőszerrel. Ilyen raktár volt a mi óriásteknősüregünk is. Ezeket a raktárakat most ki fogják bontani és felfegyverzik az abipónokat a kambák ellen. Ezek aztán, ha győztek, több ezren átkelnek a határon és támogatni fogják a forradalmat.

- Borzasztó terv. Ezernyi vörösbőrűt rászabadítani a gyilkosságra és gyujtogatásra, hogy egypár fehér polgártársai véréből hatalomhoz és vagyonhoz jusson! És ki a szörnyű vállalkozás vezére?

- Azt nem tudom. Látszólag a gambuzino a vezér. A többiek mind neki engedelmeskednek.

- Mit tudsz erről az emberről?

- Csak azt, hogy Benito Pajaro a neve.

- Beszéltek rólam is?

- Folyton-folyvást emlegették és szidták. Nem tanácsolom, hogy a kezükbe kerüljön.

- Tudja, hogy hol fognak összegyűlni a katonák?

- Egy tó mellett, a *Lago de los Carandayes*, vagyis a Pálma-tó mellett.

- Hol ez a tó?

- Azt nem tudom. Csak arra emlékszem, hogy azt mondták, hogy a fegyverraktárak sorjában vannak elhelyezve a pusztaságban és az utolsó raktár után következik a Pálma-tó.

- És a raktárakról egyebet nem beszéltek?

- Dehogyanem! Mindjárt eszembe jut, hogy mit mondtak. Mind a négy raktár egy-egy forrás mellett van. Igen... Az első forrás a *Fuente de los pescados*², a második a *Fuente de los sangui-juelas*³, a harmadik a *Fuente de los crocodilos*⁴ és a negyedik a *Fuente gemela*⁵.

Jaguár apó, ezt hallván, felugrott és örvendve így kiáltott:

- Pompás! Ezt a négy forrást ismerem. Frici! Igazán nagy hasznunkra vagy a jó emlékezőtehetségeddel. Az első forrás a Halforrás, ott van, ahol a teknősbéka hátára akadtatok. A második túl van az erdőn, a *Lago honda* közelében és a medence, amelybe ömlik, csupa pióca. A harmadik egy mocsaras lagúnába folyik, amelyben nyüzsögnek a krokodilusok. A negyedik forrás két ágból ered. Valamennyi forrás másfél napi lovaglásra van egymástól toronyirányban. Ha ezt az irányt tovább folytatjuk északnyugat felé, bizonyára eljutunk a Pálma-tóhoz, amelyet egyikünk sem ismer. Köszönöm, Frici! Megvan már a tervem is. Megelőzzük a vöröseket, s kiszedjük a raktárakból a fegyvereket, mielőtt ők oda érkeznének. Azután elmegyünk a Pálma-tóhoz, hogy elfogjuk a katonákat. Úgy látszik, a Pálma-tó a legvagyonosabb kamba-törzsek területén van. A gambuzino tehát jó zsákmányra tett volna szert, ha nem keresztezzük útját.

Jaguár apó annyira megörült Frici fontos híreinek, hogy most immár megbékült azzal a gondolattal, hogy a tudós és szolgálja elkísérhessék őket.

A beszélgetés után csakhamar mély álomba merült az egész tábor.

Kora reggel benyomultak valamennyien az erdőségbe, s miután megittak, megindultak az indiánok nyomán a pusztaságba. Csakhamar megérkeztek oda, ahol az abipónok megálltak, hogy haditanácsot tartsanak, s a nyomokból, amelyek megint visszafelé vezettek a folyóhoz, Jaguár apó rögtön kitalálta, hogy ez a visszavonulás csel lehet csak, amellyel őt akarják eltéríteni útjából. De csalódtak. Minthogy Jaguár apó tudta, hogy az abipónok a Pálma-tó felé törekszenek, elhatározta, hogy nem zavartatja magát és folytatja útját egyenesen a négy forrás és a Pálma-tó felé.

Az út első állomása északnyugati irányban másfél napi lovaglásra a *Piócaforrás* volt. Estig homoksivatagon haladtak előre, s miután aludtak egyet, virradatkor tovább folytatták útjukat. Dél tájban sötét sáv bukkant fel előttük a szemhatáron. A Piócaforrás volt, amely körül buja növényzet virult az agyagoázisban.

Nemsokára megérkeztek a forráshoz és először teleítették magukat friss vízzel és megitták lovaikat.

Jaguár apónak csakhamar a szemébe ötlött egy helyecske, amelyen sokkal ritkásabb volt a fű. Dobbantott rajta a lábával, és a dobbanás tompán, üresen hangzott.

- Fogadok, hogy itt a rejtek! - szólt Jaguár apó.

- Úgy van! - szólt Frici. - Éppen ilyenforma volt a mi óriás teknősbékánk háta. Ott is alig volt fű.

- Lássunk hát hozzá az ásáshoz! Hozza elő a szerszámokat, Frici!

Frici előhozta az ásót, kapát és nyomban munkához akart látni, de Jaguár apó figyelmeztette, hogy óvatosan kell dolgozniok s a nyomaikat el kell tüntetniök, hogy az abipónok, ha szintén

---

² Halforrás.

³ Piócaforrás.

⁴ Krokodilforrás.

⁵ Ikerforrás.

odaérkeznek, ne is sejtsek, hogy a raktáruk már üres. Éppen ezért kitapogatta Jaguár apó csakhamar azt a helyet, amely a raktár nyílását fődte. Gondosan ásni kezdtek s a kiásott földet szétterített ponchókra hányták, hogy a fűben nyoma se maradjon.

Pár lábnyi mélységben a föld beszakadt és Jaguár apó leszállt a megnyílt üregbe, amelynek hamarosan kinyitotta a fenekét. A rejtekhelyen apró lőporos hordókat találtak bőrbe varrva, fegyvereket, késeket és egyéb eszközöket.

Mindent kihordtak. Száz puska, kétszáz kés és egész halom dárda és nyílhegy volt a raktár tartalma.

- Ez mind az abipónoknak volt szánva, - szólt Jaguár apó jókedvűen, - de most majd kamba barátaink kapják meg. Hányjuk be most megint a nyílást!

Óvatosan beföldelték a rejtekhelyet, ráhelyezték a leemelt pázsitot és megöntözték vízzel, hogy a fű felfrissüljön. Mikor elkészültek, senki sem vehette észre, hogy ezen a helyen ástak már.

A csapat többi tagja eközben dús eredménnyel halászott a közeli tóban, s nemsokára tüzet raktak az oázison kívül a csupasz homokban és gondoskodtak róla, hogy egypár napra való eleséget elvihessenek magukkal.

A lovak egész délután vígan legeltek a fűben.

Vacsora után az egész csapat pihenőre tért, csak néhány ór maradt ébren, mert Jaguár apó az örökről sohasem feledkezett meg.

Másnap reggel az eleségkészletet - reggeli után - arányosan elosztva, felpakkolták a lovakra és újra megindultak északnyugat felé. Útközben apró sós lagunák mellett haladtak el. Délben egy órát pihentek s este a pusztaságban ütöttek tábor. Reggel jóformán még a sötétben tovább indultak.

Déltájban megérkeztek a Krokodil-forráshoz. Ez a forrás joggal rászolgált a nevére. A homoksivatag közepén nagy laguna volt, amelynek vize rendkívül zavaros és iszapos volt. Széles nádszegély vette körül, amelyet tamarindák és fásaktuszok szegélyeztek. Ezt az övet több helyütt gyepes tisztások szakították meg, ahol a lovaknak bőven akadt legelnivalójuk. Az egyik tisztáson bugyogott elő a forrás, amely vizét hamarosan beszállította a lagunába, ahol nyomban zavarossá vált.

Ennek az volt az oka, hogy a laguna vize sohasem volt mozdulatlan, mert szakadatlanul felzavarták a krokodilok, amelyek vagy egymásra vagy más vadra vadásztak az iszapban. Bámulatós tömeg krokodil volt a lagunában.

- Miből élhet ez a sok csúf állat? - kérdezte Frici.

- Mindjárt meglátjuk, - szólt Jaguár apó, - csak figyeljünk egy kicsit. Olyan vidéken vagyunk most, amelyet évente elönt az áradás. Ilyenkor bőven van mit falni a bestiáknak. Ha az áradás visszahúzódik, következik a böjtölés ideje. Először felfalják a halakat, amelyeket a folyóból a lagunába hordott az áradás. Azután éhségükben egymásnak esnek. Vigyázzanak csak!

Nem messze tőlük a part közelében két hatalmas krokodil harcba keveredett egymással. Nemsokára kölcsönösen megragadták egymást állkapcsaiknál fogva úgy, hogy nem bírtak egymástól szabadulni. Ekkor odarontott egy harmadik, leharapta az egyiknek egy lábát és zsákmányával eltűnt a vízben. A megsérült krokodil fájdalmas hangot hallatott, mire több más krokodil rohant hozzá és valóságos darabokra szaggatta.

- No lám, - szólt Jaguár apó. - Felfalják egymást és emellett páratlanul gyávák. Mindjárt bebizonyítom.

Levette válláról a fegyverét és elsütötte. Mihelyt eldőrdült a lövés, valamennyi krokodil egy csapásra eltűnt. A víz gyűrűzött még pár pillanatig, azután oly nyugodt lett a felszíne, mintha nem is volna alatta élet. A partokról néhány mocsári gázló kerekedett fel, hogy az iszapban zsákmányt keressen; a fák ágairól pedig rikácsolva felröppent egy csapat papagály.

A lovakat lenyergelték, megittatták és a legelőre eresztették. A lovasok megebédeltek, azután megkeresték a titkos fegyverraktárt, kiürítették és megint beföldelték.

Eközben este lett. Vacsora után kiállították az őröket és a többiek lepihentek. Az őröknek a tüzet kellett táplálniuk, mert az éjszaka hűvös volt.

X. FEJEZET. Antonio és Hauka hőstette.

Hajnalban tovább folytatták az utat. Este homokos sivatagban vertek sátort, s másnap délben megérkeztek a *Fuenta gemelá*-hoz.

Ennek a helynek a neve onnan eredt, hogy két forrás fakadt ott közel egymáshoz, s az ikerforrások csakhamar egyesültek egy kis patakká, amely egy csodálatosan tiszta vizű tóba ömlött bele. Ez a tó csaknem kör alakú volt, s az átmérője körülbelül ezer lépés hosszú lehetett.

Itt már észrevehető volt, hogy északnyugati irányban lovagolván napok óta, néhány fokkal közelebb jutottak az Egyenlítőhöz, mert a tó környékén már trópusabb jellegű volt a növényzet. A partokat takuarasz nád szegélyezte, amely tíz méter magasra is megnőtt itt-ott. Ehhez a szegélyzethez laurélia-erdőség csatlakozott, amelyhez egynéhány kribofa hozott kellemes változatosságot. Itt-ott karanday-pálmákat is lehetett már látni, s távolabb, ahol a talajban kevesebb volt a nedvesség, fanagyságú áloék fantasztikus alakjai gyönyörködtették a szemet. A fű legtöbb helyütt a lovak hasáig ért. Különféle madár, főként a kolibriféle, népesítette be az ágakat; a fűben négylábú állatok nyomai látszottak és a tó partjáról meg lehetett állapítani, hogy a vízben sok a halféle.

- Itt már nemcsak halra kell szorítkoznunk, - jegyezte meg Geronimo, egy szarvas csapására mutatva; - talán peccenyére is szert tehetünk.

- Ez a csapás arra vall, - szólt Jaguár apó, - hogy a sivatag véget ért. De ahol szarvas akad, ott könnyen találkozhatunk nagyobb ragadozókkal. De nem félünk tőlük, - tette hozzá mosolyogva, - Buenos-Ayres óta nem láttam jaguárt és az aréna jaguárja nagyon gyáva volt.

Lenyergelték a lovakat és legelőre eresztették.

A csapat két részre oszlott. A nagyobbik rész halászni indult, a kisebbik csapat megkereste, kiürítette és újra befődte a fegyverraktárt.

Immár három fegyvertárat kiürítettek, s a fegyverek és lőszer, amelyeket magukkal cipeltek, nagyon meglágyították a lovaglást. De most már nem volt szükségük másfél napi vágatásra, hogy a Pálma-tóhoz érjenek, amely nyilván erdő mélyén terült el.

- Most már óvatosabban kell haladnunk, - szólt Geronimo Jaguár apóhoz, - mert meglehet, hogy a katonák, akiket Pellejo kapitány a Pálma-tóhoz rendelt, már ott vannak.

- Az sem volna baj, - szólt Jaguár apó; - de még nem lehetnek ott.

- Miért nem?

- Mert nagyon messziről jönnek.

- Nem messzebből, mint mi. A Hal-forrás melletti találkozás óta öt nap telt el. Öt nap alatt Matarából, Cachipampából, sőt Miravillából is el lehet jutni oda, ahol gyanításunk szerint a Pálma-tónak kell lennie.

- Ez igaz! De ne felejtse el, hogy nemcsak innen várhatók katonák. Cruzban és főként Candelariában is van egypár, s ezeknek hosszabb az útjuk.

- Akkor hát ezek tán később érkeznek meg; de a többiek már itt lehetnek.

- Nem! ez helytelen intézkedés volna. Pellejo kapitány vigyázott arra, hogy ilyen elhagyott vidéken, az ellenséges határ közelében, a katonáknak ne kellessen egymásra várakozniok és

úgy intézkedett, hogy az egyes csapatok, amelyek különben pár főből állhatnak csak, egyidőben érkezzenek meg a gyülekezés helyére.

- Hm! Te csak mindig fején találsz a szöveget. Akkor hát nincs mitől tartanunk egyelőre.

- Ellenkezőleg! Eddig csak a katonákról beszéltünk. Ezekről legkevésbé félek. Tudod, hogy a határszéli erődök helyőrsége legföljebb 5-10 főnyi. Úgy hogy mindössze alig számíthatunk harmincnál több katonára, s ezekkel könnyen végezhetünk. De ki tudja, nem gyűltek-e már össze az indiánok a Palma-tó mellett? Bizonyosan várják már a fehéreket, hogy megkapják tőlük az ígért fegyvereket. Sőt talán elébök jönnek, hogy hamarabb átvegyék tőlük a nagy terhet, az ólmot, a lőport, a fegyvereket.

- Carlos, ez igaz! Talán már ma várhatjuk őket.

- Számításba kell vennünk mindenesetre ezt az eshetőséget is. Azért ütöttem táborát a víz északi partján, holott a déli part alkalmasabb lett volna táborozásra. Ma este tüzet sem szabad raknunk, mert árulónk lehetne. A halakat már nappal meg kell sütnünk, apró tűzön, amelynek nem sűrű a füstje.

- Én azt hiszem, hogy mindez az óvatosság hiábavaló lesz, mert a vörösek mégis egyenesen ide fognak jönni.

- Miért?

- Egyszerűen azért, mert a források ezen az oldalon vannak. És mindenki az ivóvizet keresi.

- Ez igaz! csak hogy a tulsó parton van ám egy sokkal nagyobb forrás, amelynek a partján több ember pihenhet és kényelmesebben, mint ehelyütt.

- De a fegyverraktár mégis csak ide fogja a vörösek csábítani.

- Nem. A fehérek semmi esetre sem árulták el előre a raktárak helyét. Legfőleg az abipónok főnökének. És a fehérek föltétlenül a tó tulsó partjára rendelték a szövetségeseiket, hogy még véletlenül se akadjanak rá a rejtékhelyre.

E beszélgetés után készültek mindnyájan az estére és éjszakára, amelyet tűz nélkül kellett eltölteniök. Jólaktak és elnyúltak a fűben pihenni. Némelyek külön csoportokban beszélgettek.

Távolabb ült a többiektől Engelhardt Antonio a fiatal inkával. Pár nap óta ismerték csak egymást, de már nagyon összebarátkoztak. Antonio tüzes vérű, lobbanékony és őszinte hajlamú, elégedett fiú volt. Hauka ellenben komoly, csendes, megfontolt és tartózkodó és az arca folyton mélabús volt. Természetük különbsége is vonzotta tehát őket.

Az első este óta mindig egymás mellett lovagoltak és a táborhelyeken együtt maradtak. Sokat beszélgettek, illetve Antonio sokat beszélt Haukának. Beszélt neki mindenről, amit tudott, és feltárta előtte a lelkét. Hauka csak néha kérdezett tőle valamit; de saját magáról sohasem beszélt.

Legtöbbször Jaguár apóról beszélgettek. Antonio páratlan hőst látott benne és szeretett volna hozzája hasonlóvá lenni. Hauka nagy tisztelettel beszélt Jaguár apóról, de ő sem tudott semmit a multjából.

- De hiszen te sokkal régebb idő óta ismered, - szólott Antonio, - és így bizonyosan tudsz róla valamit mesélni.

A két fiú a Krokodil-forrás óta tegezte egymást.

- Nem mondhatok semmit róla, - szólt Hauka. - Amikor találkoztunk, mindig az apóval beszélte, és nem velem. És mikor a tapasztalt öregek beszélgetnek, olyankor a tapasztalatlan fiataloknak félre kell vonulniok. Nálunk ez a parancs.

- Nálatok? De hát milyen törzshöz tartozol te voltaképpen?

- Semmilyenhez.

- De csak tagja vagy valamelyik nemzetnek?

- Az én törzsem kipusztult. Néhány szegény családdal fenn élünk magasan a hegyek között, ahol a kondor tanyázik.

- Ott nincs sem fa, sem bokor. Hogyan élhettek ott?

- Vízet iszunk és megesszük a vad állatok húsát, amelyeket életünk veszélyeztetésével ejtünk el.

- Akkor hát hősök vagytok, és cserélni szeretnék veletek. Beszélj az életedekről, a tetteitekről!

- Az enyéim életéről és tetteiről? - szólt Hauka; azután kezét a homlokára szorította és komoran maga elé nézett. Majd így folytatta:

- Talán, de nem egészen bizonyosan mesélek majd egyszer rólok neked; de nem ma, nem most. Hiszen te eljössz velünk a hegyeink közé. Ott nemcsak hallani, hanem látni is fogsz majd.

Felállt és eltávozott. Eltűnt a fák között. Antonio kérdései szíve sebét érintették. Csak akkor tért vissza, mikor már sötétedni kezdett és elnyújtózott, mikor valamennyien lefeküdtek, mint rendesen, Antonio mellett. Ez sokáig gondolkozott azon, mivel szomoríthatta meg a barátját; azután elaludt. Nem tudta, meddig aludt már, mikor egy kéz gyöngéden felébresztette. Hauka volt, aki ezt súgta a fülébe:

- Csendesen! Olyan hős akartál lenni, amelyen Jaguár apó. Most alkalmad lehet cselekedetre. Velem jössz?

- Hová?

- Majd később megtudod. Hadd itt a fegyvereidet, csak a kést és a bolaszt hozd magaddal! Osonj utánam mélyen a fűben, hogy az örök meg ne lássanak!

Antonio látta, hogy Hauka négykézláb kúszik tova a táborból, s ő is így követte. Az éjszaka csillagtalan volt. Alig lehetett ellátni tíz lépésnyire, s maga a tó, amely nappal oly tisztán ragyogott, úgy terült el balkézre tőlük, mint valami komor titok. Lassan osontak tova és nesztelenül a nádszegélyzet mentén, míg végül Hauka fölegyenesedett és halkán így szólt:

- Most túl vagyunk az örökön és állva mehetünk tovább. Tudom, hogy bátor fiu vagy és örülni fogsz, hogy felébresztettelek. Nézz csak át merően a tavon. Látsz valamit?

- Nem, - felelt Antonio, aki hiába erőltette a szemét.

- Vagy érzesz valami szagot?

- Azt sem.

- Anciano meg én, mi együtt élünk a kondorral a Cordillerákban; ezért olyanok az érzékeink, mint a saséi. Amott túl a vízen emberek táboroznak.

- Honnan tudod?

- Érzem a füstöt és látom tüzüknék a fényét. Fehér ember nem látja és nem érzi ezt. Voltaképp jelentenem kellene ezt a tapasztaltaknak, de mert te nagy tettet óhajtottál művelni, hát nem ébresztettem fel őket és az öröknek sem szóltam.

- És most mi a terved? - kérdezte tőle Antonio.

- Először átkerülök a tulsó partra, hogy megnézzem, miféle emberek azok és mi dolguk itt. Azután majd elvállik, vajjon csendesen visszatérek-e, vagy a körülményekhez képest cselekszem-e valamit.

- Mit gondolsz, nem fogsz olyasmit elkövetni, amit Jaguár apó hibáztatni fog?

Hauka Antonio vállára tette a kezét és nyomatékosan így szólt:

- Én itt születtem ezen a földön, amelyet jól ismerek. Ne félj attól, hogy olyasmit teszek, ami helytelen lehetne. Velem jössz vagy itt maradsz? Ez utóbbi esetben én itt maradok és megjelentem Jaguár apónak, amit megfigyeltem. Hiszen csak azért akarok átkerülni a tulsó partra, hogy alkalmad legyen bebizonyítani, hogy bátor ifju vagy.

- Persze, hogy veled megyek! Csak azért kérdeztelek, mert azt hittem, sokkal fiatalabb vagy még, semhogy önállóan cselekedhessél.

- Akkor hát gyere és add ide a kezed, hogy vezethesselek, mert azt hiszem, hogy szemem élesebben lát a homályban, mint a tied.

Kézenfogta Antoniót és lassan tovább indult vele, bokrok és fák között. Egyszerre csak véget ért az erdő és a part fátlanul nyúlt el előttük. Hauka megállt egy kicsit, elgondolkozott, azután így szólt:

- Itt hézag van a víz körüli erdőszegélyben. Ez a szegély keskeny. Ha ezen felül folytatjuk az utat, akkor mindig a fák alatti sötétségben leszünk és csak lassan haladhatunk. Ezért azt hiszem, jobb lesz, ha jobbra tartunk, hogy a szegély szélén haladhassunk tovább. Így gyorsabban szaladhatunk és a szabad ég van felettünk, amely szintén sötét ugyan, de mégsem annyira, mint a fák csúcsai.

- De megtaláljuk azt a helyet, ahol azok az emberek vannak, akiket keresünk? - kérdezte Antonio aggódva.

- Egészen bizonyosan megtaláljuk.

- Azt hiszem, nagyon is eltérünk jobbra.

- Dehogy, minthogy az erdő nem széles. Különbözik bizonyos, hogy az emberek annál a forrásnál táboroznak, amelyről Jaguár apó beszélt. Ha ezt elérjük, akkor csak a víz mentét kell követnünk, hogy a célhoz érjünk.

- Talán a fák alatt van a forrás?

- Meglehet; de azok, akiknek a tábori tüzét észrevettem, nem fák alatt tanyáznak, hanem szabad ég alatt. Bíz csak rám magadat. Nem tévedünk el.

Folytatták útjukat még gyorsabban, mint eddigelé haladtak. Az ő táboruk az északi tópart közepe táján volt; a két fiú pedig nemsokára befordult a tó felső, nyugati részén. A tisztás megszűnt és újra az erdőbe jutottak bele, amely itt néhány száz lépésnyi szélességű lehetett. Balkéz felől hagyták az erdőt és külső szélén kelet felé siettek tova, mert immár a tó déli pontján voltak. Nemsokára megállt Hauka, felsőtestével előre hajolva. Éles szél kerekedett, amely éppen szembe fújt velük.

- Hallasz valamit? - kérdezte Antonio.

- Igen.

- Mit?

- Azt hiszem, kolompszó volt.

- Kolompszó?

- Gyere csak még egy kicsit tovább, majd te is meghallod.

Valamivel lassabban tovább haladtak. Nemsokára érces hangot sodort feléjük a szél.

- Csitt! - szólt Antonio. - Most én is hallottam. Mintha madrina kolompja lett volna.

A madrina a spanyol Amerikában olyan kancát jelent, amely a nyáját vagy útközben más állatokat vezet. Kolomp van a nyakán és ennek hangját követik mindig a többiek.

- Valóban, csak madrina lehet, - hagyta helyben a fiatal inka.

- Öszvérhajcsárok volnának itt a Chacóban?

- Szó sincs róla. Indiánok lesznek.

- Milyen törzsbeliek?

- Nem tudom; de azt hiszem, meg fogom tudni.

- Akkor ezek az emberek nagyon vigyázatlanok. Hiszen a törzsek most hadilábon élnek egymással. És ilyenkor nem akaszt az ember áruló kolompot az állatok nyakába!

- Nagy biztonságban érezhetik magukat. Aztán meg legeltetni kell az állataikat és így nem köthetik ki őket. Ha nem volna madrinájuk, akkor a lovak szétszaladnának minden irányban.

- Hogy-hogy? Hiszen a mi lovaink együttmaradnak?

- Ez egészen más. Az indián nem lótenyésztő; összerabolja mindenfelül az állatait, amelyek ennél fogva nem ismerik egymást és nem maradnak együtt, csak ha madrinájuk van. Ez szerencse, hogy így van, mert most a kolomp hangja lesz az útmutatónk.

Igy is történt, és mennél tovább nyomultak előre, annál tisztábban hallották a kolomp szavát. Nemsokára még lassabban kellett haladniuk, mert a kolomp nagyon közelről hangzott. És látszottak balról az erdő fatörzsei is, mert az erdő mögött több tűz égett, amelyeknek fényéből tisztán kiváltak a fák.

- Látod, milyen könnyen ráakadtunk a táborra, - súgta Hauka Antoniónak. - Előttünk húzódik az erdőt szegélyező pászit; rajta legelnek a lovak. Balra tőlünk behatol a pászit az erdőbe és tisztássá szélesedik, amelyen a forrás buzog. A lovak tehát előttünk vannak, a lovasok pedig balról a fák mögött.

- Akkor hát ebben az irányban kell tovább nyomulnunk.

- Igen; de nem rögtön. Van okunk rá, hogy óvatosak legyünk. Előbb hát megnézem, vannak-e örök a lovaknál. Várj meg itt, amíg visszatérek.

Antonio egy negyedóraig egyedül állt a helyén, de nem aggódott Hauka miatt, annyira megbízott benne. Egy negyedóra múlva fölmerült Hauka megint a sötétségből és halkán így szólt:

- Örnek nyoma sem volt. A lovakat meg is símogattam. Szabadon legelnek, csak a madrina mellső lábai vannak könnyedén béklyóba kötve, hogy messze el ne kalandozhasson.

- Hány lovat láttál?

- Sokat. Fejjel mind a madrina felé volt fordulva, aminek nagyon megörültem.

- Miért?
- Mert ez annak a jele, hogy föltétlenül követni fogják.
- És ennek miért örülsz?
- Mert ha abipónok az indiánok, akkor szeretném elvinni a lovaikat.
- Komolyan? Annyi lovat ketten nem vihetünk magunkkal!
- Dehogyan nem. Ha magunkkal vezetjük a madrinát, a többiek utána szaladnak.
- De az indiánok meghallanák a kolomp hangjáról, hogy a madrina távolodik.
- Ha alszik az ember, nem hallja ezt; már pedig valószínű úgy-e, hogy ezek az emberek alszanak?
- Igen; de bizonyára állítottak öröket?
- Bizonyára; de aligha sokat, mert mint látjuk, biztonságban érezik itt magukat. Különben mindjárt megtudjuk. Gyere utánam! De most megint kúsznunk kell, hogy észre ne vegyenek.

Négykézláb másztak óvatosan bal felé, hogy az említett fák közé jussanak. Csakhamar az erdei tisztás szélén voltak, amelyet a tábori tüzek szépen megvilágítottak. A két ifju két szomszédos fa mögül figyelte, mi történik a tisztáson.

Nagyobb indiáncsapat vert itt tanyát éjszakára. Ott, ahol a tisztás a szabad területbe torkollott, fakadt a forrás és vizét balra a tó felé küldte. A víz mentén kétoldalt nyolc tábori tűz lobogott, amelyek körül vagy nyolcvan vörösbőrű készült éppen lepihenni. Két tűz között, a vízen innen, hat alakot láttak összekötözve: öt indiánt és egy fehéret. Legalább a ruhájáról ítélve, fehér lehetett. A foglyok háttal voltak Hauka és Antonio felé s így az arcukat nem láthatták.

A csapat indián módra volt felfegyverezve. A földre szúrdalt hosszú lándzsáikra akasztották az íjakat és a tegezeket. Ehhez támasztották a fúvócsöveket, amelyeknek apró lövedékei, ha mérgezetek, halálos sebet okoznak. Túlán egy fa alatt állt az egyetlen indián, akinek puskája volt; a puska a földön feküdt mellette a ponchóján. Ez volt valószínűleg a főnök, mert parancsokat osztogatott.

Hauka halkán így szólt:

- Abipón nyelven beszél; meglehetősen értem ezt a nyelvet. Ő a főnök; azt mondja embe-
reinek, hogyan táborozzanak és megparancsolta, hogy az éjszakát három őrségre osszák be.
Minden őrség két őrszemből áll; az egyik a lovakra fog vigyázni, a másik a foglyokra.
- Kik lehetnek a foglyok?
- Várj csak! Valószínűleg megtudjuk ezt is. A főnököt nem ismerem, sohse láttam; de
bizonyos, hogy embereivel együtt abipón-törzsbeli és így ellenségünk.
- Ennélfogva a foglyok barátaink.
- Úgy van; mert aki ő ellenök van, az velünk tart.
- Bárcsak megszabadíthatnók őket! Mit gondolsz, lehetséges ez?

Hauka gondolkozott egy kicsit, élesen szemügyre vette a helyzetet, azután így felelt:

- Azt hiszem, lehetséges, és meg fogjuk próbálni. Mit szólsz hozzá?
- Nagyszerű! De hogy látunk a dologhoz? Hiszen csak ketten vagyunk és fegyvereink
sincsenek.

- Ezek csak hátráltatnának. Hallottad, hányszor mondta Jaguár apó, hogy többet ésszel, mint erővel. Megfogadjuk ezúttal is a tanácsát.

- De hogyan?

- Várj csak! Előbb hadd aludjanak el az abipónok. Addig semmit sem csinálhatunk. Azután majd meglátjuk, óvatosak-e az őnök és vajjon vigyáznak-e a tüzekre?

A főnök most átjött a forráson, hogy a foglyok után nézzen személyesen. Fenyegető és megvető szavakkal illette és megrugdosta őket. A foglyok erre változtattak a helyzetükön. Az egyiknek az arca tisztán láthatóvá lett. Valóban fehér ember volt. Egy másik csak egy pillanatra fordult Haukáék felé; de az inka éles szeme nyomban megismerte.

- Ez a kambák főnöke, - súgta Antoniónak, - akit a fehérek *El Craneo*-nak, a kemény koponyának neveznek. Hallottál már róla?

- Nem én.

- Azért adták neki ezt a nevet, mert egyszer kihevert nyolc vagy tíz súlyos buzogánycsapást. Az ellenség halottnak vélte és ott hagyta őt; ő pedig felállt, megdörzsölte egy kicsit a fejét, s titkon az ellenség után osont, hogy bosszút álljon rajta. Abipónok voltak és a főnök mind megölte őket.

- Hát ismered?

- Barátom. Sokszor találkoztunk. Szerencse, hogy megéreztem a füstöt! Életemet szívesen kockára teszem érte, hogy megszabadíthassam!

- Az én életemet is! - súgta Antonio lelkesülten. - Csak mondd meg, mit tegyek.

- Egyelőre semmit. Maradj csendesen és bujj el úgy a fád mögé, hogy ne hulljon rád fény-sugár.

Az abipónok úgy heveredtek le közben a tűz köré, hogy a lábukat fordították feléje. Valamennyien ponchóba takaróztak. A főnök visszament a patak tulsó oldalára és szintén lehevert, úgy, mint a többiek. Az egyik őr a lovakhoz indult, a másik pedig lassan fel s alá kezdett járkálni a tisztáson. Az éles szél miatt két ponchóba burkolózott. Az egyiket a derekára csavarta, a másikat pedig a fejére, úgy hogy elől a szeme szabadon maradt, hátul pedig mélyen lelógott a hátára a takaró.

A két bátor és vállalkozó ifjunak a következőket kellett különösen tekintetbe venni. A fáktól, ahol el voltak bujva, tíz-tizenöt lépést kellett tenniük, hogy a táborhelyre jussanak. A tisztás szélétől a foglyokig újabb tíz-tizenöt lépés volt a távolság. Az őr a fák előtt járt ide-oda, tehát a két célpont között körülbelül a középén és az első félórában néhányodament a foglyokhoz, hogy megnézzék: elaludtak-e. Az erdő nem védte meg teljesen a tábort a szél ellen, úgy hogy a szél néha befújt a tüzekbe és szikrákat szórt szét belőlük. Az őr éppen ezért sorra járta a tüzeket és összebb tolt a égő ágakat. Új tüzelőanyagot nem rakott rá a tüzekre, úgy hogy ezeknek előreláthatólag nemsokára ki kellett aludniuk. Csak a foglyokhoz legközelebb eső egyik tűzrakást táplálta, hogy a tisztjét jól végezhesse.

Csaknem egy óra telt el már, mióta az abipónok lefeküdtek.

- Cselekednünk kell, - szólalt meg végre halkán az inka.

- Mit fogunk csinálni?

- Először idecsalom az őrt.

- Hogyan?

- Mindjárt meghallod. Figyelj, nem mozdul-e valamelyik az alvók közül, ha a hangomat fogom hallatni!

Mindkét kezét a szájához illesztette és halk, fáradt rikácsolást hallatott, mintha álmában megzavart papagály kiáltott volna.

Egyetlen indián sem mozdult; de az őr figyelve megállt.

- Másszál hátrább két fával, - mondta Hauka, - és feküdjél le a földre, különben meglát az őr, ha idejön.

Antonio engedelmessé vált és az inka másodszor is rikácsolt. Az őr közeledett; a harmadik rikácsolás hallatára a fák közé lépett s előrehajolva, feszülten figyelt a hang irányába.

Az inka elővette nehéz buzogányát bal oldaláról és még egyszer rikácsolt, s amikor az őr csaknem a fa törzséhez ért, Hauka villámgyorsan előugrott és egy csapással leütötte az indiánt, aki összerogyott.

- Istenem, agyonütötte! - ságta Antonio, miközben ő is odasietett.

- Valószínűleg meghalt; de lehetséges, hogy még él. Maradj itt mellette. Ha felébred, mielőtt visszatérek, szíven szürod a késeddel. Van hozzá bátorságod, úgy-e?

- Harcban van, de egy védtelen emberrel szemben...

- Harcban vagyunk, és az őr, ha felébred, nem védtelen. A hangja veszedelmes fegyver. Föltétlenül engedelmeskedned kell!

A szelid Hauka most mint úr és parancsoló lépett fel, és bár halkán beszélt, a hangja nem tűrt ellenmondást.

Gyorsan felkapta a leütött őr két ponchóját és beléjük burkolózott, úgy, mint ahogy az őr tette volt. Azután lassan kilépett a fák közül és fel s alá kezdett járni a tisztáson, úgy, mint előbb az őr. Aki nem tudta, mi történt, Haukát föltétlenül az őrnek tartotta.

Antonio, kihúzva kését, ott maradt ülve a leütött őr mellett és figyelte, mi fog történni.

Hauka, miután egy ideig utánozta az őr, halkán tűzről-tűzre járt, hogy az alvókat megfigyelje. Egy sem ébredt fel közülök. Azután a foglyokhoz ment és leült melléjük. Még ébren voltak, mert kínos helyzetük elűzte az álmodást szemükből.

A foglyok azt hitték, hogy az őr ült le melléjük. Hauka ismerte a kambafőnök vörös kíséreit; a fehér foglyot azonban, aki még meglehetősen ifju ember volt, még sohasem látta. Hauka halkán így szólt:

- *El Craneo duro* szomorú; de nemsokára fel fog vidulni. Ha most felel nekem, halkán feleljen!

A főnök Hauka felé fordult és halkán így szólt:

- Gúnyolni akarsz bennünket?

- Azért vagyok itt, hogy megmentselek benneteket!

- Te, az abipón?

- Nem vagyok abipón! Haukaropora a nevem és Anciano barátodnak az unokája vagyok.

- Haukaro... - szólt a főnök elakadva ámulatában.

- Az vagyok, - szólt Hauka. - Győződjél meg!

Szétnyitotta a ponchóját úgy, hogy arca teljesen láthatóvá lett. A kambák megismerték Haukát, de azért uralkodtak magukon és csendben maradtak.

- Megismertetek? - kérdezte Hauka.

- Igen, igen, - szólt a főnök, - barátunk fia vagy és te magad is barátunk vagy. Nagy csodák történnek. Hogy kerülsz az abipónok közé? Eddig észre sem vettelek.

- Nem voltam köztük; csak rövid ideje vagyok itt az erdőben, hogy ellenségeinket megfigyeljem. Húsnál több fehér emberrel ott táboroztam túl a tavon és észrevettem a tüzeteket. Egy fiatal barátommal észrevétlenül idáig osontam, hogy megtudjam, ki rakta a tüzeteket. Láttam, hogy az abipónok és téged megismertelek. Akkor föltettem magamban, hogy megszabadítalak benneteket.

- Ez merész dolog! Hová lett az őrünk?

- Ott hever leütve a fák alatt. A takaróiba burkolóztam, hogy őrnek tartsanak.

- Milyen ravaszság, milyen eszesség! Itt a késed?

- Itt van.

- Vágd el a köteleinket! Gyorsan, gyorsan!

- Előbb meg kell tudnotok, mit kell csinálnotok. Ráértetek.

- Fehér embereket említettél. Velök van Anciano?

- Tudod, hogy sohasem válok el tőle.

- És kik a fehérek?

- Jaguár apó vezeti őket.

- Jaguár apó? Óh, akkor megszűnt minden veszedelem!

- Most szétvágom a köteleiteket; de azért maradjatok fekvé úgy, mint ahogy most vagytok!

Megszabadította őket, de úgy tette ezt, hogyha közben valamelyik abipón felébredt volna, semmi gyanusat nem vett volna észre. És közben így beszélt:

- A tüzek kialszanak, csak ez az egy ég még. Mi most nem látjuk már tisztán ellenségeinket; de ők megfigyelhetnek bennünket. Ezért óvatosaknak kell lennünk. Én most felállok és megint ide-oda fogok járni a fák között; megnézem majd az alvókat is. Ha azt látom, hogy senkisémbredt fel közülök, akkor halkán köhögök majd, és ti egymás nyomában oda kúsztok, a hol én leszek. A fák között ott vár rám fiatal barátom, Antonio. Ha mind odaérünk hozzája, akkor elmegyünk majd a lovakért.

- A lovaknál nincs őr? - kérdezte a főnök.

- Egy őr van.

- Ettől nem félünk. Nincs ugyan fegyverem, de az őrt megfojtom.

- Én akarlak benneteket egészen megszabadítani. Majd én végzek az őrrrel. Fegyveretek is lesz. Van itt elég lándzsa, íjj, nyíl és fűvócső.

A fehér most szólalt meg először:

- Mit ér az íj, meg a nyíl? Szeretném visszakapni jó fegyveremet.

- Hol van?

- A főnök mellett. Ő vette el tőlem. Érte megyek majd.

- Nem ismerlek és nem tudom, tudsz-e elég óvatos lenni. Majd én megyek érte.

El Crano duro erre így szólt:

- Ezt a Señort nem szabad tegezned, mert tiszt. Aztán otthon van az erdő életében, és elmehet maga is a fegyveréért.

- És a töltnyeimért, - tette hozzá a fehér, a fogait csikorgatva. - Ez a kutya elvette az órám és az irányítót. Ne legyen haszna belőle!

- Tegyen tetszése szerint, - szólt az inka; - csak senkit föl ne ébresszen!

- Jut eszembe! Csak eggyel van dolgom, és ez tovább fog aludni, mint ameddig tervezte, amikor lefeküdt. Lábbal mert taposni egy tisztet!

Az inka eldugta a kését, felállt és megint ide-oda kezdett járni. Csakhamar sorba járta a tüzeket, és meggyőződött róla, hogy mindenki alszik. Odament a főnökhöz. Ez horkolt. A tiszt puskáját azonban becsavarta volt a takarójába.

Az inka ezután az erdő széléhez ment és halkán tapsolt. Erre a jelre nesztelenül odakúsztak hozzá először a »kemény koponya«, azután a négy kamba és legvégül a tiszt. Hauka rámutatott a földre szúrt lándzsákra, és miközben a vörösek fegyvert ragadtak, így szólt a fehérhez:

- Az ön puskáját, sajnos, aligha szerezhetjük meg. A főnök becsavarta maga mellé a takarójába.

- Lárifári! Majd én megszerzem!

Elsietett. Nesztelenül és villámgyorsan siklott végig a térségen. Látták, hogy rávetette magát a főnökre, s egy pillanatig rajta feküdt. Egy hang sem hallatszott. Azután megint felállt és valamit a zsebébe dugott. Majd gyorsan visszasietett társaihoz, baljában puskájával és jobbában véres késsel.

- Megvan mindenem! - szólt hangosan. - De most tovább!

Az inka a fák közé vezette a kis csapatot Antoniához, aki mindent látott. A leütött abipón még mindig nem mozdult. Ott is hagyták természetesen. Azután megindultak visszafelé, az úton, amelyen Hauka és Antonio jöttek volt, amíg meg nem hallották a madrina kolompját. Az inka erre megállt és így szólt:

- Várjatok meg itt, amíg az őrrrel végzek!

- Majd én! - szólt a tiszt. - A kutyák reggel a tóba akartak fojtani. Most bedobhatják helyettem főnöküknek a holttestét, és ráadásul még ezt az őrt.

A tiszt el is tűnt mindjárt s két perc múlva újra megjelent:

- Rendben van; a fickó meg se mukkant. Most üljön ki-ki lóra.

- Nem, - felelt az inka. - Mind elvisszük a lovakat.

- Mind? Hogyan?

- A madrinát valamennyi követni fogja.

- Milyen gondolat! Ez igaz! Te ülj majd a madrinára és vezess bennünket Jaguár apóhoz. Mi meg majd utánad tereljük a többi lovat.

Hauka megkereste a madrinát, szétbontotta a béklyóit, ráült és lassan megindult előre. A többi ló nyomban utána indult. A tiszt és az öt kamba felpattant a hátulsó lovakra; Antonio

ellenben, aki szintén lóra ült, Hauka mellett maradt. A csapat nem az erdőn keresztül tért visszafelé, hanem megkerülte az erdőt.

A táborban időközben észrevették, hogy a két fiu hiányzik. Jaguár apó őrjátskor látta, hogy az ég beborult, és érezte, hogy furcsa, éles szél kerekedett. Ez orkánra vallott és a Gran Chacot jellemző heves, veszedelmes felhőszakadásra. Ez ellen védekezni kellett. Felébresztette az alvókat és nagy tüzet rakatott, s ekkor tűnt ki, hogy Hauka és Antonio nincs a táborban.

Keresni kezdték őket, de egyszerre csak közeledő lódobogást hallottak, s nemsokára két alak bontakozott ki a sötétből s gyors léptekkel közeledett a tűzhöz. Hauka volt Antonióval.

- Hol voltatok?

- Túlhan az abipónoknál.

- Az abipó...? Hát azok vannak ott?

- Igen.

- És az én engedelmem nélkül merészeltetek...

- Hat foglyot megszabadítani és egy egész ménest elhalászni, - szólt közbe egy hang.

Jaguár apó megfordult, és mikor meglátta a közbeszólót, elkomorodva hátrált egy lépést:

- Ön az, Verano hadnagy? Hogy kerül ön az ikerforrásokhoz?

- Részint gyalog, részint nyeregben, Señor.

- Tudja, hogy a kérdésemre más feleletet várok. Hová készül innen?

- Vissza az abipónokhoz, hogy megfenyítsem őket. Persze ön is elkísér az embereivel.

- Ez majd elválik! De ki van még itt?

Az arca földerült, mikor meglátta a »kemény koponyát«, aki gyorsan odalépett hozzá és kezét nyujtva neki, tisztelettel így szólt:

- Én vagyok, Señor. Mondanom sem kell, hogy örülök a találkozásnak. Most, hogy ön itt van, nincs többé mit félnünk.

- Kítől?

- Az abipónoktól, akik minden oldalról ránk akarnak törni.

- Hallottam efféléről. Ma együtt voltál Verano hadnaggal?

- Igen, Señor, négy emberemmel együtt. Ezek az erdő szélén vannak most a lovakkal, amelyeket magunkkal hoztunk. Hatunkat elfogtak ma reggel az abipónok és ide cipeltek, hogy reggel a tóba fojtsanak. Haukaropora és a másik fiu mentett meg bennünket.

- Ezek ketten? Hogyan...?

Elhallgatott, mert látta, hogy a sötét égen délfelől sajátságos kénessárga folt kezdett mutatkozni. Azután gyorsan így szólt:

- Hány abipón van odaát?

- Hétszer vagy nyolcszor tíz, - szólt a főnök.

- És ennyi lovat hoztunk el magunkkal, a madrina nyomában.

- A kalandot részletesen majd máskor mondjátok el. Főnök, látod ott délen azt a sárga foltot, és tudod, hogy mit jelent?

- Már régen észrevettem, Señor. Orkán közeledik, amely széttördeli az erdőket és nagy tűzgolyókat dobál le az égboltról. Érzik már a lovak is; nyugtalankodnak és nem akarnak megállni.

- Igen, veszedelemben vagyunk. Ha itt maradunk, a fák szétzúzhatnak bennünket; ha pedig tovább megyünk, az orkán elsodor bennünket, mint porszemeket. Két óra múlva kitör a vihar. Gyorsan kell hát határozni.

- Ismerem a vidéket, Señor. Ha sietünk, az orkán kitörése előtt biztos helyen leszünk.

- Hol?

- Az *Asiento de la mortandad*⁶-ban.

- Csúf név! Nem tudom, merre van. Ismered odáig az utat?

- Ismerem, és ismerik az embereim.

- A sötétben is odataláltak?

- Sohse tévesztjük el az irányt, Señor. Aztán meg a sötétség nem sokáig fog tartani; az ég csupa tűz lesz.

- Ez igaz. Készülődjünk fel hát gyorsan az indulásra. Különösen a fegyverekre vigyázzatok!

A lovaknak az adott helyzetben nem túlságosan örült Jaguár apó.

- Elvisszük őket ugyan magunkkal, - szólt, - de nem fogunk vesződni velök. Ha nem jönnek szép szerével, ám csináljanak, amit akarnak.

A kambák és Verano hadnagy ráültek hat lóra és kettőt ezenkívül mindegyikük kantárszáron magával vezetett. Verano hadnagy, mikor meglátta a fegyvereket, amiket Jaguár apó emberei felraktak a lovakra, megkérdezte, honnan valók a fegyverek?

- Kiástuk őket, - mondta Geronimo.

- Hol?

- Útközben, különböző helyeken.

- Ezeket keresem! Teringettét! Le is foglalom őket!

- Miért?

- Mert a fegyverraktárból lopták el őket.

- Igazán?

- Talán nem hiszi, Señor?

- Azt hiszem, amit látok. De most más dolgunk van. Figyeljen csak!

A tó túlsó oldalára mutatott, ahol rettentő ordítás harsant föl. Az abipónok észrevették, hogy a főnökük halott és hogy a lovaik eltűntek. Jaguár apó azonban nem törődhetett velök, mert a veszedelem nőttön-nőtt. Kioltatta a tüzet, azután megkezdődött az éjszakai lovaglás, élén az öt kambával.

Észak felé tartottak vágatva és az abipónok lovai ösztönszerűen együtt vágattak a csapattal, mert érezték, hogy a vihar dél felől fenyeget.

---

⁶ Az öldöklés, vérontás telepe.

Egy félóra múlva a déli égen a sárgás csík tetemesen megnagyobbodott és alsó, szélesebb része pirosan kezdett lángolni. Újabb félóra múlva a sárga sáv egész szélességében elfoglalta a déli szemhatár alját és fel a zenitig két oldalt háromszögben csapott össze, amelynek közepén sötét folt látszott. Ez a háromszög oly világos volt, hogy a föld színén félhomály támadt, amelyben elég tisztán el lehetett látni pár száz lépésnyire.

A háromszög egyre növekedett észak felé, és az alapvonala egyre szélesedett.

Füves lapályon nyargaltak tovább, amelyen itt-ott alacsony dombok emelkedtek. A dombok egyre gyakoribbak és magasabbak lettek, s itt-ott sziklákat alkottak.

Nemsokára széles völgybe érkeztek, amelyet délről magas sziklafal, északról pedig lankás, erdős dombsor övezett. A völgy talaja füves és bokros volt, s a sziklák közelében hat külön épület állott, az egykori telep maradványa.

Az épületek falai erős fatörzsekből voltak, amelyeket mélyen bevettek az egykori birtokosok a földbe. A tetők erős kötelekre rakott nádrétegekből voltak összerakva. Ruganyosságuk ellenállt a leghevesebb szélrohamoknak is. A deszkafalak épp így ellenálltak az idő fogának. Folyondár és más növényféle tenyészett rajtuk buján, vastag, eleven védőfal gyanánt, amelyen sem szél, sem eső át nem hatolhatott. Ablak nem volt az épületeken, s a bejárónyílásokon sem voltak ajtók. Az épületek előtt és között bokrok nőttek, amelyekből ősrégi fák emelkedtek az égnek.

Az épületek elé érve a kambák főnöke felkiáltott:

- Helyben vagyunk, Señores. Eresszétek szabadon a lovakat és aztán be gyorsan a föld alá; az orkán ott nem árthat nekünk!

- Nem úgy! - szólt Jaguár apó. - Várjatok itt az első háznál! Mindjárt visszajövök.

Végigmustrálta lóhátról az épületeket, azután visszatérve így szólt:

- A lovak szétszaladnának az orkánban. Be kell vinnünk őket a házakba; de ezeket előbb ki kell tisztítanunk.

Minden egyes épület mögé odarendelte egynéhány emberét, hogy ott csapjanak lármát és lövöldözzenek. A lárma mindenféle felriasztott élő állat bujt ki az épületekből. Volt köztük egy puma is.

- Most legfőlebb kígyók maradtak még odabent, - szólt Jaguár apó, - és ezért óvakodjunk! Először tereljétek be a lovakat az első négy épületbe! A két utolsóban megférünk mi. Azután gyorsan rakjatok tüzet száraz rőzséből! De gyorsan, mert nyakunkban a fürgeteg!

Erős szélrohamok kezdtek füttyülni a völgyben, nagy, nehéz, de még csak egyes esőcseppeket hozva magukkal. Alig tíz perc múlva Jaguár apó parancsai végre voltak hajtva. A lenyergelt lovak bent voltak a négy első épületben s a melléjük rendelt pár férfi tüzet rakott minden épület ajtajában. Tüzet raktak a két utolsó épületben is, amelyekbe berakták a málhákat.

Alig készültek el mindennel, kitört a vihar. A sárgás égbolt egyszerre elfeketült; mintha ezer ördög sóhajtott, nyögött, üvöltött volna a völgyben; az orkán megérkezett, az épületek remegtek hatalma alatt; egyszerre nagy recsenés hallatszott, mintha egy hegy omlott volna össze. És megeredt az eső, mintha egy tó szakadt volna le egyszerre a magasból.

Villámok cikkáztak szakadatlanul a felhőszakadás közben. Tűzlángok villantak fel a földből és hullottak alá a felhőkből. Két óra hosszáig tartott egyfolytában a dörgés, villámlás és felhőszakadás.

Társalgásról szó sem lehetett az épületekben. A lovak pedig úgy nyihogtak és toporzékolnak, hogy szinte életveszedelmes volt az együttlével velük.

Végül borzalmast dördült az ég utóljára; ég és föld lángban állt, azután hirtelen ijesztő csend támadt. A vihar megszűnt. Jaguár apó kinézett az ajtón a völgybe, amely szélteben-hosszában zuhogó folyammá vagy tóvá vált, és jelentette:

- Az ég csupa csillag! Hála istennek! Megyek és megnézem a lovakat.

Térdig vízben gázolva átment a többi épületbe.

A lovak már lecsendesedtek, s a fürgeteg - szerencsére! - baj és kár nélkül vonult el fölöttük. Mikor Jaguár apó visszatért a társaihoz, Verano hadnagy így szólt hozzá:

- Lefoglalom a fegyvereket!

- Milyen joggon? - kérdezte Jaguár apó hidegen.

- Mint Mitre tábornok meghatalmazottja.

- Van írott meghatalmazása?

- Ki hord magával ilyet a Gran Chacóban?

- Pedig hordania kell, ha azt akarja, hogy elismerjék.

- Becsületszavamat adom rá, Señor.

- Nos, hát mire van meghatalmazása?

- Kutatni az eltűnt fegyvereket.

- Ellopták a fegyvereket?

- El!

- És ha megtalálja a tolvajt?

- Akkor jelentést kell tennem.

- És aztán?

- Aztán - -? A többiről a tábornok fog intézkedni.

- Nos hát, az igaz, hogy én fegyvereket találtam; de hogy ezek-e az ellopott fegyverek...?

- Azok, Señor! - szólt a hadnagy. - Megnéztem most a fegyvereket. Ugyanazok, amelyek eltűntek a fegyvertárból. Valószínű, hogy a szertárost megvesztegették. Több száz fegyvert a megfelelő lőszerrel együtt kiadott olyan embereknek, akik zendülést terveznek. Hogy ki áll az élükön, azt még nem tudjuk; de bizonyos, hogy benne van a játékban Perillo Antonio, a bikaviador.

- Nos, Señor, tegyen jelentést a tábornoknak, és döntsön ő. Egyelőre ön úgy sem tudna mit csinálni a fegyverekkel és a lőszerrel. Nekem ellenben nagy szükségem van mindenre.

- Mi végből?

- Hogy a kambákat felfegyverezzem és segítségükkel megverjem a tábornok ellenségeit.

Azután elmondott a hadnagynak mindent, amit eddig megtudott az összeesküvésről. Az erőszakos, de hazafias érzésű hadnagy erre megnyugodott, és arra kérte Jaguár apót, engedje meg, hogy ő is csapatához csatlakozhasson. Jaguár apó megengedte ezt neki azzal a kikötéssel, hogy alárendeli magát intézkedéseinek.

Jaguár apó ezután részletesen hallani akarta Antonio és Hauka hőstettét. Hauka szerényen vonakodott minden elbeszéléstől, úgy hogy Antonio vállalta a beszédet és úgy adta elő beszámolóját, hogy teljesen kidomborította Hauka okosságát, óvatosságát és bátorságát.

Jaguár apó megdicsérte Haukát, de egyben arra kérte, hogy máskor előbb tőle kérjen tanácsot; a hadnagyot pedig megfeddette, hogy szükségtelenül kioltott két emberi életet.

Mialatt a fiúk hőstettéről folyt még a beszéd, Anciano távolabb húzódott Haukával, megölelte őt és nem elég óvatosan spanyolul így szólt hozzá:

- Hős vagy és megmutattad, mi vagy: *el Hijo del Inka!*

Jaguár apó, aki ott állt a közelben, meghallotta ezt a pár szót és így szólt magában:

- Tehát a sejtelmem mégsem csalt. Peru régi uralkodóinak az utódja - - *el Hijo del Inka*, az inka fia!

XI. FEJEZET. Jaguár apó elbeszélése.

Az éjszakai fürgeteg után derüs reggelre virradtak. Az esővíz lefolyt a völgyből; a szálerdő gőzölgött, és lent a völgyben a bozótban úgy hullámozott a magas, nedves fű, mint a kalásztenger. A lovakat kieresztették az épületekből legelni, mert indulásról egyelőre még nem lehetett szó. Hiszen előbb tanácskozniok kellett a férfiaknak.

Megreggeliztek s azután megkezdődött a tanácskozás. Eközben Verano hadnagy szemlátomást feltűnően bámulta az öreg Ancianót, aki végül így szólt:

- Folyton rám néz, Señor. Van ennek valami különös oka?

- Van, - felelte a tisztt.

- Szabad megtudnom, micsoda? Talán ismer valahonnan?

- Nem én. Hosszú, fehér haját nézem, amely egy skalpra emlékeztet engem.

- Skalpra? Mi az?

- Észak-Amerika indiánjai le szokták húzni megölt ellenségeiknek a fejbőrét, s győzelmi jelül elteszik. Ez a fejbőr a skalp, spanyolul: *Piel del cráneo*.

- És milyen vonatkozásban vagyok én ezzel a fejbőrrel?

- Annak a skalpnak, amelyről én beszélek, éppen ilyen hosszú és sűrű fehér haja volt, mint az öné.

Anciano arca feszült figyelmet árult el ezekre a szavakra.

- Éppen ilyen? Nevezetes! Alig hiszem, hogy fehér ember ilyenformán hordaná a haját.

- Magam sem láttam még soha. Különben a fejbőr indián fejbőre volt.

- Északamerikaié?

- Nem, idevalóé.

- Milyen törzsbelié?

- Azt nem tudom. Kérdeztem ugyan, de a fejbőr gazdája nem adott kérdésemre kielégítő választ.

- Hol látta a bőrt?

- Buenos-Ayresban.

- Kinél?

- Perillo Antonio bikaviadornál. Egyszer nála voltam egy barátommal. A szobája tele van mindenféle troféummal, és köztük volt ez a fejbőr is.

- Perillo Antoniónál, az eszpadánál! Hiszen valószínűleg vele lesz most dolgunk! Azt mondják róla, hogy több ízben járt a Nyugaton. Közölte önnel, hogyan jutott ehhez a fejbőr-höz?

- Igen. Életre-halálra küzdött egy indiánnal és győzött. Emlékeül a veszedelmes küzdelemre, magával hozta ellenségének a skalpját.

- Hol volt ez a küzdelem? Mondja gyorsan, hol? - szólt Anciano rendkívül izgatottan.

- A déli pampán. Mindössze ennyit tudhattam meg.

- Odalent? Ez persze más, mint amit gondoltam.

Megkönnyebbülten fellélekzett; de közömbös arca újra elváltozott, mikor a hadnagy így szólt:

- A haj igazán pompás volt, szebb még, mint az öné. Csak tartotta össze, s aki hordta, nagyon öreg és szegény ember lehetett.

- Csak? - kiáltott Anciano. - Milyen volt ez a csat? És miért gondolja, hogy az illető szegény volt?

- Mert a csatja vasból volt, holott a jobbmódú ember efféle ékességet értékesebb fémből csináltat magának. A csat elülső részén tizenkét sugarú napformájú volt.

- Tizenkét sugarú! - ordított Anciano, miközben felugrott. - Señor, ez a csat nem vas csat volt, hanem színarany csat! De a birtokosa mesterségesen megfeketítette, hogy másoknak a kapzsiságát ne ingerelje vele.

- Honnan tudja ezt? Ismerte a csat viselőjét?

- Hogy ismertem-e? Hiszen uram volt, uralkodója...

Szörnyű izgatott volt. A szeme villogott; kirántotta övéből a kését és olyan mozdulatokat tett vele, mintha egy előtte álló láthatatlan ellenséget le akarna szűri. Többet mondott volna még; de Hauka felugrott, kezét Anciano karjára tette és így szólt hozzá:

- Csitt, apám! Az az ember indián volt, semmi más; de azért meg kell tudnunk, jogos küzdelemben esett-e el. Ha nem, akkor jaj a gyilkosának! Öreg kora dacára oly erős és bátor ember volt, hogy soha senki le nem győzhette. És elhiggyem, hogy ez a Perillo Antonio legyőzte? Soha, soha! Meggyilkolták őt!

- Úgy van! - szólt Anciano. - Nem kell a gyilkost kutatnunk. Perillo megvallotta, hogy ő ölte meg. Tudjuk, hogy a hátunk mögött jön; a kezeim közé fog jutni; és akkor felelni fog azért, amit tett!

- Igen, felelni fog, és feleletére ezzel adom meg majd a választ!

Az inka megforgatta feje körül a buzogányát. De aztán leküzdötte izgatottságát, közömbösen leült és buzogányát letette maga mellé a földre.

De rajtuk kívül még valakit felizgatott a hadnagy elbeszélése. Ez a valaki Jaguár apó volt, aki feszülten figyelt mindenre, ami történt. Az inka mellett ült és most felkapta a buzogányt a földről, hogy megvizsgálja. A fegyver fekete volt, mintha sötét mázzal lett volna bevonva. Jól megnézte, azután megint letette, és így szólt:

- Most fölösleges tovább tárgyalnunk a skalp dolgát. Hiszen még nem tudjátok, csakugyan az ismerősötök fejbőre volt-e. Majd később pontosan meg fogjuk tudni.

- Nem, én bizonyosan tudom, - felelt Anciano; - a csat a bizonyítéka, hogy nem tévedek.

- De most arról kell tanácskoznunk, hogy innen hová menjünk, - szólt Jaguár apó, miközben lopva intett Ancianónak.

- Mindenesetre a Pálma-tóhoz, - szólt Verano hadnagy. - Hiszen ez volt az eredeti céljuk; ide kell hát mennünk most még inkább, amikor tudjuk, hogy ott vannak az összeesküvők.

- Nem hiszem ugyan, hogy ott volna közülök másvalaki, de azért mégis szeretném ezt a tavat elkerülni. Később véletlenül is felfedezhették, hogy ott jártunk és ez meghiúsíthatná a tervemet.

- Van már terved? - kérdezte Geronimo.

- Csaknem van. Tudjuk, hogy az abipónok a kambák ellen akartak vonulni, és mi talán már csirájában meghiusíthatjuk ezt a tervüket. Talán, mert nagyon gyöngék vagyunk. Az abipónok hadilábon állnak és már nagyon sokan összegyűlhetnek.

- Én is azt hiszem. Bárha gyáva fickók, mérgezett nyílaiktól tanácsos tartózkodni. Előbb meg kellene erősödnünk a kambákkal.

- Úgy van. Az a kérdés, tudják-e a kambák, mi fenyegeti őket?

A »Kemény Koponya« így felelt:

- Sejtelmük sincs róla az embereinknek, hogy támadás készül ellenük. Mielőbb meg kell vinnünk nekik a hírt. Az abipónok legnagyobb és leggazdagabb falunk ellen fognak vonulni.

- Honnan tudod ezt?

- Az abipónok, akiknek tegnap foglyai voltunk, egészen nyíltan beszéltek erről.

- Milyen messze és hol van ez a falu?

- Jó lovaglással három nap alatt odaérhetünk az Arroyscharo⁷ mellé, ahol a falu van.

- Lakatlan a vidék odáig?

- Erdős, mezős, és az abipónok több faluja útba esik, de ezeket kikerülhetjük, ha innen egyenesen a falu felé indulunk. De ha előbb a Pálma-tóhoz megyünk, akkor nagyobb ellenséges területen kell keresztül nyomulnunk.

- Hm! - szólt Jaguár apó elgondolkozva. - És mégis jobb lesz, ha előbb a Pálma-tóhoz megyünk, mert ismernem kell az utat, amelyen az ellenség haladni akar. Mennyire van innen a Pálma-tó?

- Félnapos lovaglásra.

- Jó. Akkor hát déltájban elindulunk innen, hogy estére a Pálma-tóhoz érjünk. Nem kell egészen a tóig lovagolnunk. Csak a vidéket akarom látni. Ismered az egyenes utat a »tisza patakhoz«?

- Ismerem minden fát és bokrot útközben a tiszta patakig.

- Akkor hát rád bízhatjuk magunkat. Délben indulunk!

A tervbe mindenki belenyugodott, csak a német tudós sópánkodott, hogy mi lesz az ő ősellataival? De a »Kemény Koponya« megígérte neki, hogy elvezeti majd egy óriási ősellathoz, amely épségben megvan a falujukon túl, egynapi lovaglásra, s amelynek félig kiásott bordáit újra befödtek óvatosan földdel. Ez felvillanyozta dr. Morgensternt, aki most már maga sürgette legjobban az indulást.

Délig teherhordó nyergeket készítettek ágakból, nádból és fűből, meg folyondárból, azután felrakták a fegyvereket az abipónlovakra, amelyeket egymáshoz fűztek, úgy hogy hosszú sorban vonulhattak előre, a lovasok között. Délben indult meg a menet, amelyet a »Kemény Koponya« vezetett a négy kambával.

Nemsokára sivatagterületre értek, amely, mint a kambafőnök jelezte, csak a Pálma-tónál szűnik meg.

Jaguár apó a hosszú menet végén lovagolt Anciano és Hauka között, akiket magához intett.

---

⁷ A tiszta patak.

- A nyelved ma reggel majdnem elárulta titkodat, - mondta Jaguár apó Ancianohoz fordulva.
  - Miféle titkom lehetne nekem? - kérdezte Anciano.
  - Nem tudom, de kitalálom. Hauka nem a te fiad, sőt nem is az unokád.
  - Hogy jut eszedbe ilyesmi, Señor?
  - Izgatottságodban elárultad, hogy a fejbőr csatja nem vas, hanem színarany. Van ám más tárgy is, ami vasnak látszik, noha arany.
  - Micsoda, Señor?
  - Például Haukának a buzogánya.
  - Ez arany lenne, Señor? Hiszen akkor gazdagok volnánk!
  - Ne színlelj előttem! Barátod vagyok, és tudod, hogy én tőlem nincs mit félnetek. De ha a titkokat meg akarjátok óvni, akkor legyetek óvatosabbak. Hauka tegnap a buzogányával ütötte le az abipón őrt, s a buzogány ütés közben valami kemény vagy hegyes tárgyon megsérült, s most azon a kis helyen úgy csillog, mint az arany. Nézzétek csak meg!
- Hauka elővette a buzogányát, megnézte s azután pirulva megint az oldalára lógatta.
- Nos? Ugy-e, hogy aranyból van? Tudjátok, kinek volt joga arany buzogányt vagy human-csuayt hordani? Peru uralkodójának. És ez a buzogány elárulja nekem, hogy Hauka az inkák leszármazottja!
  - Señor, téved! - szólt az öreg Anciano.
  - Nem tévedek. Ne fáradj tovább. Titkod nálam épp oly jó helyen van, mint nálad. De egyébként sincs szükség Hauka származásának a titkolására.
  - Dehogyan sincs!
  - Miért?
  - Gondoljon az üldözésekre, amiket elszenvetünk!
  - Ti? Erről semmit sem tudok. Őseiteket tüzzel, vassal, méreggel üldözték; ez igaz. De azóta változtak az idők; és most senkisé is üldözne benneteket a származásotok miatt.
  - Már pedig mi meg vagyunk győződve ennek az ellenkezőjéről.
  - Egész más veszély fenyegetheti Haukát.
  - Micsoda, Señor?
  - Ha származása következtében oly reményeket ápolnátok, amelyek sohasem teljesülhetnek.
  - Igazán soha?
  - Soha, higgyétek meg! Álmodtok és nem tudtok semmit a megváltozott világról! Hagyjátok abba az álmot! De mást akartam megtudni. Mi is van a csattal? Meg vagyok győződve, hogy a halott, akinek skalpja Perillónál van, az ismerősöd volt. Ki volt ez az ember?
  - Ha ezt megmondanám, el kellene árulni a titkomat.
  - Legalább azt mondd meg hát, hol halt meg az illető?
  - Nem ismerem pontosan a helyet.
  - A vidéket sem?
  - Azt igen; de ön valószínűleg nem ismeri.

- Nagyon messze világot bejártam már én!
  - Ismeri a *Barranca del Homicidio*-t?⁸
  - Ismerem, sőt kétszer jártam is benne. A *Salina del Condor*-ból kapaszkodtam fel rá.
  - Igen, ez nincs messze onnan.
  - És tudod, hogy az ismerősöd ott halt meg?
  - Tudom.
  - Miből tudod?
  - A közelbe elkísértem őt s aztán hátramaradtam, hogy várakozzam rá; így parancsolta.
  - Tehát parancsolhatott neked? Akkor az urad volt. És hiába vártad a visszaérkezését?
  - Hiába. Két álló napig várakoztam. Azután aggodalmamban keresni kezdtem mindenfelé, a barátaimmal együtt; de mind hiába. Hetekig, hónapokig kerestük eredménytelenül a sziklák között. Szerencsétlenül kellett járnia. Ma reggel akadtam rá a nyomára. Állítólag harcban esett el; de bizonyos, hogy meggyilkolták.
  - Van rá valami különös okod is?
  - Van.
  - Micsoda?
  - Olyan tárgyak voltak nála, amik ingerelhették a kapzsiságot.
  - Miféle tárgyak?
  - Azt nem mondhatom meg.
  - De én tudom. Arany volt nála!
  - Señor! - kiáltott Anciano. - Miből gyanítja ezt?
  - Nem gyanítom, hanem meg vagyok győződve róla. Az inkák idejéből való arany- és ezüsttárgyakat vitt magával. Mindjárt mutatok nektek valamit.
- Kinyitotta bőrgallérját és egy aranycsillogású kis tárgyat vett elő, amely zsinóron a nyakában lógott. Leoldotta a zsinórról és odanyújtotta Ancianónak. Remekműű csésze volt, de legföljebb három hüvelyk átmérőjű.
- Harmatkehely! - kiáltott fel Anciano elképedve. - Ebben a kehelyben gyűjtötték össze a harmatot a templomi virágok kelyheiből, és azután ebből áldozták fel a napnak, hogy igya meg. -
  - Ezt nem tudtam, - szólt Jaguár apó.
  - Señor, szent, nagyon szent edény ez!
  - Olyan határozottan tudod? Ez is azt bizonyítja, hogy az elődeid peruiak voltak.
  - Azok voltak, - vallotta meg az öreg.
  - Az én elődeim a nép uralkodói voltak, - tette hozzá Haukaropora. - Én vagyok egyedüli leszármazottjuk, és erről csak nagyon kevés hű emberünk tud.
  - Gondoltam. A tiéd őseidnek sok elrejtett kincse?

---

⁸ Gyilkos szakadék.

- Miért kérdezi így?
- Ez az áldozócsésze erre vall.
- Honnan jutott hozzá? - kérdezte Anciano.
- Találtam.
- Hol?
- A *Salina del Condor* és a *Barranca del Homicidio* között.
- Ott? Ott! Mikor?
- Öt évvel ezelőtt.
- A hold milyen idejében? Vissza tud rá emlékezni?
- Egészen pontosan. Holdtölte után való napon volt.
- Helyes. Csak holdtölte éjszakáján szokott az apád leereszkedni a szakadékba.

Ez utolsó pár szót az inkának mondta Anciano. Ez kezébe vette a csészét, megcsókolta és azután könnybelábadt szemmel így szólt:

- Tehát ez a csésze élete utolsó óráiban apámnál volt, az utolsóelőtti inkánál! Señor, nem kapja vissza; nekem kell adnia. Sokkal értékesebb valamit adok majd érte!
- Tartsd meg! Jogos tulajdonosa vagy.
- Köszönöm! De csak ezt a csészét találta? Semmi egyebet?
- Sokkal többet! De ez félelmes lelet volt!
- Micsoda?
- Igazán megmondjam?
- Beszéljen, Señor! Erős vagyok és megszoktam, hogy mindig apám halálára gondoljak. Talált még valamit, ami tőle való volt?
- Nem; hanem őt magát megtaláltam.
- Őt magát? Halott volt?
- Az.

Az inka sokáig maga elé nézett a nyeregbe. Arcának egy izma sem rezdült; de nagyon sápadt volt az ábrázata. Az öreg Anciano végigsimította kezeivel egypárszor szemét és szintén hallgatott. Így ügettek hárman egymás mellett. Végül az öreg újra megszólalt, remegő hangon:

- Halott volt? Semmi nyoma sem volt már benne az életnek?
- Halott volt!
- És hogyan halt meg? Megállapíthatta, hogy gyilkosságról volt-e szó, vagy becsületes küzdelemről?
- Nem volt ott szó semmiféle küzdelemről. Gyilkosság történt, becstelen orgyilkosság. A halottnak hátába furódott a golyó.
- És a haja? Szép, gyönyörű haja, amely sokkal hosszabb volt, mint az enyém?
- Oda volt. A meggyilkoltat megskalpolták.

Sem az inka, sem Anciano nem panaszkodott egy szóval sem. Hallgattak, hogy erőt vegyenek érzéseiken. Majd újra megszólalt az öreg:

- Mondja el, Señor, hogyan történt mindez? Meg kell tudnunk mindent, a legcsekélyebb apróságot is!

- Nincs sok elmondani való. Hogy miért jártam azon a vidéken, az nem érdekel benneteket. A *Salina del Condor*-ban akartam megpihenni az öszvéremmel, mert csaknem az egész holdas éjszaka nyargaltam. Mialatt az öszvérem legelészett s én a földön ülve, egy darab húst eszegettem, egyszerre csak lódobogást hallottam a hátam mögött. Megfordultam s egy lovaszt láttam, aki a magasból lefelé jövet egy sziklasarok mögül bekanyarodott. Mikor engem meglátott, megdöbbsent egy pillanatra; de aztán megsarkantyúzta a lovát és tovább vágatott, el mellettem.

- Meg sem állt?

- Nem.

- És nem köszönt? Egy szót sem szólt?

- Egy hangot sem, és én sem tartottam szükségesnek, hogy megszólítsam. Felötlött, hogy mikor mellettem elvágatott, elfordította az arcát, mintha azt akarta volna, hogy én ne lássam.

- És nem is látta?

- Csak két-három másodpercig, mikor a sarkon befordult. Láttam, hogy rendes, mindennapi ruhában volt, és puskával fegyverzetten. Egy takarót csatolt háta mögött a lóra; és ez a batyu oly vastag volt, hogy nem állhatott egyedül a takaróból. Mintha más egyéb is lett volna benne. Hogy mi, azt persze nem tudhattam.

- Közel haladt el ön mellett?

- Nem. Vagy ötven lóhossznyira.

- Mégis meg kellett volna állítania!

- Lehetetlen volt ilyen távolságról. Különbösen olyan kellemetlen hatást tett rám, hogy örültem, mikor eltűnt a szemem elől. Dél felé, mikor az öszvérem összeszedte magát, tovább lovagoltam, fel a *Barranco del Homicidio* felé. Az útnak körülbelül a felén, egy holttestre bukkantam. Vértócsában hevert, és megskalpolt koponyájával szörnyű látvány volt. Megvizsgáltam, és nyomban az volt a meggyőződésem, hogy az az ember a gyilkos, akit láttam volt.

- Hogy volt öltözve a halott?

- Egészen bőrbe, úgy mint most te meg én.

- Úgy van. Mi volt még nála?

- Semmi a világon. Teljesen ki volt rabolva. De mikor ide-oda forgattam a testét, hogy jobban megvizsgáljam, csillogni láttam valamit alatta a vérben. Az áldozócsésze volt, amelyet azóta mindig magammal hordtam.

- Mit csinált a halottal?

- Nem hagyhattam ott; ragadozó vadak prédája lett volna. Egy közeli sziklahasadékba vittem és a hasadék nyílását kövekkel elzártam. A vért homokkal felitattam és eltüntettem. Aztán pedig a gyilkos után indultam.

- Üldözte őt, Señor? Már a szemére akartam vetni, hogy ezt elmulasztotta! És szerencséivel járt?

- Nem, mint már rég sejtethed. Azt az embert kora délelőtt láttam. Délben indultam el a Salinából, és több óra múlva akadtam rá a holttestre. Aznap, bármint igyekeztem is, alig jutottam túl visszafelé a Salinán. Követtem a lovas nyomát, amíg napvilág volt; holdfény mellett azonban a homokos, sziklás talajon nem ismerhettem meg a nyomot. Amint virradt, tovább haladtam. Szerettem volna utólélni az emberemet, de lehetetlen volt. Bizonyára sejtette, hogy ráakadok a holttestre, s ezért egész éjjel nyargalt és sziklás utakat választott, hogy nyoma ne maradjon. Másnap este abba kellett hagynom, sajnálatomra, az üldözést, mert eredménytelennek bizonyult.

- Kár, Señor, nagy kár! Mit csinált volna vele, ha utólélni?

- Azt nem tudom, de a halálbüntetése nem maradt volna el.

- Ha visszatért volna vele a Salinába, ott talált volna engem, és törvényt ültünk volna fölötte. De ön elsimította a bűntény minden nyomát, úgy hogy semmit sem földözhettem fel. Mit gondol, megtalálná a hasadékot, amelybe a halottat temette?

- Hogyne. Tisztán látom most is magam előtt.

- Úgy tudom, hogy át akar kelni a hegyeken. Merre fog menni?

- Ily esetben egy kis kerülő szót sem érdemel. Ha akarjátok, odavezetlek benneteket.

- Persze hogy akarjuk! A halottat ősei szokása szerint kell eltemetnünk; nem maradhat így.

- Tehát elismered, hogy inka volt, az uralkodók utódja?

- El. A legnagyobb hálátlanság volna, ha eltitkolnám.

- És rejtett kincse volt neki?

- Igen. Mikor őse az én őssémmel és néhány hű emberével menekült a spanyolok elől, sikerült nekik sok drágaságot magukkal vinniük. Ezt mind elrejtették a *Barranca del Homicidio*-ban. A menekülők és utódaik a hegyek között meghuzódtak, és az inka néha elment a rejtekhelyre aranyért, amit eladtunk, hogy megélhessünk. Ez mindig holdtöltekor történt. Utóljára is, mikor uram nem tért vissza többé.

- Ismered a rejtekhelyet?

- Ismerem.

- Voltál ott már azóta?

- Voltam, de nem nyitottam ki, mert ehhez nincs jogom.

- De Haukának van hozzá joga?

- Még neki sincs. Csak tizennyolc éves korában foglalhatja el az örökséget, és két hét múlva lesz tizennyolc esztendő.

- De hogy jutott az értékes buzogányhoz?

- Apjától maradt rá, aki otthon hagyta, mikor elindult utolsó útjára. Volt még néhány apróbb tárgyunk is; de ezeket eladtuk, hogy megtehessük az utat, amelyről most vagyunk visszatérőben. Hogy eközben a gyilkos nyomára akadunk, azt nem sejtettük. Señor, van önnek leszámolni valója ezzel a Perillo Antoniával?

- Nincs.

- Vagy másvalakinek a kísérői közül?

- Legföljebb Morgenstern doktornak, akinek az életére tört.

- Ez a kis emberke nem fogja a vérét kívánni. Ezért arra kérem, engedje át nekünk a gyilkost, ha a kezünkbe kerül!

- Semmi kifogásom ellene, föltéve, hogy csakugyan ő a gyilkos.

- Ha nála van uramnak a haja, akkor ő volt az. És ez a Verano hadnagy bizonyára igazat beszélt.

- Kétségtelenül. Különben már előbb sejtettem, hogy Perillo a gyilkos. Csak egy pár pillanatig láttam odafönt a Salinában és azóta évek teltek el; de mikor a minap véletlenül elém került Buenos-Ayresben, nyomban ráismertem.

- Mondott neki valamit?

- A *Salina del Condor*-ra emlékeztettem. Ez bizonyára megint felébresztette alvó lelkiismeretét. Most, ha csak helyrehozhatatlan hibákat nem követünk el, a kezünkbe fog kerülni. Hogy aztán mit fogsz vele csinálni, az a te dolgod.

Ezzel véget ért ez a fontos beszélgetés. Jaguár apó előre lovagolt a vezetőhöz, hogy az inkát egyedül hagyja Ancianóval.

XII. FEJEZET.

A kambáknál.

Vágtatva haladtak, úgy hogy a »kemény koponya« már két órával a beesteledés előtt jelentette, hogyha tovább nyargalnak, nemsokára meglátják a Pálma-tavat.

- Nem lovagolunk egészen oda, - szólt Jaguár apó. - Abipónok lehetnek ott már és én azt akarom, hogy ne lássanak meg bennünket. Váratlanul kell majd meglepnünk az ellenséget. Sejtelmük se lehessen róla, hogy készülünk a fogadásukra. Elég, ha közelében vagyok annak a helynek, ahonnan elindulnak hadjáratukra. Most nyargaljunk innen a legrövidebb úton a »tisza patak« felé, hogy megismerjem az útvonalat, amelyen vonulni fognak. Ez most a céloom. Mennyire van ide az első abipón falu?

- Ha így vágtatunk tovább, mint eddig, - felelt a kambák főnöke, - akkor az alkonyat beállta után hamarosan elérjük.

- Pompás. A sötétben elvágtatunk mellette, s mikor már nem vehetnek észre többé, táborn ütünk.

Folytatták tehát az utat, de nem úgy, mint eddig, délnyugati, hanem északnyugati irányban. Vagy egy óra hosszáig homokos sivatagon haladtak, aztán egyre bujább pászitos területre értek. Később magas erdőségek közé jutottak, de a főnök a sötétben sem tévesztett utat.

Az éjszaka csillagos volt. Napnyugta után egy órával sajátságos hangokat hozott feléjük a szél. Mintha macskanyávogás lett volna szőnyegporolással keverve. Az abipónok verték a harci dobjaikat: kivájt tököket, amelyeknek nyílására bőr feszült.

- Ebből legalább tudjuk most, - szólt Jaguár apó, - hogy értesültek már a fehérek jöveteléről. Fürkésszük ki, körülbelül hány harcos van a faluban?

Geronimo és egy társa vállalkozott a kémsemlére. Előre siettek, mialatt a csapat megállt, s körülbelül egy óra múlva érkeztek vissza két marhával. A falunak legfőljebb száz lakósa lehetett, a nőekkel és gyermekekkel együtt, de most legalább száz fegyveres harcos gyűlt össze benne a szomszédos falvakból.

- Helyes, - szólt Jaguár apó. - Ez azt bizonyítja, hogy jó úton haladunk. A két marhának pedig örülök. Nem bánt, hogy nem fizettétek meg az árát. Hiszen az abipónok ingyen jutottak hozzájuk. Majd később levágjuk őket. Most induljunk tovább!

Egy félórai nyargalás után megálltak és az erdő egyik kiszögellése mögött táborn ütöttek. Tüzet raktak, mert itt már nem kellett attól tartaniok, hogy a füstöt észreveszik.

A két marhát levágták és feldarabolva kiosztották, úgy hogy mindenkinek jutott belőle több napra való. Azután megvacsoráztak. A lovakat szabadon eresztették legelni és Jaguár apó két őrt állított melléjük. Azután eloltották a tüzet és lepihentek.

Mihelyt pitymallott, tovább indultak. Sűrű erdők váltakoztak az úton kisebb-nagyobb pászitos tisztásokkal, amelyeknek szélein falvak voltak, amelyekből utasaink lehetőleg távol maradtak. Szerencsére a két nap alatt egyetlen abipónnal sem találkoztak. A legtöbb falu üres volt, mert lakói a háború miatt bizonyos központokon gyülekeztek össze.

Másnap estére keresztüljutottak az abipónok területén és harmadnap megérkeztek az első kambafaluba, amelynek lakóit nyomban értesítették a fenyegető veszedelemről. A főnök szétküldte minden irányban az ifjakat, hogy a szomszéd falvak harcosait gyorsan összehívassa a »tisza patak« mellett elterülő nagy faluba. Az abipónok útvonalába eső falukat

pedig ki kellett üríteniök, s ezeknek a lakói mindjárt Jaguár apóékhoz csatlakoztak, minden ingóságukkal egyetemben.

Harmadnap délelőtt nagy, de sekély vízhez érkeztek a lovasok, amelynek partjai nagyon posványosak voltak. A szilárdabb helyeken fák és cserjék nőttek, de egyébként négy-öt méter magas sűrű nád borította a víz vidékét. A főnök odafordult a német tudóshoz és így szólt a vízre mutatva:

- Ez az *El Pantano de los Huesos*, a csontok mocsara, Señor! Itt sok a régi csont.

- Akkor oda kell mennem, hogy mindjárt megvizsgáljam a csontokat!

- Most nem érünk rá erre, - szólt Jaguár apó; - meg aztán ebben a mocsárban nyüzsögnek a krokodilok. Majd békésebb időben ejtjük sorát a csontoknak.

A tudós sóvárgó pillantásokat vetett a mocsár felé; de aztán belenyugodott Jaguár apó döntésébe, és a menet tovább vonult.

Déltájban megint változott a talaj formációja. Alacsony, de hosszas, hullámos emelkedések szegték keresztül-kasul a síkságot olyanformán, mintha egykori tavak töltései lettek volna. E töltéseket többnyire cserjék borították, míg a völgyekben fű nőtt. E sajátos táj mögött végtelennek tetsző erdőség terjengett, amelybe ott, ahová a főnök lovagolt, nyílás vezetett. Jobbra-balra, ameddig ellátott a szem, az erdőség síkságon huzódott tova. A lovasok előtt azonban a magasba emelkedett, mintha hegyet borított volna, amelynek belsejébe vezetett be az említett nyílás.

Jaguár apó így szólt a főnökhöz:

- Mért nem maradunk a síkságon? Át tudunk kelni a hegyen?

- Hogyne, - felelt a főnök. - A hegy kerek és üres. Völgy van benne, a *Valle del Lago desecado*⁹. Erre keresztül mehetünk, ellenben másutt mindenütt oly sűrű az erdőség, hogy a gyalogos csak késsel vághatja benne utat magának a folyondárokra át.

- Körül lehet lovagolni az erdőt?

- Igen; de mindkét irányban egy napi kerülővel. A völgyön ellenben egy fél óra alatt keresztül jutunk, s azután egy óra hosszat haladunk csak megint az erdőben, amíg újra kijutunk a mezőségre.

- És innen mennyire van a falud?

- Alkonyat előtt ott leszünk.

- Tehát, aki kerülő nélkül akar eljutni a faludba, annak ezen a völgyön kell keresztül haladnia?

- Úgy van.

- Ez pompás!

- Miért?

- Előbb megvizsgálom majd a völgyet. Azt hiszem, nagyszerűen kihasználhatjuk ellenségeink ellen.

Messziről úgy festett a kép, mintha a nyílás alagút volna, mert két oldalt a fák ágai csaknem összeborultak a nyílás fölött, amely hosszúkás völgykatlanba vezetett belé a hegy belsejében.

---

⁹ A kiszáritott tó völgye.

A völgyben egy kis patak volt, amely középuitt egy kis halastavat táplált a vizével.

Jaguár apó megállította a csapatot és körüllovagolta az egyik völgyet, hogy pontosan szemügyre vegye mindenütt a szélét. Mikor visszaérkezett, elégedetten így szolt:

- Pompás hely! Itt könnyen fogunk győzni.

- Hogy-hogy, Señor? - kérdezte Verano. - Csak nem arra céloz, hogy itt akarja megvárni az ellenséget?

- De arra!

- Ez a legnagyobb hiba lenne, amelyet elkövethetnénk!

- Majd elválík, - szolt Jaguár apó. - A fehérek, akikkel találkoztunk, katonákat rendeltek a Palma-tóhoz, s ennél fogva ez utóbbiakkal körülbelül egy időben fognak a tóhoz érkezni. Annyira megelőztük az ellenséget, hogy mától fogva négy napnál előbb nem várhatjuk őt ide. Ez éppen elég ahhoz, hogy kellőképpen felkészüljünk a győzelemre. De most induljunk tovább, mert mielőtt leszáll az est, el kell jutnunk célunkhoz, a »tisza patak«-hoz.

Meg is indult újra a menet. A hegy, amely elülről kúpnak látszott, hátrafelé hosszasan elnyúlt. Vesszőformájú volt, amelynek hosszú farokban végződő részén a már említett patak folyt keresztül. Ez a patak a hegy legmagasabb pontján eredt. Azután lefelé ereszkedett a fensík és végül a síkságba olvadt bele.

Az erdő továbbra is megmaradt jobbról-balról, de ritkább volt, úgy hogy a fák között keresztül lehetett nyomulni, míg előbb csak a patak két partján vezetett út. Még távolabb füves mezőség volt már, s a lovak vágatva haladtak tovább.

A mezőséget itt-ott apró erdők szakították meg, amelyeken meglátszott, hogy emberi kéz ültetvényei. A távolban szántóföld látszott s mögötte elszórt kunyhók. A kambák több kis telepe között folytatták immár útjukat.

Este felé, miután átvágtattak egy ritkás kis erdőn, egy lagunát láttak maguk előtt csillogni, amely mellett több hosszú sor kunyhó húzódott tova egy patak partján, amely az erdőből kigyózott kifelé. Ez a patak volt az *Arroyo claro*, s utasaink megérkeztek a kambák főfalujához.

A lagunán néhány bárka sürgött-forgott; a benne ülők halásztak. A kunyhók mögött a kertekben és a földeken nők, férfiak és gyermekek dolgoztak. Mások, dolgukat elvégezvén, a kunyhók előtt álldogáltak.

Ez a békés kép azonban nyomban megváltozott, mihelyt az első szem megpillantotta a jövevényeket. Éles hang adta tovább szájról-szájra az esemény hírért. A halászok a partra siettek. A mezők munkásai a faluba futottak és eltűnvn kunyhóikba, pár perc múlva fegyveresen jelentek meg újra.

A főnök erre hasonló éles kiáltást hallatott. Ebből megtudták a falubeliek, ki közeledik, és fegyvereiket lengetve, örömujjongással és táncolva, ugrálva üdvözölték az érkezőket.

Csakhamar együtt volt az egész falu. A férfiak - mintegy háromszázan lehetnek, - sorfalat álltak az érkezők előtt. A sorfal mögött helyezkedtek el a nők s ezek mögött a gyermekek.

A főnök Jaguár apóra mutatva, így kiáltott:

- Ime, Jaguár apó!

A híres férfiú láttára a meglepett kambák örült ujjongásba törtek ki, s izgatottan tolongtak Jaguár apó körül, hogy kezet fogjanak vele vagy legalább megérintsék őt. Jaguár apó nem járt

még soha közöttük, de mindenki tudta róla, hogy nemrég más kamba törzseket diadalhoz segített az abipónok ellen.

Az izgalom csillapulta után az indiánok bevonultak vendégeikkel a faluba. A férfiak haladtak elől hármásával; utánok a gyermekek, s legvégül a jövevények. A főnök a menet élén állt.

A falu körülbelül nyolcvan kunyhóból állt: nádfödeles, keményre döngetett agyagkunyhóból. A kertekben sok virág nyílt, s a mezőkön gabona és vetemény termett. A mezőkön túl az erdőig nagy legelőn marhák és lovak legeltek. Körülbelül hatvan darab marha és harminc darab ló.

Leszálltak a lovokról. A főnök azután beszédet mondott és elmesélte alattvalóinak amit átélt, és hogy az ellenséges abipónok a falu felé vonulnak. Utána Jaguár apó beszélt és közölte, hogy a magukkal hozott lovakat és fegyvereket a falubeliek között akarja szétosztani. Nagy ujjongással fogadták ezt a bejelentést.

Ekkor már sötétedett. A lovokról leszedték a terhet, megittatták őket a patakban s azután a legelőre hajtották őket, ahonnan néhány marhát hoztak a vendégek tiszteletére.

Vacsora után tanácskozást tartottak, amelyen valamennyi fehér és a főnök vett részt. Jaguár apó szólalt fel először és előadta a tervét.

Korán reggel ki kell osztani a fegyvereket és meg kell tanítani a kambákat a fegyverek használatára. A kellő időben a kiszáradt tó völgyébe kell vonulniok. Száz kamba keresztül vonul a völgy torkolatán és túl a völgyön oldalt elrejtőzik az erdőségben. Ha az abipónok mellettök elhaladván, bevonulnak a völgybe, a kambák kibújnak rejtekükből és megszállják a völgy bejárását, hogy az abipónok ne mehessenek rajta vissza.

A többi kamba a völgyben fog elbujni a fák mögött, s a kellő pillanatban a biztos helyről megkezdi a harcot. Oly közel kell állniok egymáshoz, hogy halkan szájról-szájra adhassák majd egymásnak Jaguár apó parancsait, amelyeknek pontosan engedelmeskedniök kell.

Mindenki helyeselte ezt a tervet, csak Verano hadnagy nem, aki azt akarta, hogy menjenek az ellenség elé és támadják meg.

- Ez sok vérbe kerülne, és én kerülni akarom a vérontást, - szólt Jaguár apó.

- Micsoda! Kímélni akarja őket?

- Őket is, meg magunkat.

- Ez ellen tiltakozom. Vesszenek a kutyák mind egy szálíg!

- Miért, Señor?

- Még kérdi? Hát nincsenek-e ellenünk? Nem lopnak-e meg bennünket?

- Hát önök mi mást tesznek vajjon? Az önöké-e vajjon ennek a földnek egy talpalatnyi darabkája is? Megfizették-e önök vagy az elődeik tisztességesen az indiánoknak, amit elvettek tőlük? De ne vitatkozzunk tovább! Ha úgy sikerül minden, ahogy én tervezem, akkor egy csöpp vér sem fog folyni.

- Hogy-hogy?

- Az ellenség rögtön tisztában lesz velem, hogy elveszett, ha ellenáll. Majd én beszélek velök és becsületes békét kötünk.

- Békét? Komolyan?

- A legkomolyabban.

- Nos, tudja meg, hogy én ennek ellene fogok szegülni.

- Próbálja meg.
- Meg is fogom tenni.
- Vagyis esetleg parancsaim ellenére fog cselekedni?
- Úgy van. Itt senki sem parancsol nekem.
- Hát elfelejti, hogy mi mentettük meg a vízbefojtástól? Nos, jó! Ide figyeljen! Ha ön miatt, akaratom ellenére, egy csöpp vér folyik, golyót röpítek az ön fejébe.
- Megőrült, Señor? - kiáltott fel a hadnagy. - Tudja, hogy ki és mi vagyok én?
- Egy egyszerű hadnagy, semmi több, s emellett erőszakos és vérszomjas ember. Én ellenben Jaguár apó vagyok, s rám nézve többet ér egy derék indián, mint egy lelketlen fehér. Amit mondtam, megmondtam. Ha mindenáron vérontást akar, hát az ön vére fog folyni. Erre esküszöm!

Jaguár apó felállt a helyéről és eltávozott, hogy erőt vegyen haragján, amely elfogta.

A tanácskozás így egészen másként végződött, mint ahogy tervezték.

Hauka és Antonio a tanácskozás közben félrevonulva beszélgetett. Nagyon jó barátok voltak már, és Antonio sokat beszélt Haukának hazájáról, nem Peruról, hanem Németországról, ahonnan szülei származtak, és más országok lakóiról és viszonyairól. Beszélt fiatal barátjának a különböző népek vallásáról, kormányformáiról, uralkodóikról, haderejükéről és a modern fegyverek pusztító hatalmáról. Az inka eltűnődve hallgatta, és egyre jobban megértette, hogy az álom, amelyben ábrándozott, sohasem válhat valóra. De öreg barátjának Ancianónak, sohasem beszélt ezekről a dolgokról. Nem akarta hű kísérijét elszomorítani.

A falu lakói több házat kiürítettek, hogy vendégeik végre fődél alatt alhassanak.

Az éjszaka folyamán és másnap délelőtt nagy számmal érkeztek a közeli és távoli falvakból a harcosok, akik közül a legértelmesebbek puskát kaptak.

Mintegy hatszáz kamba harcos gyűlt össze a faluban, ahol nagy sütés-főzés volt, mert a kivonuló harcosokat több napra való eleséggel el kellett látni. Hiszen nem lehetett előre tudni, mi minden történhetik az ellenségeskedés során.

XIII. FEJEZET.

A krokodilok torkában.

Másnap reggel Jaguár apó az inkával és az öreg Ancianóval eltávozott a faluból, hogy az ellenség elébe lovagoljon és kikémlelje őket. Harmadnap reggel a kambáknak a völgybe kellett vonulniok s ott a kapott utasítások szerint elhelyezkedniök. A vezetést Jaguár apó, amíg távol lesz, a hű és ügyes Geronimóra bízta. Ez újra haragra lobbantotta Verano hadnagyot.

Jaguár apó távozása után Morgenstern doktor, a német tudós, aki alig várta már, hogy ősállatok maradványaira bukkanjon, s amellet attól félt, hogy a *Csontok mocsarából*, amely az abipónok útjába esik, a velök lévő fehérek fel fogják szedni a drága csontokat: összebujt Fricivel, és hosszas tanakodás után ketten elhatározták, hogy titokban visszanyargalnak a *Csontok mocsarához* és felpakkolják a sok ősi csontot az ellenség elől.

Az agyafúrt Frici egész nap az előkészületekkel foglalkozott. Este korán lefeküdtek a falubeliek, mert másnap hajnalban indulniok kellett a völgybe. Így aztán Frici éjfélután jelentette a gazdájának, hogy minden rendben van. Napközben három terhes nyerget és két lovaglónyerget kicsempészett az erdőbe s odavezetett titokban két hátaslovat és három teherhordó lovat.

Fölszedték hát a fegyvereiket és kiosontak az erdőbe. Megnyergelték a lovakat, a három teherhordót összefűzték, hogy maguk mellett vezethessék őket, azután felültek és megindultak visszafelé abba az irányba, ahonnan három nappal előbb érkeztek.

Frici erősködött, hogy emlékszik az irányra, és emlékezett is; de mikor a nagy erdő elé értek, meg kellett várniok a napkeltét, hogy megkereshessék azt a helyet, ahol három napja a fák közül kijutottak a síkságra. Keresés közben véletlenül ráakadtak Jaguár apó nyomára s ezt követvén, szerencsésen keresztüljutottak az erdőn a kis patakhoz, s azután ennek partján haladva, a kiszáradt tó völgyébe elérkeztek.

Itt megittattak, azután tovább folytatták útjukat, még mindig Jaguár apónak és két társának a nyomán. Kiérvén a völgyből, Frici a fejét csóválta és így szólt:

- Ha nem tévedek, akkor Jaguár apó eltévedt.
- Hogy-hogy? - kérdezte a tudós.
- Nagyon is balra lovagolt. A helyes út jobbra van. Vagy talán más célt tűzött ki maga elé?
- Nem. Az a föltevése, hogy az ellenség arra fog jönni, amerre mi mentünk. S így természetes, hogy a *Csontok mocsaráig*, sőt még tovább az ellenség elé lovagolt.
- Tehát tovább követjük a nyomát?
- Föltétlenül. Akkor bizonyosan eljutunk a *Csontok mocsarához*.

Pár órája lovagoltak már megint, de még semmi olyasmit nem láttak, ami előbbi útjukra emlékeztethette volna őket. Egyszerre csak megváltozott a talaj, s a nyomoknak vége szakadt. Frici megállította a lovakat.

- Rossz irányba lovagoltunk. Már régen ott kellene lennünk a mocsárnál.
- Ez igaz. De hát Jaguár apó nem tévedhet el!
- Akkor szándékosan elkerülte a mocsarat.
- Most mitévők legyünk, kedves Frici?

- Jobbra és visszafelé fogunk nyargalni, akkor oda érünk a mocsárhoz.

Fricinek igaza volt. Hosszabb nyargalás után ismerős vidékre értek s nemsokára meglátták a Csontok mocsarának parti fáit. De a nap ekkor már útjának végét járta.

Később megtudták azt, hogy Jaguár apó mért tért más irányba.

A mocsárhoz érve, leszálltak és a lovakat óvatosan a fákhöz kötötték.

- Egy óra múlva éjszaka lesz, - szólt Frici. - Lássunk hát gyorsan munkához, mert még ma vissza kell indulnunk.

- Hát nem maradunk itt?

- Nem. Mert az abipónok minden percben ide érkehetnek már. Aztán vigyázzon a krokodilusokra, doktor úr!

Ez a figyelmeztetés helyén való volt, mert a mocsárban, különösen a partok közelében, százával nyüzsögtek ezek az állatok.

A tudós és Frici csakhamar ráakadtak egész halom ősi csontra, és a tudós nem győzött örülni és bámészkodni. Elmerültek a munkába, a csontok összegyűjtésébe, és nem vették észre, mi történik a mocsár közelében.

Egyszerre csak hangos szót hallottak. A tudós és Frici felegyenesedtek s egy bokor mögül kikandikáltak. Amit láttak, az nagyon megijeszthette őket.

Egész sereg lovas és gyalogos vonult odakünn a mocsár felé. Bizonyára ott akarták tölteni az éjszakát a mocsár közelében. Tíz-tizennégy lovas egészen oda jött a mocsárhoz, mert észrevették az öt lovat. Éppen ott álltak meg a lovaknál. Az egyik lovas indián volt; a többi fehér. Leszálltak lovaikról és nyomozni kezdtek. Egyre közeledtek a tudós és Frici felé, akik megismerték csakhamar a fehérek közül Perillo Antoniót, Pellejo kapitányt és a gambuzinót. Kívül pedig körülbelül nyolcszáz fegyverest láttak gyülekezni a mocsár közelében.

Az abipónok voltak!

- Mit csináljunk, kedves Frici? - kérdezte a tudós szorongva.

- Majd én beszélek, ha ránk akadnak. Ezeknek az embereknek nem szabad megtudni, hogy Jaguár apó itt van és hogy a kambák tudnak már a készülő támadásról. Ha nyársra húznak, akkor sem szabad elárulni barátainkat! Védekeznünk sem szabad, hiszen a fegyvereinket a lovaknál hagytuk. Vigyázat! Mindjárt itt lesznek!

A nyomozókat a gambuzinó vezette. Mikor megpillantotta a bokor tövében kuporgó két kis pirosruhás emberkét, meglepetten felkiáltott:

- *Ay Maravilla* - mi a csudát! Hiszen régi kedves ismerősökre akadtunk! Adj' Isten, Señores! Mi dolguk itt? Talán megint óriási teknőspáncélt találtak? Csakugyan, régi csontokkal babráltak! Nos, az önök csontjai ezekhez hasonlóak lesznek nemsokára!

Gúnyosan nevetett, társaival együtt. Azután megragadták a két németet és a lovakhoz hurcolták. Valamennyien körülfogták őket és először mindent kiszedtek a zsebeikből. Azután a gambuzinó elmondta, hogy azok is tudják, akik nem voltak ott a halforrásnál, hogy a két német egyszer már foglya volt és megszökött.

- Talán akkor megajándékoztuk volna őket az életükkel, - szólt a gambuzinó, - mert már azt kezdtem hinni, hogy ez az ostoba fickó sehogysem lehet Glotino ezredes. De most, hogy itt találom őt a kambák területén, bizonyos, hogy ő az. Ilyen színészkedéssel még sosem volt dolgom. De mindhiába! Ma nem fogja őt Jaguár apó megmenteni. Señores, nekem adják őt?

- Igen, igen, - hangzott a körben.
- Jó! De előbb hadd beszéljenek. Szeretném tudni, hová lett Jaguár apó.
- Ez az önök nyomában jár, - felelt gyorsan Frici, mert azt akarta, hogy őhózzá intézzék a kérdéseket.
- Nem bánom, beszélj hát te, - szólt a gambuzinó. - Ha igazat mondasz, megmentheted az életedet. Tudtátok akkor előre, hogy Jaguár apó meg fog benneteket menteni?
- Nem, - felelt Frici.
- Másnap reggel csakugyan utánunk nyargalt?
- Igen.
- Milyen messzire?
- Azt nem tudjuk, mert bennünket nem vitt magával.
- Miért nem?
- Azt mondta, hogy semmi hasznunkat sem veheti.
- Mit akart voltaképpen a Gran Chacóban?
- A yerbateroszaival teát keresett.
- Mely tájon?
- Azt nem tudom. Nagyon titkolózott előttünk. Csak azt az egyet tudtuk meg, hogy gyorsan önök után akart indulni, hogy megtudja, hová mennek.
- Hány embere volt?
- Tán húsz.
- De hogy jutottatok e lovakhoz és a fegyverekhez? Hiszen elvettük mindeneteket.
- Jaguár apótól kaptuk; azt hitte, hogy Salido bankár megfizeti majd neki.
- Mindjárt gondoltam! És hogyan kerültök ide?
- Régóta tudjuk, hogy a Gran Chacóban régi csontokat lehet találni, és találtunk is.
- Kambákat láttatok valahol?
- Sehol. Tegnap, mikor egypár falun keresztüllovagoltunk, mind üres volt.
- Miért?
- Honnan tudjam ezt, Señor!

Az óriás gambuzinó erre mérgesen így szólt:

- Te, ember, vagy tökfilkó vagy, vagy pedig túl akarsz járni az eszünkön. Mind a két esetben megérdemled, hogy osztozzál uradnak a sorsában. Most már tudjuk tőled, hogy Jaguár apó nincs előttünk, mint gondoltuk, hanem a hátunk mögött van. Ez elég. Kötözzétek oda a fickókat két fához! Majd aztán megmondom, hogyan fogjuk megtréfálni őket.

A két németet két fához kötözték, azután a gambuzinó odalépett elébük és így szólt:

- Hogy ezúttal semmiképp meg ne menekülhettek, kétszeres halálra ítélek benneteket. Egyrészt akasztásra, másrészt arra, hogy a krokodilusok faljanak fel benneteket. Így csak az ördög menthet meg benneteket.

A tudós felelni akart valamit, de Frici nem engedte szóhoz jutni, hanem így szólt hozzá gyorsan németül:

- Hallgasson, uram! Minden rendben van. Ha nem gyilkolnak meg bennünket rögtön, akkor megmenekülünk.

- Ki ment meg bennünket?

- Jaguár apó.

- Lehetetlen! Hiszen nincs itt.

- Láttam valamit.

- Mit?

- Őt magát. Mikor ez a gambuzinó befejezte a mondókáját, véletlenül hátratekintettem, és túl a kis vízágon egy alakot láttam hirtelen kiemelkedni a nádból, amely felém intett s azután gyorsan megint eltűnt.

- És azt hiszed, hogy ez az alak Jaguár apó volt?

- Ő volt; megismertem.

Zavartalanul beszélgethettek, mert ellenfeleik közben az abipónokhoz vonultak, hogy elmondják nekik, kit fogtak el és milyen érdekes látványosságban lesz részük nemsokára.

A vörösek ennél fogva abbahagyták előkészületeiket a táborozásra és a foglyokhoz sereglettek, hogy szemügyre vegyék és kicsúfolják őket.

Pajaro Benito, a gambuzinó, csakhamar rájuk szólt azonban:

- Táguljatok, hogy kezdhesük a mulatságot! Rakjatok tüzet amott az alizofa alatt! A tűz fényében láthatjátok majd, hogyan kapálózik a két gazfickó.

Az alizofa oly közel volt a vízhez, hogy koronájának a fele ráhajlott a vízre. Alsó ágai oly erősek voltak, hogy könnyen elbírhatták egy felnőtt férfi súlyát.

Az abipónok tüzet raktak a fatörzs közelében, s a tűz elkergette a krokodilusokat, amelyek a vízben nagyon közel merészkedtek a parthoz.

- Csakhamar visszatérnek, - kiáltott oda a gambuzinó gúnyosan a tudósnak, - ne aggódjatok hát! Meg fogtok velük hamarosan ismerkedni. Mit gondoltok, mi fog történni?

Minthogy nem kapott választ a kérdésre, így folytatta:

- Lógni fogtok a víz fölött az ágakon, s a szíjakat oly hosszúra fogjuk, hogy a krokodilok is elérjenek benneteket alulról a fogaikkal. Így aztán egyszerre fogtok lógni és zsákmányul szolgálni a krokodiloknak.

A két német összeborzadt; de Perillo Antonio, a bikaviador, így szólt a gambuzinóhoz:

- Ez semmi! Kétszer megmenekült már ez a gazfickó a kezeim közül. Most kárpótlást akarok. Ha rendesen felakasztjuk, egy pár pillanat múlva halott lesz s akkor már bátran felfalhatják a krokodilusok. Sokkal tovább kell nekik a halál torkában vergődniök!

- Mi az indítványod? - kérdezte a gambuzinó.

- Felakasztjuk őket, de nem a nyakuknál fogva, hanem a hónuk alatt és olyan mélyre lógtatjuk őket, hogy a krokodilok majdnem elérjék a lábukat. Milyen öröm lesz látni a kapálodzásukat!

- De így nem fogják széttépni őket?

- Egyelőre nem, - nevetett az eszpáda. - Előbb hadd vergődjenek. Majd ha meguntuk a mulatságot, lejobb eresztjük őket.

Ezt a pokoli indítványt nagy tetszéssel fogadták és nyomban hozzá is láttak a megvalósításhoz.

Időközben besötétedett és a lobogó tűz kísérteties árnyékot vetett a bokrokra és a nádra és vérpiros fénybe borította a mocsaras víz felszínét, amelyről krokodilfejek és ormányok emelkedtek ki.

Két-két lasszót erősen összekötözték az abipónok, azután két indián felmászott a fára, mindegyikük egy másik erős ágra s a lasszókat áthurkolták, azután megint lemásztak, kezökben a lasszók szabad végeivel.

A foglyokat ezután eloldozták a fáktól; a kezüket a hátukra kötötték, a lasszó egyik végét a hónuk alatt áthúzták és a hátukon összecsomózták. Azután a lasszó másik végét néhány erős férfi meghúzta s mikor a foglyok már a levegőben lógtak, a fa törzsén körülkötötte.

Minthogy mind a két faág a víz fölé nyúlt, a foglyok természetesen a víz fölött lebegtek. Csakhamar jelentkeztek alattuk a krokodilusok és állkapcsaikat csattogtatva elkezdtek a lelógó foglyok felé kapdosni. A foglyok persze folyton görcsösen fel-felkapták a lábukat a magasba s állandóan kapálóztak a szíjakon. Magasabban lógtak ugyan, mint ameddig a krokodilok felértek, de azért valamelyik krokodil egyszer mégis csak felpattanhatott annyira, hogy fogaival elérhette a célját, vagy pedig valamelyik lasszó is elszakadhatott. Ennélfogva a foglyok halálos veszedelemben vergődtek az ágakon.

Az indiánok állandóan ujjongó üvöltéssel kísérték a gyötrelmes látványosságot. Jó félóra mulva azonban belefáradtak a dologba és véget akartak vetni a mulatságnak. De az eszpáda így kiáltott:

- Még nem! Hadd érezzék még órák hosszát a halál kínjait!

- De tábort kell vernünk, - szólt valaki, - és meg kell vacsoráznunk.

- Nyugodtan elmehetünk a dolgunkra, - szólt az eszpáda. - Később majd megint visszatérünk a színház folytatására.

Az indítványt elfogadták. Megnézték még egyszer, nem tágultak-e meg a lasszók, azután valamennyien a dolgukra mentek. Senki sem maradt a víz partján. Ennek köszönhették később a foglyok, hogy megmenekülhettek.

Frici ugyanis nem tévedt, mikor azt hitte, hogy Jaguár apót látta. Ez, mint tudjuk, az inkával és Ancianóval kémszemlére indult az abipónok elé. De a kiszárított tó völgyéből balra elkanyarodott, hogy oldalról figyelhesse meg az ellenséget. A két német ezt a nyomot követte, s így került késedelembé.

Jaguár apó a kambák területéről visszalovagolt az abipónok területére, s ott egy nagy pusztán megállt társaival. Úgy gondolta, hogyha most jobbra fordulnak, akkor már az ellenség háta mögé fognak kerülni, s a nyomokból megtudhatják, milyen számú ellenféllel lesz dolguk.

Délnek fordultak hát s kényelmesen ügettek, hogy mindent jól megfigyelhessenek. Két órányi ügetés után széles csapásra bukkantak, amely keresztelte útjuk irányát. Megállapították a nyomokból, hogy az abipónok körülbelül négy órányira lehetnek előttük, s hogy körülbelül ötven lovasból és hét-nyolcszáz főnyi gyalogusból áll a seregük.

Ezután megint észak felé fordultak, hogy ugyanazon az úton, amerre jöttek, visszatérjenek a kiszárított tó völgyébe. Sietniök kellett, hogy az ellenséget a nagy kerülő úton föltétlenül megelőzzék.

Több órányi vágatás után Jaguár apó arra a helyre ért, ahol a német tudós és szolgálja észrevette, hogy eltévedt, és azután jobbra kanyarodott.

Meglepetve vizsgálták a nyomukat, s kitalálták belőlük, hogy két lovas járt arra három vezetőklóval.

- Csak a doktor lehetett, meg a szolgálja, - mondta Jaguár apó homlokát ráncolva. - Ez a két ügyetlen és tapasztalatlan fickó bizonyára megszökött a táborból a csontok kedvéért.

- Ha a sejtelmünk nem csal - mondta Anciano - akkor a két fehér nagy veszedelemben lehet.

- Két órája járhattak erre, - szólt Jaguár apó, - és most már valószínűleg találkoztak az abipónokkal. Nem tehetünk egyebet, a mocsárhoz kell nyargalnunk, hátha megmenthetjük még őket. De nagyon óvatosan kell eljárunk, hogy senki meg ne lásson bennünket.

Megindultak nyargalvást a csontok mocsara felé. Egy óra múlva nagy lovascsapatot láttak a távolból közeledni, úgy hogy Jaguár apó társaival hirtelen nagy kerülőt írt le nyugat felé s majd megint kelet felé, míg végül a mocsár nyugati végére nem értek, úgy hogy a mocsár közékük és a közeledő abipónok közé került.

Leszálltak és lovaikat megkötözték. Jaguár apó elővette zsebéből a messzelátóját és felmászott egy fára, amelynek tetejéről látta az ellenséget közeledni, elől a lovasokat s utánok a gyalogos indiánokat. A nádasban azonban semmit sem vett észre, minthogy a tudós és szolgálja leguggolva bajlódott a csontokkal.

A nap letűnt a szemhatárról. Hauka, aki közben egy másik fára mászott fel, egyszerre csak így szólt:

- Öt lovat látok, Señor!

- Hol?

- Túlhan a bozót mögött, fákhoz kötve.

- Akkor bizonyára észreveszik őket az abipónok is.

- Igen. A lovasok feléjük vágatnak már. Most megálltak a lovak mellett.

- Óh, jaj! Mindjárt fölfedezik a két boldogtalant!

Ekközben oly gyorsan alkonyodott, hogy a fa tetejéről sem lehetett már semmit sem látni. Leszálltak hát a magasból és Jaguár apó odalent így szólt:

- Ott kell lenniök a szerencsétleneknek, ahol az öt ló van. Odaosonok majd.

- Ez veszedelmes, - szólt Anciano.

- Nem félek az abipónoktól!

- A krokodilokra gondoltam.

- Ezeket még láthatni. Csitt!

Hangos beszéd hallatszott odaátról.

- Elcsípték őket - folytatta Jaguár apó. - Meg kell tudnom mi történik velök.

- Én is önnel megyek - szólt Anciano.

- Én is! - mondta Hauka.

- Hauka itt marad a lovaknál; Anciano velem jöhet.

Elindultak nyomban a nádason keresztül, lekushadva. Lassan, óvatosan kúsztak előre, s végül alig voltak hatvan lépésnyire attól a helytől, ahol a lovakat látták a fákhöz kötözve.

Jaguár apó és társa eddig nem emelték ki a fejüket a nád közül; de most fel kellett használniok a leáldozó nap utolsó sugarait. Jaguár apó régen levette fejéről a kalapját és a fogai közé fogta; most kitépett egy csomó nádat, mintha legyező lett volna, a magasba emelte, és a nádcsomó mögött fölemelte a fejét, úgy hogy ő maga mindent megfigyelhetett, anélkül, hogy őt láthatták volna. Ekkor történt, hogy egyszerre csak egy pillanatra teljes magasságában kiegyenesedett, intett Fricinek, aki éppen feléje volt fordulva; azután hirtelen megint leereszkedett. Frici tehát csakugyan Jaguár apót látta.

Anciano utánozta társát és végignéztek mindent, amíg teljesen be nem sötétedett. Nemsokára tüzet raktak az abipónok az alizófa alatt. A tűz lángja tisztán megvilágította a foglyokat és a körülöttük sürgölődők arcát. Egyszerre csak Jaguár apó felkiáltott.

- Mi az? Mi az? - kérdezte Anciano.

Jaguár apó hörögve így szólt:

- Látod azt a hosszú, erős férfit, aki mint óriás kimagaslik a többiek közül. Éppen a foglyokkal beszél.

- Látom, Señor.

- Most látod először?

- Nem!

- Micsoda? Hát ismered?

- Hogyne! Mindenki ismeri.

- Kicsoda ez az ember?

- Pajaro Benito, akit a gambuzinónak neveznek csak.

- Óh! - Ez - ez - ez! Mindenki ismeri; mindenki látta! Csak az én szemem elé nem került még soha, noha évek óta keresem-kutatom!

- Van valami dolga vele, Señor?

- Hogy van-e?! - szólt Jaguár apó, a fogait csikorgatva. Azután elhallgatott, s most már nyugodtan végignézte a jelenetet, amelyet már ismerünk: a két fogoly fellógatását a víz fölé kinyúló ágakra s azután kapálódzásukat, hogy a krokodilok torkából meneküljenek.

Egy félóra múlva, mint már tudjuk, az abipónok visszavonultak tábort verni és vacsorázni. Ezt a szünetet kellett a két fogoly megmentésére felhasználni. Vártak egy ideig.

Nemsokára a mocsártól elég távol tábori tüzek gyulladtak ki. Az abipónok mind egy helyre gyülekeztek, ahol a húskiosztás volt, úgy hogy a fa környéke egészen szabad maradt. Jaguár apó felugrott s a fa felé rohant. Anciano nyomban követte. A fa és a tábor között szerencsére bokrok húzódtak tova, úgy hogy nem kellett attól félniök, hogy meglátják őket.

Jaguár apó leoldotta övéről a lassóját és fojtott hangon a fán függő foglyokra kiáltott:

- Itt a segítség! Nyujtózzatok ki mereven!

Azután lassója hurkát ügyesen a doktor derekára hajította. Anciano eloldotta a szíjat, amelyen a tudós lógott, de nem eresztette el, hanem lassan végigcsúsztatta az ágon fölfelé, amíg Jaguár apó a partra nem húzta a saját lassójánál fogva a tudóst. Azután elvágta a tudós

hátrakötött kezeinek a kötelékét. A tudós beszélni akart és le akarta tolni melléről a lasszót. De Jaguár apó rászólt:

- Maradjon csendesen! A lasszó egyelőre a mellén marad!

Persze nem a saját lasszója, amelyet leoldozott már a tudósról, hanem az, amelyen a tudós a fán lógott volt.

Azután hasonló módon megszabadították Fricit. Majd Jaguár apó így szólt:

- Az ellenségnek azt kell hinnie, hogy a krokodilok téptek le és faltak fel benneteket. Ezért úgy kell a lasszókat szétszednem, mintha elszakadtak volna.

Ügyesen szétfosztotta kése élével a lasszókat, azután újra felakasztotta a fára s lelógó végük szakasztott olyan volt, mintha a krokodilok tépték volna le róluk a foglyokat.

Mindez gyorsabban ment végbe, mint ahogy leírtuk, s közben Jaguár apó élesen szemmel tartotta a tábor. Ott senkisémm törődött a foglyokkal. Csak vacsora után vették észre, hogy a fa alatt nem ég már a tűz. A gambuzinó odaküldött egy embert, hogy rakja meg újra a tüzet. Ez el is indult, de csakhamar futva visszatért és jelentette:

- Señores a krokodilok felfalták a foglyokat!

Mindnyájan felugrottak és a fához szaladtak.

- Csakugyan oda vannak! - kiáltott Perillo Antonio. - Ki hitte volna? Vajjon hogyan történhetett a dolog?

- A krokodilok bizonyára olyan magasra ugrottak, hogy elkaphatták őket - szólt Pellejo kapitány.

- Aligha! - mondta a gambuzino. - Talán itt járt valaki, aki levágta őket.

- Ugyan ki járhatott volna itt?

- Hm! Huzzátok csak le a fáról a lasszókat!

Megvizsgálták a lasszó végét és egyöntetűen megállapították, hogy a krokodilok tépték le a foglyokat. Azután visszamentek megint a táborhelyükre.

Jaguár apó eközben társaival megkerülte a sötétben a mocsarat és visszatért az inkához. Útközben Frici elmondta, mi történt velük, hogyan szöktek meg a kambák falujából a csontokért, hogyan tévedtek el, hogyan fogták el őket, és hogy faggatásaikra azt felelte, hogy Jaguár apó bizonyára az abipónok háta mögött van még. Azután meg is indultak mindjárt hazafelé.

Jaguár apó parancsára a tudós, Frici és Hauka lóra ültek; ő maga pedig Ancianoval együtt gyalog haladt a lovasok előtt. Valószínű volt, hogy az ellenség egyenesen fog a kiszáritott tó völgye felé vonulni. Ezért, hogy nyomaikra rá ne bukkanjon, Jaguár apó tanácsosnak látta, hogy valamivel távolabb, de azért az egyenes úttal párhuzamosan haladjanak.

Anciano észrevette, hogy Jaguár apó görnyedezve és elmélyedve baktat mellette, teljesen szótlánul, s közbe-közbe a fogait csikorgatva. Nagysokára így szólt Anciano:

- Sokat töri a fejét valamin, Señor. Nem avatna be a gondolatába?

- Leszámolni valóm van a gambuzinóval, és remélem, holnap leszámolok vele. Meggyilkolta az öcsémet odafönt északon. Most nem akarom elmondani, mi módon. Oly borzasztó volt az eset, hogy beleöszültem. Megtudtam, hogy a gyilkos, akit üldöztem, Dél-Amerikába menekült. Argentína volt a hazája. Ide jöttem keresni őt. Bejártam az országot; végigjártam a

folyóit; átkeltem a hegyeken, de nem akadtam rá sehol. De ma megvan, és most nem tévesztem szem elől addig, amíg nem végzek vele.

- Így hát ön vállalja az egyiket és én a másikat.

- Kit?

- Az eszpadát. Megkérdezem tőle, mi van a skalppal, amelyet megmutatott Verano hadnagynak. Mit gondol, Señor, holnap a kezünkbe kerül mind a kettő?

- Meg vagyok győződve róla. De most ne zavarj a gondolataimat. Ha az ember igen régi órákra gondol, akkor nem szívesen zavartatja magát a jelen által.

XIV. FEJEZET.

Az eszpáda titka.

A mocsár mellett kialudtak a tábori tüzek; vörösek és fehérek mélyen aludtak, mert másnap kora hajnalban kellett indulniok. A lovak mellett őr állt; de rajta kívül még három ember nem aludt: a gambuzinó, az eszpáda és Pellejo kapitány.

Ez utóbbi olyan viszonyban volt a két előbbivel, mint Verano hadnagy Jaguár apóval. Tiszt volt, s ezért a másik kettő fölebbvalójának képzelte magát, mert azok nem voltak katonák. Többször össze is szólalkozott már velök; de mindig neki kellett engednie, mert a gambuzinónak nagyobb tekintélye volt az abipónok előtt, mint neki. Ez bosszantotta és bizalmatlanná tette őt. Figyelni kezdett és az a gyanuja támadt, hogy a másik kettőnek nem becsületes a szándéka. Folyton titkolóztak és figyelték őt. A kapitány elhatározta, hogy résen fog állni.

Ma este, mikor a foglyok eltünése után visszatértek a táborba, a kapitány leült a Pálma-tó mellett összegyülekezett lovaskatonák közé, akiknek vezéréül tekintette saját magát. Egyszerre csak oda lépett hozzájuk Perillóval a gambuzinó és így szólt:

- Kapitány úr, holnap elérjük a kambák nagy faluját és nyomban meg is támadjuk; hallgassa meg tehát az utasításaimat.

- Az utasításait? - kérdezte Pellejo elcsodálkozva. - Utasítást csak a fölebbvalója adhat az embernek!

- Hát azt hiszi, hogy én nem vagyok az ön fölebbvalója?

- Nem az!

- Kérem, olvassa el ezt!

Kivett a zsebéből egy kis bádogszelencét, s ebből egy összehajtott iratot, amelyet átnyujtott a kapitánynak. Ez elolvasta a tűz fénye mellett, elsápadt, és azután visszaadta.

- Nos, - szólt a gambuzinó, - ki a parancsnok?

- Meggyőződtem, hogy engedelmeskednem kell önnek.

- Az embereivel együtt. Mondja meg ezt nekik! Először vegye tudomásul, hogy tovább fognak ugyan kísérni bennünket, de teljesen passzive kell viselkedniök.

- Señor! - pattant fel a kapitány. - Ki adta ezt az utasítást?

- Ne kérdezzen semmit! Az a dolga, hogy engedelmeskedjék. Hadi lábon állunk!

- Rendben van, - szólt a kapitány. Felállt, s minthogy alig bírta dühével, távozott a tűz mellől.

Mikor később visszatért, a tűz már nem égett. De azért észrevette, hogy a gambuzinó és az eszpáda nincsenek a helyükön. Lefeküdt az őrmestere mellé, s mikor látta, hogy ez még nem alszik, halkán így szólt hozzá:

- Hol az új ezredes vagy tán tábornok?

- Valószínűleg a mocsár mellett ül Perillóval és tanácskozik.

- Mi történt a távozásom után?

- Megmutatta nekünk is a felhatalmazását.

- Valódi ez vajjon?

- Az, mert a konföderáció alelnöke aláírta és lepecsételte. Engedelmeskednünk kell neki. Katonák vagyunk és a fejünkkel játszunk.

- Ki hitte volna, hogy idáig jutunk!

A kapitány beburkolózott a takarójába és megpróbált aludni. Egészen elfelejtette, hogy most voltaképpen ő lázadó. Gyors előmenetelre számított és íme, most teljesen mellőzték. Nem tudott elaludni. A gambuzinó és Perillo valami rosszat forralt ellene. Nem tudhatná-e meg, hogy mit? Társai már elaludtak. Aludt az őrmester is. Lassan, nesztelenül megindult kúszva a mocsár felé. A hold fényében eljutott a mocsár széléig s tovább kúszva a bokrok és a nád között csakhamar meglátta a gambuzinót és az eszpádát. Egy kis tisztáson együtt ültek és beszélgettek. Egészen a közelükbe kúszott a magas nád között míg végre megértette a szavaikat. A gambuzinó beszélt:

- Sehogysem fér a fejembe, hogy a krokodilok tépték el a lasszókat!

- Ugyan ki szabadíthatta volna meg akkor hát a foglyokat?

- Jaguár apó!

- Hisz ez nincsen itt! A kicsike megmondta!

- Hazudhatott. Jaguár apó tudta, hogy mi a célunk és megelőzhetett bennünket. Az üres faluk és kunyhók utunk közben egyébként is gyanút ébresztettek már bennem.

- Miért?

- Miért menekültek el a lakóik? Mert tudták, hogy jövünk. De kitől tudták?

- Nem tudom.

- Jaguár apótól. Csaknem bizonyos! A fegyvertárainkat valószínűleg ő fosztotta ki!

- Ha a gyanud alapos, akkor nagy veszedelemben forgunk. Bizonyosan összetoborozta már a kambákat és kelepcébe csal bennünket valahol.

- Erre aligha ért rá. Hanem valószínűleg itt leselkedik a közelben embereivel, hogy had-erőnket kikémlélje, s azután még az éjszaka elvágat, hogy a kambákat értesítse. Mindenesetre sietnünk kell. Ha korán reggel fölkerekedünk, holnap éjjel megrohanhatjuk már a kambák nagy faluját.

- De ha a kambák fölfegyverkezve várnak ránk?

- Akkor minden reménységünk füstbe ment.

- Damnacion! Gazdagok akartunk lenni és koldúsbotra jutunk!

- Va banque-ot játszunk. Ha veszítünk, megint elülről kezdetünk mindent.

- Énnekem más a tervem.

- Micsoda?

Az eszpáda tétovázott egy darabig, azután titokzatosan így szólt:

- Senkinek a világon nem beszéltem még a titkomról; de most harc előtt állunk és el is eshetem. Nem akarom a titkomat sírba vinni magammal. Te vagy a legjobb pajtásom, neked elmondom hát.

- Kíváncsivá teszel.

- Kincsről van szó. Bizonyosság rá a hosszú fehér skalp, amelyet nálam láttál.

- Az indián skalpja, aki rád támadt, akit azonban megöltél?

- Azé. De a történet másként folyt le. Neked elmondhatom, mert teneked volt részed már ilyesmiben. Nem engem támadt meg az indián, hanem én támadtam meg őt.
- Démonió! Sejtettem! De miért nem vetted el tőle a kincset?
- Mert nem volt nála. Csak egy pár darabot találtam nála.
- És megmondta, hol a többi?
- Nem.
- Hát akkor nem tudod, hol kell a nagy kincset keresni?
- Tudom is, meg nem is.
- Ne beszélj talányokban!
- A vidéket tudom, de az illető helyet nem ismerem.
- Mit ér akkor az ilyen kincs? Talán nincs is meg.
- Megvan; esküszöm rá.
- Hol van?
- Fent a hegyekben egy szakadékban, amelyet *Barranca del Homicidio*-nak neveznek.
- Jól ismerem. Azt regélik róla, hogy ott gyilkolták meg az utolsó inkákat.
- Úgy van. És hogy az inkák haláluk előtt ott rejtették el kincseiket.
- Hm! Gyakran hallottam az inkák mesés gazdagságáról. Az uralkodók csak színarany tárgyakhoz nyúlhattak. A spanyolok akkoriban rakományszámra szállították haza az aranyat meg az ezüstöt. De beszélj tovább!
- Esküdjél meg előbb, hogy senki másnak nem szólsz a dologról!
- Esküszöm!
- Figyelj hát. Chiléből jöttem akkoriban, egyedül, pénz nélkül, s este volt, mikor a *Barranca del Homicidio*-hoz érkeztem. Szerettem volna a *Salina del Condor*-ig lovagolni, de éjszaka nagyon veszedelmesnek ítéltam az utat. Egy szikla mögött húzódtam meg hát a fagyos szél elől, az öszvéremet egy kődarabhoz kötöttem és aludni készültem. De teli hold volt, s egyszerre lépteket hallottam. Egy férfi haladt el a sziklám előtt, s nem vett észre sem engem, sem az öszvéremet. Megállt és felnézett a holdra. Erőteljes, szép ősz ember volt. Hosszú íjj és tegez volt a vállán s az övében kés. Más nem volt nála. Hosszú, fehér, sűrű haja combjáig lógott alá a hátán, s a haját csat fogta össze. Sokáig állt egy helyben a holdra bámulva és halkán sutogott, mintha imádkoznék. Megvárta, míg a hold delelőre ért; azután tovább indult.
- És te titkon követted?
- Akartam csak követni. A Barranca meredek széle nem volt messze tőlem. Az ősz férfi egyenesen odasietett és azután eltűnt. Odakúsztam én is és lenéztem. A sziklafal csaknem függőlegesen ereszkedett lefelé és az ősz férfi mégis oly biztossággal csúszott rajta le, mintha kényelmes lépcsőn menne lefelé. A haja csillogott a holdfényben, míg végül eltűnt előlem, oly mélyre ereszkedett alá. Ki volt ez az ember? Az arca szerint indián. Mit keresett itt? Mért nem várt reggelig veszedelmes útjával? Hol volt az öszvére? Képzelheted, hogy kíváncsi voltam, s ott maradtam a szakadék szélén, hogy megvárjam a visszatérését. Egész éjszaka hiába vártam rá, de reggel, mikor a nap kelőben volt, láttam, hogy az ősz férfi fölfelé kapaszkodik lassan a szakadék túlsó oldalán. És a hátán csomag volt. Odafönt megállt, karjait kiterjesztette a nap felé, mintha köszöntené, s azután tovább ment.

- Te persze utána?

- Igen. Felpattantam az öszvéremre és utána eredtem. Az indián a *Salina del Condor* felé tartott, le a völgybe, azután egy sziklás lejtőn keresztül egy második völgybe, ahol agyonlőttem. Szíven találtam - hátulról. A csomag lecsúszott a hátáról és lezuhant melléje. Apró, arany edények s más tárgyak voltak benne, amelyeknek célját nem tudtam kitalálni. Az indián halott volt, a holmija az enyém lett. Becsomagoltam mindent egy takaróba, amelyet hátam mögé a nyergemre szoktam rácsatolni...

- És természetesen visszasiettél a Barrancába? - szólt közbe a gambuzinó.

- Nem. Csaknem két napja nem ittam már s meg kellett itatnom az öszvéremet. A *Salina del Condor* közelében van néhány forrás. Ide igyekeztem, de előbb levágtam az indián szép fejbőrét emlékül. Csak a Salinából akartam visszatérni a Barrancába, hogy megkeressem azt a helyet, ahonnan az indián elhozta a drágaságait. De másképp fordult a dolog. A Salinához érve, mikor a sarkon befordultam, egy embert láttam ott ülni, aki csodálkozva bámult rám. Alulról jött bizonyára és fel akart menni a hegyekbe; az egész tervemet tönkre tette. Vissza nem mehettem, mert ez az ember követett volna és meglátta volna a halottat. Melléje sem akartam szegődni, mert meglátta volna az arcomat és később elárulhatott volna. Elnyargaltam hát mellette.

- Miért nem puffantottad le?

- Mert amikor engem meglátott, gyorsan a fegyveréhez kapott és a golyója bizonyára gyorsabb lett volna, mint az enyém.

- Tisztán láthatott?

- Nem, legalább azt hiszem. Csak egy pillanatig döbbsentem meg, azután gyorsan elfordítottam az arcomat. Keresztül vágtattam a Salinán s egy félóra múlva egy forráshoz értem. Ott megittam, azután tovább nyargaltam. Úgy éreztem, hogy az az ember üldözni fog.

- Hiszen nem beszéltél vele.

- Éppen azért. Ha később ráakadt a holttestre, akkor engem kellett a gyilkosnak tartania.

- Milyen volt? Persze jól szemügyre vetted?

- Nem, mert akkor tovább kellett volna feléje fordulnom. Csak annyit láttam, hogy már nem volt fiatal, mert a haja szürke volt.

- És az alakja?

- A földön ült; de azt hiszem, magas ember lehetett.

- Le kellett volna puffantanod!

- Később meg is bántam, hogy nem ezt tettem.

- Miért?

- Azóta egyszer olyan fenyegetést vágtak az arcomba, amely csak erre az eseményre vonatkozhatott.

- Ki tette ezt?

- Jaguár apó.

- Valgame Dios! Ó! Hát ennek az embernek mindenben benne van a keze?

Perillo ezután elmondta a buenos-ayresi találkozót, ahol Jaguár apó a Salina del Condorra emlékeztette őt.

- Ő volt az, - szólt a gambuzinó. - Mielőbb el kell tennünk őt láb alól. Bizonyos, hogy később ráakadt az indián holttestére és azután utánad nyargalt. Beszélj tovább!

- Másfél napig nyargaltam, csaknem egyfolytában és sikerült elkerülnöm az üldöző figyelmét. Pár hét múlva visszatértem a Barrancába.

- És eredménytelenül jártál?

- Sajnos! Az indiánnak nyoma sem volt sehol. A kondorkeselyűk még a csontjait is elhurcolták. Azután lépésről-lépésre átkutattam a Barrancában minden kis helyet, még később is több ízben, valahányszor arra jártam, de mindig hiába. Pedig meg vagyok győződve róla, hogy ott vannak elrejtve valahol az inkák kincsei!

- Lehetséges. De nem jártál el elég gondosan és szakértően.

- Te vagy az erre termett ember. Azért avattalak be a titkomba. Tehát eljössz velem a szakadékba?

- El. Ha a kambák elleni harcban bármi okból nem győzünk, akkor szegény emberek leszünk és nem tehetünk okosabbat, minthogy gyorsan a hegyek közé utazunk a halott indián kincseiért.

- Megtaláljuk a kincseket?

- Valószínűleg. Van egy-két kiinduló pontunk a nyomozásra.

- Például?

- Az indián az innenső oldalon ereszkedett le a szakadékba és a tulsó oldalon kapaszkodott fel. Miért?

- Bizonyosan azért, mert a tulsó oldalon könnyebb az út fölfelé.

- Szó sincs róla. Azért kapaszkodott fel túlhan, mert bizonyára ott dolgozott és nem akart kerülni visszafelé. A kincs tehát ott van valahol a szakadék tulsó oldalán. De most az a kérdés, milyen igényt támasztasz te?

- Úgy érted, hogy hányadrészben osztzkodunk?

- Úgy!

- Én fedeztem fel a dolgot, tehát kétharmad az enyém, egyharmad a tied.

- Így nem egyezünk! Felezni fogunk: ez egyszerűbb és igazságosabb.

- Nem bánom.

- Most pedig körüljárok, mert folyton izgat az a gondolat, hogy Jaguár apó itt leselkedik valahol a közelben az embereivel.

Pellejo kapitány e szavak hallatára gyorsan visszahúzódott. Mikor visszaérkezett a táborhelyéhez, még mindenki mélyen aludt, úgy hogy, senki sem vette észre a távollétét.

A gambuzinó pedig átkutatta a környéket, de nem vett észre semmi gyanus jelet. Erre azután nyugodtan lefeküdt...

Korán reggel megindultak a kiszáritott tó völgye felé. Az abipónok közül azok vezették a sereget, akik jól ismerték a vidéket s a gambuzinó Perillóval csatlakozott hozzájuk, hogy a gyanús nyomokat kémlelje. De nem vett észre semmit, mert Jaguár apó, mint tudjuk, óvatosan délebbi irányban tért vissza a völgybe a kíséreeivel.

Minthogy nyolcszáz harcos közül csak ötvennek volt lova, csaknem dél lett, mire a sűrű erdő közelébe értek, amely a kiszáritott tó völgyét két oldalról szegélyezte. A gambuzinó így szól a »Vitéz Kar«-hoz:

- Ez az az erdő, amelyben a völgy van, amelyen keresztül kell hatolnunk?

- Ez az, Señor, - felelte az abipónok főnöke.

- És oldalt nem kerülhetjük meg a völgyet?

- Csak úgy, hogy az erdőt megkerüljük. De ez nagyon sok időbe telik.

- Erre nem érünk rá, mert ma este meg kell már támadnunk a kambák faluját. Van víz a völgyben?

- Van, Señor.

- Akkor itt fogunk megpihenni.

Hallotta e szavakat Pellejo kapitány is, aki aggodalmasan vizsgálta az erdőt és most így szól:

- Señor, vigyáznunk kell! Sem jobbra, sem balra nem térhetünk ki és keresztül kell mennünk egy völgyön, amelynek falai bizonyára nem alacsonyak. Mi lesz, ha az ellenség a völgyben vár bennünket?

- Örülni fogok a vigyázatlanságának, - szólt a gambuzinó kicsinylően. - Benyomulnánk a völgybe és rárohannánk az ellenségre, amely nem tudna menekülni.

- Ezt könnyű így kimondani; de én azt tanácsolnám...

- Nem kértem senkitől tanácsot! - rivallt rá a gambuzinó. - Tartsa meg a véleményét, amíg nem kérdezem.

A kapitány felháborodva elfordult, a menet pedig megint tovább indult. Kis vártatva nyomot találtak, amely balról jött és egyenesen a völgybe vezetett. Jaguár apó nyoma volt, aki itt már nem rejthette el a nyomát. A gambuzinó leszállt a lóról és megvizsgálta a nyomot:

- Néhány ló és egy-két gyalogos járt erre; de ez nem ok arra, hogy megijedjünk. Ezek az emberek délről jöttek, mi pedig keletről; tehát semmit sem tudhatnak rólunk.

Igy aztán nyugodtan tovább haladtak, anélkül, hogy kémeket küldtek volna előre. Pellejo kapitány megint megszólalt:

- Előre küldenék egy pár embert, hogy megnézzék, biztos hely-e a völgy.

- Mondtam már, - szólt a gambuzinó, - hogy azt szeretném, ha kambákkal volna tele a völgy! Ha fél, tessék hátramaradni!

- Igen, aki fél, forduljon vissza, - szólt Perillo - gyávákra nincs szükségünk!

- Señor, ez nekem szólt? - pattant fel a kapitány.

- Gondoljon, amit akar!

- Jó! Akkor hát azt gondolom, hogy gyávaság lelőni hátulról gyanutlan embereket, és régi inkakincseket elszedni tőlük, aztán pedig elillanni gyáván az első ember elől, aki a *Salina del Condor*-ban ül.

Alig mondta ki, már is megsajnálta e haragos szavakat; de nem tehetett róla. A gambuzinó és Perillo elképedve néztek rá. Az előbbi csakhamar nevetve így szól:

- Álmodik, hogy ilyen értelmetlenségeket beszél?

- Majd elválnék később, - szólt a kapitány és oldalt léptetett a lován. - Tőlem ugyan több tanácsot ne várjanak.

Rájok sem nézett többé; ezek azonban jelentős pillantásokat váltottak egymással és a gambuzinó odasúgta Perillónak:

- Ez a gazfickó meglesett bennünket tegnap este. Mit gondolsz, mit tegyünk?

- Elhallgattatjuk mielőbb, mielőtt alkalma lenne fecsegni.

- Helyes! A mai nap lesz élte utolsó napja! Voltakép igaza volt, hogy óvatosságra intett. De a magam személyét nem fogom kockáztatni. Itt megállunk a völgy torkolatánál és embereinket előre eresztjük. Majd elválnék, vannak-e kambák a völgyben.

Igy is történt. Perilloval és a »Vitéz Karral« megálltak a völgytorok mellett, hogy a többieket előre eresszék. A »Vitéz Kar« erre hátra fordult, fölemelte a karját, hogy a sereg álljon meg; azután benyargalt a völgyfalak közé. Kis vártatva visszatért és jelentette:

- Senki sincs a völgyben! Szabad az út!

XV. FEJEZET.

Küzdelem az őserdőben.

- Akkor hát induljunk! - rendelkezett a gambuzinó, miközben megsarkantyúzta paripáját, hogy ott Perillóval együtt hadvezér gyanánt maga előtt elléptesse a hadi csapatot. A törzsfő elül lovagolt, nyomában az abipónok s ezek után a fehér katonáknak kellett következniök.

A »Vitéz Kar« szörnyű módon tévedett, midőn azt hitte, hogy a völgykatlanban senki fia sincsen s tévedését csakhamar be kellett ismernie. Mint előbb említettük, Jaguár apó, amint a kambák faluját elhagyta, hogy kémkedésre induljon, Geronimónak adta át a parancsnokságot a szükséges utasításokkal együtt. Geronimo a megállapított időben hatszáz kambával meg is indult s a kiszáradt tó környékének völgyéig hatolt előre anélkül, hogy benyomuljon. Ez az előrelátó férfiú úgy gondolkozott, hogy ha a kémek visszatérését a völgyben önmaga bevárja, ott nyoma lesz annak, melyet a közeledő abipónok alig hagyhatnak figyelmen kívül. Ehhez járult Morgensternnek és szolgájának eltűnése. Ez utóbbi két embernek nyoma az eddigi megfigyelésekkel azt jelezte, hogy a mocsárhoz visszatértek az ősvilági csontok elhozatala végett. Világos, hogy ha az abipónok reájuk bukkannak, könnyen arra kényszeríthetik őket, hogy mindent eláruljanak. Ezért tartotta helyesnek Geronimo, hogy a völgybe Jaguár apó megérkezéseig be nem teszi a lábát. Ott tanyázott tehát kambáival a patak hosszában. Természetes, hogy a völgy szájához őrt állított, ki szikla mögé bújva, mindent megfigyelhetett. Hajnalhasadtával azt jelentette a kiállított őr, hogy három lovas s két gyalogos közeledik. Geronimo erre fölmászik a sziklára s csakugyan megpillantja az öt alakot. Azonnal még nem bírta megkülönböztetni egymástól, de mihelyt közelebb értek, vidáman és hangosan kiáltott oda embereinek: - Hiszen ez Jaguár apó Haukával és Ancianóval. A két németet magukkal hozzák.

E hírt mindnyájan nagy örömmel fogadták, mert mégis az volt a nagyobb valószínűség, hogy előbb látják majd az ellenséget, mint Jaguár apót, aki, midőn a völgyön végig ment, azt tapasztalta, hogy a völgy szélei még nincsenek elfoglalva. Ezt talán engedetlenségnek is vehette, de jól ismerte Geronimót s így azt hitte, hogy minderre alapos oka lehetett megbizottjának. Amint Jaguár apó a völgy széléhez ért, a szikla mögött megpillantotta Geronimót, akit sebtében megszólított:

- Remélem, hogy harcosaink együtt vannak?

- Bizonyára.

- Hol?

- Itt, mögöttem, a pataknál.

- Miért kerülitek a völgyet?

- Mivel két tudós honfitársad megszökött s attól tartottam, hogy az abipónok által elfogatván, fecsegni találnak. Ezért jobbnak ítéltam, hogy bevárjalak. Helyes avagy helytelen cselekedet volt ez tőlem?

- Nagyon helyes. Meg is dicsérlek érte.

Hozzá érkezve, megszorította Geronimo jobbját. A fehérek valamennyien Jaguár apó felé siettek, hogy üdvözöljék vezérüket. Morgenstern és Frici szép csöndesen eloldalogtak; legjobban szerettek volna eltűnni, hogy a kérdezősködések elől megmeneküljenek, de egyike a harcosoknak nem talált sietősebb dolgot, mint feljök sietni s kacagva megszólítani mindkettejüket:

- De, Señores, mi juthatott eszükbe, hogy úgy búcsu nélkül itt hagytak bennünket a faképnél. Iszonyú sok gondot okoztak nekünk. Milyen könnyen nyelhetette volna el önöket valamelyik óriási teknősbéka. Úgy látszik, hogy ilyenféle ősállatokkal alig van szerencsájök.

Doktor Parmezán, a chirurgus, tréfálkozott velök. Morgenstern hallgatott, de Frici így felelt: - Ha el is nyelnek, nem aggódtunk volna. Mindenesetre oda siettek volna önök, hogy kettőnket ez ősállatok testéből - kivágjanak.

- Ezt bizonyára megteszem, föltéve, hogy idejében értesítenek bennünket. Hiszen önök jól tudják, hogy előttem semmiféle metszés vagy operáció nem nehéz; én mindent lekaszabolok! Úgy-e, Señor, önök ott voltak a csontok mocsaránál?

- Úgy van. Tulajdonképpen a holdba akartunk lovagolni, de mivel még nem teljes, alig találtunk volna helyet magunk részére.

- Mert olyan jó, kedélyes hangulatban leledzik, útközben jó dolguk lehetett. Mi meg attól féltünk, hogy az abipónok karmaiba kerültek. De mégis látok egy sötét pontot. Ugyan hol vannak a lovak, amelyeket magukkal vittek?

- Ezeket az óriási teknősbéka fölfalta, amelyről azt hitték, hogy bennünket elnyelt. Ha kitünő operációját meg akarja kísérelni, a szegény állatokat megmentheti.

Erre elfordult s urához sietett, ki egyik fa alatt letelepedett. Mellette helyet foglalt s természetesen németül folyt kettejük között a társalgás.

- Így van a világ sora: A káros a gúnyolódást is kénytelen eltűrni. Ez a chirurgus bosszantani akart; de eszembe sem jut, hogy mérgeledjem. Persze, hogy sajnálom lovaink elvesztét; de csodálkozom, hogy Jaguár apó meg sem pirogatott bennünket. Nem tűnt föl ez önnek?

- Türelem! Majd helyrehozza, amit elmulasztott.

- Az se baj! Sohase búsuljon. Mindent magamra vállalok. Én magam voltam az, aki a dolgot indítványoztam. Az óriási csontok mindig a fejemben motoszkáltak s nem nyugodtam, míg oda nem lovagoltunk.

- Ez nem jó, Frici. Ily áldozatot tőled el nem fogadhatok.

- Miért ne?

- Ez tisztességem ellen szól - amit honor-nak nevezünk.

- Hogyan? Miért? A fő, hogy önt én tisztellem; hogy mások tisztelik-e, azzal ne törődjék. Én hű szolgálja vagyok s ezért mit se tegyek s ne is szóljak, ha erre szükség van?

- Hagyjuk ezt, kedves Fricim! Szavaidnak úgy se hinnének. Ha sejthettem volna előre a történendőket, bele se fogunk a dologba. Az egész dőreség volt, amit alig lehet jóvá tenni.

- Nem-e? Itt vagyok s jól tudom, hogy tisztességünket, becsületünket helyre kell állítanunk.

- Ugyan? Miképpen?

- Vitézséggel!

- A küzdelemben?

- Mindenesetre!

- Úgy véled, hogy abban részt kellene vennünk?

- Természetes. Vagy talán akkor akar intézkedni, mikor a csatának vége van?

- Ez alig lenne lehetséges. Nem vagyok félénk; de a vitéz ember vérengző ember - a vért sanguisnek hívják latinul - s én nem szeretnék vért ontani.

- Úgy? Kímélni óhajtja azokat az embereket, akik bennünket a krokodilusok fogai fölé fölakasztottak? Az nem bűn, de kötelesség, hogy ilyen egyéneket a földről kipusztítsunk. Szavamra mondom, hogy annyit agyonszúrok közülük, ahány kezem ügyébe kerül.

- Hacsak ezt a borzasztó vérontást elkerülhetnők!

- Mi sem könnyebb ennél! Üsse agyon a gazembereket, vagy fojtsa meg: ennél nincsen vérontás!

- Az igaz. Nem születtem hősnek, de ha arra gondolok, hogy a gambuzino, az az Antonio Perillo s a többiek mit akartak velem tenni, öklöm rángatózik.

- Ez a helyes. Csak rángatózzék az ökle; legyen okos s kövessen engem. Én sem voltam emberevő s nem is leszek, de ily gazembereknek el kell tűnniök a föld színéről!

Míg Frici azon igyekezett, hogy urának harci kedvét feltüzelje, a fehérek a kambák előkelő fejeivel tanácsba ültek, hogy megtudják Jaguár apó megfigyeléseit, aki tapasztalatairól így számolt be: - Meg vagyok arról győződve, hogy karjaink közé rohannak. Egyáltalában nem kell sietnünk, mert nézetem szerint délelőtt alig érkeznek ide. Száz emberünk menjen át a völgyön s azon túl az erdő szélén bújjék el; Geronimo fogja őket vezetni. A völgyben magam veszem át a parancsnokságot. A középén fogok megállni. Mindenesetre pihenés végett letelepednek kissé. Akkor majd előlépek s fölszólítom a vezéreket, hogy adják meg magukat.

- Ezt nem szabad megtenned, Carlos - szólalt meg Geronimo. - Ez a legnagyobb vakmerőség lenne te tőled.

- Korántsem. Pontosan tudom, hogy mit teszek.

- Azt most gondolod; de másként is történhetik a dolog.

- Semmi esetre. Katonaság van közöttük, amelynek becsületérzése van s olyan gazembereknek, mint aminő a két vezér, nem fog engedelmessé válni.

- Mely vezérekre gondolsz?

- Benito Pajaróra, a gambuzinóra, meg Antonio Perillóra. A gambuzino a legnagyobb gazember, aminőt a föld hátán alig hord; róla majd később bővebb fölvilágosítást adhatok. Ha a fehérek, akik fölött most vezérkedik, megtudják viselt dolgait, rögtön a faképnél hagyják. Ezért kell velök beszélnem. Ha engem meghallgatnak, akkor alig kerül a sor csatára.

- S ha nem akarnak meghallgatni, vagy nem hisznek neked?

- Akkor történjék meg minden, aminek történnie kell; kötelességemet megtettem.

- De ők el nem bocsátanak, sőt őrizet alá vesznek.

- Nem olyan könnyen lehet velem elbánni! Ezen esetben a gambuzinót s Antonio Perillót azonnal föbe lövöm s lövéseimmel adok jelt a támadásra.

- S addig közöttük maradsz! Ez hallatlan vakmerőség, ez istenkísértés.

- Sőt mindennél még gonoszabb dolog is - vélekedik Verano hadnagy. - Én Señor Jaguárnak megmondtam véleményemet, de ő visszautasított engem. Miért kíméljük e gazfickókat, ha egyikünk életét is kockáztatja. Bizony mindnyájan alig érnek egy emberéletet. Lőjjetek agyon, amint mutatkoznak és senki fiának ne kegyelmezzetek! Dőreségnek, oktalanságnak tartom, hogy velök emberek módjára bánjanak. Az abipónok fenevadak s a fehérek, kik velök egy követ fújnak, útonálló gazemberek; gazemberek s fenevadak részére nincsen kegyelem. Jó magam azonnal lövök, mihelyt megpillantom valamelyiket.

- Ezt ugyan nem fogja megtenni, mert ezt megtiltottam önnek s újból megtiltom - szólt Jaguár apó szigorúan. - Hallotta határozott akaratomat. Remélem, hogy sikerül a két ellenséges vörösbőrű törzset kibékítenem; ezenkívül a gambuzinót és Antonio Perillót elevenen szeretném elfogni; de mindez hajótörést szenvedne, ha lő, mielőtt ezt elrendelném.

- És ha mégis lőnék?

Hammer ráncba szedte homlokát s így szólt: - Akkor a kiömlő vér lelkén szárad s amint mondtam, ez esetben alig sajnálnék öntől egy-két golyót.

- Tudniillik azt gondolja, hogy engem meggyilkol.

- Szó sincs róla, csak meg fogom büntetni. Ha akaratom ellen cselekszik, úgy gyilkos s lelkiismeretemet nem fogja furdalni, ha leterítem. Különben ennyire nem kell elfajulni a dolognak; más eszközök is vannak, hogy akaratomnak érvényt szerezsek.

- Úgy?

- Egyszerűen megkötöttem s hátra vitetem, hogy sem lövések, sem megfontolatlan kiáltások által ne árthasson nekünk.

- Ezt ugyan nem fogja megtenni, Señor, mert én tiszt vagyok.

- Itt nem tiszt! Mi életét megmentettük, tehát ön oly férfiú, ki nekünk halával adózik. S ha ily módon viselkedik továbbra is, arra kényszerít, hogy megtegyem azt, amivel fenyegetőztem.

- Akkor elhallgatok, Señor; semmi kedvem ahhoz, hogy mint egy gonosztevőt megkötözzenek s így hátra szállítsanak.

Mire kedvetlenül s haragosan elfordulva elballagott, de összeszorítva öklét, így mormogott magában: - Ilyen embernek kell engedelmessé válnom! Ezek a fickók mindnyájan bálványozták őt s velem szemben úgy viselkedik, mint a tábornok. Indiánokkal csínján bánni, sőt nekik kegyelmet adni: ez bárgyúság! De én mindazáltal megteszem, amit akarok. Le kell őket lőnünk. Ha megtörtént a dolog, ezen nem fognak változtathatni az emberszerető gyöngélméjűek! Az első lövés legyen az első jel az ütközetre. S ezt az első lövést az én fegyverem adja majd.

Jaguár apó ezután egész terjedelmében előadta tervét s amint mindegyikük megtudta, hogy mi a teendője, ő maga azon fához sietett, ahol dr. Morgenstern és Frici tartózkodott.

- Itt az idő, hogy állomásainkat elfoglaljuk. Önnek is, doktor úr, megmutatom a helyét.

- Ez helyes, - felet Frici ura helyett. - S tudja-e, hogy milyen helyen szeretnénk állni?

- Nos?

- Ott, ahol a legveszedelmesebb.

- Ugyan miért? Honnan e hirtelen támadt nagy merészség?

- Hirteleni? Isten őrizzen. Sohasem voltam hirtelen merész, de mindig bátor vagyok. Ma a csorbát ki akarjuk köszörülni, amelybe beleugrottunk. Hogy minket a krokodilok fölé akasztottak, azt meg fogjuk bosszulni. Úgy fogok közéjük sompolyogni, mint a macska a verebek közé s e munkámnál majd a doktor úr segítkezik.

- Az ellenség közé akar ön sompolyogni? Ezt nem fogja megtenni.

- Ugyan, miért ne tenném?

- Mivel nem lesz alkalma erre. Azt hiszi talán, hogy én önöket azok közé állítom, kik a netaláni ütközetben részt vesznek?

- Természetesen.
  - Eszembe sem jut. Amióta velünk van, csupa ostobaságot mívelt s most sem hiszem, hogy valami okos dolgot nyélbe üthetne.
  - Hammer úr, becsületesem akar gázolni? Bosszút akarok állni.
  - Ezt megteheti, de nem úgy, hogy az ütközetben részt vegyen. Oly helyet jelölök mindkettejüknek, hogy kárt ne okozzanak.
  - Úgy? Melyik az a díszes hely?
  - A lovagnál, melyeket a völgybe nem vihetünk magunkkal. Ezeket fogják önök őrizni.
  - A lovagnál maradni! - ordított erre Frici. - Csikósok legyünk és nem vitéz harcosok! Mit szól ehhez, doktor úr?
  - Azt, hogy kedvetlenül engedelmeskedem. Mi harcolni akartunk s éppen úgy vitézkedtünk volna, mint a többiek.
  - Lehetséges, - vélekedik Jaguár apó, - de azok után, amiket láttam s tapasztaltam, vitézségök barátjaikra nézve veszedelmesebb lehetne, mint az ellenségekre. Ezért biztam önökre a lovak őrzését.
  - Azt gondolja, hogy mi ketten képesek vagyunk oly nagyszámú lóra felügyelni s ezeket együtt tartani? Nem tudom, hogy erre elegendő tehetségem lenne.
  - Nem lesznek egyedül; még öt-hat kambát rendelek önökhöz. Hiszem, hogy ezúttal megbízhatom önben, doktor úr.
  - Minden körülmények között. Ugyan szívesebben harcoltunk volna, de, ha úgy akarja, e kötelességünket - latinul officium - pontosan teljesítjük.
  - Okosan beszélt. Nem kell egyébre ügyelniük, minthogy a lovak valamelyike a völgy felé ne fusson. Ez nem lesz nehéz, hiszen a kambákkal rendelkezhetnek.
- Erre eltávozott. Nyilván az volt a szándéka, hogy mindkettejüket távol tartsa a netaláni küzdelemtől, mert attól tartott, hogy valami rátóti tettet (ügyetlenséget) fognak elkövetni. Ezt Frici érezte s bosszankodva igyekezett szíve érzelmeit kifejezésre juttatni.
- Úgy-e, doktor úr, sokat tanult?
  - Sokat!
  - Egyetemen is járt?
  - Sőt három egyetemen!
  - S most lovakat kell őriznie! Belenyugszik ebbe?
  - Mit tehetek ez ellen?
  - Milyen kérdés. Nem érzi-e, hogy megsértették? Mialatt a legostobább indián puskájával s késével rohan az ellenségre, azalatt egy tanult férfiút és zoológust a lovak őrzetére rendelnek.
  - E szempontot még nem mérlegeltem; mindenesetre úgy fest a dolog, mintha nem állna rendelkezésemre az a kiválóság, amelyet bátorságnak neveznek.
  - Nemcsak, hogy úgy fest a dolog, de valójában úgy van.
  - Ez majdnem sértés!
  - Majdnem? Bizonyára az, még pedig a legnagyobb, amilyen csak érheti a férfiút.

- Akkor elégtételt kellene kérnem.
- Természetesen. A sértővel páros viaskodásra kell kelnie. Szívesen ajánlkoznám segédnek, ha tudnám, hogy a párbaj létre jön.
- Miért ne jöhetne létre?
- Miért? Azért. Jaguár apó kinevetne mindkettőnket s mit tehetnénk ellene? Semmit. De más utunk van, hogy elégtételt szerezzünk; Jaguár apót arra kényszeríthetjük, hogy bocsánatot kérjen.
- Hogyan?
- Úgy teszünk, mintha nekünk egy szót se szólt volna. Ott hagyjuk a lovakat s a küzdelemben rohanunk.
- Ezt észreveszi.
- Oly okosak leszünk, hogy ezt titkon megtegyük.
- De fegyvereink sincsenek.
- Nincsen szükségünk ilyenekre, hiszen nem akar vért ontani. Ha az erdőben egy hatalmas fadorongot letörünk, úgy forgatjuk majd, mint az igazi fegyvert. Nem fogunk hátul kullogni, hanem elül, ahol derekasan üthetünk majd az abipónok búbjára. Ha Jaguár apó észreveszi, hogy mily vitézül vereszkünk, erkölcsileg kötelezve lesz, hogy öntől bocsánatot kérjen. Tetszik a tervem?
- Nem olyan rossz. Nagy mértékben megsértettek és megkínzott becsületérzésem elégtételt - restaurációt - követel.
- Úgy van. De ezen elégtételt a lovaknál meg nem lelheti. Elhatározza-e hát magát erre?
- Nagyon szeretném ezt megtenni, de hát Jaguár apónak megígértem, hogy a lovaknál maradunk.
- Ez csak ürügy volt nála. Nem a lovakról van szó; ezek őrizetére elegendők a kambák; de hogy mi ketten a harctól távol maradjunk. Mit fognak a vörösbőrűek rólunk gondolni?
- Teringettét, ez igaz! - kiált fel tüzesen Morgenstern. - Az indiánok vénasszonyoknak nézhetnek mindkettőnket. Frici, helyeslem tervedet. Mellette vagyok szívvel-lélekkel.
- Helyes. Úgy harcolunk majd mint az oroszlánok s elpusztulunk, mint a tigrisek. Jaj annak, aki bátorságunkban kételkedik.

Igy a kisdud összeesküvést megszótték Jaguár apó parancsa ellen. Körülbelül egy órával a delelő előtt végrehajtották Jaguár apó rendelkezéseit. A fehérek nyolcvan kambával Geronimo vezérlete alatt elindultak, hogy a völgy előtt elbújjanak. A völgykatlan füves közepére nem volt szabad lépniök, mert az abipónok a nyomokat észrevették volna. Tehát a harcosok libasorban haladtak egymásután a völgykatlan szélén a fák alatt s amint a völgyet elhagyták, a bokrok mögött úgy elhelyezkedtek, hogy az ellenség őket meg nem pillanthatta. Békés megegyezés esetén egy hírvivő visszahívta volna őket; egyébiránt pedig lövés hallatára azonnal elő kellett rohanniök, hogy a völgykatlan bejáratát elzárják, azt őrizték és védelmezték.

A többi ötszáz vörösbőrű a völgy széleit köröskörül foglalta el; egyik fele jobbról, a másika balról. Jaguár apó a jobb oldalon állott, azért kellett Morgensternnek és Fricinek a baloldali csapathoz csatlakoznia. A két engedetlen férfiú annyira elbizakodott, hogy, amint az egész harci vonal kifejlődött, ők ketten ennek élén állottak s így a völgykatlan bejáratához egész közel voltak anélkül, hogy Jaguár apó jelenlétükről sejtelemmel bírt volna. Kívülök még egy

fehér férfiú volt, ki Geronimóval nem vonult ki: tudniillik Verano hadnagy. Amint a rendelkezéseket egymásután foganatosították, Jaguár apó a hadnagyhoz lépve, azt kérdezte:

- Tudja-e, Señor, hogy mit mondtam. Akar-e munkánkban részt venni?

- Mindenesetre.

- Úgy hát arra kérem, hogy oldalamon maradjon.

- Miért?

- Mert tiszt s így katonai tanácsa hasznomra lehet.

- Előbb nem törődött tanácsommal.

- Mert nem volt alkalmam ezt hasznomra fordítani.

- Úgy? Értem, Señor. Nem a tanács az, melyet igénybe akar venni, de a személyemet óhajtja lefoglalni s rám személyesen felügyelni, mivel nem bízik bennem. Nos, én nem fogok ellenszegülni s önnel megyek.

A hadnagy Jaguár apó mellett maradt tehát, amint ez a jobb szárny közepe felé indult. A hadnagy arca egykedvűnek látszott, mégis elhatározta, hogy alkalmas pillanatban a végzetes lövést megteszi.

Frici egyik kambától kést kért s ezzel két hatalmas dorongot vágott a mellettök lévő bokorból, melyeknek egyikét a doktornak átnyújtotta.

- Rendben vagyunk; - mosolyog Frici, - akinek feje búbjára ezzel egyet ráhúzok, alig lesz ideje, hogy szívességemet megköszönje.

A vörösbőrűek nem tudták, hogy Fricinek és urának milyen feladata, vagy parancsa van s ezért nem akadékoskodtak velök szemben. Mindketten égtek a vágytól, hogy fafegyveröket mozgásba helyezték s bebizonyítsák, hogy a bátorság megvan náluk. Ezért a percek óráknak vélték s Frici végül azt gondolta, miközben a bokrokra tekintgetett: - Az idő túlságos hosszú, a türelmem meg rövid. Mi a nézete doktor úr? Nem futhatnának-e gyorsabban az abipónok?

- Természetesen. Ez a feszült várakozás kellemetlen s untat.

- Ha megtudnók, hogy nemsokára jönnek-e? Mindjárt mellettünk van a völgy bejárata. Ha fölkapaszkodunk e magaslatra, meg kell pillantanunk az ellenséget.

- Az igaz. De a bokrok nagyon sűrűek.

- Kísértsük meg. Kis legények vagyunk s így könnyebben boldogulhatunk, mint olyanok, aminők a giganto-cheloniát megépítették.

- Ne beszélj erről az állatról; nem akarok többet tudni róla.

Frici előremászott, hogy utat törjön s ura utána. Nagyon nehéz volt a sűrűségen átvágni. Hosszasabb küzködés után mindketten szétszagotott ruhában elérték a szikla tetejét, mely egyik nyílása volt a bemenetnek. Alig értek a tetőre, kelet felől megpillantották az érkező abipónokat, akik lassan, gyalogosok módjára lépdeltek, hogy valamiképpen el ne fáradjanak.

- Itt vannak; hála az istennek, megérkeztek. Mit szól ehhez, doktor úr?

- Nagy kedvem telik abban, hogy jönnek. A várakozás nem volt ínyemre.

- Nekem sem. Végső romlásuk ez. Jaj, ha nekik indulok. Kétszer akartak minket megölni, utóbb kétszeresen: a lasszóval s a krokodilusokkal. Ma ezért megkapják tőlünk a gyémán-

tokkal ékesített érdemjelet a fejük búbjára. Mindinkább közelebb érnek, hogy kedves arcaikban gyönyörködjünk.

- Látja az embereket, - kérdi Frici. - Látja, hogy kicsoda lovagol élükön? Megismeri a gazemberek legkiválóbbját?

- Meg. Az a gambuzinó.

- S jobbról mellette?

- Antonio Perillo, a bikaviador, aki Buenos-Ayresben rám lőtt.

- Ezért ma lövünk rá egy kissé. Mellette balról?

- Az abipónok törzsfőnöke.

- Ugyanolyan gazfickó, aki örömét leli abban, ha becsületes embereket a lasszón függni lát. Talán majd én is fölakasztom. De halkabban kell beszélünk, nehogy észrevegyenek valamit.

Az intés kellő időben történt, mert a sziklák, melyek a völgy kapuját alkották, legfeljebb húsz rőfnyi magasságúak voltak. A menet a kapunál megállott s a főnök egy darabig bement a nyílásba, hogy meggyőződjék, üres-e? Vizsgálódása azonban felületes volt. Mivel egy lelket sem látott, azt hitte, hogy egyáltalában egy emberfia sincsen benne s visszatérve, rögtön jelentést tett erről. Mire a vörösök élére állott, hogy a kiszáradt tó katlanába bevezesse őket. Az egész csapat utána ment, de senki közülök sem hitte, hogy csapdába kerültek, ahonnan nincsen menekvés! Az utolsó vörös után következtek a lovasok.

- A gambuzinó utolsó akar lenni, - susogott Frici. - Kár, hogy oly magasan fekszünk; orrára szeretnék koppantani. - Füttykösét megforgatta, mintha ütni akarna; a bokor alatti föld kissé süppedékes, töredezett volt. Éppen alattuk haladt lóháton a gambuzinó s ekkor Morgenstern kíváncsian lefelé tekintett: - Ugyan túl van-e már a kapun?

A felelet azonban egészen másképpen hangzott, amint gondolta. A meglazult talajban előrehajolván, azzal együtt lefelé csúszott, mi olyan gyorsan történt, hogy visszavonulásról szó sem lehetett.

- Megálljon, megálljon, az isten áldja, - kiált reá Frici oly hangosan, hogy kiáltása messzire elhallatszott. - Hová akar utazni? Talán csak nem lefelé! Ezt nem engedem.

Megragadta urát mindkét lábánál, hogy visszatartsa; de a talaj omladozni kezdett alattuk s így mindketten lefelé csúsztak, gördültek, hemperegtek, majd itt, majd ott beleütközve egyik-másik bokorba, fába, sziklába, míg csak a gambuzinó lova előtt nem fetrengtek.

A gambuzinó Antonio Perillóval s Pellejo kapitánnyal haladt éppen a völgykatlan kapuja felé, míg a többiek azon már túl voltak. Meghallotta Frici aggodalmas hangját s fölfelé tekintvén, látja a két szerencsétlen állapotát. Mellette fekszenek s megfejtkeznek a fölkászalódásról, mert tagjaik a gyors gördülés következtében iszonyúan fájnak.

- Kicsoda ez? - kérdi elcsodálkozva. - Honnan kerülnek elő? Egész vörös öltözetben! Hiszen ezeket ismernem kellene.

- Que sorpresa, - szólal meg Perillo. - Az ördög vigyen el, ha e fickók nem foglyaink, akiket tegnap hiába fölakasztottunk.

- Igazad van; ugyanazok. Különös emberek. Tegnap nyom nélkül eltűntek s ma az égből pottyantak elénk. Hát ti gazfickók, holtak vagytok-e, vagy elevenek?

S lováról a puskaaggal oly durván ütött feléjük, hogy mindketten azonnal eszméletre ébredtek. Frici előbb fölemelvén urát, maga is talpra állott.

- Hogyan történt mindez? - fordult Frici urához. - Épek-e csontjai?
- Úgy látszik, hogy semmim se tört össze, de fejem úgy zúg, mint egy görög dob.
- Majd meggyógyul. Hogyan kezdett gördülni?
- Éppen úgy, mint te.
- Csend legyen, - rivall rájuk a gambuzinó. - Komolyan akarok veletek beszélni. - Hová jutottatok tegnap este?
- Ide, - felel Frici.
- Látom. De ki szabadított meg titeket?
- Senki sem.
- Ne hazudjál, önmagatok meg nem szabadulhattatok volna.
- Igen könnyen?
- Mi módon?
- Keresztülrágtuk lasszóinkat.
- Ember, ha olyan nagy a kedved, hogy velünk tréfálj, azonnal más hangulatra bírlak. Tudnom kell, hogy ki szabadított meg titeket?
- Nem mondhatok egyebet, önmagunk segítettünk bajunkon.
- Hogyan?
- Eszembe se jut, hogy azt eláruljam.
- Ha nem akarsz beszélni, majd megnyitom szádat.
- Akkor se mondok semmit. Ha elmondanám s ti újra fölakasztanátok, nem tudnánk megszabadulni, mert óvatosabbak, ügyesebbek lennétek.
- Gúnyolódni akarsz? Tudom, hogy ki a szabadítótok. Nem Jaguár apó?
- Ne legyen olyan kíváncsi. Majd később elbeszéljük.

Erre ura kezét megfogva, a völgykatlan kapujába indult. Perillo pisztolyával megállásra akarja kényszeríteni, de a gambuzinó kacagva ebben megakadályozza: - Semmi módon sem menekülhetnek előlünk; úgy tetszik, hogy nem tudják, hogy a harcosok már itt vannak; ha meglátják őket, rémes módon megijednek.

- Nehéz kő esik le szívemről, - magyarázza Perillo. - Nemsokára megtudjuk, hogyan gondolkozunk csodás eltűnésükről; akkor szerencsénk lesz őket újból fölakasztani. Lovagoljunk utánok.

Csakugyan utánok indultak. Amint a völgy kapuján túl voltak, látják, hogy a doktor és szolgálja jobbra, a bokrok közé eltűnnek. Ugyanabban a pillanatban észreveszik, hogy egy férfi a fák között a völgykatlan baloldaláról lépdel feléjük.

- Todos los diablos, - kiált a gambuzinó, - bizony ez Jaguár apó.

Akaratlanul visszatartotta lovát s kísérői hasonlóképpen cselekedtek.

Egy-két pillanat múlva Jaguár apó mögött kis füstfelhőcskét vesznek észre, mire azonnal lövést hallanak. Jaguár valamennyiök között, akik az ellenségre várokoztak, a legnyugodtabb s rögtön tudja, hogy hányadán van. S ezután is, amint az abipónok főnöke a völgyben megjelent s az összes kambáknak szívük lüktetett, megőrzi nyugalmát. A fához odatámaszkodva a

bokrokon át nézegeti az ellenség bevonulását. De éppen az előtte lévő bokor sűrűsége nem engedte, hogy pontosan észrevegyen mindent. Először a vörösek látja, aztán a fehéreket, mire a menet megakad, mert a gambuzinó, Perillo és Pellejo künn maradtak s ezért abban a hiedelemben van, hogy most már mindnyájan benn vannak a völgyben. Verano hadnagyhoz fordul tehát: - Álljon meg, míg visszatérek. Ha azonban lövök, golyóival annyi abipont leteríthet, ahányat akar.

Jaguár apó kilép a bokrok közül, hogy az ellenség közepe felé mehessen; megpillantja ugyane percben a gambuzinót és társait, de már nem térhet vissza. Verano azonban a maga idejét elérkezettnek látja, fölemeli fegyverét, rácéloz az abipónok főnökére; a lövés eldördül s a főnök véresen ott fetreng a víz mellett. Az abipónok oly ordításra fakadnak, hogy a völgy falai rengnek. Jaguár apó a lövés hallatára villámsebességgel megfordul. Még ott látja a hadnagyot fölemelt fegyverével s pár ugrással melléje terem: - Gazember, áruló, gyilkos, - dörög feléje. - Ez az engedelmesség, amelyet követeltem.

- Senki fiának sem tartozom itt engedelmeskedni.

- Az istennek sem, aki a gyilkosságot tiltja? Te meg éppen *tömeggyilkos* vagy.

- Csupán a főnököt puffantottam agyon.

- Nem úgy van. Lövésed jeladás hatszáz lövésre. Hallgasd csak!

A völgy mindkét oldaláról sűrűn dördülnek egyre-másra a kambák lövései; az abipónok tömegesen hullnak a földre s a bejáratnál hangos, dörgő szó hallik: - Fussatok, meneküljtek; minden oldalról be vagytok kerítve. - A gambuzinó rendelkezik így s maga is megfordul lovával s kifelé nyargal; Antonio Perillo meg Pellejo kapitány utána. Ez azalatt történt, míg Jaguár apó a hadnaggal beszélt s akire most dörgő hangon rászól: - Már legalább száz abipon holtan fekszik, azok pedig, akiket élve akarok elfogni, megmenekednek. Nem mondtam neked, gazfickó, hogy az ilyen gyilkolást megbüntetem; te azonban intésemre nem hallgattál. Nesze, vedd el jutalmadat! Erre oldalzsebéből villámgyorsan kiragadott forgópisztolyát rásüti az engedetlen hadnagyra, aki nyomban élettelenül végigterül a földön. Ezután a hatalmas férfiú végignéz a völgyön, amikor a kambák sortüze az abipónok egész tömegét leterítgeti. Mitévő legyen? A gambuzinót és Antonio Perillót, akiket el akar fogni, futni hagyja és a gyilkolásnak vessen véget? Éppen szembe kerül Geronimóval, aki övéit rohamra vezeti; ez gyors elhatározásra bírja. Fölugrik egyik elszabadult abipónlóra; ugyanezen percben érkezik lóháton oda a vén Anciano s odaszól: - Señor, Antonio Perillo, az én inkám gyilkosa menekül; utána kell nyargalnom, hogy elfoghassam.

- Veled megyek; csatlakozzál hozzám.

Megindulnak. A bejáratnál azonban Jaguár apó megfordulva, ezt kérdi Geronimótól: - Láttad a három menekülő lovas?

- Láttam; nem tartóztathattuk föl, mivel nem volt lovunk.

- Merre fordultak?

- Balra.

- A vérontásnak vess véget gyorsan; föl kell hagynotok a küzdelemmel legalább addig, míg visszatérek.

E két percet jól használták föl a gambuzinó és cimborái, mert alig indult utánok Jaguár apó és kísérője, a menekülők majdnem az éjszaki határszélen voltak. Ennyire remegtek Jaguár apótól.

- Már nem érhetjük utól, - mormogja a vén Anciano, - vad idegen lovakon nyargalunk, amelyek fabatkát sem érnek.

- Utólérjük, mivel el kell fognunk őket. Izleltesd meg késséddel paripádat; hadd hulljon össze, ha utóléri a menekülőket.

Megindul a versenyfutás; dolgozik az ostor, a sarkantyú, de a távolság nagyon lassan kisebbedik. Jaguár, az állatkedvelő, kését veszi elő, hogy megszurkálva lovát, azt gyorsabb nyargalásra nógassa; halálos, elkeseredett ellenségéről volt szó, a kit okvetlenül el akar fogni. A két üldöző valóságosan röpül az erdő szélén s a távolság mindinkább kisebb lesz.

- Ha lovaikat valami módon kilőhetnék alóluk - susogja Anciano.

- Könnyű dolog.

- Könnyű? Lehetetlennek tartom.

- Láttál engem lőni?

- Akkor arra kérlek, hogy sürgősen megtegyed.

- Eszembe se jut.

- Ugyan, miért?

- Ez a legnagyobb ostobaság lenne.

- Nem értem. Úgy azonnal elfoghatnók őket.

- Semmi esetre sem, sőt ellenkezőleg, megmenekülnének. Az erdőben elrejtőznének; ez pedig oly sűrű, hogy az üldözéssel azonnal föl kell hagynunk. Nem értem, hogy már régebben le nem ugráltak lovaikról s nem szaladtak be az erdőbe. Míg nyeregben ülnek, biztos vagyok benne, hogy utólérjük. Iparkodnunk kell, hogy az erdőtől eltérítsük s a nyílt mezőn kergessük őket. - Ekkor azt látják, hogy az üldözöttek nem egymás mellett, de egymás mögött lovalgolnak. Pellejo kapitány elül nyargalt, mert legjobb lova volt; utána Antonio Perillo s végül a gambuzinó, kinek lova egészen lankadtnak látszik.

A gambuzinó elkeseredetten látja, hogy üldözői mindinkább közelítenek; ha még öt percig így tart, végök van. Elpusztuljon? Nem! Inkább fogja egy ember életét fölláldozni. Kihúzza kését s azt mélyen lova testébe döfi. A ló utolsó erejét összeszedve, egyet rugtat s a gambuzinó Perillo mellett elnyargalva, odaér a kapitányhoz:

- Señor, szálljon le a lóról, - rivall reá; - ugorjék le azonnal; lovának enyémnek kell lennie.

- Mi jut az eszébe? Talán elfogassam magam?

- Nincsen időm, hogy veled tárgyaljak. Pusztulj hát, hígvelejű!

Ezzel fegyverét arcához emeli s mielőtt Pellejo védekezhetnék, biztos kézzel rálő. Pellejo két kezével levegő után kapkodva, legördül lováról. A gambuzinó a lovat kantárjánál fogva megkapja, ráugrik s tovább nyargal.

- Láttá-e, hogy mi történt? - fordul kérdésével Anciano Jaguár apóhoz. - Társát lelőtte!

- Hogy lovát megkaparíthassa. De ez mit sem használ neki, egy gyilkossággal több van a rovásán.

Elérték a helyet, ahol Pellejo feküdt. Vonaglása közben így szól hozzájuk: - Fölvilágosítással szolgálhatok. Könyörüljenek rajtam!

Szavait megértik ugyan, de nem hallgathatnak rá, mert a másik kettő jobban fekszik a szívükön. A gambuzinónak most a jobbik ló állott rendelkezésére; de önmaga súlyosabb,

mint az előbbi lovas s így lassabban halad. Megfordul s rémülettel látja a közeledőket: - Cascaras! A gazemberek már nyomunkban vannak s az erdőtől el akarnak vágni. A kapitányt hasztalan lőttem le; be kell mennünk az erdőbe, különben veszve vagyunk. Mindent végy magadhoz, ami a nyeregtáskában van; le a lóról s be a bokrok közé!

Perillo egy szót sem szól, mert érzi, hogy a gambuzinónak igaza van. Kiűrik a nyeregtáskákat; lovaikat az erdő felé irányítják s amint ezt elérik, leugranak s az erdő sűrűjében eltűnnek. Perillo mélyebben akar behatolni, de a gambuzinó visszatartja: - Maradj! Itt olyan biztonságban vagyunk, mint Ábrahám kebelében. Ne gondold, hogy Jaguár apó idemeréskedik golyóink közelébe. Sokkal furfangosabb; csakis tapasztalatlan gyerkőc tehetné azt.

Az első bokrok mögött tehát megállnak, fegyvereiket lövésre készen tartva, figyelő állásba helyezkednek. De mit sem vehetnek észre; minden csendes és nyugodt.

- Látod, hogy igazam van. Óvakodnak, hogy idejöjjenek.

- Akkor úgy tetszik, hogy megmenekültünk. Nem is tudom, hogy miért vagyunk olyan nagyon megfélemlítve; hárman voltunk s ők csupán ketten. Künn sem mertek minket megtámadni, mert ha lőtávolságba érkeznek, lovaikról leterítjük őket.

- Azt te mondod, mert nem ismered Jaguár apót; nemcsak nagy testi erővel bír, mellyel mindenkit legyőz, de a legjobb lövő, akit ismerek. Senki se hallotta, hogy lőfegyvere valaha hibázott volna. Puskája pedig a legkitünőbbek közé tartozik. Ha künn megvárjuk, golyói előbb találtak volna bennünket, mint a mieink őt. Csupán egy menekvésünk volt, hogy t. i. az erdőbe húzódjunk, mert itt biztonságban vagyunk. Minden közeledő ellenséget a bokrok védelme alatt lelövünk.

- Igazad lehet. Nyugodtan várhatunk, míg a két fickó eltávozik, akkor aztán tovább lovalgathatunk.

- Tovább lovalgajunk? Erről le kell mondanunk.

- Hogyan?

- Mivel nem lesz lovunk.

- Künn állnak; innen láthatjuk, hogy csak pár lépésre mentek odébb.

- Tudom, magam is látom. De ne gondold, hogy Jaguár apó oly ügyetlen, hogy itt hagyja őket. Egész utunkat a Barranca del Homicidio felé gyalog kell megtennünk. Csend! Nézzed csak, hogy mi történik odakünn!

Éppen két lövés dördült el, mire a két ló felfordult.

Jaguár jól tudta, hogy a jelen körülmények közt mit kell tennie.

Amint a menekülők leugrottak lovaikról s az erdőben meghúzódtak, az öreg Anciano örvendezve fölkiáltott: - Látják, hogy utólérjük őket s a bokrok sűrűjébe bújnak. Most megcsípjük őket. Siessünk! - Már be akar ugratni az erdő sűrűjébe, midőn Jaguár apó megragadva kantárját, megállítja:

- Mi jut eszedbe? Egyenesen a biztos halálba rohansz. Meg kell állnunk.

- Megállnunk? Akkor elmenekülnek. Oly mélyen hatolnak majd be a sűrűségbe, hogy lehetetlen lesz őket megtalálnunk.

- Nem úgy van. Fogadni mernék, hogy a bokrok szélén maradtak, hogy bennünket, ha közeledünk, puskáikkal fogadjanak.

- Az igaz lehet, Señor; erre nem gondoltam. De hát a gazembereket futni engedjük? - Jaguár apó nem válaszolt azonnal. Sötéten, haragosan tekintget, míg végre fogait csikorgatva, így szól:

- Nincs egyéb választásunk, mint hogy mit sem végezve, visszalovagoljunk.

- De én ezt a gyilkost, Antonio Perillót, el akarom fogni.

- Én meg a gambuzinót nem engedhetem el. De ha megfontolatlanul cselekszünk, úgy ők csípnék meg bennünket, nem mi őket.

- Hát nincsen eszköz, út, mód elfogásukra, Señor? Hiszen ön oly tapasztalt, oly ügyes, oly furfangos! Most, midőn közel állunk célunknál, hogy ily gonosz embereket ártalmatlanná tegyünk, minden leleményessége, ügyessége cserben hagyja?!

- Talán nem egészen. Engedjük őket futni, de csupán kis időre. Ismerjük a helyet, ahol most tanyáznak; nyomukban leszünk.

- Ezt természetesen csak később tehetjük.

- Világos. Most vissza kell térnünk a völgybe, ahol jelenlétem szükségesebb, mint itt.

- Akkor a két gazember előjön, lóra ül és elvágat.

- Nem fognak elvágatni; erről azonnal gondoskodom s nyomban leterítette fegyverével a két lovat.

- Különben talán nem szükséges, hogy nyomukat kövessük. Hallottad, mit kiáltott felénk Pellejo kapitány?

- Hallottam.

- Úgy látszik, hogy cimboráinak terveit ismeri s bosszút akar állni rajtuk úgy, hogy őket elárulja. Talán még nem lehelte ki lelkét. Ha még életben van, úgy valami fontos dolgot hallhatunk tőle. Forduljunk vissza.

Vágtatva rohantak, ahol Pellejo lováról leesett. Odaérve látják, hogy Pellejo felső testével fölemelkedve feléjük integet. Mindketten leszállnak lovaikról s a sebesülthöz hajolnak, hátha segíthetnének rajta.

- Sohase fáradjon, Señor - susogja Pellejo halkán. - A golyó nagyon jól hatolt a testembe. Láttam úgy-e, hogy a gambuzinó orozva lelőtt lovamról?

- Láttam. Szövetséges lett gyilkosa. Azt is szomorúan tapasztalom, hogy itt nincsen segítség. Egy pár perce még van. Könnyíteni óhajt talán lelkiismeretén? Vagy kíván valamit, amit teljesíthetnék?

- Kivánságom? Az van. - És szemei pár másodpercre égni kezdenek.

- Úgy hát közölje velem.

- Bosszút akarok állni a gambuzinón. - Ezt önre bízom.

- Megteszem. Nekem is számadásom van a gambuzinóval, így ezt a gyilkosságot majd hozzáadjuk a végső leszámoláshoz. De legyen segítségemre. Ismeri e két ember terveit?

- Ismerem. Pillanataim meg vannak számlálva, de ezalatt elmondhatom, amit kihallgattam. A gambuzinó és Perillo ezen támadással s az ezután következő pronunciamientóval meg akart gazdagodni. Azt remélték, hogy hatalmas zsákmányra tehetnek szert. Erről le kell mondanunk. Azért az óhajtott gazdagságot a hegyekből akarják elhozni.

- Ne mondja?! Ismeri a helyet?

- Igen. A Salina del Condor mellett van.
- Tudja nevét.
- Azt is. De nagyon gyöngülök.
- Talán a Barranca del Homicidio?
- Ez az, - sziszeg a haldokló.
- Ott kincsek volnának?
- Óriási kincsek az inkák idejéből.
- Honnan tudja ezt a gambuzinó?
- Antonio Perillótól, aki egy indiánust meglesett, amint holdtöltekor a Barrancába leszállott s hajnalhasadtával kincsekkel megrakodva, fölkapaszkodott.
- Mikor történhetett ez?
- Ezt nem említették.
- Látta Perillo a drágaságokat?
- Nemcsak látta. Utána osont az indiánnak, meggyilkolta és kirabolta; sőt még fejbőrét is magával vitte.

Az öreg Anciano hallgatott, miközben pár érthetetlen szót mormogott.

- És Perillo újból meglátogatta a Barrancát?
- Mindenesetre. A kincsek után kutatott, de mit sem talált. Most a gambuzinóval akar odamenni, mivel az tapasztaltabb és furfangosabb.
- Pontosan tudja ezt?
- Pontosan. Tőlük hallottam. Meglestem őket tegnap anélkül, hogy sejtették - és... - Most már lassabban, halkabban beszélt a sebesült; alig pár szót. Egyszerre csak nagyot kiáltott, szemei lecsukódtak, melle hörgött, tagjai görcsös rángatózásokban végignyúltak a földön és - ezzel vége lett.
- Kiszenvedett, - szólt Jaguár apó. -Lázadó volt és áruló; elvette megérdemelt jutalmát. Utolsó szavai nagyon fontosak reánk.
- Úgy van, - intett Anciano nagy komolyan. - Nyilatkozatai azt bizonyítják, hogy Antonio Perillo fejedelmeknek gyilkosa. Ha eddig kételkedtünk, úgy jelenleg biztosak vagyunk benne. A gyilkos ma megmenekedett tőlem, de kutya módjára nyomában leszek éjjel-nappal és nem nyugszom, míg el nem csípem.
- Nem igen fogjuk nyomozni; nagy hiba lenne részünkről a hosszadalmas, fáradságos keresgélés, amennyiben pontosan tudjuk, merre indulnak. Hallottuk, hogy utazásuk célja a Barranca del Homicidio; odalovagolunk s ott bevárjuk őket.
- És ha előbb odaérnek?
- Nem valószínű, mert lovaik nincsenek.
- Esetlegesen szerezhetnek.
- Nem szabad mindennemű eshetőséggel törődnünk, mivel akkor legjobb, ha az egész dolgot abbahagyjuk, őket futni engedjük és semmivel sem törődünk. Majdnem biztos, hogy előbb érkezünk oda; ha mégis tervünk nem sikerül, úgy megnyugtató az a körülmény, hogy kötelességünket teljesítettük. Induljunk a völgy felé!

- Mit tegyünk a holttesttel?

- Más körülmények között itt betemetném, most azonban nem érek rá. Nem tudjuk, hogy mi történt távollétünk alatt; nincsen veszíteni való időnk. A lovat magunkkal visszük.

A ló, melyen a gambuzinó nyargalt, megerőltetés következtében összeesett s az ember azt hihette volna, hogy elpusztul. De csakhamar összeszedte magát s eddegélni kezdett a mellette levő búja füből. Jaguár apó könnyen fogta meg, mert azt látta, hogy kevés nyugalom s kímélet mellett használhatóvá válik. A lovat tehát a magáéhoz kötötte. Az öreg Anciano meghajolt a kapitány holttestéhez s az ott talált fegyvereket, egyéb használható tárgyakat magához vette. Erre mindketten lóra pattanva, a kiszáradt tó völgyéhez siettek. Az érkezőket a kambák egyik csapata fogadja a »Kemény Koponya« vezérlete alatt, aki Jaguár kérdésére így felelt:

- Éppen úgy történt, amint a Señor várta. Győztesek maradtunk.

- Magától értetődik, mivel az abipónok le sem győzhettek minket. Remélem, hogy eltávozásom után nem löttetek.

- Még egyszer-kétszer, Señor.

- Milyen okból? Az tiszta gyilkolás!

- Ők ellenségeink; ha győztek volna, mindnyájunkat halállal büntetnek.

- Akkor majdnem valamennyit lelőttétek. Pedig Geronimónak meghagytam, hogy az öldöklésnek véget vessen. Jer, Anciano, körültekintünk.

Mindketten a völgykatlanba lovagolnak; amit itt látnak, az elszomorító. A kambák, hogy ellenfeleiknek hatalmukat megmutassák, előjönnek lesőhelyeikről. A fák elé letelepedve, lövésre készen tartják fegyvereiket; Geronimo hasonlóképpen itt tanyázik a fehérekkel. Morgenstern és Frici mellettök álldogálnak.

Az abipónok a kis tó partján várakoznak; mozdulni sem mernek; halottaikat és sebesültjeiket szedik össze. Harcosaiknak majdnem fele elveszett. Mindez haragossá teszi Jaguár apót. Odavágtat Geronimóhoz s kemény hangon rászól: - Hogyan van az, hogy annyi holttestet látok; a sebesülteket nem említem. Meghagytam, hogy visszatérésemig egy lövést se tegyetek.

- Nem az én hibám, hogy másképpen történt. Nem engedelmeskedtek, csak nagy fenyegetőzésem után szüntették be a tüzelést.

- Akkor az életben maradtaknak legalább könnyebb feltételeket szabunk. Verano hadnagy nagy sajnálatunkra az abipónok főnökét agyonlőtte; tehát az alsóbb főnökökkel kell tárgyalnunk. Hivasd el őket. Szabad menetelt biztosítok részükre. Fegyverek nélkül jöjjenek.

Mialatt az izenetvivő eltávozik, Hammer odafordul Morgensternhez:

- Kettejöknek meghagytam, hogy a völgy előtt a lovaknál maradjanak. Hogyan kerültek a völgy ellenkező oldalára s így az ellenség kezébe?

- Bátorságunk következtében; ezt latinul fortitudo-nak vagy strenuitas-nak nevezik, - válaszol Morgenstern.

- Tehát engedetlenség. Különös, hogy bátorságuk következménye a fogság. Itt a fortitudo egyik szerencsétlen nemével van dolgunk.

- Semmiképpen, - magyarázza Frici. - Igazi bátorság volt ez. Kicsoda fogott el minket?

- A gambuzinó maga előtt hajtotta önöket.

- Micsoda? Ez füllentés! Mi édesgettük őt magunkhoz s hoztuk. Egyenesen a kelepcebé vezettük.

- Ugyan ne védekezzék olyan nevetségesen. A kelepceből kimenekült s ennek mindketten az okai. Jövőre gondoskodnom kell, hogy ilyen kárt ne okozhassanak nekünk.

Jaguár apó még talán folytatja a leckéztetést, de az abipónok a »Kemény Koponya« vezetése alatt közelednek s meg kell kezdenie az egyezkedést, míg a nap nyugovóra tér. Az értekezleten csupán a fehérek s a főnökök vettek részt. Jaguár apó pár jóságos szóval kezdi a tanácskozást; a kambák követeléseit enyhíti s az abipónoknak bebizonyítja, hogy a gambuzinó s társainak barátsága szerencsétlenséget hozott részükre s azért a legtanácsosabb, hogyha vörös testvéreikkel egyetértésben és békében élnek. Szavait mindkét részről szívesen fogadják s megkezdik a tárgyalást a hadikárpótlásról, melyet az abipónok a kambáknak fizessenek. Jaguár apó javaslatára ebben is megegyeztek. A kambák mai napon egy embert sem vesztek s így követeléseiket mérsékeltek; az abipónok meg nagyszámú halottjaik és sebesültjeik miatt nagyon meg voltak büntetve; ezenkívül összes fegyvereiket át kellett adniok s örökös békére esküdniök. Jaguár apónak sikerült a lovaknak és szarvasmarháknak büntetés gyanánt való átszolgáltatását meghiusítania, mert az abipónoknak ilyeneket a fehérektől kellett volna előbb összelopkodniuk.

XVI. FEJEZET.

Doktor Morgenstern a célnál.

A háború, mint olvastuk, a kambák nagy előnyével, nagy hasznával végződött. Ezek ujongtak s alig találtak szavakat, hogy hálás köszönetüket Jaguár apónak kifejezzék, bebizonyítsák. Az abipónok másrészt mélyen le voltak sujtva. Ott ültek jajgatva halottaiknál vagy sebesülteiket ápolták. Ma a győzők s a legyőzöttek a völgyben maradtak.

Holnap az abipónoknak fegyvertelenül el kell vonulniok; a sebesültek ápolását a kambáknak kellett elvállalniok, míg azok gyógyultan el nem hagyhatják a völgyet. Don Parmezan Rui el Ibario az abipónok főnökeihez fordult, hogy orvosi segítségét följánlja, de az abipónok hidegen elutasították, mert a vörösök jobban értenek a sebek kezeléséhez, gyógyításához, mint sok fehér orvos. Az orvos bosszankodva fordult Morgensternhez: - E fickók verést érdemelnének, Señor. Visszautasítják segítségemet. Ön tudja, hogy hány sebesültet mentettem meg.

- Arról meg vagyok győződve.

- Itt is sokat megmentettem volna. Sorban fekszenek véresen és átlótt tagokkal. A tagokat le kell vágni, mert különben beáll az üszkösödés. S kicsoda tud ügyesebben amputálni, mint én? Señor, én mindent lemetszek.

- Nem kételkedem.

- Akkor azt szerettem volna, ha karjába, lábába vagy testébe golyó tévedett volna. Nem hiszi, milyen remekül szedem ki a golyót, húzgálom kifelé a csontszilánkokat s metszem le esetleg a megsértett tagot. Csakugyan csodálatos, hogy sohase kapja a golyót az okos ember. - Morgenstern csakhamar távozik; e férfinak közelében nem érezte magát biztonságban.

Az est beköszön; ekkor vendégek érkeznek: a kambák feleségei s nagyobb gyermekei. A kilátásba helyezett győzelemre számítva jó csomó ételt, italt cipelnek magukkal. A lakomán a győzők a legyőzöttekkel együtt vesznek részt. Tűz mellett kedélyesen összeférnek az abipónok s a kambák. Habár veszélyről szó sem volt, Jaguár apó kettős őrszemet állít a völgy torkolata elé. Ez a szokás következménye. A két indián, kit ide állítottak, hosszúnak találja az időt s anélkül, hogy Jaguár apó észrevenné, visszatér a tűzhöz. Ez az engedetlenség, ez a nembánomság súlyos következményt vont maga után.

A gambuzinó Antonio Perillóval együtt majdnem egy óráig ott kuksolt a bokrok tövében, mielőtt elég merész lett volna fejét kidugni.

- Senkit sem látok.

- Akkor eltávoztak.

- Azt ugyan bizonyosra nem venném. Hátha közel a bokrokban hűsölnek s arra várnak, míg kijövünk.

- Ez esetben a lovakat is látnók.

- Semmiképpen. Az erdő ugyan elég sűrű, de a szélein van itt-ott elég hely, ahol a lovakat elrejtették.

- Túlontúl óvatos vagy. Itéletnapig itt várhatunk.

- Oly sokáig? Nem. Most ugyan ki nem lépnék a nyílt campora; iziben golyót kaphatnék. Majd ha besötétül, többet merhetünk. Lehetséges, hogy a kiszáradt tó völgyéhez térünk vissza.

- Megőrültél?
  - Nem.
  - Elfogassuk magunkat?
  - Szó sincs róla. Jó eszmém támadt, mely szerencsét hozhat.
  - Ugyan?
  - Nincsenek lovaink, de a völgyben találhatunk.
  - Ezeket akarod elcsenni?
  - Csupán kettőt.
  - Ez vakmerőség!
  - Ha olyannak mutatkozik a dolog, akkor fölhagyunk vele. Remélem, hogy sokkal könnyebben sikerül majd dolgunk, amint gondolod.
  - Alig hiszem.
  - Jól tudjuk, hogy a kambák a győzők; attól tartok, hogy szövetségeseinket egy szálig elpusztították. Ilyen fényes eredmény után a vörösek olyanok, mint a berúgott gyermekek. Kiabálnak, ujonganak, esznek, isznak s arra korántsem gondolnak, hogy megtámadhatnák őket. Talán nem is őriztetik a völgy bejáratát. Ha egy őr ott lenne, elfut, hogy velük együtt örvendezzek a győzelem fölött vagy pedig esetleg ártalmatlanná tehetjük. Nagyon szomorú lenne, ha ily pillanatban két lovat el nem csíphetnénk.
  - Hát a nyergekkel hogy leszünk?
  - Ügyetlen! Tekints csak kifelé. Jaguár apó ugyan agyonpuffantotta lovainkat, hanem a nyergeket az egész fölszereléssel itt hagyta. Találjunk csak két lóra, a többi itt van, amire szükségünk lehet.
- Perillo pár megjegyzést kockáztat. Ezalatt beesteledik s a két cimborá rejtekhelyéről előbújik. Az erdőből lassan a nyílt campóra lopóznak s aztán jobbra tartanak, amely irányban a kiszáradt tó környéke fekszik.
- Hogy ezt elérjék, négyszer annyi időre van szükségük, mintha lóháton oda igyekeznének. Még mielőtt a sötétségben a völgy torkolatát láthatnák, lármát hallanak.
- Figyelj! Nem tévedtem. A győzelem ünnepét ülik. Milyen szerencse! Jaguár apó, amint sejtettem, előttünk van.
  - Pellejo jó korán figyelmeztetett minket, hogy óvatosak legyünk.
  - Hallgass; ne beszélj erről az emberről. Maradj itt állva; én előre sompolygok, hogy kémsejzlét tartsak.
- Elsuhan. Tíz perc múlva visszatér s örömmel jelzi: - Úgy van, amint sejtettem. Egy ember sincs őrségen. Bemehetünk, anélkül, hogy észrevennének. - Jer utánam!
- Mihelyt a völgy sziklaajtáját elérték, sok-sok tüzet látnak lobogni úgy, hogy kissé a sziklához kellett lapulniok. A gambuzinó megszólal: - Itt a hely, ahol a két fickó felülről lábaink elé gurult. Sajnos, futni engedtem őket, mert azt hittem, hogy hatalmunkban vannak, pedig bizony megugrottak.
- Nem baj. Örvendek, hogy el nem pusztítottuk őket.
  - Miért?

- Mivel talán olyanok, amilyeneknek bemutatkoztak. Ahányszor találkoztunk velük, oly gyermekesen viselkedtek, hogy alig hihetem, hogy az egyik Glotino ezredes volna.

- Ha meggondolom a fickó fortélyait, azt vélem magam is, hogy egy tévedésnek voltunk sajnos áldozatai. A hasonlóság tévútra vezetett mindkettőnket. Glotino ezredes sohasem ment volna a chacoba, de valamelyik tisztjét küldi oda. Nem fenyegetem őket többé. Legfeljebb egy-két poflevessel fogom figyelmeztetni arra, hogy férgek módjára útunkat akadályozzák. Akkor majd tartózkodnak tőlünk. Most azonban nincsen időnk, hogy ilyes pöttön emberkéssel bajlódjunk. Jókor érkezünk!

Oda mutatott a völgy mélyébe, ahol a tűz fényénél valamennyit föl lehetett ismerni.

- Balra tekints! Ismered?

- Jaguár apó.

- Úgy van! Ha e kutyának koponyájába golyót röpíthetnék.

Fegyverét fölemeli, hogy rásüsse; de a társa megakadályozta ebben.

- Isten mentsen, hogy elsüssed fegyveredet; elárulnál minket.

A gambuzinó puskáját leereszté e szavak kíséretében: - Aggódtál, hogy löni találok. Eszembe se volt. Golyóm el se érhetné s azonnal futnunk kellene, holott két lovat akarunk zsákmányolni. Itt futkároznak előttünk.

Ez úgy volt. A kambák pár emberük felügyelete alatt ott legeltették lovaikat a völgy előtti pataknál. Jaguár helyesli a tervet, holott alig sejtette, kicsoda van ottan. Mialatt a két leskelődő a lovakra tekintget, Antonio Perillo megszólal: - Lövést hallottunk s mégis úgy áll a dolog, mintha nem is ütköztek volna össze.

- Ugyan? Bizony az borzasztó sorlövés volt; nem látod-e a nagyszámú hullát, amely ott fekszik a tónál?

- De hol van a többi abipón?

- Bizonyára elfutottak.

- Lehetetlen. Jaguár apó idekünn lesben állott. Nagy nehezen lehetett megmenekülnünk. A bejáratot elfoglalva tartották. Miképpen menekülhettek volna az abipónok?

- Amit említesz, annak alapja van. Teljesen megsemmisültek volna? Akkor több hullát kellene látnunk.

- Tán a vízbe dobták holtjaikat.

- Arra ne gondolj! A kambák még álmukban se fertőztetnék a vizet. Mert...

Megszakítja beszédét s odapillant a tűz felé s aztán így folytatja: - Demonio! Még nem igyekeztünk az arcvonásokat végigvizsgálni. Most látom, hogy az abipónok a kambákkal barátságosan együtt üldögélnek a tűz mellett.

- Lehetséges-e ez?

- Nemcsak lehetséges, de valóság. Pislants csak oda!

Antonio Perillo meggyőződött arról, hogy a gambuzinónak igaza van.

- Hogyan történhetett ez? Alig tudom elhinni.

- Könnyen megmagyarázható. A kambák az abipónokat körülvették s így az utolsó szál emberig elpusztították volna. Hogy életüket megmentsék, kegyelmet kellett kérniük.

- Kegyelmet? Ez nem úgy fest. Nincsenek megkötözve; esznek, isznak, mint a szabad emberek.

- Tempesta. Ez igaz. Ennek Jaguár apó, a nagy gazember, az oka. Békét kötött az abipónok s a kambák között.

- Ezt azonban az abipónok drágán fogják megfizetni.

- Alig hiszem. Ez az ember okos, bölcs. Fogadni merek, hogy az abipónoknak mindent odaajándékoztak, mindent megbocsátottak. Megmagyarázták nekik, hogy veszteségeik által súlyosan vannak megbüntetve.

- Ilyen kegyességet alig képzelhetek.

- Én igen, mivel ismerem Jaguár apó furfangosságát. A halálos ellenséget szövetséges társá tette s ez sikerült a gézengúzoknak, amint látom. Az abipónokat megnyerték. Mától fogva nem lehetséges a zavarosban halásznunk. A pronunciamientónak vége van. Gondoskodjunk lovakról s hagyjuk itt e vidéket. Itt van előttünk két paripa; fogjuk el mind a kettőt.

A buja fű közé bújtak s a két ló felé kúsztak s hozzájuk érve, megfogták kantárjukat s újból lefeküdvé visszakúsztak a lovakat maguk után vezetve. A völgy torkolatához visszaérkezve a gambuzinó föllélezett:

- Látod, hogy milyen könnyen sikerült lovakat szereznünk s így pár napi gyaloglástól megkíméljük magunkat. Most elhozzuk a nyergeket, azután megkerülve ezt az átláthatlan erdőséget, Tucuman felé nyargalunk, honnan gyorskocsin sietünk Saltáig. Így gyorsabban haladunk.

- És Saltától miképpen tovább?

- Öszvéreket veszünk igénybe.

- Nagyon helyes. Honnan veszünk pénzt, hogy két öszvért vásároljunk?

- Erre ne legyen gondod. Az én zsebem is üres, de van egy barátom, ki szívesen ad mindent, amire szükségünk lehet.

- Ki az?

- Rodrigo Serenónak hívják.

- A szállítót érted, aki a városon kívül lakik?

- Ugyanaz. Nagy vendéglője van; lovakat, öszvéreket ad bérbe s emellett még tíz-húsz üzletággal foglalkozik.

- Úgy, azt ismerem. Ha barátod, nincsen min aggódnunk.

- Határozottan állíthatom, hogy mindennel ellát, amire szükségünk van. Most igyekezzünk; éjjel nagy utat kell megtennünk.

Lóra pattanva, elindultak. Valamivel később két kamba harcos érkezett oda, hogy az őröt fölváltsa. Ezt ugyan nem találják helyén, de halvány sejtelmük se volt arról, hogy mi történhetett itten. Tapasztalatukról nem tettek jelentést s így, midőn Jaguár apó az őröket végigvizsgálta, mindent rendben talált. Azt sem vette észre, hogy két ló hiányzik.

Az abipónok s a kambák éjfélén túl jól mulattak. Nagy volt az öröm, kivált a kambáknál, hogy dolgaik ilyen pompásan sikerültek. A fehéreknek velök együtt kellett mulatniok. Az utóbbiak közül csupán dr. Morgenstern és Frici szomorú, komor. Távolabb ülnek s halkán beszélgetnek egymással: - Miért legyen ez olyan nagy együgyűség?

- Tudom is én, - felel Morgenstern.

- Hát nem voltunk elég bátrak?
- Semmi esetre sem.
- Nem-e? Nem álltunk-e az első sorba? Sőt a sziklára másztunk, hogy közelebb férközzünk az ellenséghez? Hát ez nem bátorság?
- Őszinte legyek?
- Természetesen.
- Helyes. Megfontolás után azt mondom, hogy nem voltunk bátrak, sőt inkább elhamarkodtuk dolgunkat.
- Hogyan?
- Mert nagyon gyorsan siettünk előre, holott erre engedélyünk sem volt.
- Nekem nincsen szükségem engedélyre, szabad ember vagyok.
- Én is; pedig szolgáljaul szegődtem s parancsait teljesítem. A Gran Chacóban másképpen kell viselkednünk, mint odahaza. Ott Jaguár apó fölött állok, itt meg ő felettem van s ezért tanácsos, hogy rendeleteihez alkalmazkodjam.
- De hiszen te voltál az, aki javasoltad, hogy a lovaktól a völgybe menjünk.
- Nem céloztam, hogy ezt tagadjam. Szándékaim a legjobbak s a legbátrabbak voltak. Alkalmat akartam nyújtani uramnak, hogy dicsőséget és becsületet szerezhessen. Azonban nem tudhattam, hogy itt a sziklák oly lazák, mint a tojáslepény. Nem sejthettem, hogy oly áruelő módon lecsúsztatnak mindkettőnk a gambuzinó elé. Ha ez be nem következik, bejutottunk volna a völgybe s nem a fogságba. Ebben igaza van Jaguár apónak.
- Ha így áll a dolog, nem mondok ellent. Kudarcot vallottunk volna?
- Bizony, nagy kudarc ért bennünket. Husángjaink ott maradtak, míg mi nagy gyorsasággal lecsúsztunk. Megfordítva jobb lett volna. De ezen nem változtathatunk.
- Világos; de mégis sajog a szívem. Nem lehetne-e a csorbát kiköszörölni? Nem lennének-e képesek valamelyes bátor, vitéz tettel végrehajtani, hogy a dignitas-t s a honor-t visszaszerezzük. Nagyon szégyenkezem.
- Magam is. Becsületét óhajtja tisztára mosni? Valami vitézi tettel? Talán a holddal akar párviadalra kelni?
- Ne tréfálj! Ez nálam komoly dolog. A tudósokkal szemben bizonyos ellenszenvvel viselkednek az emberek. Azt állítják, hogy a könyvekben otthon érzik magukat, de az életben nem. Be szeretném bizonyítani, hogy én az életben, sőt a veszélyes Gran Chacóban helyt állok. Említs valami vitéz tettet, Fricim s ezt én azonnal végrehajtom.
- Én meg segítségére leszek. A vitéz tettek itt röpködnek a levegőben, csak végre kell hajtánunk egyiket vagy másikat.
- Helyes. Tehát a legelső vitéz, vakmerő tettet, mely utunkba akad, végrehajtuk. Akkor helyre lesz állítva tekintélyünk. Itt a kezem.
- Tisztelettel elfogadom. Még akkor is végrehajtuk, ha a gigantocheloniát kellene ott hagynunk.
- Azt már nem. Egy őskori óriásállat mindenekfölött áll.
- Még a mai kudarc fölött is?

- Világos. Különbön nemsokára elérjük célunkat. A törzsfőnök elébb ígért nekem ilyen óriásállatot.

- De megtartja-e szavát?

- Azt hiszem, hogy meg. Ha nem tartaná be szavát, páros viaskodásra kényszeríteném s ezzel egyúttal becsületem helyre lenne állítva.

- Nem jó lesz újból erre nézve megkérdezni a főnököt, aki éppen erre halad?

A »Kemény Koponya« feljők tartva, odaérkezett. Morgenstern azonnal megkérdezte, hogy emlékszik-e ígéretére.

- Mindenesetre, - szól a főnök. - Egyik barátomat se ültettem föl.

- Valóban léteznék olyan óriási állat?

- A tiszta patak mögötti falutól egy napi lovaglásra fekszik. Erre megesküdhetem.

- Eladja nekem?

- Mit sem szoktam eladni, de odaajándékozom a Señornak. Barátjai nekünk nagy szolgálatot tettek és sok rokonomnak, barátomnak és társamnak életét és vagyonát megmentették. Régi csontokért csak nem fogadok el pénzt. Az állat elszállítása úgyszólván sok pénzébe kerül majd.

- Mikor mutatja meg az állatot?

- Holnap még nem, mert sok dolgunk lesz; de holnapután a helyszínére lovagolunk.

- Micsoda állat lehet az? Glyptodon, megatherium vagy mastodon?

- Erre nem felelhetek, amennyiben e neveket nem hallottam. Meglátják s akkor tudják majd, hogy kell azt elnevezniök.

Mire eltávozván, odatelepedett Jaguár apóhoz. Mikor a főnök elbeszélte, hogy miről tárgyalt a kis emberrel, mosolyogva ezt mondta Jaguár apó: - A doktor él-hal ilyenféle őszállatokért. Jó ember, noha nekem sok rossz szolgálatot tett, mégis meglepetést szeretnék neki szerezni. Mennyire ástátok ki az állatot?

- Annyira, hogy a fejét s hátának csontjait farkáig meg lehet látni. Aztán letakartuk.

- Erősen van elföldelve?

- Nem nagyon erősen, mivel el akartuk adni.

- Mennyi idő alatt lehetne az egész csontvázat kiásni?

- Nyolc-tíz ember pár óra alatt elvégezheti a munkát, ámbár az állat kemény meszes földben fekszik.

- Van ehhez való szerszámotok?

- Van; de szerszámaink nem oly jók, mint a tieitek.

- Holnapután óhajtod őt odavezetni?

- Úgy van.

- Helyes. Tudsz-e nekem holnap tíz embert a megfelelő szerszámokkal rendelkezésemre bocsátani? Odalovagolnék s gondoskodnám, hogy az őszállatot egészen kiásva, ott találja a doktor. Erről azonban mit sem szabad tudnia. Ez meglepetés legyen részére.

- Úgy lesz, amint parancsolja. Vezetőt adok, sőt szíjakat, amelyekkel a csontokat összeköthetik. A csontváz föllállítására szükséges támasztékot a helyszínén megépíthetik; elég bambuszt találnak a közelben.

Az ígéret, hogy az óriási állatot holnapután megpillanthatja, a doktornak álmát egészen elvette. De az abipónok sem aludtak az izgatottság, a nagy vereség és sebeik fájdalma miatt. Sokan még az éj folyamán behaltak sebeikbe. Másnap reggel Jaguár apó Geronimónak megadta a szükséges utasításokat, mire tíz kambával elnyargalt anélkül, hogy célját és visszatérésének idejét megmondta volna.

Geronimo a holtakat Jaguár tanácsára az abipónok beleegyezésével a völgy előtt elégette; így is délig elhúzódott a munka, melynek befejezése után az egészséges s könnyen megsebesült abipónoknak hazafelé kellett volna indulniuk. Szerettek volna ugyan még nehéz sebesülteknél megmaradni, de nem bíztak bennük, ámbar fegyvertelenek voltak. A győzedelmes kambák megígérték nekik, hogy lelkiismeretesen és szeretettel fogják ápolni sebesülteiket s így aztán békében elvonultak. Lovaikat hadi zsákmányul ott kellett hagyniuk, de késeiket visszakapták, mert ezekre útközben szükségük volt.

A kambák hasonlóképpen faluikba s egyéb tanyáikra akartak visszatérni; azt határozták tehát, hogy egy részük az abipónok sebesülteinek ápolása végett a kiszáradt tó völgyében marad ágakból és lombokból készített sátrak alatt. Mindezen előkészületekkel eltelt majdnem az egész nap és csak napnyugtával indultak útnak a kambák s késő este érkeztek a tiszta patak melletti nagy kambafaluba. A harcosokat mint győzteseket ünnepiesen fogadta a falu egész népe. Az ünnepség most is nagy lakmározásból állott, mely belenyúlt az éjszakába.

Másnapon reggel útra kel a főnök a doktorral, hogy ezt ígérete szerint az őszállathoz vezesse. Lovasainkhoz csatlakoztak a fehérek s ezenkívül pár kamba vett részt e tudományos kirándulásban. Útjuk észak felé vezetett erdők és puszták között, míg este felé egy sóstóhoz érkeznek, amely agyagos síkságon feküdt s amelyet erdő vett körül.

- Célunknál volnánk? - kérdezi Morgenstern, aki alig bírt izgatottságával.

- Közelében.

- Gyorsan vezessen hát oda, kérem.

- Türelem, Señor. Ma későn érkezénék oda. Sötétségben nem áshatunk. Reggelig kell várunk.

- Ha ez így van, úgy elpusztulok az izgatottság miatt. Ma kell meglátnom föltétlenül e helyet.

- Ugyan miért?

- Mivel születésem napjának évfordulóját ünnepelem.

- Ki tudhatta ezt? Mindazonáltal, Señor, mindent elkövetek, hogy megmutathassam a helyet. A sötétség beállta előtt kell azonban rőzsét gyűjtenünk. Ha mindenről gondoskodtunk, akkor fáklya fényénél megnézheti a helyet; így meglesz a születésnap megglepetés s az öröm.

Rőzsét kezdenek gyűjteni, de meglehetősen lassan. A főnök mindenkinek elmondta a dolgok állását Morgenstern s Frici kivételével.

Morgenstern nagy buzgósággal gyűjtögette a rőzsét s emellett nem vette észre a sok pata nyomát; éppen oly kevéssé tűnt föl a főnök s Geronimo eltűnése. Ez utóbbiak Jaguár apóhoz mentek, hogy erről értesítsék, hogy véletlenül ma van a vízözönelőtti kutatónak születése napja.

Végre tüzet raktak; ekkor veszi észre Morgenstern, hogy a főnök s Geronimo hiányzik.

- Olyanformán fest a dolog, mintha összeesküdtek volna ellenem. Mindennel elkészültünk; a főnök meg nincsen itt, holott tudja, hogy nem várhatok.

- Türelem! - vigasztalja Frici. - Mentől tovább várakozik, annál nagyobb lesz az állat. Itt jönnek már. Egyébiránt jó magam nem óhajtok részt venni a meglepetésben!

- Miért nem?

- Mert azt a dögöt csak holnap fogják kiásni. Egyebet se láthatunk ma, mint egy halom földet.

A főnök s Geronimo csakugyan megjelenik; a doktor kíváncsiságának azonban nem tehetnek eleget, mert előbb éhségöket kell csillapítaniok. Ezen Morgenstern megbotránkozik s egy falatot sem vett be szájába. Egyszerre csak távoli lövést hallanak.

- Mi ez? Kicsoda löhetett? Tán abipónok lennének a közelben?

- Dehogy, Señor, - válaszol Geronimo. - Ez a lövés azt jelzi, hogy a pillanat megérkezett, mikor a helyet megnézheti, ahol az őszállat fekszik. Nyújtsa, kérem, karját, majd oda vezetem.

Karonfogva elindulnak; utánok a többiek párosával. Fricivel a főnök halad. Így mendegéltek ünnepélyes hangulatban a bokrok között, míg egy koromsötét helyre érkeztek, ahol Geronimo megállva, így szól: - Señor, ma születése napján oly helyen áll, ahol kedves őszállata pár évezred előtt örökös nyugalomra tért, hogy gyöngéd karjaiban ma új életre ébredjen. La enhora buena, la enhora buena!

- La enhora buena! - sok szerencsét kívánunk! - bókolnak a többiek.

Ugyane pillanatban kis lángocska látszik, mely ide-oda lobog; fényénél majdnem három méter hosszú bambuszállványt vesznek észre, amelyen bambuszfából faragott betűk olvashatók:

- Születése napjára! - A betűket meggyújtották s így a két szót pontosan elolvashatták.

- Mily meglepetés, Frici! Itt a Gran Chacóban tűzijátékot rendeznek tiszteletemre. Az őszállatot azonban mégis inkább szeretném látni.

- Hacsak nem akarnak megtréfálni minket. De mi ez?

A betűk elégték s a bambuszkeret eltűnt; mire jobbra-balra világító pontocskák jelentkeztek, a melyek hamarosan megnagyobbodtak. Mintegy hatvan lépésnyi távolságra két hatalmas tűzrakás lobogott, amelynek fényénél megpillanthatták az óriási őszállatnak bambuszállványra helyezett fehér, teljes csontvázát. Jobbra állott mosolyogva Jaguár apó tíz kambával. Hanem Morgenstern nem nézett rájuk. Szemét mereven a csontváza szegezi; melle zihál, kis karját fölemeli; szólni, beszélni, kiáltani szeretne, de szája fölmondja a szolgálatot, míg végre nagyot nyögve megszólal: - Egy me-ga-the-ri-um! Egy ó-ri-á-si ős-laj-hár! - Odaugrik a csontvázhhoz, megöleli, megcsókolja a csontokat; megcirógatja koponyáját; földre hajlik, hogy megtekinthesse körmeit; tücsköt-bogarat összevissza beszél, mintha elméje megzavart volt volna. Az egész társaság hallgatagon viselkedik; Frici azonban megijed, odarohan urához:

- Térjen észére, jó uram! Ilyen óriás therium miatt még nem kell egészen megbolondulnia.

Erre a doktor megöleli Fricijét e szavakkal: - Kedves Fricim, nem vagyok eszeveszett, csupán boldog, végtelen boldog. Sejtelmed sincsen, hogy mily jelentősége van ilyen őslajhárnak.

- Persze, hogy alig érdeklődöm iránta, mert sohse voltam barátja a semmittevésnek, a lustaságnak.

- Nézzed csak ezt a gyönyörű szép koponyát.

- Gömbölyű ugyan és vaskos. Nem egyéb, mint a gyermekfej az óriás testén.
- Szép, gömbölyű őrlőfogaihoz mit szólsz?
- Kevés van benne.
- A megatherium kevés őrlőfoggal rendelkezik.
- A régi időben másképpen főztek, mint mai napság.
- Milyen széles lábak!
- Ha ilyeneket növesztenék, úgy engem is óriási ősállatnak néznének.
- Ez a hosszúság! Legalább ötödfélméternyi a harmadfél méternyi magasság mellett.
- Csodás tünemény! Egy lajhár sokkal lustább, hogy sem olyan hosszúra nőjjön.

A kemény kifejezések kihozták sodrából a palaeontológót úgy, hogy haragosan rászólt Fricire: - Neked halvány érzéked sincsen ily nagyszerű és szép dolgokhoz.

- Bizonyára sincsen. Szépség alatt egészen mást képzelek. A rózsát szépnek tartom, de egy óriási őslajhárt nem lehet csak szépnek mondanom.
- A vízözönelőtti szép volt, gyönyörű; érted? Jelenleg egyetlen egy múzeumnak sincsen teljes megatheriumja.
- A teljesség sem lelkesíthet. Nekem is megvannak a csontjaim s mindegyike hússal és szép bőrrel van földve.
- Frici, Frici! Te nagyon együgyű vagy. Elvesztél a tudomány részére.
- Igaz. Mit fog ezzel a döglött szörnyeteggel elkezdni?
- Milyen kérdés? Elszállítatom.
- Hová?
- Haza.
- Nagyon jó. Ha az özönvíz ezt tudta volna, úgy leúsztatja az egész csontvázat hazájába. Talán pénzért akarja mutogatni?
- Semmi esetre sem. Valamelyik tudományos egyetemnek vagy múzeumnak odaajándékozom, hol neve mellett az enyém is ott fog díszelgni.
- Arra kérem, hogy valami módon az enyém oda ne kerüljön. Ilyen tekintélyes alakkal Kiesewetter Frici nem akarhat együtt szerepelni. Ilyen szörnyeteget hajón kell elszállítani; hogyan fogja azonban a hajóra cipeltetni?
- Szétszedjük; minden egyes csontját gondosan bepakkoljuk. Ennél a munkánál, természetes, te is segítesz.
- Szívesen. Mikor kezdünk munkánkhoz?
- Akár azonnal hozzá lehetne fogni; csak hogy ez lehetetlen. Sok eszközről kell gondoskodnunk; ezeket pedig csakis a legközelebbi városból hozathatjuk.
- Tucumanból, - szól közbe az éppen odaérkező Jaguár apó. - Szolgálatára állok, doktor úr.
- Hogyan, Hammer úr?
- Holnapután lóháton bemegyünk Tucumanba. Ott mindenről gondoskodom; pár kambát viszek magammal és ezek minden szükséges eszközt ideszállítanak.

- Ért olyasféle vásárlásokhoz?

- Azt hiszem, értek. Hiszen az egész megatheriumot, amelynek szerteszét fekvő csontjait kiásattam, én magam állítottam össze s így érthetek egyet-mást a vásárláshoz s újra szét is szedhetem a csontvázat.

- Akkor Hammer úr nagy geologus és palaeontologus.

- Az ugyan nem vagyok, hanem azért segíthetek a csontok becsomagolásánál.

- Erről e percben meggyőződtem. Holnapután tehát elutazik?

- Mindenesetre.

- Hová?

- A Barranca del Homicidióba.

- Mennyire szeretnék önnel menni, de nem lehet. Jelenlétem itt föltétlenül szükséges. Fricinek hasonlóképpen itt kell maradnia.

- Tudom. A doktor urat majd a kambáknak pártfogásába ajánlom; ezeknek barátságos szolgálatkészségében megbízhatik.

Erre eltávozott s a többiek intésére a tudóst szolgáljával a csontváznál hagyták.

Morgensternnek eszébe se jutott, hogy megköszönje Jaguár apónak a megatherium kiásását. Egészen el volt mélyedve az őszállat tanulmányozásába s egymásután magyarázgatta Fricinek az egyes csontokat.

Jaguár apó meg távozóban odafordul Geronimóhoz: - Céloamat elértem. A tudós szolgáljával együtt többé alig árthat nekünk; mindkettő ott ragad az őszállatnál és sokáig gyönyörködik benne. Nyugodtan fölmehetünk a hegyek közé, anélkül, hogy tartanunk kellene netaláni bolondságaiktól.

- Tehát nem egyenesen megyünk Saltába, de Tucumanon át?

- Úgy van. A hosszas úton elfáradnának lovaink. Tucumanban eladjuk azokat és gyorskocsin megyünk tovább. Saltában meg öszvéreket vásárolunk.

- Kitől?

- Rodrigo Serenotól, akinek kitünően ápolt öszvérei vannak. Ily módon majdnem megelőzzük a gambuzinót, aki Perillojával együtt alig menekülhet majd előlünk.

- Viszünk kambákat magunkkal?

- Csupán az öreg Anciano és Hauka lesz mellettünk.

Igy a szerepek ki voltak osztva; korán hajtották fejüket álomra, hogy korán fölkelhessenek. Morgenstern alig hunyta be szemét; mindig ott lebzelt a megatherium mellett s valósággal megijedt, mikor azt hallotta, hogy útnak indulnak. Legszívesebben ott maradt volna, ami nem volt lehetséges. Úgy hát bambusznádból védőtetőt készíttetett a csontváz fölé, hogy a szél s az eső ennek ne árthasson. Ezután a tiszta patak melletti falu felé vonultak, hová estére megérkeztek. Most gondolt csak arra Morgenstern, hogy a kambák ajándéka s Jaguár apó részéről a meglepetés felette szép figyelem, és ezt meg kell köszönnie. Mulasztását pótolta tehát, miközben a kambák oda nyilatkoztak, hogy az óriási őszállatot valamelyik kikötőbe elszállítják. Egyszerre csak don Parmezan, a chirurgus ott terem Morgenstern előtt: - Señor nem utazik el holnap reggel a többiekkel?

- Nem.

- Itt marad tehát, hogy vízözönelőtti állatjával hazájába induljon?

- Úgy van.

- Meggyőződtem arról, hogy művészetemet a Chacóban s a hegyek között nem becsülik. Tudja, kérem, hogy hírneves orvos vagyok. Tudományomat megalázták; ezért elhatároztam, hogy Jaguár apótól s közvetlen társaságától visszahúzódom. Itt maradok a doktor úrral, hogy kellő időben oly vidékre mehessenek, ahol oly emberek laknak, kik a tudomány férfiai megbecsülik. Elfogad engem?

- Társasága igen kellemes reánk nézve.

Don Parmezan szándékát bejelentette Jaguár apónak, aki pár szóval sajnálkozott, hogy le kell mondania oly kiváló férfiú kíséretéről, de lelkében örvendett, hogy megszabadul tőle. Amint másnap pitymalatkor a társaság útra kelt, a falu népe újból hálás köszönetét nyilvánította a megmentésért. A főnök jókora darabon kísérte őket, sőt két kamba egész Tucumanig velük lovagolt, hogy mindazt, amit Jaguár apó az őállat elszállíthatására vásárolt, a doktoréknak elvigye. Dél felé a két kamba visszaérkezett. A kambák főnöke nemsokára a kiszáradt tó völgyéhez lovagolt, hogy a sebesült abipónokat s ápolóit megtekintse. Odaérkezve tudakozódott az öröknél, hogy tulajdonképpen mennyi lovat zsákmányoltak az abipónoktól és fehér társaiktól. Amint a számot meghallotta, így szólt:

- Úgy kettő hiányzik. A gambuzinó és Perillo lovát lelőtték; ti meg azt mondjátok, hogy a lovak száma ötvenegy. Hová lett a két hiányzó paripa?

- Talán tévedünk.

- Ez nem lehet. Ötvenhárom nyereg volt itten. Két ló föltétlenül hiányzik; ezek este vagy éjjel tűntek el.

- Ugyan hová kerülhettek volna?

- A gambuzinó vitte el magával.

- Lehetetlen. Hogyan jöhetett volna a völgybe, ahol kettős őrszem állott.

- Bizonyára közbe-közbe a tűzhöz futottak. Mivel tudtam, hogy Pellejo kapitány holtteste a campón fekszik, odalovagoltam, hogy elföldeljem. Kissé távolabb ott feküdt élettelenül a gambuzinó s Perillo lova. Rögtön észrevettem, hogy hiányzik róluk a nyereg. Nem különös, nem gyanús-e ez?

- Bizony nem. A gambuzinó és Perillo a két nyeret lecsatolták és magukkal vitték, hogy ezt fölhasználhassák, ha lovakhoz jutnak.

- Nos, akkor az egész lószerszámot is elvitték volna.

- Hát ez nem volt ottan?

- Nem.

- Ez megfoghatatlan. Akinek a nyeregre van szüksége, ezt lószerszám nélkül nem használhatja; nyereg nélkül lehetséges lovagolni, de kantár nélkül nem.

- Pedig könnyen megmagyarázhatom. A lovak mindegyikének volt kantárja. Itt két ló hiányzik. A gambuzinó lopta el őket s mivel így két kantárjuk volt, az agyonlőtt lovakról csak a nyergeket kellett leszedniök.

- De hogyan juthatott a völgybe?

- Igen egyszerűen. A két őrszem egy időre elhagyta helyét, hogy ott mulasson a tűznél a többiekkel. A lábnyomokat világosan észrevettem a fűben. Tovább vizsgálódva, két ló

nyomát is megpillantottam; e nyomok a völgyből azon hely felé vezettek, ahol a két leterített ló feküdt. Itt kissé megpihentek. A két lovas nyoma innen az erdő hosszában észak felé húzódott. Úgy látszik, hogy a két lovas az erdőt meg akarta kerülni. Mit mondasz ehhez?

Erre már a főnök gondolkozóba esett. Rázogatta a fejét s úgy vélekedett: - Ha így áll a dolog, akkor a gambuzinó Perillóval itt volt a völgyben, hogy két lovat elcsenjen.

- Azt mondom; sőt azt állítom, hogy Jaguár apó nagy veszélyben forog, mert a gambuzinó megelőzi. Mikor indultak?

- Ma reggel.

- Akkor a gambuzinónak három napi előnye van. Ezt nem lehet utólrni.

- Talán igen. Jaguár apó Tucumanba ment, hogy onnan gyorskocsin odébb utazzék, míg a gambuzinónak erdőkön s pusztákon kell vágatnia, hogy Saltába érjen.

- Hátha ő is Tucumanba nyargalt?

- Ez esetben Jaguár még nagyobb veszélyben forog. Hírvivőt kell utána küldenem.

A főnök erre vágatva elrohant indiánjaival, hogy mentől előbb intézkedhessek. A két német alig bírta őket követni. Lovaglás közben megszólal Morgenstern: - Frici! Meddig állhat sértetlenül őszállatom a bambuszfedél alatt?

- Talán évekig!

- Valóban?

- Természetesen. Miért kérdi?

- Eszmém támadt.

- Ugyan?

- Vitézi tette gondoltam. Tudod, amiről beszélgettünk.

- Emlékszem már. Ha alkalom adódnék valami vitézi tette, azt azonnal végrehajtjuk s így a becsületünkön esett csorbát kiköszöröljük.

- Az alkalom itt van.

- Hol?

- Jaguár apó nagy veszélyben - periculumban - van.

- Hallottam. Mit sem tehetünk.

- Te mondd ezt? - csodálkozik Morgenstern. - Sokat, igen sokat köszönhetünk neki, életünket, mindenünket. Alig ismerek reád.

- Azt gondolja, hogy megmentjük.

- Persze.

- Ez esetben utána kellene lovagolnunk.

- Világos.

- Ez fölösleges. A főnök úgyis hírvivőt küld utána.

- Hátha a küldönc már nem találja Tucumanban s visszafordul, mert azt hiszi, hogy kötelességének eleget tett?

- Mi meg Jaguár apó után utaznánk?

- Ez magától értetődik. Nem nyugodnánk, míg meg nem találjuk s a gambuzinó kezeiből ki nem ragadjuk.
  - Magam semmi esetre se nyugodnám.
  - Beleegyezel hát?
  - Bele; hacsak egy akadály nem volna.
  - S az?
  - A megatherium.
  - Arra ne legyen gondod. Ha egy időre itt hagyom, nem kell bánkódnod.
  - Bizonyára el nem szalad. Tegye, amit jónak lát. Segítségére leszek.
  - Tucumanba fogunk lovagolni.
  - Vajjon elenged-e a főnök?
  - Az nem parancsolhat nekünk.
  - De könnyen találhat okot, hogy visszatartson.
  - Azt nem tűröm.
  - Én se. A főnök akaratos s ilyenkor erőszakra ragadtathatja magát. Nem érnők-e el célunkat csellel?
  - Miképpen?
  - Azt mondhatja, hogy valamiről megfejtkezett, amit Jaguár apóval közölnie kellett. A hírvivővel együtt lovagolhatnánk Tucumanba.
  - Ez igaz. Nagy kópé vagy. Az azonban biztos, hogy Tucumanba megyünk.
  - Ha kiviláglik, hogy Jaguár apó veszedelmes helyzetben leledzik.
- A főnöknek semmiféle kifogása sem volt az ellen, hogy a két német a lovas legénnyel együtt menjen. Így a három lovas éjfél előtt Tucuman felé elindult.

XVII. FEJEZET. Señor Sereno vendégei.

Salta, argentinai város, a Lermavölgy egyik hegyi patakokkal körülvett síkságán fekszik; eléggé népes s élénk forgalma van Boliviával. A szállítók legtekintélyesebbje Señor Rodrigo Sereno, kinek üzlete Salta északi kapuja előtt volt berendezve. Itt terülnek el istállói, raktárai, saját csinos családi háza s az utasok, a vendégek részére a tágas vendéglő. Későn este, midőn a városiak a helyiséget elhagyták s az idegen utasok nyugovóra tértek Señor Rodrigo a vendéglő helyiségében, egyedül, befolyt pénzét számolgatja. Közeledő lépések hallatára kendővel letakarja pénzét, asztalától fölkel, az ajtóból kilép s a két érkezőre derült arccal rátekin.

- Buenas tardes! (jó estét!) - köszön a gambuzinó és cinkostársa, Antonio Perillo. - Pénzt számolgattunk és eldugtuk, Señor Rodrigo? Mióta bizalmatlankodik velünk szemben?

- Hallgassatok; nem miattatok történt. Nem sejthettem, hogy kicsoda fog belépni. Isten hozott titeket; üljetek le. Mivel szolgálhatok nektek?

- Étellel és két palack borral. Azután két férfit számára egy hétre való élelmiszert csomagolj össze. A hegyek közé megyünk s nem tudjuk, hogy vadászsákmányra lehet-e kilátásunk.

A gazda étellel s itallal szolgált s nemsokára az élelmiszerekkel bőven megrakott kosár is ott volt mellettök. Mire hozzájuk telepedve megkezdte a társalgást: - Honnan jönnek, Señores?

- Tucumanból.

- A gyorskocsin?

- E percben érkeztünk.

- Ma nálam maradtok?

- Csak éjfélig; aztán tovább lovagolunk.

- Lovakat hoztatok?

- Nem. Azt gondoltuk, hogy itt két jó öszvért kaphatunk.

- Természetesen. Oly urak részére, mint ti vagytok, ilyenféle jószág mindig rendelkezésre áll.

- Mi az ára egynek-egynek?

- Hús bolivianos. (A mi pénzünk szerint 96 korona.)

- Ha meg nincsen pénzünk? - kérdi nevetgélve a gambuzinó.

- Az se baj! Sohse maradtatok adósok.

- Helyes. Úgy visszatértünk alkalmával fizetünk. Ugyan hol vannak mostan a mojos-indiánok?

- Oda akartok menni? Vállalkozó, vakmerő fickók azok! Nem nagyon bíznám bennök.

- Mert nem ismeri. Én jó barátságban élek velök.

- A Guanacotales környékén tanyáznak.

- Ez kellemetlen. Nagy kerülőt kell tennünk.

- Hová?

- A hegyek közé. Egyébként megkapja pénzét anélkül, hogy tudná, merre tartunk.

- Tudom. Bocsánat, Señores, ha kíváncsiskodtam.

Ezzel a társalgásnak vége szakadt. A vendégek lefeküdtek, a gazda meg tovább számolta pénzt. Mikor dolgával készen lett, maga is nyugovóra tért. Éjfél után odament az alvókhoz: - Señores, ébredjetek. Elmeneteletek ideje megérkezett.

A vendégek fölkelve, megreggeliztek; öszvéreikre rakták az élelmiszereket s rájuk pattanva, indulófélben voltak.

- Meg vagytok elégedve, Señores? A lószerszámot odakölszöngöm; majd visszahozzátok.

- Az öszvérek igen jók, - szól a gambuzino. - A szerszámot egy hét múlva visszaadjuk. Isten áldja meg!

- Isten veletek! Szerencsés utat!

A következő nap estéjén újból vendégek érkeznek, de sokkal számosabban, mint azelőtt, midőn a gazda pénzt számolgatta. Az ajtó megnyílik s huszonhat jól fegyverzett férfi mutatkozik. Mindnyájan bőrköntösbe voltak öltözve és csak kettő viselt kis kalapot. Külsőjükből ítélve indiánok lehetnek; az egyik fiatal, a másik meg éppen túlságos öreg. A többiek fehérek, kivétel nélkül erős testalkattal. Noha számosan voltak, csöndesen leteszik fegyvereiket s két asztalnál helyet foglalnak, mire az óriás fehér kérőleg tekint a gazda felé: - Señor Rodrigo, szíveskedjék bort adni; két-két embernek egy üveggel.

A gazda udvariasan bókolva sebbel-lobbal hozza a bort, miközben megjegyzi: - Señor ismeri a nevemet? Tán valahol találkoztunk volna?

- Alig emlékszem erre; hanem, mielőtt betérek valahová, rendszerint érdeklődöm a név iránt.

- Szabad tudakozódnom a Señoré után?

- Hammer a nevem; de nem szeretném, hogy úgy hívjon. Ugyan kérem, talán kaphatnánk egy órán belül Asado con cuero-t?

- Amennyi csak tetszik.

- Huszonhat éhes férfiunak. S azután vezettessen csak elő 26 darab öszvért, mert azokat meg akarom venni.

Huszonhat öszvér, huszonhat adag pecsenye s tizenhárom üveg bor készpénzért: ez már üzlet! Gazdánk nagyot bókol, siet, rendelkezik, mialatt ég a vágtyól, hogy valami újságot megtudjon: - Señores, úgy-e, ismeretlenek a Saltában, különben ismerném önöket? Szabad tudnom, hogy honnan jönnek?

- Tucumanból.

- Talán csak nem gyorskocsin?

- N-nem! - válaszolt Hammer, mintegy jelezve, hogy további társalgást nem óhajt. De a gazda csak tovább folytatja érdeklődését: - A gyorskocsi tegnap érkezett; ezen jött két Señor, mindkettő jó ismerősöm. Csodálkoznak majd, ha meghallják nevöket.

- Nem igen csodálkoznánk nevükön, de inkább azon, hogy a Señortól halljuk azokat, holott hallgatag, csöndes embernek ismerik az argentinai államokban.

- Rendszerint ugyan keveset beszélek, de ily nagyérdemű Señorokkal szemben hallgatagságom illetlenség lenne. Így meg akarom mondani, hogy a Señorok egyike Antonio Perillo volt, a híres-neves bikaviador.

- Ha e Perillót híres-neves férfiunak nevezi, ez csupán magánvéleménye lehet. Magam részéről sokkal híresebb embereket ismertem, mint ő.

- Bocsánat! Nem akarok ellentmondani. Nevesebb férfiút ismerek azonban Perillónál.
  - Ugyan ki lehet az?
  - Jaguár apó s a gambuzinó, akinek neve: Benito Pajaro. Ismerik a Señorok mindkettőt. Sajnos, Jaguár apót még nem láttam, de a gambuzinó többször volt nálam. Hiszen ő tért be hozzám a bikaviadossal.
  - Ugyan? Honnan érkeztek?
  - Tucumanból gyorskocsin. Két öszvért vásároltak nálam, egy hétre való élelemmel! Éjfélkor felköltöttem őket, hogy tovább utazhassanak.
  - Merre?
  - A mojos-indiánokhoz, akik most Guanacotales környékén tartózkodnak.
  - Bizonyára tévedett, Señor. Nem igen volt az a gambuzinó.
  - Biztos, hogy ő volt. Erre megesküdhetem. Mindkettejüknek a vacsorát, a magukkal vitt élelmiszereket, sőt az öszvéreket hitelbe adtam; mivel nem volt pénzük. Akkor ismernem kell őket.
  - Sietős volt az útjok?
  - Természetesen, különben nem kellett volna őket éjfélkor felköltenem.
- A gazda erre a konyhába távozott. A fehér férfi, aki nem más, mint Jaguár apó, hallhatóan, de csendesen így elmélkedett: - Alig hihetné az ember! Kétkelkedtem eleintén, de e fecsegő gazda biztos dolgában. Mit gondolsz, Geronimo?
- A gambuzinó és Antonio Perillo hamarosan keríthettek lovat.
  - Amondó vagyok magam is. Milyen jó, hogy ide betértünk. A gambuzinó egy nappal megelőzött minket, de azért mi a kellő időben megérkezünk, mivel ő előbb a mojokhoz megy s így nagy kerülőt csinál. Jó azt tudnunk, hogy honnan érkezik. A Guanacotale felől kell őt várnunk.
  - Ugyan mit akarhat a mojos-indiánoknál?
  - Különös egy kérdés! Antonio Perillóval együtt a gyilkos völgytorokban kincs után akar kutatni. Ez sokáig tarthat, az élelem elfogy s így a mojók fognak vadászsákmányról gondoskodni; a mojók ezenkívül távortartják majd a netaláni kíváncsiskodókat.
  - De akkor ezek könnyen rájuthatnak, hogy mit tesz, mit akar a két fehér?
  - Az nem baj. A gambuzinónak megvan az esze ahhoz, hogy agyonpuffantsa azokat a mojókat, akik szolgálatot tettek s önmaga a kincssel együtt elpárolog.
  - Az aljasság lenne! Alig hihetnők!
  - Nem-e?
  - Eddigélé elhallgattam, hanem most teljes egészében elbeszélem nektek. Fitestvéremmel éppen úgy bánt. Fitestvérem gambuzinó volt, vagy prospector, amint az aranykutatókat az Egyesült-Államokban hívják. Nagy aranyérre bukkant. Ekkor odajön ez a gambuzinó, embertelen módon megöli és eltűnik a csomó arannyal. Ettől öszült meg a hajam. Nyomában voltam az embernek; a nyomok Argentiniába vezettek, de sehol sem birtam rábukkanni. Csak az imént toppant elélem; egymásra ismertünk s most egyikünknek órái meg vannak számlálva.
  - Az övéi, az övéi, - hangzik mindenfelől.

- Csöndet kérek, - szól Jaguár apó. - Nem kell mindenkinek meghallania azt, amiről beszélünk. Fitestvérem aranyát eltékozolta, most meg új kincs után kutat, amely nem tulajdona. Azt, amit majd talál, az én kezemből fogja megkapni.

Eközben a vendéglős több inassal behozta a szépen sült Asado con cuero-t. A vendégek mohón ettek, ittak s oly komoly arcokat vágtak, hogy a gazda alig mert megszólalni. A lakoma végeztével lámpások fénye mellett megnézték az öszvéreket s ekkor Jaguár apó áruk iránt kezdett tudakozódni.

- Darabja negyven bolivianos, señor, - válaszol a gazda. - Azt hiszem, hogy jutányosan számítom egynek-egynek az árát.

- Gondoskodhatnék mindnyájunk részére nyolc napi élelemről.

- Hogyne.

- Úgy tegye meg intézkedéseit s aztán térjen be az étterembe.

A vendéglős arca sugárzott az örömtől, hogy ma kettős árt préselt ki öszvéreiért. Azért lelkiismeretesen készítette el az élelmiszert. Jaguár apó erre a számlát kérte. Rodrigo Sereno pontosan írta föl krétával s meglegedetten adta össze az egyes tételeket.

- Mennyiért számította tegnap a gambuzinónak az öszvéreket?

- Negyven bolivianosért adtam el egyenként.

- Akkor vagy együgyű volt ő kelme, vagy magam vagyok együgyű, hogy azt elhiggyem. Felét fizetem, de azonnal, aranyban. Ha ez önnek kevés, úgy még ez éjjel másnál jutányosabban vásárolunk öszvéreket.

- Señor! Ezt lehetetlen megtennem, hogy féláron adjam derék öszvéreimet. Tíz bolivianost vesztenék.

- Ugyan hagyjon fel az ilyen mesékkel. Idegeneknek tart bennünket? Nos, hát tudja meg - én Jaguár apó vagyok.

A gazda két lépéssel hátrált: - Que maravilla! Ja-gu-ár a-pó? Vendégére bámult s alig tudott szóhoz jutni.

- Csapjon föl tehát, - szól Hammer. - Húsz bolivianos egy öszvéért!

- Igen, - i-gen, úgy legyen! Sőt tizenötért, mivel Señor - Jaguár apó!

- Semmiképpen; huszat adok aranyban. - Erre Jaguár apó övéhez nyúl s aranyban veti oda az egész összeget az asztalra.

Rodrigo megköszöni a fizetést és zsebébe gyúrja a halom aranyat. A vendégek az udvarra vonulnak; a gazda egész személyzetével ott áll s érdeklődve nézi a készülődést. A vendégek az öszvérekre pattanva útnak erednek. A gazda köszön s így szól övéihez: - Házamat ez éjjel nagy szerencse érte. Tudjátok-e, hogy kicsoda volt a fehérhajú Señor, aki kora dacára csakúgy fölugrott a nyeregbe? Jaguár apó, a nagy férfit! Ha beleegyeznek, úgy az öszvéreket egyenként tíz bolivianosért adom neki. Ezt akár az egész városnak is elbeszélhetitek.

Másnap hajnalhasadtával ismét vendégek jelentkeznek. Rodrigo Sereno éppen felkelőben volt, midőn két apróbb, vörös ruhába öltözött, jól fölfegyverezett ember beállít. - Señornak a neve Rodrigo Sereno?

- Szolgálatjára.

- Akkor jó helyen járunk. Van-e két eladni való öszvére?

- Van bizony!

- Enni s inni szeretnénk valamicskét.

- Minden rendelkezésükre áll, Señores! Tessék helyet foglalni.

A gazda hangja kissé gúnyosan hangzott, mert nem igen félt fegyvereiktől. Amint az örömtől sugárzó arcával az ételt és italt vendégei elé letette Rodrigo, iziben melljök letelepedve, végigvizsgálta őket: - Szabad-e tudnom, hogy a Señores itt a Saltában több időt óhajtának-e tölteni?

- Öszvéreket vásárolunk, tehát tovább akarjuk utunkat folytatni.

- Honnan érkeznek?

- Tucumanból.

- Tucumanból? Talán bizony gyorskocsin?

- Nem úgy! Postalovakon nyargaltunk ide. Kérdése azt igazolja, hogy előttünk mások is e helyre érkeztek, még pedig nem gyorskocsin.

- Úgy van! Tegnap este egész társasághoz volt szerencsém; tegnapelőtt meg két férfi szállott ide. Merre tartanak a Señores?

- A Salina del Condorhoz, de nem ismerjük az utat. Nem kaphatnánk itt vezetőt?

- Miért ne, ha jól megfizetik. Azonnal gondoskodhatom róla. Van egy legényem, akit nagyon ajánlhatok; ügyes ember s tájékozódik az egész vidéken. Ott van az öszvéreknél; beszélhetnek vele.

A peon ugyan nem igen volt megbízható, mert ura nagyon ajánlgatta. Mihelyt a két utazó beszélt, azonnal nyilatkozott, hogy a föltételeket elfogadja. Az öszvéreket azonban túldrágán kellett megfizetniök: egyért-egyért ötven bolivianost adtak. Ehhez járult még a nyergek s az élelmiszerek költsége. Csomagolás közben odafordult a vendégek egyike, Morgenstern a vendéglőshöz: - Señor férfiakat említett, akik tegnap és tegnapelőtt Tucumanból ide érkeztek. Ismeri őket?

- Természetesen. Neves emberek voltak.

- Szabad-e megtudnom neveiket?

- Miért ne? Sőt büszke vagyok arra, hogy ily előkelő Señores hozzám betérnek. Tegnapelőtt Benito Pajarót barátjával láttam el vendégül.

- A gambuzinóval? Akkor helyes nyomon járunk. Társa, barátja Antonio Perillo volt?

- Úgy van. Ismeri, kérem, a Señorokat?

- Jobban, mintsem képzelem. Ugyan kicsodák voltak tegnapi vendégei?

A gazda végigtekintett a doktoron; az egész dolog nem volt ínyére. Oly férfiak, akik a gambuzinót ismerik, nem lehetnek közönséges emberek.

- Elébb az urak valami nyomról tettek említést. Tán a gambuzinó után akarnak indulni?

- Igen. - Tudja-e ön, hogy hová ment?

- Nagyon pontosan. Nagyon kell sietniök, mert ő is igyekezett. A tegnapi urak meg még jobban siettek. Ez utóbbiak huszanhatan voltak Jaguár apó vezérlete alatt, akit bizonyára nem ismernek.

- Hogyne ismernők. Társaságához tartozunk.

- Ugyan? Önök hozzá tartoznak s a gambuzinó után mennek; akkor Jaguár apó találkozni óhajt a gambuzinóval.

- Eltalálta. Érdekes dologról van szó. - Az apró ember éppen hajszálnyira készül elbeszélni az ügyet, mikor Frici közbeszól: - Ezüstérről van szó, amelyet a hegységben felfödöztek s a Señorok valamennyien kettőnkkel együtt oda tartunk, hogy ha igaz a dolog, kis zsákmányra szert tehesünk.

- Akkor gratulálok önöknek, - hajlong a gazda. - Oly vállalat, amelyben Jaguár apó s a gambuzinó részt akar venni, nagyon is jövedelmező. Ha visszatérnek, szóljanak be hozzám. Adják át üdvözetemet Jaguár apónak. Mivel Jaguár apó társaságához tartoznak, egy-egy öszvér ára nem ötven, hanem csak harminc bolivianos; a felesleget azonnal visszafizetem.

Két emberünk el-elcsodálkozott ezen eljáráson, de végül a doktor a visszaadott pénzt nyugodtan gyúrte zsebébe. A gazda meg arra kérte két vendégét, hogy e dolgot elmondják ám Jaguár apónak. Ezzel a két német öszvérré ült s a peonnal, vezetőjükkel, a hegyek irányában elindultak.

XVIII. FEJEZET. Váratlan találkozások.

Aki kelet felől az Andokra akar kerülni, hogy nyugatról Chilébe vagy Peruba juthasson, számos hegyen kell átmásznia. Az első hegyvidék az 1600 méternyi magasságú Yunga, mely a közepén 2900 méterre emelkedik. Erre következik a Cabezeras de los valles 3300 méter magasságig. Az ezután következő hegyfok: a Puna már 3900 méter magas. Természetes, hogy mindezen hegyvidéken az éghajlat nagyon is különböző; ezért találkozunk gyors egymásutánban a forró éghajlattal, a mérsékelttel s a hideggel. Őserdők, buja növényzet után mihamarább következik a pusztaság, a hideg; nagy, óriási fák, különféle alacsony bokrok, fűvek, moszatok, harasztok. Mindezen hegyek azonban kivétel nélkül gazdagok ércekben. Az argentinai és bolíviai határszélén az elébb említett Puna a Cabezerával érintkezik és sűrű őserdeje a Cinchona-Calisaya-féle fákkal van tele. Itt tanyáznak a mojos-indiánok. A Puna határszélén terül el a Guanacotales, ahol az indiánok vadászni szoktak s fentebb a magaslaton találjuk a Salina del Condort sós ereivel. Mellette vezet az ösvény, amely Perút összeköti Bolíviával. Ez ösvényen át, mely sziklákon, köves utakon vezet, csak nagy nehezen bír áthatolni a teherhordó állat; hiszen csupán a legügyesebb vadász ismeri ezen utakat; a tapasztalatlan, tájékozatlan utazó napokon-heteken át bolyong ide s tova, míg a helyes útra talál. Így járt a peon, akinek a két németet oda kellett vezetnie a Salina del Condorba. A vidékkel kevésbé törődött s oda igyekezett, hogy vendégeit mentől előbb céljukhoz juttassa. Dél felé járhatott az idő, midőn a peon többször változtatja az irányt; fürkészget jobbra-balra s emellett zavarban van, hogy tulajdonképpen merre is tartson; alig bír, szegény, tájékozódni. A doktornak alig tűnt föl a dolog, de az éleseszű Frici csakhamar észreveszi a zavart s oda fordul - németül - urához: - Ez az ember alig tájékozódik. Nem vette észre?

- Nem.

- Figyeljen csak kissé! Mindinkább bizonytalanabbá lesz útunk. Nem látta, hogy több ízben ellenkező oldalra fordultunk?

- Azt igen; de mindig visszatértünk.

- Ez a feltűnő. Egyszer jobbra üget, azután balra; egyik fordulatunk föltétlenül hamis. Bizony, hogy eltévedt!

- Ez kellemetlen lenne - inamoenus. - Ha a peon vezetőnkül ajánlkozott, úgy ismernie kell az utakat.

- Persze. Nézzen csak reá. Mord tekintetű ugyan, de nem nagyon okos.

A peont csakugyan banditának nézte volna bárki; de okosságot, eszességet alig lehetett észrevenni az arcán.

A három lovas (már t. i. öszvéres) éppen olyan helyen van mostan, ahol két keskeny völgy mutatkozik; az egyik jobbra, a másik balra vezet. A peon megáll, gondolkozik.

- Señor, miért állt meg! Talán nem tájékozódik?

- Hogyan jut ilyen gondolatra? Én nem tájékozódnám?

- Nem éppen azt gondolom. Tudom, hogy az Andokban van, csak azt nem tudhatja talán, melyik részében?

- Minden utat úgy ismerek, mint önmagamat. Egyébként még sohse tévedtem el!

- Tehát alig tudja, mit érez az eltévedt vándor.

- Sérteni akar, Señor? Ez esetben itt hagyom és tovább lovagolok.

- Azt nem teheti, hogy minket elhagyjon.

- Ugyan, miért ne?

- Mert az öszvér, amelyen ül, a miénk.

- S ha nem adom vissza?

- Ne meséljen bolondokat. Minálunk fegyver van. A tolvajokra meg ezen a vidéken löni szoktak, anélkül, hogy megkérdeznék, hogy ez nekik kellemes-e? Visszafordulása esetén golyót kap agyába. Most pedig előre, azt mondom!

A peon nem volt félnék ember, de a kis német határozott föllépése kissé aggasztotta s ezért tévovázás nélkül balra tért. Vendégei utána ügettek.

A peon lassabban, mindinkább lassabban haladt előre. Látta ugyanis, hogy ezen helyen sohasem járt s ilyen kígyózó hegynyílást sohse látott. Töprekedett; végül elhatározta, hogy belátja tévedését: - Ezelőtt sok beszédjünkkel tévútra vezettek az urak. Nem balra kellett volna fordulnom, de egyenesen mennem. Ez az igazi út! Forduljunk vissza, Señores.

- Sejtettem, - morog Frici. - De tudja-e biztosan, hogy ez az igazi út?

- Bízvást visszafordulhat.

- Ha igaz, úgy megdicsérem ezért.

- Nos? - kérdi a doktor. - Talán észrevettél valamit?

- Úgy tetszik, mintha zajt hallanék.

Nem tévedett. Zaj hallatszott újból; még pedig lódobogás.

- Úgy az igazi utat megtaláltuk, - mondja a peon.

- Akkor ezt tisztán a véletlenségnek köszönheti, - vélekedik Frici. - Reggel óta nem tudja, hogy hányadán van. Most már megtudjuk, hogy az újvilág melyik részébe kerültünk.

A hegyszoros újból kanyarodót mutat; a szögletén három lovas mutatkozik; az első nyilván öszvérhajtó; mögötte egy teherhordó öszvér következik s ezután maga a lovas, aki tulajdonosa lehet a podgyásznak. Az utóbbinak haja, szakála szőke, szemei meg kékek. Háta mögött ismét egy öszvérhajtó - arriero - üget. Amint egymásra bukkannak, mindkét társaság egymásra néz s aztán így szólal meg a tulajdonos: - Lehetséges-e? Hiszen ez Malzeso, Rodrigo Sereno peonja!

- Szolgálatjára, az vagyok, - köszön a peon. - Ismer engem?

- Mindenesetre.

- Honnan?

- Saltából. Urához be-betérek. Talán e Señorokat vezeti?

- Úgy van.

- Cielo. Hogyan jut ahhoz, hogy vad idegeneknek útvezetőül szolgáljon e hegységeken keresztül. Erre tisztán tapasztalt arriero képes.

- Jobban ismerem az egész hegységet, mintsem gondolná. Egyébiránt nem akarunk rajta átkelni.

- Ezen az oldalon maradnának. Az már más. Ez az út a Puna brava felé vezet. Merre tartanak?

- A Salina del Condor felé.
- A Salina felé? Dios! Azt hiszi, hogy onnan jövünk lefelé?
- Persze, hogy onnan.
- Akkor alaposan téved, Señor. Peruból jövünk és Saltába igyekezünk. Rossz úton haladnak.
- Ezt biztosan állíthatja?
- Világos! Itt két út van: az egyik az, amelyen haladunk, a másik Chiléből vezet ide s a Salina del Condor mellett a másikkal egyesül.
- Ez összevág. Magam is tudom.
- Mégsem tudja, hogy rossz úton jár. Mikor keltek útra?
- Napkelte előtt.
- Úgy eltévedtek; előre hatoltak, ahelyett, hogy balra fordultak volna.
- Ez az, amire gondoltam, - kiált Frici a peon felé. - Balra kellett volna kanyarodnunk; nagy kerülőt tettünk; úgy vélem, hogy a napnak háromnegyed részét elvesztegettük.
- Annyit nem, - vigasztalja az arriero. - Ha nyugat felé iparkodnak, úgy három óra múlva céljukat elérhetik.
- Igazi szerencse, - gondolkozik hangosan Frici, - hogy a Señorokkal találkoztunk. Felette vigasztaló, hogy három óra múlva a helyes útra léphetünk, de az a kérdés, hogy odajutunk-e, ahová akarunk? Itt nagy a változatosság a hegyekben, völgyekben, fennsíkban, völgykatlanokban.
- Az igaz. Az érheti el csupán célját, aki ismeri a vidéket.
- Emiatt aggódtam mindig. Mindketten idegenek vagyunk s vezetőnk sem okosabb nálunknál. Kérdés, hogy háromórányi lovaglásunk után rátalálunk-e az igazi útra.
- Az nagy kérdés, - nevet az arriero. - Legcélszerűbb lesz, ha visszafordulnak s velünk folytatják az utat, ahol a két út egyesül. Akkor majd útbaigazítom.
- Ismeri hát az ösvényt a Salina del Condorhoz?
- Akár éjjel odavezethetném.
- Ez igen szép, de alig segíthet rajtunk. A napnak háromnegyed részét elvesztettük; ha visszafordulnánk, még többet veszítünk.
- Oly rövidre lenne szabva az útvonal?
- Úgy van. A Salina del Condorban oly férfiakkal kell találkoznunk, akik közül tán néhányat ismernek? Mink Jaguár apó társaságához tartozunk.
- Jaguár apóéhoz? Azt jól ismerem. Ő tehát odafönn van a Salinában?
- Ott.
- Vadászik talán?
- Úgy van, - felel gyorsan Frici. - Vadászik; de nem állatokra, hanem emberekre.
- Qué cosa! Emberekre? Gonosztevőt akar megbüntetni?
- Bizonyára.
- Ugyan kit?

- Erre nem felelhetek. Jaguár apó nem óhajtja, hogy dobra üssük terveit.

- Nem veszem rossz néven. Ilyen kalandról van hát szó. Emellett önök ott akarnak lenni. Ha megfordulnak, nem érhetnek oda annak idején. Ez kellemetlen. Jaguár apónak szívesen tennék szolgálatot, de ez nem lehetséges. Napnyugta előtt helyes útra terelhetném önöket, de e Señorokat a helyes útra terelhetném?

A szőke férfiú mindezt a legnagyobb érdeklődéssel végighallgatja és szemeivel végigvizsgálja a doktort és szolgáját s akkor odaszól az arrierónak: - Oly pontosan ismerné az utat, hogy e Señorokat a helyes útra terelhetném?

- Igen.

- S az napnyugtáig megtörténhetnék?

- Meg.

- A Saltáig vezető út meg idefenn egybevág a miénkkel?

- Úgy van.

- Nos akkor segíthet a Señorokon, anélkül, hogy elhagyna. Együtt tehetjük meg az utat; egyre megy, hogy egyik vagy másik helyről érkezem Saltába. Nálam az idővesztés nem számít, de ezen urak egész napot vesztenének. Mihelyt a helyes útra bukkanunk, az éjet együtt tölthetjük; másnap reggel meg kiki saját célja felé indul.

A barátságos, szíves ajánlat a doktort egészen elbájolta: - Amit Señor önként, nagylelkűen följánl, alig mertük remélni. Szinte félünk, ha kitüntető figyelmét elfogadjuk; de ha talán bemutatkoznám s tudományos foglalkozásomat is jelezném?

- Kérem, ezt jelen pillanatban nem óhajtom tudni. Tudom, hogy érdemes férfiúnak teszek szolgálatot. Mondja meg majd reggel, kérem, becses nevét s a körülményeket.

Erre barátságosan megrázza a doktor kezét s odafordul az arrieróhoz: - Előre kell lovagolnunk, avagy visszafordulnunk?

- Vissza. Mert nagy kerülőt tennénk így.

- Akkor induljunk vissza. Találhatunk-e helyet, ahol reggelig tanyázhatnánk?

- Tudok olyat. Hiszem, hogy ott barátságos tűz mellett kedélyesen elbeszélgethetünk egész éjjel.

A helyes útra térve az arriero vezetése mellett, odaértek a hegyszoros felső részéhez. Itt a vezető körütekintve, fölkiált: - Látom, merre kell mennünk. A sötétség beállta előtt érkezünk az említettem tisztásra, ahol megnyugodhatunk. - Szűk völgyeken, majd magas hegyeken, közbe-közbe kisebb-nagyobb tisztásokon haladtak előre. Időközben megszólal a doktor s az idegen úr észreveszi, hogy németül teszi megjegyzéseit. - Igen örvendek, hogy németül hallok. Úgy hát önök németek?

- Úgy van, németek vagyunk. Magam részéről azt tapasztalom, hogy Señor is született német módjára beszéli nyelvünket.

- Édes szüleimtől tanultam e nyelvet. Németországban születtem.

- Én meg dr. Morgenstern vagyok s Argentínába azért jöttem, hogy palaeontologiai tanulmányaimat folytassam.

- Mindketten, - szól közbe Frici, - őszállatok után kutatunk. Már gigantocheloniára és megatheriumra bukkantunk.

- Mindezekről, - folytatja az idegen, - édes kevés fogalmam van. Nevem Engelhardt; rangom az nincsen, - mivel tőkepénzeimből élek.
- Hol a lakása?
- Előbb Limában tartózkodtam, később Peruban; itt üzleteimet lebonyolítottam s jelenleg Németországba szándékozom utazni. Hová igyekeznek a Señorok?
- Egy nagy gazember után, akit gambuzinónak hívnak; ennek a cinkostársa meg Antonio Perillo, a bikaviador.
- Az utóbbi nevet már Limában hallottam; de mivel cirkuszba nem járok, nem láthattam. Miért tartja e két férfit nagy gazembernek?
- Mert életünkre törnek, noha alig ismerjük.
- Talán tévednek?
- Semmi esetre sem. Alig érkezett a doktor úr, - magyarázza Frici, - Salidóhoz, Perillo tüstént merényletet akart ellene elkövetni.
- Salidót említi? Hol lakik ez?
- Buenos-Ayresben.
- A bankárt gondolja?
- Ugyanazt.
- Tehát ismerik a bankárt?
- Igen jól ismerjük. Vendégszeretetét élveztem Buenos-Ayresből való távozásomig.
- Régen volt ez?
- Pár hét előtt. Mikor az Engelhardt nevet hallottam, rögtön eszembe jutott, hogy e nevet már említették előttem, még pedig itt Argentínában. Úgy-e, nős ember s két fia van? Az egyik Salidónál volt látogatóban, akit rövidesen Antalnak hívtunk. Ez az Antal ugyanazon időben Peruba utazott.
- Hogyan? Fiam úton lenne?
- Valószínű. Engelhardt Antal valami rokonságot tartott Salidóval.
- Hisz ez természetes, Salido neki nagybátyja, én meg az atyja.
- Hát akkor miért szalad a Señor Limából? Tudta, hogy fia Buenos-Ayresből fölkerekedett, hogy az Andokon átkeljen?
- Tudtam, hogy ez bekövetkezik, de azt nem, hogy ez elutazás tényleg megtörtént. Salidónak sürgönyöztem, hogy Antalt el ne bocsássa, amennyiben magam jövők érte.
- Ezúttal gyorsabbak voltunk, mint a távirat. Miért nem válaszolt Señornak Salido?
- Mert a háború Peru és Chile között kitört.
- Erről mit sem tudunk; ezalatt a Gran Chacóban tartózkodtunk, hová el nem juthatnak a háborús hírek.
- Táviratom, amint észreveszem, az utolsó lehetett, amelyet továbbítottak; Salido válaszát már meg nem kaphattam. Úgy azt hittem, hogy Antal még nála van. Megmondom a Señoroknak, hogy e háború következtében egész vagyonomat elveszthettem volna; de sikerült üzletemet s mindenemet pénzzé tenni s útra akartam kelni éppen, hogy hazámba visszatérjek. Megsürgönyöztem tehát Salidónak, hogy nemsokára hozzá érkezem, miután Saltában, Tucumanban

és Cordovában üzleteimet lebonyolítottam. Feleséggel és másik fiammal Buenos-Ayresben találkozom; azt reméltem, hogy Antal fiamat ott találom. Ő meg elment. Istenem, ki hitte volna ezt? Ugyan, hol lehet s milyen emberek között?

- Azt csak nem gondolhatja, hogy Salido megbízhatlan emberekkel elengedhette volna?

- Tudom, hogy Salido óvatos férfiú, de a körülményeket előre még se láthatja. Útközben még arra is kényszeríthetik, hogy katonának álljon.

- Sohse búsuljon, kérem, Antal nem igen megy túl a határon. Az emberek, akikkel együtt utazik, vannak olyan okosak, hogy a jelenlegi viszonyok között nem bocsátják közel a határhoz.

- Hogyan gondolhatja ezt?

- Mert ismerem embereimet.

- Kik azok? Hol vannak? Mondja, kérem, gyorsan, hol tanyáznak mostan?

- Azt azonnal megtudja, tekintsen uramra, - folytatja Frici. - Ismeri őt?

- Különös egy kérdés! Előbb bemutatkozott.

- Úgy van! Pillantson még egyszer reá. Ismer-e engem?

- Kiesewetter Frici.

- Helyes, kérem, erről ne tessék megfejtkezni. Mi vagyunk azok az emberek, akikkel együtt kell tartania, ha Antal fiával beszélni akar.

- Önök tudnák tartózkodási helyét?

- Jól tudjuk. Hozzánk tartozik. Jaguár apóval van együtt, aki hús, jól fölfegyverzett férfiúval rendelkezik. Semmi aggodalma se legyen. Szavamra mondhatom, jobb, biztosabb helyen alig lehet valaki.

Engelhardt arcáról eltűnt ez az aggodalom:

- Jaguár apóval van tehát együtt, a Salina del Condornál, amely nem messze fekszik innen?

- Eltalálta. Jaguár apó a hegységen akarta őt átvinni s íme karjaiba vezeti a kedves fiút.

- Mily meglepetés! Mily szerencse!

- Semmiféle szerencse, - vette át a szót a doktor. - Önmagam is azt állítom, hogy szeretett fia közelünkben van s talán már reggel keblére szoríthatja. Ez nem esetlegesség; ha Señor nem lett volna oly jószívú s nemeslelkű, hogy bennünket zavarunkból kimentsen; ha mellettünk mivel sem törődve útján tovább halad, bizony sokáig bánkódhatott volna fia miatt. Nemeskeblűségének köszönheti örömét.

- Fiamat tehát már Buenos-Ayresben látta?

- Úgy van! Ő Jaguár apóval előre ment. Mi követtük a csapatot s azzal a Rio Saladónál találkoztunk; aztán a Gran Chacón át lovagoltunk; ezen a vad, veszedelmes vidéken.

- Nem történt valami bajuk? Fiammal se esett valami szerencsétlenség?

- Bajunk elég volt. De hősi tetteket vitt véghez.

A doktor majd belekezdett az elbeszélésbe, de Frici megakadályozta ebben:

- Most ne beszéljünk, Señores. Elmaradtunk kissé. Majd odafenn, ha megpihenünk.

Öszvéreiket erre gyorsaságra nógatták s csakhamar elérték a többieket. Útjuk két jókora hegy között vezetett. Odafönn az arriero a többiekkel már várakozott rájuk, mire öszvéreikkel oly gyorsan kezdtek ügetni, hogy ez a lovaknak is dícséretére vált volna. A nap nyugovóra tért s az arriero még jobban sietett. A levegőben e pillanatban nagy grifkeselyűt látnak kóvályogni. Az arriero megszólal:

- Ez a fészket keresi; tegyünk ugyanúgy, mert fél óra alatt egészen besötétedik.
- Még nem értük el a keresett ösvényt? - kérdi Engelhardt.
- Pár perc elmultával a helyszínén leszünk.
- S a hely, ahol megpihenünk?
- Az sincsen távol. Holnap kissé észak felé kell lovagolnunk, emellett időveszteségünk lesz.
- A Salina del Condor felé?
- Arra.
- Semmi időveszteségük se lesz, mert én holnap nem megyek Saltába, de a Salinába lovagolok önökkel.
- Ugyan, Señor; így borzasztó kerülőt tesz. Alapos oka lehet erre.
- Bizonyára. Fiam, akiről azt hittem, hogy Buenos-Ayresben van, itt tartózkodik a Salina del Condornál.

Pár perc múlva sík, homokos síkságra kerülnek. Itt a vezető megszólal:

- Látják, Señores, a nyomokat itt a fővényben? Alig ismerhetek rájuk. Ezek a Salinába vezetnek. Az út jó; indítsuk meg öszvéreinket.

E buzdításra vágtatni kezd az egész társaság; gyorsan érnek egy hegy tövéhez, ahol az arriero a sziklák között az egyik széles nyílásra mutat:

- Itt a hely, ahol megpihenünk; valóságos barlang két bejárattal; szélcsöndes mindenfelől; tüzet gyujtunk, lefekszünk s oly pompásan alhatunk, mint valami rancho belsejében.

Leszállnak öszvéreikről, körülnéznek a barlangban; mire öszvéreik lábait éppen annyira megkötözik, hogy azok kényelmesen legelészhetnek a sűrű punafűben, de le is fekhettek, ha kedvük tartja. A társaság erre berendezkedik; a recado-nyergeket ágynak készítik elő; a nyeregtáskákat fölnyitják, az élelmiszereket kiszedik, tüzet gyujtanak, jó étvággyal csillapítják éhségüket, lehevernek s cigarettáikat kezdik megelégedetten füstölgetni. A beszélgetés megindul, de végül egy örök kiállítás után álomra hajtják fejeiket.

A gambuzinó, mint tudjuk, Antonio Perillóval a Guanacotale felé fordult, hogy ott pár mojos-indiánt szerződtessen kirándulásukra.

Saltában ugyan ellátták magukat kellő mennyiségű élelmiszerral; de azt nem tudhatták, milyen idő alatt találják meg a rejtekhelyet. A kutatás pár hétig elhúzódhatik s ez esetben emberekre volt szükségök, akik vadászszákmánnyal elláthassák őket. Erre szerződtették a mojos-indiánokat. Ezen kívül két örre volt szükségök, akiknek kutatásuk közben ügyelniök kellett, hogy valaki meg ne lepje a fickókat.

Természetes, hogy az indiánoknak meg kellett tiltaniok, hogy a hegytorkolatba bemerészkedjenek. A gambuzinó sokáig töprenkedett ezen, míg végül azt mondja Perillónak:

- E gazemberek éleseszűek, úgy, hogy közönséges csalafintasággal rá nem szedjük őket. Olyasvalamivel kell előállnunk, amely a vallásosságukkal van kapcsolatban. Valamiféle miszticizmus! Semmi sem jut eszedbe?

- Dehogyanem! Nem jó lesz a fogadalom?

- Az megfelelne. Óriási, halálos aggodalmunk közepette azt a fogadalmat tettük, hogy az úristennek valami kedves dolgot mívelünk, például, hogy a hegytorokba kell visszavonulnunk s itt háboríthatlanul kell eltöltenünk időnket jámbor elmélkedéssel, imádsággal. A vörösök babonásak, hát elhiszik beszédünket s nem mernek majd háborgatni munkánkban.

- De ha rábukkanunk arra, amit keresünk, azt nem dughatjuk el előlük. Hátha nagy csomag lesz?! Észreveszik a becsapást s akkor bosszút állnak.

- Bolond vagy! Nem mondtam-e, hogy ártalmatlanná tesszük őket. Ez nem nagy fáradságunkba kerül majd; ennél fogva elég, ha hatot-nyolcat szerződttetünk.

A két lelkiismeretlen férfiut szívesen fogadják a mojos-indiánok; a főnök önmaga vállalkozik, hogy hét-nyolc emberével elkíséri őket a gyilkos völgytorokba. Ez ugyan kellemetlen, de mit tegyenek. Kelletlenül elfogadják a főnök ajánlkozását.

Nemsokára a főnök s hét mojo kíséretében elindulnak céljuk felé, amely oly távol fekiúdt, hogy egy nap alatt el sem érhetik. Az első nap estéjén azon ösvényhez jutnak, amely a Salina del Condorba vezet. A gambuzinó meg akar állapodni, de a főnök, a »Hegyes Kés« azt mondja:

- Nemsokára északi szelet kapunk; úgy tanácsos oly helyet keresnünk, ahol az nem árthat nekünk.

- Ismersz-e olyat?

- Hogyne. Nem messze van tőlünk egy kétnyílású barlang.

- Vezess oda!

A »Hegyes Kés« vezetése mellett tovább indulnak. Egy idő múlva a főnök megáll, odasúg valamit társának s vizsgálódni kezd.

- Baj van? Valami gyanus dolog? - kérdi a gambuzinó.

- Úgy van. Tűzfényt látok, mely a barlangban van.

- Akkor emberek tanyázhatnak ottan?

- Világos. Ahol tűz van, ott embereknek kell lenniök.

- Ugyan kicsodák lehetnek?

- Azonnal megtudjuk.

A főnök leszáll öszvéréről, eltűnik, jó negyedóra múlva visszatér s a következőket mondja:

- A barlang előtt két öszvér legel s odabenn hat férfiú üldögél a tűz mellett.

- Indiánok?

- Fehérek!

- Föl vannak-e fegyverkezve?

- Pompásan!

- Mit csinálnak?

- Beszélgetnek. Hárman spanyolul társalognak, hárman meg oly nyelven, melyből egy szót sem értettem.

- Ez feltűnő, ez csodálatos. Majd magam győződöm meg erről.

A gambuzinó leugrik öszvéréről, miközben Antonio Perillo kíséretül ajánlkozik:

- Veled megyek.
- Fölösleges. Egy is elég.
- De ketten többet látnak, többet hallanak.

Óvatosan, csöndesen kúsznak előre mindketten; a tűzfény jelzi az utat, merre kell csúszniok; a barlang közelébe érve lefekszenek s lassan lopódnak a bejáratához.

- Ha valamelyik ki talál jönni, észrevesz minket.
- Nem hiszem. Egyébként itt sötétség van, odabenn meg világosság; ez kápráztatja a szemet. Jöjj közelebb.

Még előbbre csúsznak s betekintenek a barlangba; fölismerik a két arrierót s a peont; a másik hármat nem láthatják, de hallják társalgásukat. Pár pillanat múlva a gambuzinó visszahúzza cinkostársát s így szól:

- Fölsimerted-e?
- Kit?
- A saltai vendéglős legényét.
- Föl.
- De a másik kettőt nem ismerem.
- Mindkettő arriero, ismerem őket, de neveiket nem tudom. Sejtet-e, hogy milyen nyelven beszélget a másik három? Franciául, portugálul, angolul nem.
- Németnek hangzik. Ilyen nyelven már hallottam Buenos-Ayresben beszélgetni.
- Demonio! Német nyelv? Talán bizony...?
- Mi a baj?
- Csönd legyen! Föltétlenül látnom kell őket. A barlangnak két nyílása van; ha a másik oldalra átkúszunk, megtekinthetjük arcaikat. Jer!

Odalopódnak. A gambuzinó sejtelve beválik. Engelhardt a doktorral és Fricivel együtt arcélben látható. A gambuzinó csakhamar tájékozódik, megszorítja Perillo karját s magával vonja. Mikor biztonságban érzik magukat, a gambuzinó fogcsikorgatva fordul cinkostársához:

- Átkozott legyen e két gazfickó! Fölsimerted-e őket?
- Természetesen. Mondtam, hogy német a nyelvük.
- Hogyan jutottak e barlangba?
- Az ördög volt a vezetőjük.
- Csakugyan ez lehetséges. Mindig körülöttünk lábatlankodnak. Tévedtünk ugyan, hogy az egyiket Glotinsonak tartottuk; de mégis veszedelmesek, mert mindig utunkban vannak, ha valamibe belekezdünk.
- Az még nem baj!
- Nos?
- Gyanus az a körülmény, hogy mindig ott ténferegnek, ahol Jaguár apó tartózkodik.

- Az igaz! Mégse hiszem, hogy azt is az ördög idehozta volna.
- Azt hiszem, hogy az ördögtől és Jaguár apótól minden kitelik. Megolvastad a barlangban levő nyergeket?
- Meg; éppen hat darab volt, tehát hat személy tanyázik a barlangban. Így Jaguár apótól ezen órákban nem kell félnünk.
- Mitévők legyünk? Szeretnék a két apró németnek emléket adni!
- Hatalmas eszmém támadt.
- Hogy futni engedjük őket?
- Eszembe se jut. Mindketten ugyan nem veszélyesek reánk nézve, azért fölösleges őket megölnünk; ha meg elfogjuk, két túsunk lesz Jaguár apóval szemben.
- Magunkkal cipeljük őket?
- Az kényelmetlen; de van rá okom, hogy megtegyük.
- Mely oknál fogva?
- Mert gazdagok.
- Úgy gondolod?
- Persze. Aki oly nagy utakat tesz, annak gazdagnak kell lennie. Azonkívül van még egy alapos okom. Ismered a harmadik németet, a szőkét?
- Nem.
- Voltál-e Limában?
- Onnan való lenne?
- Természetesen. Többször láttam ott, jól ismerem. Hallottad az Engelhardt nevet?
- Talán a dúsgazdag limai bankárra gondolsz?
- Arra! Semmi kétségem sincsen. Biztos, hogy ő. Képzeld el a váltságdíjat.
- A gondolat fenséges! Ha kincsünkől semmi se lesz, úgy Engelhardton keressük a kárpótlást. Félvagyonát kell ideadnia, hogy megszabaduljon.
- Megszabaduljon? Hogy eláruljon? Olyan hülyék nem leszünk. Először fizessen urasan, aztán - eltűnik. Tetszik a dolog? Ha a kincsre rá is bukkanunk, a német váltságdíját se hagyjuk.
- Igazad van. Ennél fogva elfogjuk a három németet.
- Mindenesetre. A többit elseperjük.
- Mit szólnak majd ehhez az indiánok? Hogyan viselkednek majd?
- Betömjük a szájukat a két németkével. A bankárt magunknak megtartjuk; a másik kettőről azt mondjuk, hogy dúsgazdagok.
- Jó lesz. Hát az arrierókkal és a peonnal mit teszünk? Ha fogva tartjuk, alig kapunk értük valamit; ha futni engedjük, mindent elárulnak.
- Három golyóval vagy három késszúrással megajándékozunk őket.
- Diabillo! Te ugyan röviden bánsz velük. Csak az a kérdés, hogy mit szólnak ehhez az indiánok? Segítenek-e munkánkban?

- Bizonyára. Várákossal kissé, majd beszélek velök.

A gambuzinó eltávozik, hanem csakhamar visszatér a főnökkel s hat indiánnal; a hetediket ott hagyták az állatoknál.

- Beleegyeznek, - szól csöndesen Perillóhoz. - A bankár a miénk, a két apró német meg az övék; de senkit se akarnak megölni. A két arrieróval s a peonnal nekünk kell végeznünk; fegyvered íme itt van.

- Adsza ide. Mindegy az, hogy a fehérektől vagy a vörösöktől kapják-e golyóikat ajándéku. Mikor végezzük dolgunkat?

- Azonnal. Odakúsunk, ahol a két arriero ül, az indiánok meg ennél a nyílásnál lesben állnak. Mihelyt lövéseink eldördülnek, ők a barlangba behatolnak, rávetik magukat a németekre, akiket lefegyvereznek s megkötöznek. A siker egészen biztos. Induljunk!

Ezután a másik oldalra lopóznak, ahol áldozataik ülnek.

- A két arrierót magamra vállalom, a peont rád bízom. A fejükbe célozunk; ha háromig számítok, elpattantod fegyveredet. Készen vagy?

- Készen.

- Pontosan kell céloznod. Egy, kettő, három!

A gambuzinó egymásután kétszer lőtt; a mitsem sejtő három áldozat összehullt. Ugyanazon időben az indiánok vad csatakiáltással berohannak a barlangba. Mindez pár pillanat műve; a németeket leteperik s pontosan összekötözik. Munkájuk végeztével a vörösök az agyonlövöttekhez mennek s ezeket kifosztják; a hullákat a szabadba cipelik s itt várákznak a gambuzinó parancsaira. Ez utóbbi Perillóval együtt ezalatt a tűzhöz lép, azt fölszítja, hogy foglyaik, akik lassan ocsudtak föl ijedtségükből, jobban láthassanak.

- Isten hozta a Señorokat ide a hegyek közé, - szól gúnyosan a gambuzino. - El vagyok ragadtatva, hogy újból van szerencsém találkozhatni. Hogyan folyik a soruk?

- Nagyon jól, Señor, - válaszol Frici ügyesen, hogy a gambuzinó jó kedvét kissé lelohassza.

- Úgy? Hogyan szolgál az egészségük?

- Meg vagyunk azzal elégedve. Ha szíve oly nyugodt lenne, mint a miénk, irigy szemmel tekinthetne önre bárki.

- Szíve nem érdekel, de annál jobban pénzzacskója. Gazdag ön?

- Természetesen.

- Fizethet váltságdíjat?

- Hogyne.

- De jelenleg nincsen önnél pénz.

- Sajnos; biz ez úgy van. Bankáromnál őriztetem.

- Nem baj. Majd utalványt írhat részemre. Hogyan állunk társával?

- A szegény ördögnek egyebe sincsen, mint egy pár bolivianosa - a zsebében.

- Ez esetben meg kell hálnia. Csupán váltságdíjért bocsáthatom szabadon.

- Eszébe sincsen, hogy meghaljon. Tudja ő azt, hogy már több ízben fizettem érte.

- Most is fizethet?

- Miért ne? Mennyire rúg a váltságdíj?
- Tízezer bolivianos mindkettőjükért.
- Szép kis összegecske! Megadom. Kérek íróeszközöket s jóféle papirost, hogy megírhassem az utalványt.
- Nem oly sietős. Még ezzel a Señorral óhajtok beszélgetni.

Gyorsan odafordul Engelhardthoz:

- Ismer talán engem, Engelhardt úr?
- Nem igen, - válaszol Engelhardt nyugodtan, mert tudja, hogy pénzéről van szó s nem életéről.
- Nem-e? Az se baj. Rögtön megismer, ha oly nemeskeblű lesz, mint ez az apró Señor, aki a tízezer bolivianosból egyetlen egyet sem akart lealkudni.
- Minő váltságdíjat követel tőlem?
- Majd megállapítom, mihelyt megtudtam, hogy mily nagy a vagyona. Én vagyon szerint szoktam...

A gambuzinó beszédét megszakítja a főnök megjelenése, aki magához inti a gambuzinót.

Távolabb menve a »Hegyes Kés« így szól:

- Nem vagyunk biztonságban; leselkednek reánk. Embereink egyike földön kúszó alakot látott.
- Talán állat lehetett?
- Semmi esetre, Señor. Férfiu volt, aki, mihelyt észrevette, hogy megfigyelik, talpra állott és elszökött.
- Nem üldöztétek?
- Ilyen sötétségben üldözésről szó sem lehet. A férfiú egy pillanat alatt eltűnt.
- Qué disgusto! Azonnal el kell távoznunk. Ki tudhatja, ki jár itten.
- Kétségkívül Jaguár apó, - vélekedik Perillo, aki figyelemmel kísérte a főnök jelentését.
- Semmi esetre sem Jaguár apó. Ha ő itt volna, nem haboznék minket megtámadni s a foglyokat megszabadítani. Akár kicsoda a leselkedő, nem fog bennünket megtalálni; majd tévútra vezetjük.

A gambuzinó a tűzhöz lépve kiadja halkán rendeleteit.

Az indiánok egyik része előhossa az agyonlötteknek s a foglyoknak öszvéreit, a másik része a fogoly németek körül szorgoskodik; aztán mindnyájan fölkerelkedve megindulnak, de nem a Salina del Condor felé, de az ellenkező irányban. A hely csöndes lesz újból. De nem egészen! Alig hagyta el az előbbi társaság a helyet, a sziklafalnál két alak tűnik szemeink elé: az egyik magas, a másik alacsony. A magasabb odaszól a kisebbikhez:

- Megpillantottak téged s ezért távoztak. Mily könnyen elfoghattak volna téged, drága fejedelmem!
- Engem, kedves Ancianom, sohasem foghattak volna el, - válaszol Haukaropora, az inka fia.
- Rossz útra tértek, hogy bennünket tévútra vezessenek. Mi tudjuk ezt; lábaink gyorsabbak, mint lovaik patái. Ők a Salina felé igyekeznek. Siessünk, hogy ezt a körülményt Jaguár apónak tudomására adjuk.

Az ősrégi peruiak ivadékai gyorsan eltűnnek az éj sötétségében. Szavaikból azt következtethetjük, hogy őket Jaguár apó küldötte ki kém szemlére, hogy a gambuzinó közeledését neki bejelentsék. Mivel a gambuzinó a mojos-indiánokhoz betért, Jaguár apó egy napot nyert; ennél fogva, mikor a gyilkos hegytorokhoz ért, csapatját ennek szélén letelepítette anélkül, hogy az elővigyázati intézkedéseket megtette, amelyeket fölöslegeseknek tartott.

XIX. FEJEZET. **Az inka öröksége.**

A Barranca del Homicidio, t. i. a gyilkos hegytorok gyanus, félelmetes volt s ezen hely egész vidékét, környékét jobbra kerülték az emberek. Élettelen, kopasz a hegyóriás nyugati oldala; pusztán, elhagyottan emelkednek ég felé a magas sziklák. Maga a hegytorok oly meredeken vezet a mélységbe, hogy csupán gyalogos ember képes azon nagy nehezen lefelé kúszni. Ott hasonlóan igen kevés nyoma látszik a növényzetnek; itt-ott pár gyökér, esetleg kevés moh található a síma sziklákon; a mélység meg van telve idők folytán letört szikla- és kődarabokkal. A tanyázóktól nem messze feküdt egy hatalmas kőtuskó, amely felette alkalmas arra, hogy búvóhelyül szolgáljon a szél és rossz időjárás ellen. Jaguár apó Geronimóhoz fordulva, odamutat a kőtuskóra: - Ezen kőtuskó mögött rejtőzött Antonio Perillo, midőn az inkát meglesté, mielőtt másnapon odalenn meggyilkolta. A haldokló Pellejo elbeszélte nekem, hogy mit hallott a csontok mocsaránál s ekkor említette e kőtuskót. Ennél akarta éjjelét eltölteni, amint az inka mellette elhaladt.

- Ez világos, - fűzi tovább a beszéd fonálát Geronimo, - a hegytorok másik szélén jelent meg másnap reggel az inka; így ott kell lennie az elrejtett kincsnek.

Hangosan társalognak, hogy egész kíséretük hallhassa a dolgot, hiszen az öreg Anciano és Haukaropora nyíltan beszéltek titokról. Ekkor odalépve Geronimóhoz, így szól: - Helyesen sejtette a dolgot, Señor. Odaát, ahol nagy megerőltetéssel lehet csak fölfelé kúszni, a leszállót azonban száz veszély fenyegeti, van a hely, amelyet a gambuzinó s Perillo keresnek.

- Te természetesen ismered azt?

- Úgy van!

- Hauka is.

- Éppen nem. Részére az egész dolog titok, mert rövid idővel azelőtt érte el azt a kort, mikor atyja akarata értelmében ezt megtudhatja.

- Tőled fogja megtudni?

- Igen.

- Tökéletesen beavattak a titokba?

- Csak annyiban, hogy az utat Haukának megmutathatom.

- A kincs föld alá lenne elásva? Úgy értem, hogy gödröt ástak-e, amelyet betemettek.

- Nem így van. Egy barlangban, egy tárnában fekszik, amelyet elődeink ástak, midőn aranyat és ezüstöt kutattak. Mit sem találtak s midőn földalatti széles keresztnyílásra bukkantak, fölhagytak az ásással s betömtek a tárna bejáratát. A bejáratot mindenki ismerte; mikor Haukaropora őse menekült, híveivel idejött s kincseiből mindazt, amit megmenthetett, ide rejtette a tárnába. Ellenségei üldözték s megtámadták; két férfit kivételével kíséretét megölték. E két férfit egyike volt az inka, a másik egyik ősöm. A titkot ezek utódjai örökölték, míg reánk szállt, t. i. Haukaropóra és én reám. Tudom, merre s hol fekszik a barlang, de belsejében sohse voltam, mert e jog uramat, Haukaropora atyját illette. Ma megmutatom a hely bejáratát s ha Haukaropora megengedi, úgy először fogom látni a barlangban elrejtett tárgyakat.

- Megengedem, derék, hű Ancianom. Te második atyám vagy s tulajdonom a tied is.

- Köszönöm. Semmire sincsen szükségem, csupán a szeretetedet kérem. De azért mégis lenne kívánságom.

- Mi ez? Mondd el.

- A barlangba csak bizonyos életkor elérése után léphetsz. A tárnába nem minden veszély nélkül lehet bemenni. Miben áll e veszély, nem tudom. Atyád ezt velem közölni akarta; de, fájdalom, meggyilkolták; így nem volt ideje föltárni a veszélyt.

- Sejtess valamit?

- Sejtek, de ez alappal alig bír. Elődeink oly tüzet tudtak készíteni, amely századokon át nyugodott s rejtve maradhatott, de ha működésbe hozták, mindent elpusztított, széjjelrombolt. Lehet, hogy a mai lőporhoz hasonlít, miről népünk mit sem tudott, míg a spanyoloknál nem látta. Azt sejttem, hogy a barlangot ilyenféle tűz őrzi, amely a jogosítatlan belépőt elpusztítja.

- Akkor igen veszedelmes a kincshez közelíteni.

- Bizonyára. Arra kérnélek, vidd magaddal Jaguár apót; az ő szemei élesek, tapasztaltak, úgy, hogy előbb veszi észre a rejtett tüzet, mint bárki.

- Velünk jön; magam is arra kértem volna. Sőt Antonio barátom hasonlóképpen mellettünk legyen, midőn a kincset megnézzük. Vagy talán félsz a rejtett tüztől, - kérdi Hauka Antoniót.

- Sohse félek én. Valamint a lőpor, úgy a tüzetek csak akkor veszélyes, ha meggyújtják. Ettől meg majd óvakodunk.

- Óvatosság mellett nem kell félnünk, - szól Jaguár apó. - Ma akarjátok a barlangot megkeresni?

- Úgy van, - felel Anciano.

- Még ellenségeink megérkezése előtt? - Azt tanácsolnám, hogy várjunk; nyomaink jelenlétünket elárulhatnák.

- Van időnk, hogy ezeket eltüntessük, Señor! A gambuzinó holnap reggel előtt nem érkezhetik, most meg delelőnk van.

- Jobb, ha várakozunk. Nem tudjuk, hogy milyen leletre akadunk. A dolog olyan fordulatot vehet, hogy elhatározásunkat végre se hajthatjuk.

- Igaza lehet. Nem tudhatjuk, hogy a gambuzinó hány indiánt hoz magával. Egypár főnököt ismerek a mojak közül; de mivel több ellenségünk van közöttük, lehetséges, hogy küzdelem keletkezhetik közöttünk. Ha e harcban elhullok, ki mutatja meg a helyet uramnak; ez esetben egész öröksége odavész.

- Nem kell az ütközetben részt vened.

- Ugyan, kérem, Señor, hogy gondolhat ilyet. Megölt uram orgyilkosát el akarjuk fogni s ilyenkor karjaim és fegyvereim pihenjenek? Kívánjon tőlem bármit, csak ezt ne!

- Legyen meg a kívánságod. De egyébre kell gondolnunk. Talán egy napnál tovább kell itt időznünk; élelmiszerünk elég lesz, de öszvéreinknek mit adunk? A Salina del Condorba le nem küldhetjük, mert ellenségeink jönnek arra, tehát messzebb kell legelőt keresnünk; itt sem maradhatunk, valahol el kell rejtőznünk.

- Semmi gondja se legyen minderre, Señor. Egy órányira innen tudok egy mély odut, ahol vizet kapunk s amelynek szélén jó fű nő. Haukaroporával odavezetjük mindnyájokat.

- Helyes. Legelőszőr azonban tájékozódniuk kell, hogy a gambuzinóval érkező mojos-indiánok ellenségesek-e, vagy barátságosak; ha jóindulattal lesznek irántunk, úgy könnyen

rávehetjük őket, hogy hozzánk csatlakozzanak. Te vezesd a többieket a jelzett helyre, én meg Haukával és Antallal itt bevárlak.

Az egész csapat fölkerekedett s Anciano vezetése alatt a rejtett legelőre siet. Jaguár apó pedig, miután Haukaroporával és Antallal a hegytorok szélén leült, letekint a mélységbe s megszólítja a fiatal inkát: - Tudnál-e a tárnára rátalálni Anciano nélkül?

- Semmi esetre. Apám a bejáratát olyan jól elfödte, hogy arra ember rá nem akad.

- Nézzünk utána. Mivel tudom, hogy a hegytorokban valami el van rejtve, nem lehetetlen, hogy azt megtaláljam. Lebocsátkozom; ti meg várakozzatok. Jó lesz szemünket nyitva tartani. Ha valakit észrevesztek, kiáltatok utánam. Meg fogom hallani a hangot.

Ügyesen kúszik lefelé a meredek sziklalejtőn Jaguár apó, míg Hauka fejét csóválva néz Antalra: - Nem fog rátalálni a helyre. Híres-neves ember, de a hely fölismerhetetlen.

- Nem láttad-e mosolygását, midőn ugyanezt az ő jelenlétében állítottad? Biztos benne, hogy a barlangot felfödözi. Gazdag leszel, dúsgazdag; gazdagabb mint atyám. Elődeidnek csakugyan volt annyi aranyuk-ezüstjük, mint amennyiről mesélnek, mint amennyiről olvasunk?

- Nemcsak annyiok volt, de sokkal-sokkal több. Mikor a spanyolok az inkákra rajtaütöttek s azokat kirabolták, az ország számos előkelője elásta a kincsét vagy más módon elrejtette, hogy haláluk után senki sem tudta, hová tűnt el minden drágaság. Milliók és milliók hevernek lenn a földben, így - nem okoznak kárt az emberiségnek.

- Talán hasznót akartál mondani?

- Kárt bizony! Népem óriási gazdagsága volt az oka annak, hogy elpusztult. Ha szegény lett volna a Peruba jött spanyolok visszafordulnak örökre. Tudod-e, hogy őseim legszerencsétlenebbikét miképpen csalták meg?

- Nem.

- Amint elfogták, nagy, széles terembe vezették és Pizarro, a hódító, kardjának hegyével oly magasan, amint csak lehetett, köröskörül a falon vonást húzva, szabadságot ígért neki, ha a látható vonalakig megtölti a termet arannyal-ezüsttel. Az inka teljesítette a követelést, de a spanyol megszegte ígését. A termet másodízben is megtöltötték s ekkor sem tartotta meg szavát a hazug. Keresztény volt, aki aztán az igazság és a szeretet tanát erőszakosan terjesztette országunkban. A gazdagság tehát népemnek sírját megásta.

- Két nagy terem, megtöltve arannyal-ezüsttel!! Lehetséges ez?

- Csodálkozol? Akkor fogalmad sem lehet azon kincsekről, amelyeket Kuzko és Tschukitu naptemplomaiban, Huanakauri, Katscha, Vilikanota templomaiban és más szent helyeken lehetett látni. Kuzko naptemplomában 4000 pap és szolga volt alkalmazva. Minden ajtófélfá vert aranyból készült, az ablakmélyedések smaragddal s más drágakövekkel voltak ékesítve, az oldalfalak aranylemezekkel bevonva. Itt állottak az istenek, istennők szobrai tiszta aranyból, az inkákéi tiszta ezüsből. Mennyi lehetett ott a nemes ércekből készített edény s áldozati eszköz! A közellévő hegyek öt forrászive arany csöveken folydogált arany és ezüst medencékbe, ahol az áldozati állatokat megfürösztették. Még többet is mondjak?

- Megállj, kérlek! Szinte félni kezdek. Ha oly nagyszerű, pompás épületekről, szobrokról, edényekről beszélsz, úgy nagy művészeitek lehettek.

- Bizonyára voltak ilyenek; de a művészetünk másféle, mint a tiétek.

- Hát a tudománnyal hogyan állunk?

- Fiú vagyok, aki a hegyek között magánosságban növekedtem; nem beszélhetek arról, amit ti tudományak neveztek. Tudós embereink voltak ugyan. Gondolj a Kippu-Kamayokokra, akikről hallhattál valamit.

- Ezek írástudó férfiakat. Írástudó azonban nem betűkből, szavakból áll, de zsinórokból, amelyeken csomókat, bogokat kötöttek. Hogyan lehetséges ily zsinórokon olvasni, mint könyveinkben, írásainkban, újságainkban?

- Ez nem volt könnyű mesterség, nem is tudott mindenki olvasni-írni. Ilyen Kippu csupán olyan írástudó ember tudott elolvasni, aki Kamayok volt. A legmegbízhatóbb férfiakat választották e méltóságra; minden falura jutott egy Kippu-kezelő, aki művészetét utódjaira hagyta. Öreg Ancianom ilyen családból származik; hű kísérem bárhol található Kippu el tud olvasni.

- Te is értesz hozzá?

- Igen, mert oly uralkodók utódja vagyok, akiknek ezen művészethez érteniük kellett. Hozz elő egy Kippu, hát azonnal megfejtem a rejtélyt. Atyám mindenre megtanított, amire egy inkának szüksége lehet, mert azt hitte, hogy birodalmunk föltámad, de... - Elborult tekintettel, szomorú arccal folytatja ezután: - Előbb ugyan hitte, de később már nem. Magam is így gondolkodtam, de amióta ismerlek, reményeim megszűntek.

- Amióta ismersz? Azt gondolod, hogy én vagyok oka ennek?

- Valószínű, de anélkül, hogy tudnád. Én csak hegyeim s a vadont, az őserdőt ismertem; csak a magam népéről hallottam, más népről egy szót sem. Mikor megismerkedtünk, sok népről, sok szép országról meséltél nekem; most tudom csak, mily nagy a föld, mily nagyok az országok s mily kicsiny egy ember, a magános fiú, noha ősei hatalmas fiai voltak a Napnak. Álmodtam, de fölébredtem s ha az alattunk levő tárnának összes kincseit megtalálnám, akkor se fogna el a hamis, félrevezető álom. Népem történetének vége szakadt; a múlttal többé nem törődöm, előre akarok tekinteni. Azt szeretném megtanulni, amit te tudsz; férfi akarok lenni, de olyan, amilyenekről beszéltél. Elhagyom hegyeim s kívánságom kielégítéséhez hozzálátok. Jaguár apótól kérek tanácsot. Céлом eléréséhez szükségem van a vagyona; azért örvendek most, hogy atyám örökségéhez hozzájutok. Különben megvetném, ott hagynám a halom aranyat-ezüstöt, mivel talán halálomat, pusztulásomat okozná, mint ez őseimmel történt.

Az inka arca újra elborul, de pár pillanat múlva örvendve nyújtja jobbát fehér barátjának: - Te most Limába igyekszel s innen atyáid országába: Németországba, hol még többet tanulj. Magaddal viszesz-e engem oda?

- Igen szívesen. Komolyan beszélsz?

- Nagyon komolyan. Előbb azonban Jaguár apóval kell értekezni s Ancianóval.

- Ő veled jön! Ugyan mit tagadna meg uralkodójától?

- Öreg ő; nem ismeri hazád nyelvét éppen úgy, mint én.

- Olyan erős, mint egy fiatal ember. A hajón meg sokat tanulhattok meg tőlem németül.

Ebben a percben Jaguár apó fölkapaszkodik a hegytorokból; ugyancsak ekkor hallják egy öszvér ügetését. Anciano ül rajta és jelenti: - Mindnyájukat elhelyeztem. Most leszállhatunk a barlangba.

- Jaguár apó már lent volt.

- Úgy? Señor már kutatott? Bizonyosan eredmény nélkül.

- Olyan biztos vagy dolgodban?
- Természetesen.
- Lássuk, hogy tévedek-e? Azt hiszem, hogy a tárnához vezető utat megtaláltam.
- Hol?
- A hegytorok hátulsó részében.
- Azt könnyen állíthatja, mert tudta, hogy a rejtett hely ott van.
- Szálljunk le! Megmutatom a helyet.

Öszvéreik lábát összekötötték, hogy lassan ereszkedhessenek a meredek lejtőn. Jaguár apó elül halad egészen a hegytorok hátsó faláig. E helyen a jobb oldalfal egy méternyire kiszögellik; ezáltal egy ék keletkezik, amelyik a sziklafallal két tompaszöveget alkot. Hammer odalép a hátsó szöglethez, kezével odamutat a talapzatra s határozott hangon így szól:

- Itt a hely! Igazam van-e, Anciano?
- Itt, Señor! Honnan tudhatja ezt? Mindentudó lett?
- Ehhez nem szükséges a mindentudás.
- Nem-e? Akkor értem ellenségeit, kik azt állítják, hogy Señor veszélyes ellenfél.
- Ehhez egyebet se kellett tudnom, mint hogy a hegytorokban tárna van.
- De hogyan bukkanhatott a helyre? Nem tévedett?
- Nem; most magad fogod igazolni állításomat. A barlang természetesen a hegytorok hátsó részén lehet; a tárnát sziklába kell vájni; ezt nem a természet földte be, de emberi kéz, még pedig mesterségesen. Csak ezt kellett megvizsgálnom s tisztában voltam, hogy hol mutatkozik az emberi kéz munkája.
- Hogyan?
- Ez a négy kő nem alkotja-e a szabályszerű négyszög szögeit?
- Bizony, az úgy van.
- Nem egyenlő nagyságúak és súlyúak-e a kövek, hogy egy erős férfi fölemelhesse?
- Ez is igaz, Señor. Pontosan összevág minden.
- Tudtam. A lyukat be kellett földni. Nagyobb szikladarabot e célra nem lehet igénybe venni, mert egyetlen egy ember azt el nem távolíthatja, hogy a tárnát fölnyissa. Deszka itt nem található; hát valami borítót, például állatbőrt kell elővenni, ezt a nyílás fölé kifeszíteni, négy szélén négy kővel megerősíteni, hogy ezeket egyetlen egy férfi elmozdíthassa. A kis köveket, kövecskéket azért kellett odahalmazni, hogy természetes külsőt kölcsönözzenek az egésznek.
- Mindezt nagyon helyesen mondja, Señor. A nyílás előbb fadorongokkal volt földve, de ezek elredvedtek s így a földél beszakadt. Uram nem tehetett egyebet, minthogy öszvéreét agyonlőtte s bőrét négy kő segítségével a nyílás fölé kifeszítette; erre könnyű kövecskéket hintett; ez a módszer bevállott. Ember is ráállhat s nem enged. Fölnyissuk-e?
- Föl; mi sem tartóztat minket vissza.

Mind a négyen leguggolnak s a kövecskéket eltávolítják; nemsokára előtűnik az állatbőr, mely oly szilárd, mint a vaslemez. A négy nagyobb feszítőkövet elmozdítják, az állatbőrt fölveszik s íme, előttük van a nyílás, az üreg, melyen egy vaskosabb ember keresztülfér. A

nyílás tetőirányosan nyúlik lefelé. Itt megszólal Jaguár apó: - Ez mégsem tárna, de inkább akna.

- Csupán a bejárat függélyes. Az üreg oly mély, mint aminő magas a férfi. Aztán szögletben vízirányosan vezet a sziklák közé. Leszálok.

- Hogyan leszünk a világossággal?

- Erről gondoskodott uram! - Odalenn gyertyákat találunk, amelyeket faggyúból készítettünk.

Anciano lassan lebocsátkozik az üregbe s miután Hammer pár gyújtót lenyújtott, nemsokára gyertyavilág látszik. Ezután egymásután leszállnak Haukaropora, Engelhardt, végül Jaguár apó. Alig mennek pár lépésnyire, a tárna kiszélesedik; csakhamar oly széles helyiségbe jutnak, ahol mind a négyen kényelmesen elférnek. Körülnéznek, de egyebet se találnak egy facöveknél, amelyen egy 30 méternyi hosszú, kötőtű vastagságú zsinór lóg. Ez háromszínű s több csomóval bír; több rövidebb, vékonyabb zsinór csüng rajta; ezeken bogok láthatók.

- Egy Kippu, - kiált föl Anciano s tüstént le is veszi a zsinórt a cövekről, hogy a gyertyák világánál megvizsgálja. A színek ugyan megfakultak, de azért a megkülönböztetés nem nehéz.

- Meg tudod-e fejteni, - kérdi Jaguár apó.

- Meg, Señor. Ez a Kippu arra figyelmeztet minket, hogy más gyertyát ne gyújtsunk meg, míg a második Kippu meg nem találjuk. Tehát a másodiknak itt kell lennie a közelben. Menjünk előre!

Haukaropora igazolta Anciano állítását, hiszen maga is elolvasta a Kippu. Erre tovább haladnak majdnem 50 lépésnyire; a tárna mindinkább nagyobbodik és szobaalakot tüntet a látogatók elé; a hely 3 méternyi magassággal és 6 méternyi szélességgel és mélységgel bír; hátsó részében nagy üresség tátong, mely ismeretlen mélységbe vezethetett. Négy kutatónk nem tud hová lenni csodálkozásában, midőn a gyertya gyöngéd világánál körülnéz. Jobbra-balra csillog, fénylik a tiszta arany-ezüst. Padszerű kőállványokon állnak, fekszenek a mindennemű, minden fajtájú drága tárgyak. Egymás mellett láthatók a gyermeknagyságban aranyból készült istenszobrok, az ezüsből való inkaszobrok, edények, templomi eszközök, ékszerek, napok, holdak, csillagok, ékes fegyverek. Óriási gazdagság, kincs van itt felhalmozva, amely csak hatalmas uralkodóé lehetett. Az ősrégi Peruban minden indiánnak a föl-kutatott aranyat, ezüstöt, drágakövet be kellett szolgáltatni az inkának, akinél így évenként 4000 mázsa arany és ezüst gyűlt össze.

Engelhardt, Anciano s Haukaropora áhítatosan, tisztelettel tekintenek az egykori istenekre s az inkákra; Jaguár apó meg e pillanatban saját életbiztonságukat fenyegető veszélyre gondol s nemsokára az Anciano kezéből átvett gyertyával kutatni kezd az említett veszedelem után. Vizsgálódása, kutatása eredményes. A talajon, a kőpadok mellett vékony agyagcsövek futnak, melyek sárgásfehér, viasznemű anyaggal voltak megtöltve; az agyagcsöveken egyenlő távolságban kanóckák láthatók.

- Ez lehet a veszedelmes, pusztító tűz, - mutat a csőre Jaguár apó, - amelyről Anciano beszélt. Ezekhez a kanóckákhoz nyúlunk nem szabad, míg a második Kippu el nem olvastuk. De hol lehet az? Keressük meg!

Nem kell sokáig fáradniok, mert ez ott csüng a falon a bejárat mellett. Ez a Kippu sokkal mesterkétebb, szövevényesebb, művésziesebb alkotású, mint az előbbi; zsinórjai különböző színűek s talán száz bog van rajtuk. Az öreg Anciano kezébe fogja a Kippu, ránéz s így szól: - Ez a Kippu nagyon hosszú levél; ezt itt a gyertya gyér világánál meg nem fejthetem, mert a színek nagyon megfakultak.

- Napfénynél meg tudnád fejteni?

- Föltétlenül.

- Akkor menjünk föl.

- Elmenjünk már a kincsektől, melyek oly gyönyörűek?

- Még pedig tüstént. A kincsekhez addig nem szabad nyulnotok, míg a Kippu tartalmát nem ismerjük. Minden mozdulatra halál következhetik. Ám maradjatok, ha kedvetek tartja; de én távozom s elébb nem térek vissza, míg a Kippu tartalmáról fölvilágosítást nem nyerek.

Anciano még mindig gyönyörűséggel legelteti szemét a drágaságokon, mialatt Hauka kiveszi kezéből a Kipput, megvizsgálja a gyér világosságnál s így szól: - E Kippu atyámnak, a meggyilkolt inkának, végrendeletét tartalmazza. Ez az irat sokkal értékesebb előttem, mint e halom kincs; addig maradjon minden a helyén, míg el nem olvasom. Én fölmegek.

Mind a négyen ugyanazon úton haladva fölkapaszkodtak. Napvilágra érve, a fiatal inka és Anciano kezeikbe veszik a Kipput; órákig tart a munka, míg a helyes értelmet, a tartalmat megfejtik, elolvassák. Jaguár apó délutáni három óra felé azt indítványozza, hogy jelenleg hagyják itt a helyet, mivel valaki megleshetné őket s úgy titkuk napfényre kerül: - Az üreget be kell fednünk s mindent úgy elrendeznünk, amint találtuk. Azután kimászunk a völgytorokból; kissé elrejtőzünk, ahol a Kipput újból alaposan elolvashatjátok.

Jaguár apó felügyelete alatt munkájukat elvégezve, fölkúsztak. Mintha idefönn elméjük megnyílt volna; egy óra leforgása alatt az inka s Anciano készen lett a megfejtéssel.

- Szabad-e megtudnom a tartalmát? - kérdi Jaguár apó.

- Mindenesetre, Señor, - válaszol az inka. - Mint mondtam, ez atyám végrendelete, de ez sokkal másképpen szól, mint ahogyan gondoltuk. Olvasd föl, Anciano.

Anciano áhítatosan letérdel a Kippuval, sorba veszi újjai közé a zsinórokat, a bogokat s lassacskán a következőket olvassa:

- Haukaroporának, kedves fiamnak, az utolsó inkának. Ha e Kipput megpillantod, akkor én halott vagyok. A népek is meghalnak. Az én népem halott, mint önmagam. Ne reméld, hogy föltámad. Te sohse leszesz uralkodó. Népem aranya és ezüstje miatt pusztult el. Te is így akarsz elveszni? Ha szegény lett volna, most élne és munkálkodnék. Légy fiam szegény: élni fogsz és dolgozni. Ne légy gazdag kincsekben, de lelkedben és szívedben: akkor boldogabb léssz összes őseidnél. Erre kérlek, de nem parancsolom. Ez a halom arany a te tulajdonod; vidd el, vagy itt hagyhatod. Ha elviszed, szolgálja vagy; ha megveted, szabaddá teszed magadat. Kezedben van az inkák aranybuzogánya. Add el; elég pénzed lesz, hogy tanulj, hogy munkás férfiuvá légy: mert a munka nemesít, a semmittevés gyalázatot hoz. Ha az aranyat akarod, vidd el; de vigyázz a csövekben lévő tűzre. Ha becsületet óhajtasz szerezni s igazi szerencsét, akkor a nemes ércet add vissza a földnek, ahonnan elrabolták. Gyűjtsd meg a csőben az alvó tűz első kanócat, aztán rögtön fuss a barlangból. Most választhatsz; jól válassz! Uralkodók vére pezseg ereidben; uralkodjál hát magadon! Melletted vagyok, melletted maradok. Cselekedjél úgy, hogy lelkem örvendhessen rajtad. Ekkor szellemem gyönyörködni fog benned, míg nem érkezel oda, ahol arany-ezüst nem segít, csupán a szívnek kincseit mérlegelik. Cselekedjél mint édes fiam, mert apád vagyok.

Mondatonként, szótagolva, kellően hangsúlyozva, olvas Anciano fejedelme előtt, ki áhítatos arccal hallgatja édes atyjának rendelkezését, tanácsait. Antalt s Jaguár apót mélyen meghatották a halott nemes gondolkozásmódja, a nagy eszmék, a szívhez szóló tanácsok, de egyik se hitte, hogy az inka képes oly áldozatra, aminőt atyja óhajt.

Haukaropora fölemelkedik, a napba tekint, mely éppen ott búcsuzik mindnyájuktól s lassan eltűnik a hegyek közé. Így tündezett lassanként az inkák országának fénye. Ancianotól átvéve a Kipput, így szól:

- Kelj föl, atyám! Nincsen többé - inka. A napnak fiai országukkal együtt eltűntek; magam édes atyámnak engedelmeskedem, aki azt hiszi, hogy elég erős vagyok arra, hogy a helyes dolgot válasszam. Visszaadom a földnek az aranyat; dolgozni akarok.

Anciano fölugrik, odarohan urához s megcsókolja kezét: - Légy üdvözölve, fiam, ezen elhatározásodért; magam sem vártam tőled egyebet. Nincsen szükséged csillogó kincsekre, mert a legnagyobb kincs szívedben van.

- Hogyan? - kérdi Jaguár apó, - te a tárna értéktárgyairól lemondasz? Azt mondtad? Ez megfontolatlan elhatározás lenne tőled. Gondold meg, mit dobsz el magadtól, s mi mindent tehetsz, ha atyád örökségét átveszed!

- Öröksége nem odalenn a tárnában fekszik, hanem szívemben.

- Hát meg akarod gyujtani az emésztő tüzet, hogy a kincseket elpusztítsad?

- Meg.

- Ez örülség! Ha nem akarod magad ezen óriási kincseket, úgy figyelmeztetek arra, hogy hány embert tehetnél velök boldoggá, szerencsésé. Magadat megfoszthatod tőlük, de másokat nem.

- Az örökség az enyém s ezzel azt tehetem, amit akarok. El akarom pusztítani az egészet, mert embertársaimnak jobb kincseket adhatok.

- Rettenetes képzelődés, igazi önteltség! Ezt megakadályozom, - kiált fenyegetően és határozottan Hammer. Haukaropora meg fölemeli arany buzogányát a földről, s büszkén fölemelkedve így válaszol: - Señor, én nagyra becsülöm és tisztelem önt, de e dologban csupán egyetlen egy akarat létezik s az az enyém. A buzogányt atyám óhajta szerint eladom, hogy élhessek s tanulhassak; ha akaratomat meg akarná akadályozni Señor, úgy arra kényszerít, hogy a buzogányt az ön elleni küzdelemben kipróbáljam.

Hammer elcsodálkozva felel szeliden: - Nem úgy értettem a dolgot, fiatal inkám. Határozatod hősies, csodás, ha a pénz értékét ismered, de kételkedem benne. Egyébként amit mondtál, még nincsen végrehajtva.

- Azonnal megteszem; leszálok a tárnába s meggyújtom a tüzet.

- Hogy minket elárulj s atyád gyilkosát menekülni engedd. Nem ismerem tüzeteket, de attól tartok, hogy robbant; a sziklák széjjelpattannak, a tárna meg összeroppan, összeomlik. Amint a gambuzinó Perillóval ideér, meglátja a nyomokat és sebbel-lobbal menekül a veszélyes helyről.

- Igaza van, Señor; várnom kell. Más úton-módon is elfoghatnók ugyan e két embert, de ha a gyilkos völgytorok erre alkalmasabb, úgy tervét elfogadom.

- A mondó vagyok. Szükséges azonban pontosan megtudnunk, mikor jön az ellenség. Magadra akarnád vállalni a megbízatást?

- Örömet, - válaszol az inka, ki nem veszi észre, hogy Jaguár apó el akarja őt távolítani.

- Azonnal el kell indulnod, mert gyalogolnod kell; különben észrevehetnének.

- Merre vizsgálódjam s meddig?

- A Salina del Condorig. Úgy vélem, hogy a gambuzinó estére már ott lesz.

- Ha nem lesz ott?

- Akkor egy kettős nyílású barlangban fognak tanyázni a Guanacotale mellett, ahonnan a mojos-indiánoknak kell jönniök.

- Ismerem a barlangot, - szól Anciano. - Elkísérhetem-e uramat?

- Hogyne! Négy szem jobban lát, mint kettő.

- Hol találhatjuk a Señort visszaérkezésünk alkalmával?

- Holnap reggel itt leszek; az éjszakát lovas társaimnál töltöm.

Az inka és Anciano a Salina felé indulnak s a sötétségben odaérnek. Útközben, amint tudjuk, a kétnyílású barlang előtt tanui voltak a peon s a két arriero meggyilkolásának. Erre mindketten kis idő múlva a gambuzinot az indiánokkal a Salina del Condorba látják lépni. Amennyiben tüzet fahiány miatt nem gyujthattak, mit sem lehetett látni s mivel az egész társaság letelepedve csendesen viselkedett, inkánk kíséreléssel visszatért a völgytorokba s tapasztalatairól jelentést tett Jaguár apónak. Elmondták, hogy három férfit agyonlövetett s hármat fogva tart a gambuzinó.

Jaguár apó és egész kísérete ezután a gyilkos völgytorok oly helyére húzódott vissza, ahonnan mindent szemmel kísérhetett, de ő maga övéivel együtt jól volt elrejtözve. Annyit sejtettek, hogy a három fogoly közül kettő: a doktor és szolgálja. Dél előtt érkezik a gambuzinó Antonio Perillóval, a nyolc indiánnal s három foglyával a gyilkos völgytorokhoz. Azonnal elrendeli a letelepedést. Iszonyú kapzsisága arra ösztönzi, hogy azonnal hozzáfogjanak a kutatáshoz. A foglyokat nem merte az indiánokra bízni, ezért magával vitte őket a völgytorokba, ahol kiálló sziklákhöz külön-külön jól odakötöztette, hogy valamiképp meg ne szabadulhassanak. A gambuzinó meg Perillo eltávozik s hozzálátnak a kutatáshoz; az indiánok fenn maradnak, mert tilos volt a völgytorokhoz közeledni. Véletlenségből a foglyokat ahhoz a sziklaélhez kötözték, melynek hátsó szögletében volt a tárnaüreg bemenete. Természetesen a földön feküdt valamennyi; Morgenstern azonban pontosan azon a kövecshalmazon, mely az ösvérbőrt fődte. Midőn kínzóik eltávoztak, megszólal Frici: - Célnál vagyunk, mint foglyok. Ha Jaguár apó közel van, úgy szabadulásunk biztos.

- Adja Isten, - fohászkodik Engelhardt, - életünkről van szó; a gazemberek bizonyosan megölnék, mihelyt váltságdíjunkt megkapták.

Nagyot rántott közben-közben kötelékein, de egyúttal a kősziklát is rántogatta, amelyhez odakötözték; persze, hogy ezzel magát a követ kissé ellődította helyéről.

- Azt nem hiszem, - válaszolt a doktor. - Már többször elfogtak, anélkül, hogy homicidiumot (embergyilkosságot) elkövettek volna.

- Mivel Jaguár apó a kellő időben megszabadított minket. Ha most meg nem jelenik, eldalolhatjuk a temetési éneket.

- Fogoly vagyok, míg fiam a közelben van, - kiált mérgesen, elkeseredetten Engelhardt. - A kőhöz kötözték, mint a barmot!

Újból rántott egyet a szikladarabon, mely az ösvérbőr egyik szélét tartotta; az ösvérbőr enged s Morgenstern alatt megereszkeedik, mire ez megszólal: - Puhán fekszem, holott kövecsek vannak alattam; süppedek.

- Magam is sülyedni szeretnék, - folytatja Engelhardt. - Csak egyik kezem lenne szabadon, majd adnék én a gazembernek.

- Ne reménykedjék. Ha a gambuzinó valakit megkötött, annak vége van. Úgy-e, doktor úr, ezt tapasztaltuk.

- Sajnos. Már a fán csüngtünk. Oh Istenem, Istenem! Jaj!

Engelhardt köve lecsúszott a bőrről s az apró tudós beleesett - az üregbe.

- Mi ez? Hová akar utazni? Az alvilágba? - kiált Frici.

- Ne tréfálj. Nagy üregbe - puteus-ba - csúsztam; borzasztó mélység - vorago - fölött lebegek. Ha a kötél elszakad, elpusztulok.

A kis tudós jajgatását meghallják a gambuzinó és Perillo; iziben odasietnek s álmétkodva látják, hogy foglyuk félig eltűnik; kihúzzák, mialatt az öszvérbőr egy része látható.

- Mi ez? - kérdi Perillo, - állatbőr, amellyel ez az üreg fedve volt. Talán csak nem...?

- Hallgass, - rivall rá a gambuzinó. - Célnál vagyunk; ezt a véletlennek tulajdoníthatjuk. A foglyoknak nem szabad látniok munkánkat. El velük!

A három megkötözött foglyot odébb cipelik. Visszatérve megvizsgálják az üreget; apró kövecskéket dobálnak belé és hallják, hogy nem nagy mélységről van szó. A gambuzinó lebocsátkozik; csakhamar hangosan jelzi: - Célt értünk! Sikerült a dolog! Itt faggyúgyertyákat látok; jer le hamarosan.

Mikorra Perillo leereszkedett, a faggyúkanóc már ég a gambuzinó kezében s lassan, óvatosan haladnak a tárna felé. Lázás állapotban leledzenek; míg végtére eléri a hátsó kamrát s megpillantják annak tartalmát. Szótlanul állnak egymás mellett s gyönyörrel legeltetik szemüket a garmada-drágaságon.

- Itt milliók fekszenek; ezt nekem köszönheted, - susog a gambuzinó.

- Sőt inkább te tartozol nekem köszönettel. Becsüljük meg; itt sok kanócot látok a csövekben. Meggyujtsam azokat?

- Természetesen; egy szegényes faggyúgyertyánál keveset láthatunk.

Perillo meggyújtja a legközelebbi kanócot; kis lánggal, nyugodtan égett, de csakhamar lobogni kezdett, mialatt lángja kékszínben játszott; erre minden oldal felé szikrákat szórt, úgy, hogy a többi kanóc sorjában meggyúl. A kanócok lángja a tetőig ér, kiállhatatlan bűz származik; a kanócok egymás után égnek, lobognak, ropognak, puffognak.

- Mi ez? - kérdi Perillo, - ily kanócokat még nem láttam.

- Ez pusztulásunk, - válaszol a gambuzinó - ha azonnal nem menekülünk. Mindezt a jogosítatlan betörőknek készítették. Tehát... - Nagy durranás szakítja félbe a gambuzinó szavait; tüzes kígyók kezdenek röpködni a helyiségben, amelyek a két férfi ruháját meggyújtják.

- Tüstént menekülnünk kell, - kiált a gambuzinó s rohan a kijárat felé, Perillo utána. Ruháik égnek, de nincsen idejük, hogy eloltsák. Alig érnek az üreghez, olyan irtózatos dördülés hallik, amely megingatja a földet.

- Égek, elpusztulok, - ordít Perillo.

- Magam is, - nyög a gambuzinó.

- Ments meg! Oltsd el rajtam a lángot.

- Nincsen időm. A szikla már robban.

Se szó, se beszéd; a gambuzinó teljes erejéből rohan előre a szabadba; Perillo utána. Mindketten az irtózatos fájdalomtól a földön hemperegnek, hogy ruháikat eloltsák. Az első dördülést követi a második, harmadik, hatodik. A tárna az üreggel inog; e pillanatban sűrű, sötét füst tör elő az üregből, sístergés, recsegés, ropogás kíséretében. A völgytorok hátsó

része megtelik sűrű, bűdös felhőkkel. Minden elcsöndesedik, csak a földön hempergő két alak jajgatása hallható.

És Jaguár apó övéivel ugyan hol lehet?

Tudjuk, hogy kíséretével az üregtől mintegy tizenöt percnyi távolságra megállott, miközben Anciano ezt jelenti: - Señor, a »Hegyes Kés«, a mojk főnöke hét emberével jó barátom. Beszéljek veled?

- Természetesen. De olyanformán, hogy a gambuzinó ne hallja.

- Az már Perillóval s három foglyával leszállott az üregbe.

- Meg lehet egyezni a »Hegyes Kés«-sel?

- Azt hiszem, igen. Ha meghallja, hogy Jaguár apó velünk van, hozzánk pártol.

- Siess hát utadra!

Anciano elsiet, de nemsokára visszatér, kezénél vezetvén a mojk főnökét: - Itt van, Señor, a Hegyes Kés. Örvend azon, hogy a híres-neves Jaguár apóval megismerkedhetik.

- Nálad a hét ember? - kérdi Hammer.

- Nálam!

- A két apró foglyot ismerjük. Kicsoda a harmadik?

- Gazdag kereskedő Limából; Engelhardt bankár.

- Az én atyám, - kiált Antal. - Lehetséges-e ez? Miért került erre a vidékre?

- Hogy fiával Buenos-Ayresben találkozzék.

- Akkor siessünk megszabadítására.

Fegyverével a völgytorok felé siet; a többiek utána, de Jaguár apó azonnal intézkedik: - Megálljatok! Nem egy úton haladunk majd. Hat ember a völgytorok másik felére menjen s ott őrködjék, hogy valaki meg ne menekülhessen. - Mindnyájan Hammer parancsa szerint körülfogják a völgytorkot; alig érnek oda, előttük hempereg a két égő ember iszonyúan ordítva; mire az egymásután következő dördüléseket hallják.

- A kutyák felfedezték a kincset és a tüzet meggyújtották, - szól felbőszülve Jaguár apó. - A halom kincs véglegesen elpusztult!!! -

Antal s az inka előre siet a völgytorok hátsó részéhez; itt fekszenek a foglyok félelem, aggodalom között.

- Atyám, édes atyám, - kiált föl örömeiben Antal s eközben már kötelékeitől megszabadítja. A többiek a hátsó szikla falára pillantanak, amelyen jajgatva kapaszkodik két alak: a gambuzinó s Perillo. Jaguár az őrt álló lovasok felé rivall: - Engedjétek a gazfickókat; csak kapaszkodjanak fölfelé. Odafönn már várják embereink.

Ezután Hammer a foglyokhoz fordul. Engelhardtot üdvözli, hanem a két németkét megpirongatja: - Miféle ördög küldte újból önöket utánunk? Miért nem maradtak az őszállatnál?

- Nem lehetett, - tréfál Frici. - Az óriási gazember, akit el akartunk fogni, értékesebb ám.

- Hiszen ez fogott el titeket.

- Az csak csalétek volt. Ide vezettük ehhez az üreghez, ahol alig menekülhetett a tűz elől, - magyarázza a doktor.

- A doktor úr javíthatatlan szórszálhasogató; minden dolog - res - önnél más fordulatot vesz. Türelmem - placabilias, clementia, mansuetudo - fogytán van. Többé nem törődöm önnel.

Gambuzinó Perillóval együtt eléri a magaslatot, de nagy rémületökre ott látják a hat lovast, akik visszakergetik őket. Leérkezve Jaguár apó elé vezetik őket. Külsejök borzasztó; testükön csupán égett foszlányok láthatók, meg számos seb tátong.

- Benito Pajaro, ismersz-e engem? - szól szigoruan Jaguár apó a gambuzinóhoz.

- Igen. Én vagyok gyilkosa testvérednek. Ölj meg gyorsan.

- Ez jótétemény lenne! Hány embergyilkolás terheli lelkedet? Tegnapelőtt hármat löttél agyon. Isten már ítelt fölötted; meg vagyok bosszulva. Szabad vagy; mehetsz, amerre tetszik.

- Ölj meg, könyörgöm.

- Nem.

- Úgy eredj magad az ördögbe! Légy átkozott!

Ezzel villámsebesen kiragadja a mellette álló Engelhardtnak töltött duplapuskáját, rácéloz Jaguár apóra s rásüti az egyik lövést s iziben, mielőtt megakadályozhatták volna, a másodikat saját fejébe röpíti.

Azonnal holtan összeesik a példátlan gonosztevő, de célját mégsem érte el, mert Jaguár apónak szépen sikerült oldalra ugorva a lövést kikerülnie.

Hammer azután Antonio Perillóra mutatva, így szól Haukaroporához:

- Itt áll atyád gyilkosa. Rendelkezzél vele.

- Az enyém, - jelentkezik a doktor. - Buenos-Ayresben életemre tört.

Az inka sötéten ránéz a bikaviadorra: - Kegyes akarok lenni. Nem szabad sokáig szenvednie; egyszerre kell meghalnia.

Főlemeli fegyverét, de a gyáva gonosztevő térdre hullva könyörög:

- Ne ölj meg! Ne ölj meg! Engedj élnem!

- Élj hát, hogy két-három nap mulva megdögölj, mint egy kutya! - Ezzel elfordult az orgyilkostól, akivel senki se törődött többé.

Ennek utána meg akartak győződni arról, hogy milyen pusztítást vitt véghez a tűz. Mindnyájan megtekintették. A sziklák megrepedeztek, új üregek keletkeztek; a tárna az aknával együtt azonban annyira összedőlt vagy talán egészen el is tűnt, hogy oda senki fia se tehette be lábát. Mindnyájan szomorkodtak a nagy veszteségen, csupán Haukaropora mosolyog: - Látja, Señor, hogy az isteni gondviselés nekem adott igazat. Az örökség eltűnt; de édes atyámnak végrendeletét: a Kipput itt, a mellemen fogom viselni. Utolsó akaratát híven teljesítem!

Az üregeket kövekkel betemették; erre a magaslatra másztak, ahol tűz mellett sokáig megbeszéltek a történt eseményeket. Kivált Antalnak volt mit magyarázgatnia. Engelhardt megértvén az inka tervét, megvásárolta a súlyos arany buzogányt, kilóját 3000 koronával számítva, amely összeg elegendőnek mutatkozott arra, hogy az inka jövőjét biztosítsa.

Perillót másnap reggel holtan találták a kövek között.

A két gyilkos holttestének eltakarítása után útnak indulnak, hogy Saltán és Tucumanon át a barátságos kambákhöz juthassanak. A kambáknál való időzést arra használták, hogy doktor Morgensternnek segítsenek az őslajhár becsomagolásánál.

E munka befejezése után a csapatnak egyik fele az őserdőkbe vonult, hogy Paraguayteát gyűjtsön, míg másik része: Hammer, Engelhardt s ennek fia, Morgenstern és Frici Buenos-Ayresbe mentek. Az inka Ancianóval velök volt, hogy tervét: az Európába való utazást végrehajtsa. Azóta sok év telt el. A várost nem tudjuk megnevezni, ahol Morgenstern őslény-tani tanulmányainak él. Megatheriuma azonban nagy dicsőséget szerzett neki. Az inka Tharandtot kereste föl, hol vadász lett; vele van a fiatal öreg Anciano. Engelhardt a Rajna mellett élvezi Antonióval együtt - millióit. Történetünk személyei szorgalmasan és barátságosan leveleznek egymással és igen sokszor meg-megemlékeznek az »*Inka örökségéről*«.